

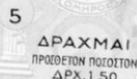
ΜΙΧΑΗΛ Χ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ Ζ' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

121
60

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ 3438

HN A' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΕΞΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

5 ΔΡΑΧΜΑΙ
ΠΡΟΣΩΠΟΝ ΠΟΔΟΤΟΝ
ΔΡΧ. 1.50

70 ΛΕΠΤΑ
ΠΡΟΣΩΠΟΝ ΠΟΔΟΤΟΝ
ΛΕΠ. 3.0

70 ΛΕΠΤΑ
ΠΡΟΣΩΠΟΝ ΠΟΔΟΤΟΝ
ΛΕΠ. 3.0

70 ΛΕΠΤΑ
ΠΡΟΣΩΠΟΝ ΠΟΔΟΤΟΝ
ΛΕΠ. 3.0

ΕΚΤΗ

4,500

34941
27 - 7 - 1931

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,,
ΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α. Ε.
ΙΩΣ ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ ΖΔ ΚΑΙ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 23
1936

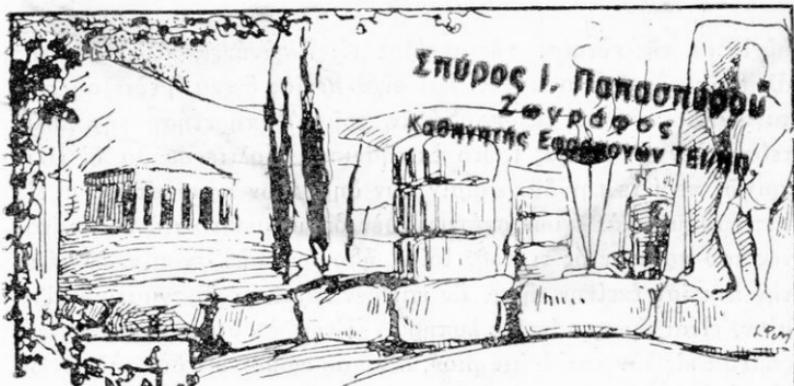
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὰ γνήσια ἀπτίτευπα φέροντα τὴν ὑπογραφὴν τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν σφραγῖδα τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς «Ἐστίας».

Μητσοτάκης

Τύποις : Κ. Σ. Παπαδογιάννη, Ψαρῶν 41, Αθήναι.

ΑΛΑΙΟΙ ΚΑΙΡΟΙ

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΧΡΥΣΟΥΣ ΑΙΩΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

(*Επιτάφιος* λόγος του Περικλέους)

Δὲν ἔργονθμισε μόνον, δὲν κατεκόσμησε μόνον τὸ Κοάτος τῶν Ἀθηναίων ὁ Περικλῆς, ἀλλὰ καὶ λαμπρὸν αὐτοῦ εἰκόνα κατέλιπεν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους, εἰκόνα τῆς δοπίας τοσοῦτον εἴναι τὸ κάλλος καὶ τὸ ὑψός, τοσαύτη δὲ ἡ ζωηρότης, ὥστε δικαίως ὁ ἀνὴρ δύναται νὰ ἀποκληθῇ Φειδίας τοῦ λόγου, ἀπαραλλάκτως καθὼς ὁ Φειδίας πάλιν ἐπαξίως ἥδυνατο νὰ προσαγορευθῇ Περικλῆς τῆς τέχνης. Ἰδού τιφόντι πᾶς περιέγραψε τὴν ἡθικήν, τὴν πολιτικήν, τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐν τῷ περιβοήτῳ ἐπιταφίῳ λόγῳ, διν ἔξεφώνησεν εἰς τὸ τέλος τοῦ πρώτου ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ διν διέσωσεν εἰς ἡμᾶς ὁ Θουκυδίδης.* Ἐννοεῖται, διτὶ δὲν παραθέτομεν ἐνταῦθα, εἰμὴ ἀσθενέστατον ἀντίγραφον τοῦ ἀριστουργήματος ἔκεινου.

«Τὸ πολίτευμα ἡμῶν, ἔλεγεν, εἶναι τοιοῦτον, ὥστε δὲν ἔχομεν νὰ ζηλεύσωμεν τοὺς γείτονας ἡμῶν ἔνεκα τῶν νόμων τούτων, οὐδὲ μιμούμεθα αὐτούς, ἀλλ᾽ αὐτοὶ μᾶλλον, εἴμεθα παράδειγμα τῶν ἄλλων. Ὁνομάζεται Δημοκρατία, διότι διαρκῶς ἀφορᾶ εἰς τὴν τῶν πολλῶν εὐδαιμονίαν, ὅχι εἰς τὴν τῶν δλίγων· καὶ εἰς μὲν τὰς κατ' ἵδιαν διαφορὰς τῶν πολιτῶν οἱ νόμοι εἶναι ἵσοι δι' ὅλους, εἰς δὲ τὰ δημόσια ἀξιώματα προάγεται ἔκαστος

οὐχὶ διὰ τῆς εὐνοίας τῆς μερίδος εἰς ἥν ἀνήκει, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀληθοῦς αὐτοῦ ἴκανότητος καὶ οὐδὲ πενίας ἔνεκα ἢ εὐτελοῦς καταγωγῆς κωλύεται τις παρ' ἡμῖν τοῦ νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πολιτείαν, ἐὰν εἶναι πρὸς τοῦτο ἐπιτήδειος. Πολιτευόμεθα δὲ εἴλικρινῶς περὶ τε τὴν διαχείρισιν τῶν δημοσίων πραγμάτων καὶ εἰς τὰς καθημερινὰς ἡμῶν σχέσεις· δὲν δργιζόμεθα κατὰ τοῦ γείτονος τοῦ πράττοντός τι πρὸς Ἰδίαν ἡδονήν, οὐδὲ ἔχομεν ἐν γένει τὴν πικρίαν ἔκεινην, ἥτις, ἂν καὶ δὲν προενῆ πραγματικὴν ἕημίαν, εἶναι ὅμως πάντοτε λυπηρά. Ἐνῷ δὲ οὕτως ἐπιεικῶς φερόμεθα εἰς τὸν κατ' Ἰδίαν βίον, δὲν πραγνομοῦμεν διὰ τὸν φόβον τὸν ἀπὸ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν νόμων, μᾶλιστα τῶν νόμων, ὅσοι κεῖνται ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν ἀδικουμένων καὶ ὅσοι μὲν εἶναι ἄγραφοι, κυροῦνται ὅμως διὰ τοῦ κοινοῦ ὀνείδους, εἰς ὃ ὑποπίπτουσιν οἱ παραβάνοντες αὐτούς.

Πλὴν τούτου ἐφροντίσαμεν νὰ παράσχωμεν εἰς τὸ πνεῦμα ἡμῶν πλείστας τῶν κόπων ἀναψυχὰς διὰ τε τῶν καθ' ὅλον τὸ ἔτος τελούμενων παρ' ἡμῖν ἰσοτῶν καὶ ἀγώνων καὶ διὰ τῆς εὐπρεπείας τῶν Ἰδιωτικῶν ἡμῶν κατοικιῶν, ὃν ἡ καθημερινὴ τέρψις διασκεδάζει τὴν ἀθυμίαν.

Συρρέουσι δὲ εἰς ἡμᾶς διὰ τὸ μέγεθος τῆς πόλεως ἐκ πάσης γῆς τὰ πάντα, ὥστε καρπούμεθα τὰ τῶν ἄλλων ἔθνων ἀγαθὰ οὐδὲν ἥττον ἢ τὰ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πατρὶδι παραγόμενα.

Ως πρὸς τὰς πολεμικὰς ἀσκήσεις διαφέρομεν τῶν Λακεδαιμονίων ἔξαιρέτως κατὰ τοῦτο, ὅτι ἔχομεν τὴν πόλιν ἡμῶν ἀνοικτὴν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, οὐδένα διὰ τῆς ἔνηλασίας ἀποκλείοντες ἢ μαθήματος ἢ θεάματος, ἐπὶ τῷ φόβῳ, ὅτι δύναται ἀνήρ πολέμιος νὰ ἰδῃ τοῦτο, μὴ κρυφθέν, καὶ νὰ ὠφεληθῇ ἐξ αὐτοῦ διότι ἐν πολέμῳ πεποίθαμεν οὐχὶ εἰς παρασκευάς τινας καὶ ἀπάτας, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὴν ἔμφυτον ἡμῶν εὐψυχίαν. Καὶ ἡ ἀνατροφὴ ἡμῶν εἶναι τοιαύτη, ὥστε ἂν καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι εὐθὺς ἐκ πρώτης νεότητος ἀγωνίζονται δι' ἐπιπόνου ἀσκήσεως ν' ἀποκτήσωσιν ἀνδρείαν, ἡμεῖς, καίτοι ἀνειμένως* διαιτόμεθα, οὐδὲν ἥττον εὔμεθα πάντοτε ἔτοιμοι νὰ ὅρμησωμεν ἐπὶ τοὺς κινδύνους.

Ἄλλὰ καὶ ἐν ἀλλοις ἡ πόλις ἡμῶν εἶναι ἀξία θαυμασμοῦ, ὅσον καὶ ἐν τούτοις. Διότι φιλοκαλοῦμεν μετ' ἀφελείας καὶ φιλοσοφοῦμεν ἄνευ μαλθακότητος ἐπαρκοῦμεν δὲ εἰς ἐκάστην χρείαν δι' ἔργων μᾶλλον ἢ διὰ κόμπου* λόγων καὶ δὲν θεωροῦμεν αἰσχρὸν τὸ δμοιλογεῖν τὴν πενίαν, ἀλλὰ τὸ μὴ διαφεύγειν αὐτὴν

διὰ τῆς ἔργασίας. Παρ' ἡμῖν οἱ αὐτοὶ ἀνθρώποι ἐπιμελοῦνται καὶ τῶν οἰκείων καὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων, οἱ δὲ πρὸς τὰ ἴδια ἔργα τετραμμένοι γινώσκουσιν ἀποχρώντως καὶ τὰ πολιτικά· διότι μόνον ἡμεῖς νομίζομεν τὸν μηδόλως τῶν κοινῶν μετέχοντα οὐχὶ ὡς ἀπράγμονα, ἀλλὰ ὡς ἄχρηστον ἀνθρώπον.

Οορᾶς δὲ κρίνομεν τὰ ὑποβαλλόμενα ἡμῖν ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων ἡμῶν πράγματα καὶ οἰκοθεν περὶ αὐτῶν σκεπτόμεθα, μὴ νομίζοντες τὸν λόγον ἐπιβλαβῆ εἰς τὰ ἔργα, ἀλλὰ μᾶλλον ἀτοπὸν ὑπολαμβάνοντες τὸ νὰ μὴ παρεξηγηθῇ ἡμῖν διὰ τοῦ λόγου τὸ πρακτέον πρὸς ἥ ἔλθωμεν ἐπὶ τὸ ἔργον. Καὶ τῇ ἀλήθεϊ φαντασίως συνδιάζομεν τὰς δύο ταύτας ἴδιότητας, τὸ μεγάλως τολμᾶν καὶ τὸ δρίμως σκέπτεσθαι, πρὸς ἐπιχειρήσωμέν τι, ἐνῷ εἰς ἄλλα ἔθνη μόνη ἡ ἀμάθεια παράγει τὸ θάρρος, ὁ δὲ λογισμὸς ἐπιφέρει τὸν δισταγμόν. Δικαίως δὲ κρίνονται κράτιστοι τὴν ψυχὴν ἔκεινοι, οἵτινες γινώσκοντες σαφέστερα τά τε δεινὰ τοῦ πολέμου καὶ τὰς ἡδονὰς τῆς εἰρήνης, οὐδὲν ἦτον προθύμως εἰς τοὺς κινδύνους ὅρμωσιν.

Συγκεφαλιῶν λοιπὸν λέγω, ὅτι ἡ πόλις αὕτη εἶναι ἐν γένει τῆς Ἐλλάδος διδάσκαλος· διότι ἔκαστος ἡμῶν ἰδίᾳ δύναται νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς ποικίλα ὅσα πράγματα μετὰ πλείστης χάριτος καὶ δεξιότητος. Καὶ ὅτι ταῦτα δὲν εἶναι κόμπος λόγων, ἀλλ᾽ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια, μαρτυρεῖ ἡ δύναμις αὕτη τῆς πόλεως, ἢν διὰ τῶν τρόπων τούτων ἐκτησάμεθα. Ἔξ δὲ τῶν πόλεων μόνη αὕτη ἀποδεικνύεται διὰ τῶν ἔργων καθυπερτέρα τῆς φήμης αὐτῆς, οὕτε ὁ ἐπελθὼν πολέμιος ἀγανακτεῖ ὑπὸ αὐτῆς κακοπαθῶν, οὕτε τὸ ὑπήκοον μέμφεται αὐτῇ, ὅτι οὐχὶ ὑπὸ ἀξίων ἀρχεται. Ταύτην δὲ ἔχοντες τὴν δύναμιν, οὐχὶ βεβαίως ἀμάρτυρον, ἀλλὰ διὰ μεγάλων σημείων ἐπιβεβαιουμένην, θέλομεν θαυμασθῆν πότε τῶν νῦν καὶ τῶν μετέπειτα. Καὶ οὐδὲ ἔχομεν χρείαν οὕτε Ὄμηρον ἐπαινέτου, οὕτε ἄλλου τινὸς τέρποντος μὲν πρὸς στιγμὴν διὰ τῶν ἐπῶν αὐτοῦ, ἀναιρουμένου δὲ ἀμαρτυρίᾳ ἡ ἀλήθεια· διότι πᾶσαν μὲν θάλασσαν καὶ γῆν κατηναγκάσαμεν νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν ἡμετέραν τόλμην, πανταχοῦ δὲ ἴδρυσαμεν μνημεῖα ἀίδια τῶν τε εὐεργεσιῶν ἡμῶν καὶ τῶν τιμωριῶν».

Τοιαύτη ἦτο ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν περὶ τὰ μέσα τῆς πέμπτης ἐκατονταετηρίδος. Τοιαύτη δὲ οὖσα ἡ πόλις αὕτη εἶχε κατορθώσει νὰ ὑπαγάγῃ ὑφ' ἐαυτὴν μέγα τοῦ Ἐλληνικοῦ ἔθνους μέρος.

. . . . Οὐ μόνον δὲ τοῦ ἔλληνικοῦ ἔθνους ἐπρώτευε τὸ τῶν Ἀθηνῶν κράτος, ἀλλὰ καὶ σύμπαντος τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου. Πρὸς ἀνατολὰς οἱ Πέρσαι ἦσαν ταπεινωμένοι, πρὸς δυναμᾶς οἱ Καρχηδόνιοι εἶχον καταρροπωθῆ, ἡ δὲ ἀκατονόμαστος ἔτι Ρώμη περιωρίζετο εἰς τὴν μέσην Ἰταλίαν. Τὸ ἔλληνικὸν ἔθνος ἐπρώτευε τῆς οἰκουμένης καὶ ἐν τῇ εὐλόγῳ συνειδήσει τῆς ὑπεροχῆς αὐτοῦ, ὑπελάμβανε καὶ ἀπεκάλει πάντα τὰ λοιπὰ ἔθνη βάρβαρα. Βεβαίως ἡ πολιτικὴ αὕτη ἀκμὴ δὲν διετηρήθη πολύ, ἀλλά, δσον δλίγον καὶ ἀν διετηρήθη, ἥρκεσεν, ἵνα παραγάγῃ μνημεῖα λόγου καὶ τέχνης, τὰ δποῖα κατέστησαν αἰώνιον τὸ ἥθικὸν Κράτος τοῦ ἔλληνικοῦ δινόματος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

N. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ

Η ΟΛΥΜΠΙΑ

‘Ο ἀνερχόμενος εἰς τὸ Κρόνιον ὅρος, τὸν λόφον, ὅστις ὑπέρκειται τῆς παραποταμίας τοῦ Ἀλφειοῦ, ἐκεῖ ὅπου συμβάλλει εἰς τοῦτον τὰ ὄδατά του δ ἐκ τῆς Ἡλείας κατερχόμενος Κλάδεος, ἔχει ἐνώπιόν του θέαμα ἴσχυρῶς ταράσσον τὴν ψυχήν. Πρὸ τῶν ποδῶν του ἐκτείνεται ἡ κοιλάς τῆς Ὁλυμπίας, ἣν οἱ ἀρχαῖοι ἔξελεξαν ὡς τὸν κάλλιστον καὶ ἐπιφανέστερον τόπον τῆς Ἐλλάδος εἰς ἀγώνων θέσιν καὶ πανήγυριν κοινὴν καὶ καθιέρωσαν εἰς τὸν ὑπατὸν τῶν θεῶν, τὸν Ὁλύμπιον Δία.

Τὸν ἕρδὸν τοῦτον χῶρον δαψιλῶς ἐκόσμησεν ἡ φύσις. Αἱ ἀνώμαλοι, ἀλλὰ μαλακαὶ γραμμαὶ χθαμαλῶν δενδροκόμων βουνῶν, ἀποτελούντων τὰς ἐσχάτας παρωρείας τῆς Ἀρκαδικῆς Φολόνης, περιστέφουσιν αὐτὸν ἀπὸ βορρᾶ καὶ ἀνατολῶν. Πρὸς δυναμᾶς παραρρέει δὲ Κλάδεος, διαρρήξας τὸν ἀνακόπτοντα τὴν δρμήν του κατὰ τὴν ἀρχαῖότητα τεχνητὰ προξύματα καὶ ἀνοίξας ἐν τῇ κοιλάδι κοημνώδη χαράδραν. Πρὸς νότον δὲ ἀπλοῦται ἡ εὐρεῖα κοίτη τοῦ μεγίστου τῶν κατὰ τὴν Πελοπόννησον ποταμῶν, τοῦ ἐξ ἀνατολῶν ἀπὸ τῶν Ἀρκαδικῶν δρέων καταρρέοντος Ἀλφειοῦ, ὅστις διὰ τῶν ποικίλων ἐλιγμῶν τῶν θολῶν φείδων του σχηματίζει πληθὺν λευκανγῶν χαλικοπεριστότων νησίδων. Περαιτέρω δὲ φράσ-

σουσι τὴν θέαν τὰ κατάφυτα εἰς πεύκας ὅρη τῆς Τριφυλίας, τῆς σημερινῆς ἐπαρχίας Ὀλυμπίας, ὑψούμενα ἀποτόμως ὑπεράνω τῆς χθαμαλῆς ἀριστερᾶς ὅχθης τοῦ ποταμοῦ, στενήν δὲ μόνον καταλείποντα λωρίδα γῆς ἀροσίμου. Βλάστησις πλουσία διὰ τὴν εὐνδρίαν τοῦ τόπου καλύπτει τὰ πέριξ ὑψώματα καὶ τὴν κοιλάδα. Συστάδες πευκῶν φύονται ἀπανταχοῦ, ἀπὸ τῶν χλοερῶν γηλόφων κατεργομένων μέχρις αὐτῆς τῆς Ἀλτεως. Μὲ τὸ βαθὺ δὲ πράσινον χρῶμα τῶν βελονοειδῶν φύλλων των συγκρινᾶται* τὸ πρασινόφαιον τῶν ἀγριελαῖδων καὶ τὸ ὑπόχλωον τῶν ἀραιῶν ἐγκατεσπαρμένων πλατάνων. Πρόνοι καὶ κόμαροι* καὶ ἄλλα θαμνοειδῆ δενδρύλλια καὶ θάμνοι πληροῦσι διὰ τοῦ πυκνοῦ φυλλώματός των τὸ μεταξὺ τῶν ἀγρίων δένδρων διάστημα. Πολλαχοῦ καλλιεργεῖται ἡ ἥμερος ἔλαια καὶ ἡ ἀμπελός, καὶ παρὰ τὸν ἀμπελῶνας χλοάζουσι κριθοφόροι καὶ ἀραβισιτοφόροι ἀγροί. Ἡ δὲ χέρσος ἀδενδρος γῇ πληροῦται ὑπὸ σζίνων, σκιλλῶν*, ἀσφοδέλων, ὑπερείκων*, καὶ παντοειδῶν βοτανῶν καὶ ἀγρίων ἀνθέων. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ποικιλωτέρα ἦτο ἡ βλάστησις καὶ τερπνοτέρα τῆς κοιλάδος ἡ ὄψις.

"Αλση ἀνθοτόρφα ἐκόσμουν αὐτὴν καὶ δένδρα ἐκλιπόντα νῦν ἐφύοντο ἐν τῇ Ἀλτει· ἐν μὲν τῷ ἥρφῳ τοῦ Πέλοπος λεῦκαι παρέχουσαι τὰ εἰς τὰς θυσίας ἀναγκαιοῦντα ἔντα, ἀλλαχοῦ δέ που φοίνικες, ὃν οἱ κλάδοι ἐδίδοντο εἰς τὸν νικῶντας ἀθλητάς, εἰς σημεῖον τῆς νίκης των. Πρὸ πάντων ὅμως κατηγλάιζον τὸν χῶρον τὰ ἔογα τῆς ἀνθρωπίνης χειρός, τὰ ἀναθήματα, ἀπερ ἐκ πάσης τῆς Ἑλλάδος ἀνετίθεντο, τὰ ἱερά, ὅσα ἡ εὐσέβεια τῶν ἀγωνιστῶν ἴδουσε, τὰ λοιπὰ οἰκοδομήματα, ὅσα εἶχαν ἐγερθῆ ἐκτὸς τῆς Ἀλτεως καὶ ἐντὸς αὐτῆς, ἀλλα μὲν χάριν τῶν ἀγώνων, ἀλλα πρὸς ὑποδοχὴν καὶ ἀναψυχὴν τῶν θεωρῶν καὶ ἀλλα πρὸς ἐνσίκησιν τῶν ἱερέων. Ναοὶ καὶ βωμοί, γυμνάσια καὶ στάδια, στοαι καὶ ξενῶνες, θησαυροί, ἀγάλματα καὶ εἰκόνες παντοειδεῖς ἀπετέλουν περίτεχνον καὶ μεγαλοπρεπέστατον χρυσοῦ, χαλκοῦ, μαρμάρου καὶ πολυχρόμων κεραμίων σύμπλεγμα, οὗ τὸ θέλγητρον ἔξηρεν δι περιβάλλων αὐτὸ φυσικὸς πλούτος.

Τῆς ἀρχῆτος ταύτης λαμπρότητος οὐδὲ μικρὸν ἔχνος ἐφαίνετο πρὸ εἰκοσαετίας περίπου. Καὶ αὐτὸ τῆς Ὀλυμπίας τὸ ὄνομα εἶχεν ἔξαλειφθῆ ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν περιοίκων. Ἐρημος ἔξετείνετο ἡ πεδιάς, κεκαλυμμένον δὲ ὑπὸ βαθὺ στρώμα γῆς ἐκρύπτετο πᾶν ὅ,τι ἀφῆκεν ἀλώβητον δι χρόνος ἐκ τῆς ἀρχαίας Ὀλυμπίας.

Διὰ τῶν ἀνασκαφῶν ὅμως τῆς Γερμανικῆς κυβερνήσεως ἀπεκαλύφθησαν ὅλοκληρος μὲν ὁ χῶρος τῆς Ἀλτεως, τὸ μέγιστον δὲ μέρος τῶν ἐκτὸς αὐτῆς οἰκοδομημάτων. Καὶ νῦν πρόκειται πρὸ τῶν διμιάτων ἡμίν στυγνὴ ἡ εἰκὼν τῆς καταστροφῆς καὶ τοῦ ὀλέθρου. Οὐδὲν ἀπέμεινεν ὄρθιον, ἀμορφος δὲ ἐρειπίων σωρὸς καλύπτει τὸ ἔδαφος· τῶν πλείστων μὲν αἰτιών μόνα τὰ θεμέλια ἐσώμησαν, τινῶν ὑψοῦνται οἵ τοῖχοι μικρὸν ὑπὲρ τὴν γῆν, τῶν δὲ ἐξηρθρωμένων κιόνων ἀπλοῦνται κατὰ μῆκος, οἱ σπόνδυλοι. Ὁλίγιστα δὲ κολοβὰ καὶ περικεκομένα περισώμησαν λείψανα τῶν ἀνδριάντων τῶν ἀθλητῶν καὶ τῶν ἀναριθμήτων ἀναθημάτων. Καὶ μόνον δύο τούτων ἀγαθή τις μοῖρα διετήρησε ἀρτια σχεδόν, δύο ἀθάνατα μνημεῖα τῆς τέχνης, τὴν Νίκην καὶ τὸν Ἐρμῆν.

Οἱ θρησκευτικὸς φανατισμός, ἡ ἀμάθεια, ἡ ἀπληστία καὶ ἀπειροκαλία τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἴχον τὴν δύναμιν νῦν ἀπεργασθῶσι τηλικαύτην καταστροφήν· ἐπρεπε νὰ συνεπικουρῷσασι καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως καὶ ἀληθῶς σεισμοὶ καὶ ποταμῶν ὑπερχειλίσεις συνετέλεσαν τὸ ἔργον τῆς ἐρημώσεως.

Τὰ περισωμέντα ἐκ τῆς καταστροφῆς λείψανα, ὅσα ἀνεκάλυψαν αἱ ἀνασκαφαί, καταδεικνύουσι μέν, ὅτι ἀνεπανόρθωτος εἶναι ἡ ἀπώλεια τοσούτων ἀριστουργημάτων, εἶναι δὲ ὅμως καὶ διὰ τὸν ἀριθμὸν καὶ διὰ τὴν σπουδα ὄτητα αὐτῶν πολυτιμότατα, πολλὰ διδάσκοντα καὶ καθοδηγοῦντα ἡμᾶς εἰς τὴν ἔρευναν οὐ μόνον τῆς ἀρχαίας Ὀλυμπίας, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος καθόλου.

Καθίσταται δὲ οὕτως ἡμῖν δυνατὸν ἐπὶ τῇ βάσει ἀσφαλῶν δεδομένων νῦν ἀναζωγραφήσωμεν διὰ τῆς φαντασίας πλήρη καὶ πιστὴν εἰκόνα τῆς ἀρχαίας Ὀλυμπίας. Καθίσταται ἡμῖν δυνατὸν ἐκ τῶν χύδην καταβεβλημένων ἀρχιτεκτονικῶν ἀρχῶν, νῦν ἀνοικοδομήσωμεν ἐν τῇ πρώτῃ θέσει αὐτῶν τὰ μεγαλοπρεπῆ ἰερὰ καὶ τ' ἄλλα τῆς Ὀλυμπίας κτίρια, νὰ καταγλαΐσωμεν ταῦτα διὰ τοῦ πλαισίου πλαστικοῦ καὶ γραφικοῦ κόσμου αὐτῶν, νῦν πλείστα σφράγεονται, τὰ ἐξσφανισμέντα χαλκᾶ καὶ μαρμάρινα ἀναθήματα, νὰ ἐξωραΐσωμεν διὸ ἀνθέων καὶ δένδρων τὸν ἰερὸν χῶρον. Δυνάμεθα ἐπὶ πλέον νὰ λάβωμεν σαφῆ καὶ ἀκριβῆ ἵδεαν τῶν γενεμένων ἐν Ὀλυμπίᾳ κατὰ τοὺς ἀγῶνας, ἢν φαντασθῶμεν πληροῦν αὐτὴν τὸ θροοῦν πλῆθος τῶν ἀγωνιστῶν καὶ θεωρῶν, τῶν Ἡλείων ἀρχόντων, τῶν ἰερέων ναοφυλάκων καὶ νεωκόρων, τῶν πρὸς ὕμνησιν τῶν ἐπινικίων

προσδομόντων μουσουργῶν καὶ τῶν πολυαρίθμων ἐμπόρων καὶ
καπήλων τῶν ἀπανταχόθεν κομισάντων εἰς τὴν πανήγυριν τὰ
ῶνια· τὸ πλῆθος τὸ συρρεῦσαν ἐκ τῶν ἀγουσῶν εἰς τὴν Ὁλυμ-
πίαν ἐπτὰ ὅδῶν ἥ διαπεραιωθὲν ἐπὶ ἀκατίων* καὶ λέμβων καὶ
σχεδιῶν* διὰ τοῦ Ἀλφειοῦ ἐκ τῶν στομίων αὐτοῦ ἥ ἐκ τῆς Τοι-
φυλιακῆς ὅχθης, ἄγον δὲ καὶ πυκνὰς ἀγέλας βοῶν καὶ ἄλλων βο-
σκημάτων ποίμνια πρὸς τὰς μυσίας καὶ τὴν διατροφὴν τῶν πα-
νηγυριστῶν. Ἀν φαντασθῶμεν σύμπαν τὸ πλῆθος τοῦτο κατα-
λαμβάνον κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀγώνων ἀπὸ βαθέος ὅρμους τὰς
κλιτύας τοῦ σταδίου ἥ τοῦ ἵπποδρόμου, τὸν δὲ ἄλλον χῶρον δια-
χεόμενον εἰς τὰ ἱερά καὶ εἰς τὴν ἐκτὸς τῆς Ἀλτεως πόλιν, τὴν
συνισταμένην ἐκ ποικίλων καταλυμάτων, καλυβῶν καὶ σκηνῶν,
ἄλλων μὲν ἀπερίττων, ἄλλων δὲ πολυτελῶς διὰ χρυσοῦ καὶ πορ-
φύρας καὶ ἄλλου πλούτου πολλοῦ κεκοσμημένων, εἰς τὴν αὐτο-
σχέδιον τόλιν τὴν ἐν βραχεῖ χρόνον ἀναβλαστάνουσαν χάριν τῆς
πανηγύρεως, ἀμέσως δὲ μετὰ ταῦτα ἀπανθοῦσαν καὶ ἔξαφανιζο-
μένην. Ἀν τέλος φαντασθῶμεν εἰς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ συνη-
θεοισμένας μητέρας καὶ συγγενεῖς τῶν ἀθλητῶν καὶ περὶ αὐτὰς
πολυπράγμονας γυναικας προσελθούσας ἐκ τῶν περιχώρων, ὅπως
μακρόθεν βλέπωσι τὸν τόπον τῶν ἀγώνων, οὗ τὴν πρόσοδον ἀπη-
γόρευεν αὐταῖς αὐστηρότατος νόμος, καὶ ἀδυνατοῦσαι ν' ἀκού-
σωσι τὴν Ἱερὰν σάλπιγγα καὶ τὰ κηρύγματα τῆς νίκης, ἀκού-
σωσι τὸν συγκεχυμένον κρότον τοῦ ἀνευφημοῦντος τοὺς νικητὰς
λαοῦ καὶ μάθωσιν δῶς τάχιστα τὴν τύχην φιλτάτων ἀγωνιστῶν,
λυθῆ δ' οὕτως ἡ ἐναγάννιος προσδοκία των. Ἀν ταῦτα φαντα-
σθῶμεν, θὰ δυνηθῶμεν ν' ἀναπαραστήσωμεν τὴν εἰκόνα τῆς
Ὁλυμπίας κατὰ τὸν ἀγῶνα.

Η ΠΟΜΠΗ ΤΩΝ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ

Τὰ Παναθήναια ἦσαν μεγίστη ἔορτὴ τῶν Ἀθηνῶν, διεκοίνοντο δὲ εἰς μεγάλα καὶ μικρά, καὶ τὰ μὲν μικρὰ ἔωρτάζοντο κατ’ ἔτος, τὰ δὲ μεγάλα κατὰ πᾶν τέταρτον ἔτος καὶ διήρκουν περισσοτέρας ἡμέρας ἀπὸ τὰ μικρά.

Τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἔορτῆς τῶν μεγάλων Παναθηναίων ἐγίνοντο διάφοροι μουσικοί, γυμνικοί καὶ ἵππικοί ἀγῶνες. Εἰς τοὺς μουσικούς ἀπηγγέλλοντο ὑπὸ ραψῳδῶν τὰ ποιήματα τοῦ Ὁμήρου καὶ ἡγωνίζοντο μεταξύ των αὐληταί, κιθαρισταὶ καὶ ἀοιδοὶ ψάλλοντες τῇ συνοδείᾳ αὐλοῦ ἢ κιθάρας. Οἱ γυμνικοὶ ἀγῶνες περιελάμβαναν τὰ συνήθη ἀγωνίσματα, ἥτοι τὸν δρόμον, τὴν πάλην, τὸ παγκράτιον*, τὸ πένταθλον*, ἡγωνίζοντο δὲ εἰς αὐτοὺς χωριστὰ οἱ ἀνδρες, οἱ ἔφηβοι, οἱ παιδες. Οἱ ἵππικοὶ συνίσταντο εἰς ἀγῶνας ἵππων μετ’ ἀναβάτου ἢ ἵππων συρόντων ἀρματα (δρήματα ἐλαφρά), ἀλλ’ ὑπῆρχον καὶ αὐτῶν διάφορα εἴδη. Παρεκτὸς δὲ τούτων ἀναφέρονται ἀκόμη καὶ οἱ ἔξης ἀγῶνες: ἡ πυρρίχη, ἥτοι δύχησις μὲν ὅπλα, ἡ λαμπαδηδρομία, ἥτοι δρόμος ἀνδρῶν κρατούντων ἀνημένας λαμπάδας, καὶ ὁ ἀγών εὐανδρίας, κατὰ τὸν δρόπον ἐκάστη ἐκ τῶν δέκα φυλῶν, εἰς τὰς δροῖας ἦσαν διηρημένοι οἱ Ἀθηναῖοι, παρουσίας γέροντάς τινας, ἐνίκα δὲ ἡ ἐπιδείξασα τοὺς μᾶλλον θαλερούς καὶ ἀκμαίους.

Τέλος, πιθανώτατα ἐτελοῦντο λεμβοδρομίαι ἢ ἀγῶνες μεγαλυτέρων πλοίων. Τὰ βραβεῖα δέ, τὰ δροῖα ἐλάμβαναν οἱ νικηταί, ἦσαν στέφανοι, χρήματα καὶ ἔλαιον ἀπὸ τὰς ἱερὰς ἐλαίας τῆς Ἀθηνᾶς, οἱ δροῖαι ἦσαν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν πλησίον τοῦ Κολωνοῦ.

Οἱ ποικίλοι οὗτοι ἀγῶνες ἐγίνοντο εἰς διάφορα μέρη καὶ διήρκουν, ὡς εἴπομεν, ἀρκετὰς ἡμέρας, ἐτελείωναν δὲ διὰ τῆς παννυχίδος, κατὰ τὴν δροῖαν ἐτελεῖτο λαμπαδηδρομία. Τὴν ἀλλην ἡμέραν προσέφερον οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν θεάν των ἐν μεγάλῃ πομπῇ τὸν πέπλον, τὸν δρόπον ὄφαιναν εὐγενεῖς παρθένοι τῶν Ἀθηνῶν, ἐργαστῖναι ὀνομαζόμεναι. Ἡ προσφορὰ αὐτοῦ ἦτο διάρροις σκοπὸς τῆς ἔορτῆς τῶν Παναθηναίων καὶ διὰ τοῦτο ἐκομίζετο εἰς τὴν Ἀκρόπολιν μὲν μεγάλην τελετήν. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἱ Ἀθηναῖοι ὅλοι καὶ πλεῖστοι ξένοι συνηθοῦσαν εἰς

τὸν ἔξω Κεραμεικὸν* (πλησίον τῆς Ἀγίας Τριάδος) καὶ ἐκεῖ ἐτίθεντο εἰς τάξιν. Τὴν πομπὴν διηγήσουνται ἰδιαίτεροι ἀρχοντες, λεοποιοὶ δονομαζόμενοι, ἐλάμβαναν δὲ μέρος εἰς αὐτὴν καὶ οἱ λοιποὶ ἀρχοντες τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἱερεῖς καὶ ἱέρειαι καὶ μάντεις διὰ τὰς θυσίας καὶ κῆρυκες φροντίζοντες περὶ τῆς τάξεως. Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν πολιτῶν ἡκολούθουν ὡς ὅπλιται, φέροντες δηλαδὴ ἀσπίδα καὶ λόγχην, οἱ δὲ πλουσιώτεροι ἔφιπποι καὶ μεταξὺ τούτων ἥσαν οἱ λαμπρότεροι καὶ ἀριστοκρατικώτεροι νέοι τῶν Ἀθηνῶν, ἐκ τῶν ὅποιων συνεκροτεῖτο τὸ ἵππικὸν τῆς πόλεως. Ὡδήγουν δὲ τοὺς μὲν πεζοὺς οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ταξίαρχοι, τοὺς δὲ ἵππεις οἱ φύλαρχοι καὶ οἱ ἵππαρχοι. "Αλλοι τέλος ἥρχοντο ὁδούμενοι ἐπὶ τῶν λεγομένων πομπικῶν ζευγῶν, ἀριστῶν δηλαδὴ, ἐκ τῶν ὅποιων πολλὰ τοῦλάχιστον εἶχαν διαγνωσθῆνες.

Εἰς μόνην τὴν πομπὴν ἐλάμβαναν μέρος καὶ αἱ κανηφόροι, εὐγενεῖς Ἀθηναῖαι παρθένοι φέρουσαι κάνιστρα καὶ ἄλλα σκεύη χρήσιμα εἰς τὰς θυσίας. Ἐκ τῶν ξένων δὲ ἡκολούθουν πλὴν τῶν διακρῶν ἐν Ἀθήναις ἐγκατεστημένων καὶ τῶν γυναικῶν καὶ θυγατέρων αὐτῶν, οἱ θεωροί, ἥτοι οἱ ἀντιπρόσωποι ξένων πόλεων — ἰδίως τῶν ἀποικιῶν καὶ τῶν συμμάχων — ἀποστελλόμενοι ἐπίτηδες διὰ τὴν ἕορτὴν τῶν Παναθηναίων. Τέλος, μέγα μέρος τῆς πομπῆς ἀπετέλουν τὰ ἱερεῖα, ἥτοι οἱ βόες καὶ τὰ πρόβατα τὰ προωρισμένα εἰς θυσίαν οἱ Ἀθηναῖοι προσέφεραν ἑκατόμβην (θυσίαν ἑκατὸν βιῶν), αἱ δὲ ἀποικίαι καὶ αἱ πόλεις τῶν συμμάχων ἥσαν ὑποχρεωμέναι νὰ στέλλουν μίαν ἀγελάδα καὶ δύο πρόβατα.

"Η πομπὴ αὕτη, ἀφοῦ ἐτίθετο εἰς τάξιν εἰς τὸν ἔξω Κεραμεικόν, ἔξεκίνει καὶ διὰ τοῦ Διπύλου εἰσήρχετο εἰς τὸν δρόμον, ὅστις ἦτο πλατεῖα ὁδὸς φέρουσα εἰς τὴν ἀγορὰν (μεταξὺ Θησείου, Στοᾶς Ἀττάλου καὶ Ἀρείου Πάγου), ἀπὸ τὴν ἀγορὰν δὲ ἀνέβαιναν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Οἱ πέπλοις τῆς Ἀθηνᾶς ἔως ἐκεῖ ἐφέρετο κρεμάμενος ὡς ἴστιον ἀπὸ τὰς κεραίας πλοίου κινουμένου διὰ τροχῶν, πρὸ τῆς εἰσόδου δὲ τῆς Ἀκροπόλεως κατεβιβάζετο καὶ ἐκομίζετο εἰς τὸν ναόν.

Τὰ ζῷα (βόες καὶ πρόβατα) ἀνέβαιναν ἐπίσης εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἐκεῖ ἐθυσιάζοντο, ὃ δὲ κῆρυξ μεγαλοφώνως ηὔχετο ὑπὲρ τῆς σωτηρίας καὶ ὑγείας τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων των. Κατόπιν τὰ κρέατα διεμοιράζοντο εἰς τοὺς πολίτας καὶ ἡ ἕορτὴ ἐπεσφραγίζετο διὰ γενικῆς εὐωχίας, κατὰ τὴν ὅποιαν

ζπιναν ἀπὸ μεγάλα ποτήρια, τὰ δποῖα ἀπὸ τὴν ἑορτὴν ὀνομά-
ζοντο Παναθηναϊκά.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐφιλοτιμήθησαν νὰ καταστήσουν τὴν ἑορτὴν
τῶν Παναθηναίων ὅσον τὸ δυνατὸν λαμπροτέραν καὶ μεγαλοπρε-
πεστέραν. Τὸ πρόγραμμα τῶν ἀγώνων ἦτο ποικιλώτατον, κατὰ
δὲ τὴν ἡμέραν τῆς πομπῆς ἡ πόλις ἐπεδείκνυεν εἰς τοὺς ξένους
τὸ πλῆθος τῶν ὄπλιτῶν καὶ ἵππεων της, τὸ πλῆθος τῶν ἄλλων
πολιτῶν, τὸν πλοῦτον τοῦ δημοσίου καὶ τῶν ἰδιωτῶν καὶ τὸν
μέγαν ἀριθμὸν τῶν ὑπηκόων πόλεων. Τὴν λαμπρὰν αὐτὴν πομ-
πὴν λοιπὸν ἥθελησεν ὁ Φειδίας νὰ παραστήσῃ ἐπὶ τῆς ζωφό-
ρου τοῦ Παρθενῶνος καὶ τὴν παρέστησε μὲ τέχνην καὶ δεξιό-
τητα ἀξίαν τῆς μεγαλοφυΐας του, διότι δὲν προσεπάθησε ν' ἀπει-
κονίσῃ ὅλας ἔκεινας τὰς χιλιάδας λαοῦ παρελαύνοντος μὲ τάξιν
καὶ δμοιόμορφον σχῆμα – ἡ εἰκὼν θὰ ἦτο τότε μικροπρεπής καὶ
μονότονος—ἄλλα προσέθεσεν ἐκ τῆς ὅλης πομπῆς διαφόρους χα-
ρακτηριστικὰς σκηνὰς πλήρεις ζωῆς καὶ κάλλους. Εἰς τὴν ἀνα-
τοικὴν πλευράν, ὅπου ἦτο ἡ εἰσόδος τοῦ ναοῦ, παριστάνοντο ἡ
Ἄθηνα, ὁ Ζεύς, ἡ Ἡρα καὶ ἄλλοι θεοί, ἐλθόντες νὰ λάβουν
μέρος εἰς τὴν ἑορτὴν καὶ τὴν θυσίαν, ἐν τῷ μέσῳ δὲ αὐτῶν εἰκο-
νίζετο ἡ παράδοσις τοῦ πέπλου. Τὰς ἄλλας πλευρὰς ἐπλήρουν
ἄνδρες νέοι καὶ πρεσβύτεροι μὲ μικρὰ ἴματα, στηριζόμενοι εἰς
τὰς βακτηρίας των καὶ συνδιαλεγόμενοι, ἄλλοι ἔφιπποι καλπά-
ζοντες ἢ ἐπὶ ἀρμάτων δχούμενοι, ἄλλοι δδηγοῦντες τὰ θύματα,
ἄλλοι φέροντες ἀγγεῖα πλήρη οἴνου καὶ ἄλλοι αὐλοῦντες, πρὸς
τούτοις παρθένοι φοροῦσαι πολυπιύχους χιτῶνας καὶ βασιάζου-
σαι σκεύη Ἱερὰ ἢ ἡσύχως ἴστάμεναι. Ἡ μεγάλη αὐτὴ ποικιλία,
ἡ θελκτικὴ σεμνότης τῶν παρθένων, ἡ ἐλευθέρα καὶ ἀβίαστος
στάσις τῶν συνδιαλεγομένων ἀνδρῶν, ἡ ζωηρότης τῶν ἵππων,
ἡ δύναμις τῶν δυστροπούντων βιῶν καὶ τέλος ἡ χάρις ὅλων τῶν
μιορφῶν καὶ τῶν κινήσεων αὐτῶν μαρτυροῦν, διτὶ ἡ ζωφόρος
εἶναι ἀληθῶς ἔργον μεγάλου καλλιτέχνου.

ΕΚ ΤΟΥ "ΥΜΝΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑΝ,,

Σημείωσις. 'Η θεὰ Ἀθηνᾶ ἀναλαμβάνουσα τὴν προστασίαν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν χαιρετίζει αὐτὴν καὶ προφητεύουσα τὸ λαμπρὸν μέλλον της λέγει :

«Χαρὰ σ' ἔσε, χώρα λευκὴ καὶ χώρα εὐτυχισμένη !
 Καμιὰ μεριὰ σ' ὅλη τὴ γῆ, καμιὰ στὴν οἰκουμένη
 δὲν ηὔρε τέτοιο φυλαχτὸ σὰν τὸ δικό μον μάτι.
 'Απ' ἄλλες χῶρες πέρασα γοργὰ γοργὰ τρεχάτη,
 καὶ μ' εἶδαν τῆς Ἑλλάδος μον τ' ἀγαπημένα μέρη
 σὰν ἄνεμο καὶ σὰν ἀιτὸ καὶ σύντεφο κι' ἀστέρι.
 "Ουμως σ' ἔσε τὸ θρόνο μον αἰώνια θεμελιώρω,
 καὶ φίζωσ' ἡ ἀγάπη μον στὰ χώματά σου μόρο,
 σὰν τὸ βαρὺ Λυκαβηττὸ ποὺ ξαφνικὰ μιὰ μέρα
 ἐκύλιστ' ἀπ' τὰ χέρια μον καὶ φίζωσ' ἔδος πέρα.
 Μέσ' στὴ χαρούμενη ζωὴ ποὺ σὲ περικυλώρει,
 μέσα σ' αὐτὴν παντοτινὴ τὴ δύναμή μον ιρύβω,
 ὅπως θὰ κρύψουν στὶς μυρτίες μιὰ μέρα τὰ σπαθιά τους
 δυὸ παλικάρια ἀθάρατα γιὰ τὰ σὲ λευτερώσουν.
 Στοῦ λουλουδένιου σον "Υμηττοῦ τὰ δροσισμέρα πλάγια
 τ' ἀγνὸ τὸ μέλ' οἱ μέλισσες ἀκούραστα δονλεύοντι,
 ὅσο ποὺ τρόπη μιὰ στιγμὴ τὸ δρόμο τὰ τὶς δείξω
 τὰ πᾶν τὰ τ' ἀπιθώσουντε στοῦ Πλάτωρος τὰ χείλη.
 Πρὸς τῆς Ηερέλης τὴν κορφὴ τὰ μάτια των γνωρώντας
 τῆς τέχνης τὸ μυστήριο θὰ πέρσουν οἱ τεχνῖτες.
 Στὰ μάρμαρά της κρύβεται τῆς ἐμορφιᾶς δ ἕκσμος !
 Θὲ τρέβη ἀπὸ τὰ βάθη της δ Παρθενῶν μιὰ μέρα !
 Δικός σου εἴν' δ πολύκαρπος τῆς Ἐλευσῖτος κάμπος,
 κι' δ Ηάρωνς μὲ τὰ ἔλατα καὶ τ' ἄγρια τὰ θηρία,
 κι' ἡ ἄκρη ἡ ἀφροστέφανη τοῦ γαλανοῦ Φαλήρου.
 Δικός σου εἴν' δ λευκόφτερος καὶ δ γαλανὸς ἀέρας
 ποὺ σοῦ φυλάγει ἀμάραντη καὶ δροσερὴ τὴ τιότη,
 κι' ἵσα σ' ἐμὲ γοργὰ τὸ νοῦ τοῦ καθερὸς ὑψώρει.
 Δική σου εἴραι κι' ἡ θάλασσα, ποὺ θὰ τὴν αὐλακώσουν
 μιὰ μέρα τὰ καράβια σου τὰ κοσμοξακουσμέρα

καὶ θὰ σκορποῦν σ' ἄλλες μεριὲς καὶ χῶρες τ' ὅτομά σου
καὶ τρόμος θᾶται στὸν ἔχθρον καὶ ζήλια στὶς Νεραΐδες!
Κι' εἶται δική σου ἐτούτη ἡ γῆ, δποὺ γεννάει περίσσια
σῦκα χλωρά, στάχνα ξανθὰ καὶ κόκκινα σταφύλια.
Ξέρω μεριές, δποὺ οἱ καρποὶ χλωρότεροι φυτρώονται,
μὰ ἐσ' εἴσαι ἡ πλουσιώτερη, γιατὶ καμιὰ δὲν ἔχει
σὰρ τὸν δικούν σου τὸν κορπούν: Ἐσᾶς, ὁ Ἀθηναῖοι!
σᾶς δίνει ἡ Δήμητρα γλυκιὰ τοῦ κάμπου τὴν ἀγάπην,
κι' ἐγὼ σᾶς δίνω τὴν βαθιὰν ἀγάπην τῆς πατρίδος,
ἀσβυστη, ἀγνή, πρωτάκονστη ἀγάπη τῆς πατρίδος,
ἄνθος τοῦ δένδρου τοῦ ἴεροῦ, ποὺ ἐδῶ φυτρώει πρῶτα.
Γι' αὐτὴν μιὰ μέρα δ Θησέας, λεβέντης βασιλιάς σας,
θ' ἀφῆσῃ κάθε ἀνάπανση καὶ κάθε μεγαλεῖο,
καὶ θὰ διαλέξῃ δρόμο τὸ δρόμον, δποὺ φέρει
ἴσα στ' ἀχρόαγο θηριὸ τῆς μακρυσμένης Κρήτης.
Γι' αὐτὴν δ Κόδρος τὴν πλατιὰ βασιλικὴ χλαμύδα
θὰ τήρε κάμη σάβανταν τὰ πέση τὰ πεθάνη.
Γι' αὐτὴν οἱ Ἀριστογείτονες ἀντρειεύονται καὶ πάρονται
ἐνὸς τυράννου τὴν ζωὴν καὶ δίνονται τὴν δική τους.
Γι' αὐτὴν γεννάει σὰν κεραυνὸς τὸν στίχον δ Αἰσχύλος,
κι' αὐτὴν πρεθαίρει ἀκακα στὴν φυλακὴ δ Σωκράτης,
κι' ἀπάντων καὶ στὸν Ὀλυμπο φτερώνεται δ Φειδίας
καὶ ξαγραντεύει τὸν θεοὺς καὶ μὲ τὸ σκαλιστήρι
τὸν ξαναπλάθει ξάστερον καὶ χρυσολεφαντένιον.
Γι' αὐτὴν οἱ ριοὶ θὰ δρκίζονται παλικαρίσιον δρόκο,
κοντάρια, ἀσπίδες καὶ σπαθιὰ δρμητικὰ κινώντας:
«Θὰ τὰ κρατῶ τὰ δπλα αὐτὰ καὶ δὲ θὰ τὰ ντροπιάσω
καὶ μόνος καὶ μὲ συντροφιὰ κι' ἐδῶ κι' δποὺ κι' ἀν λάχω.
Θὰ πολεμήσω ἀκούραστα κι' ἀφρόντιστα θὰ πέσω
καὶ τὴν πατρίδα μιὰ φορὰ μεγάλη θὰ τὴν κάμω
καὶ τὸν δικαίοντας δ' ἀγαπῶ καὶ θὰ τιμῶ τὸν νόμουν.
Θὰ κατατρέχω τὸ κακό, θὰ σφάξω τὸν προδότη,
κι' ἀν λέσως ψέματα μιλῶ, κολάστε με, θεοί μου!»
Κι' ὅταν μὲ μάτια δολερὰ σὲ ξαγρατέψῃ δ φθόνος
κι' ἡ ἀκούμητη Λιχνούσα τὸ δόντι τῆς σοῦ τρίξῃ,
κι' ὅταν βρεθοῦνται στόματα κακὸ γιὰ σὲ τὰ εἰποῦντε
καὶ στοχασμοὶ ποὺ ν' ἀψηφοῦν τὴν φωτερή σου χάρον,
χαρὰ σ' ἐσέ, χώρα λευκὴ καὶ χώρα δοξασμένη,

κι' ἥρθεν ἡ ὥρα ἡ φοβερὴ τὸ ἀστράψης, τὰ βροντήσης,
 καὶ τὰ θαυμάσης κάθε τοῦ, τὰ κλείσης κάθε στόμα,
 καὶ τοὺς ἐπίβολους θεοὺς τὰ διώξης τροπιασμένους.
 Θ' ἀγάπω τρέλλα περισσὴ στὰ περσικὰ κεφάλια,
 θὰ φέρω ἀσκέρια ἀμέτρητα ἀπὸ τῆς Ἀσίας τὰ βάθη,
 μὲ τὰ καράβια τῶν ἔχθρῶν θὰ κρύψω τοὺς γιαλούς σου
 καὶ τότε τὸ κοντάρι μου τρομακτικὰ κινώντας,
 καὶ τότε τὴν ἀστραφτερὴν ἀπλώνοντας ἀσπίδα,
 θὰ πολεμήσω ἀδελφικὰ στὸ πλάγι τῶν παιδιῶν σου.
 Καὶ θὰ περάσουν οἱ γενίες καὶ θὰ διαβοῦν οἱ αἰῶνες,
 καὶ στὰ βαθιά σου τὰ νερὰ καὶ στὰ ψηλὰ βουνά σου,
 θ' ἀντιλαλιέται ἡ τίκη σου, καὶ θὰ γροικιέται ἀκόμα
 ὁ ἀπεκλισμένος δ' δαμός, τὸ οκούξιμο τοῦ Ξέρξη,
 γιὰ τὰ τύραννοι, τὰ τρεμοκοκκαλιάζοντα!»

Εἶπες καὶ ξάφρους ἐσώπασες ἀλλ' ὅμως πέρα ὡς πέρα
 καὶ στὰ βουνά καὶ στὶς καρδιὲς ἀντιλαλοῦν ἀκόμα
 τὰ λόγια σου προφητικά, μυστήριο γεμάτα.
 Ποτὲ τὸ ἀνθρώπινα τὸ ἀντιὰ δὲν εἴχανε γροικήσει,
 τέτοια βροντή, ποὺ μέσα της τὰ κλῆ τέτοι' ἀρμονία,
 καὶ σάλπισμα, ποὺ τὰ μιλῆ καὶ τὰ ξεφανερώη
 σὲ βάθη ἀγέρνητον καιροῦ ἔταν καιρούργιο κόσμο.

ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Τὸ Στάδιον

Βλέπω μπρόστα στὰ πρόθυρα, βωμὸς αίματοβασιμένο.
 Ἐκεῖ τ' ὁ δόστραφτο σχοινὶ, δεμένο ἀπ' ἄκοη σ' ἄκοη
 προσμένει τὰ τ' ἀφήσουνε κάτω στὴ γῆ τὰ πέση,
 τὰ δώσῃ αὐτὸ τὴν προσταγή, τὸ τρέξιμον τ' ἀρχίση.
 Ὁλόρθη ἐμπρός τὸν στέκεται τετράγωνη κολώνα,
 χιονόλευκη μέσα στὴ σκιὰ κι' ἀστραφτερὴ στὸν ἥλιο.
 Βουβὴ σὰν τ' ἄλλα μάρμαρα δὲν εἶναι· ἡ θεία χάρη
 βροτόφωνη τὴν ἔστησε κι' «Ἄριστενε!» φωνάζει.
 Ἐχει δυὸς ἄλλες ἀδελφές, ὅμοιες μ' αὐτὴ στὴν ὅψη.
 Ἡ τρίτη στέκεται μακριὰ κατὰ τὴν ἄλλην ἄκοη,
 περήφανη, καμαρωτὴ κι' αὐτὴ φωνάζει: «Στρέψε!

Ἡ δεύτερη σηκώνεται ἀνάμεσα στὶς δυό των,
 καὶ δίνει θάρρος καὶ ζωὴ σ' αὐτοὺς ποὺ τρέχουν πλάγια,
 καὶ λέγει στὸν καθέρα των: «Βιάσον τὰ ξεπεράσγια!»

Οι Ἑλλανοδίκαι

Τὰ χείλη των ἀγέλαστα, βαριὰ τὰ μέτωπά των,
 μέσα στὰ βάθη τοῦ μναλοῦ κρύβοντι τὴ δίκαια κοίση.
 Χιλιάδες μάτια ὀλύγυρα μὲ ζήλια τοὺς κοιτάζονται,
 μ' αὐτοὶ κανέρα δὲν θωσοῦν, μηδὲ τὸ μάτι στρέφονται,
 γιατὶ ἡ πορφύρα ποὺ φοροῦν δείχνει βαρὺ τὸν ὅρκο
 καὶ θέλοντι τὰνται καθαρὴ ἡ ἐλεύθερη ψυχὴ των.

Ο Δρόμος

Βλέπω λεβέντες φτερωτοὺς κι' ἀφαδιαστὰ βαλμέρους
 μὲ τὸν πόδι παραμπρός, μὲ τ' ἄλλο παραπίσω.
 Προσμένουντε τὴν προσταγή, τὸ τρέξιμον νέ ἀρχίσονται.
 Βλέπω τὰ γέρων τὸ σχοινὶ καὶ καταγῆς τὰ πέφτη.
 Καὶ τά, τὰ πόδια φτερωτὰ τὸ ἔνα μὲ τ' ἄλλο ἀρούρονται.
 Καὶ ξεκινοῦντε μονομιᾶς καὶ τρέχονται, τρέχονται, τρέχονται.
 Τρέχονται καὶ μόλις ἀκονυμβοῦν τὸ πόδι των στὸ χῶμα,
 τρέχονται μ' ἀθώοτα φτερὰ καὶ μάτι δὲν τοὺς φτάνει.
 Ὁχλοβοή, κραυγὴς καρδᾶς τὸν κηπή τὸ δοξάζονται!

‘Ο δισκοβόλος του Μύρων

Η Πάλη

Καὶ βλέπω τώρα ὀλόγυμνους ζευγαρωτὰ βαλμέρους.

Ἐχει δὲ καθεὶς τὸ ταίρι τον κι' ἔνας τὸν ἄλλον βλέπει
καὶ καρτεροῦντε βιαστικοὶ τὸ πάλαιμα ν' ἀρχίσῃ.

Ἀκούω τὸν κήρυκα ἀπ' ἐκεῖ τὴν προσταγὴν τὰ κράζῃ.
Κι' ἀμέσως πιάνονται ἀρπαχτὰ τὰ λιπαρὰ ζευγάρια
καὶ πότε σμύγοντε σφιχτὰ καὶ λὲς πὼς γίνοντ' ἔντα
καὶ πότε πάλι ἀνοίγοντε μὲ τεντωμένα τεῦχα.

Κι' ἄλλος βαριὰ ξαπλώνεται κι' ἄλλος ὀλόρθος στέκει,
κι' ἄλλο ζευγάρι καταγῆς κονθαριαστὰ κυλιέται
καὶ πότε ἀνασηκώνεται καὶ πότε πάλι γέρνει.

Τὸ "Αλμα

Καὶ βλέπω ν' ἀναδεύωνται πίσω ἀπὸ τὸν βατῆρα*,
τὰ γυμνασμένα σώματα, τῶρα ἀπὸ τ' ἄλλο ἀράρια.

Σμύγονται οἱ δνὸς παλάμες των καὶ τρίβει μιὰ τὴν ἄλλη,
θαρρεύονται καὶ σπαρταροῦν οἱ τενυρωόνες κυῆμες
καὶ μὲ λαζτάρα καρτεροῦν τὸ πήδημα ν' ἀρχίσῃ.

Κι' ἀκούω τὸν κήρυκα ἀπ' ἐκεῖ βροντόφωνα τὰ κράζῃ
κι' ἀκούω ἀχρὸν ψιθύρισμα καὶ βλέπω τὸν καθέρα
τὰ ξεκινᾶ μὲ μιὰν δρμή, μὲ μιὰν δρμή τὰ τρέχη
καὶ τὰ πατῆ τὸ πόδι τον στὸ φανερὸ σημάδι,
οὕτε μιὰ τρίχα παραμπρός, οὕτε μιὰ τρίχα πίσω,
καὶ τὰ σηκώνεται ψηλὰ καὶ χαμηλὰ τὰ πέφτη.

Ο δίσκος

Πάλι ήσυχία ἀπλώνεται στὰ μαζεμένα πλήθη,
κι' ἀχρόταγα τὰ μάτια των καρφώνοντων στὴν βαλβῖδα*,
ποὺ οἱ δισκοβόλοι θ' ἀνεβοῦν τὰ φίξουντε τὸ δίσκο.

Ἀκούω τὸν κήρυκ' ἀπ' ἐκεῖ βροντόφωνα τὰ κράζῃ
καὶ βλέπω τὸν ἀγωνιστὴ μὲ τὸ δεξὶ του χέρι
τὰ παίρη τ' δλοστρόγγυλο καὶ πλακωτὸ λιθάρι,
τὰ τὸ σηκώνη μονομιᾶς, χωρὶς στὸ πρόσωπό του
παραμικρή ζαρωματιὰ τὸ βάρος τον τὰ δείχνη.

Βλέπω τ' ὀλόγυμνο κορμὶ τὰ γέρων πρόστις τὰ κάτω,
βλέπω τὸ πόδι τὸ δεξὶ τὰ βγαίνη ἐμπρός ἀπ' τ' ἄλλο
καὶ βλέπω τὸν ἀγωνιστὴ τὰ στρέφη τὸ λιθάρι
καὶ τὰ τὸ φέρνη ὀλόγυμνα μ' ὅλη τὴ δύναμι τον.

κι' ενθὺς ν' ἀνασηκώνεται καὶ τὰ τοῦ δίνῃ δρόμο.
Κι' ἀκούω τοῦ δίσκου τὸν ἀχὸ ποὺ σκίζει τὸν ἀέρα
καὶ τὸν θωρᾶ τὰ χάρεται καὶ τὸν θωρᾶ τὰ πέφτῃ.
Καὶ βλέπω κάποιον ἀπ' ἐκεῖ τὰ βάζη ἔνα σημάδι
κι' ἔρχεται τρίτος, τέταρτος, καθεὶς μὲ τὴ σειρά τον,
καὶ γέρνει καὶ σηκώνεται καὶ τὸ λιθάρι φίχει.

Ο Στέφανος τῆς Νίκης

Βλέπω τὸν κήρυκα γοργὰ κι' ὀλόγυρα τὰ τρέχῃ,
κι' ἀκούω τὰ κράζη τ' ὅνομα καθὼς καὶ τὴν Πατρίδα,
τοῦ νικητῆ ποὺ νίκησε καὶ σ' ὅλα βγῆκε πρῶτος.
Καὶ βλέπω τὸν δμοσφοροὶ καὶ τ' ἄξιο παλικάρι
τὰ ἔκεινάγη ἀπ' τὸ σωρὸ κι' ἀγάλια τὰ πηγαίνῃ,
καμαρωτός, περίφανος, πρὸς τὸ χρυσὸ τραπέζι,
ποὺ ἀπιθωμένα ἀπλώνονται τὰ λιόφυλλα στεφάνια.
Χαρὰ στὸ γέρο τὸ γονὶ ποὺ τὸν θωρεῖ ἀπὸ πέρα,
χαρὰ στὴ μάρα μακριά, ποὺ καρτερεῖ μὲ πόθο...
Χαρὰ στὴ δοξασμένη τον καὶ ξακονστὴ Πατρίδα
ὅπου γεννᾷ τέτοια παιδιά καὶ τέτοια παλικάρια!

Ο ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΓΟΡΑ

Σημ. Περὶ τοῦ Διαγόρου καὶ τῶν νῖῶν του ὁ οὐ. Ἀντ. Κεφαλόπουλος γράφει τὰ ἔξῆς :

«Ἐκ τῆς νήσου Ρόδου, ἡ δοποίᾳ ἔξαπέστειλε ωμαλεωτάτους πύκτας, ὑπερτεροῦσα ώς πρὸς τοῦτο καὶ αὐτὴν τὴν περίδοξην διὰ τοὺς ἀγωνιστάς της νήσον Αἴγιναν, εἶναι περίφημον τὸ εὐγενὲς γένος τῶν Διαγοριδῶν.

Ο Διαγόρας, ἀφοῦ ἐνίκησεν εἰς πολλοὺς ἀγῶνας ώς πύκτης, ηὐτύχησε νὰ ἔρῃ καὶ τοὺς νῖούς του Ἀκουσίλαον, Δωριέα καὶ Δαμάγητον καὶ τοὺς ἐγγόνους του Εὔκλέα καὶ Πεισίροδον νικῶντας εἰς τὰ Ὀλύμπια.

Λέγεται δέ, ὅτι ἀπέθανε κατὰ τρόπον εὐτυχέστατον. Εἶχαν δηλ. νικήσει εἰς τὴν Ὀλυμπίαν οἱ δύο νιοί του Ἀκουσίλαος καὶ Δαμάγητος καὶ στεφανωθέντες ἐπευφημοῦντο ὑπὸ τοῦ πλήθους. Τότε οὗτοι ἀνευρίσκουν τὸν γέροντα πατέρα των, δοποῖος παρευρίσκετο εἰς τοὺς ἀγῶνας, θέτουν ἐπὶ τῆς λευκῆς κεφαλῆς του τοὺς στεφάνους, τοὺς δοποίους εἶχαν λάβει, καὶ σηκώσαντες αὐτὸν εἰς τοὺς ὄμους των περιέφεραν ἐν θριάμβῳ καὶ ἐν μέσῳ ἐπευφημιῶν περὶ τὸν βωμὸν τοῦ Διός. Τότε Λάκων τις, βλέπων τὴν μεγάλην αὐτὴν εὐτυχίαν, ἀνέκραξεν : «Ἄποθανε πλέον, διαγόρα! Ἄρκετὴ εἶναι ἡ εὐτυχία σου· δὲν θὰ ἀναβῆς ἀθάνατος εἰς τὸν οὐρανὸν!» (κάτιθανε, Διαγόρα, οὐκ εἰς Ὀλυμπὸν ἀναβήσει). Καὶ διὰγόρας ἔξεπνευσεν ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ σταδίου ἐπὶ τῶν βραχιόνων τῶν υἱῶν του, φιλούμενος ὑπὲρ αὐτῶν καὶ φαινόμενος δι᾽ ἀνθέων ὑπὸ τοῦ πλήθους».

Μέσα στὸ στάδιο τῆς χαρᾶς σαλεύει ἡ τρικυμία·
τὰ πεντελήσια μάρμαρα σκεπάζει τα δ λαός.
Κι' ἀπὸ τὸ φῶς τ' ἀθάνατον ντυμένη ἡ Ὀλυμπία
φαιτάζει, ἀστράφει δλόγυρα, καὶ δείχνεται ώς ταός.

Νὰ τῆς Ἑλλάδος τὰ ξανθὰ καὶ ξακονστὰ βλαστάρια,
ποὺ πάλεψαν, ποὺ ἀκόντισαν, ποὺ ἐτρέξανε: Καὶ τὰ
τὰ μαῦρα καὶ τὰ χάλκινα κορμιά, ποὺ παλικάρια
τὸν Ηέρση πέρα ἐσπρώξανε στῆς Θράκης τὰ βουνά.

Οἱ παροπλίες λάμπουντε στὸν ἥλιο καὶ τὰ τόξα,
πὸν νικηφόρα ἐστήσαντε τὰ τρόπαια ἔναν καιρό,
πὸν βροντερὰ ἀντηλάλαξαν τὴν σαλαμίνα δόξα
καὶ πὸν τὸν κάμπο ἐβάψαντε τὸν Θέσπιο αἰματηρό !

Καὶ τὰ τὰ ώραια γεράματα τὰ εἰδηγηικὰ τριγύρα,
πὸν μὲ τὰ κισσοστέφανα στὴν τίμια κεφαλῆ,
ἄντενται τώρα γιὰ τὰ βγοῦν ἀπ’ τῆς ζωῆς τὴν θύρα,
ὅμως τὸ φῶς τὸ ἀνέσπερο στὰ Ἡλύσια τοὺς καλεῖ.

“Ολα μεγάλα καὶ λαμπρὰ κι’ ἀμόλυντα καὶ ώραια
κάτω ἀπ’ τὸν μάγον ἥλιον σου, Ἑλλάς μου φωτεινή :
τ’ ἀγάλματα, πὸν δείχνονται πανέμορφα καὶ τέα,
τὰ λάβαρα, πὸν δὲ ἄνεμος μὲ ἀγάπη τὰ κινεῖ.

Τ’ ἄσπρα μαλλιὰ καὶ τὰ ἱερὰ καὶ οἱ πορφυρὲς χλαμύδες
καὶ οἱ σάλπιγγες πὸν εἶναι ἔτοιμες τὶς νίκες γιὰ τὰ εἰποῦν,
κι’ οἱ μεγαλόψυχες καρδιές, πὸν οἱ μυστικὲς ἑλπίδες
μὲ ἄγιο μεθύσι ἐγέμισαν κι’ ἀδιάκοπα χινποῦν

Κι’ ἥρθε στὴ μέση δὲ κήρυκας κι’ ἐστάθηκε κι’ ὑψώνει
χρυσὸς ραβδί, κι’ ὀλόγυρα τὴν ἀγωνία θωρεῖς,
κι’ ἥρθε στὴ μέση δὲ κήρυκας καὶ κράζει : «Στεφανώνει
τοὺς νικητὰς μὲ κότυνον ἡ Ὀλυμπία πατρές !

«Η Ρόδος παίρνει σήμερα τὶς δυὸ μεγάλες νίκες.
Τοῦ Διαγόρα ἄς ἔρθουντε τὰ δυὸ παιδιὰ μπροστά !»
Κι’ ἀπὸ τὰ πλήθη ἐπρόβαλαν πρὸς τοὺς Ἑλλανοδίκες
οἱ δυὸ ἀδελφοί. — “Ω δίδυμα λουλούδια ταιριαστά !

Χαρά στην πὸν σᾶς γέννησε, καὶ πὸν σᾶς μοσκοβόλα
τὰ πλαστικά, τ’ ἀτσάλινα, τὰ δυνατὰ κορμιά.
πὸν βγαίνοντα σὰν ἡμίθεοι μὲ μάτια φωτοβόλα
μὲ τὰ πλατιά τοὺς μέτωπα καὶ τὰ χυτὰ μαλλιά !..

«Χαίρετε, ὦ Ρόδιοι, χαίρετε !» — δὲ Ἑλλανοδίκης κράζει —
«Τοῦ Διαγόρα εἴσαστε σεῖς τὰ φύτρα τὰ ἱερά,
πὸν ἡ φήμη μὲ τὸ οὐράνιο φῶς πλατιὰ τῆγε σκεπάζει
πὸν ἐφτὰ φορὲς τὴν χάρην τῆς νίκης τὴν χαρά.

“Ἄς τρικυμίσουν οἱ χαλκοί, κι’ ἄς ἀντηχοῦν τὰ σεῖστρα,
τὰ κύμβαλα ἄς ἡχήσουντε καὶ οἱ σάλπιγγες, ἐμπρός !»

*Κι' ἀνέβη, ἀνέβη ὁ ἀλαλαγμὸς ἀπάνω ἀπ' τὴν κονίστρα,
ὅπου ὁ λαὸς ἐβόησε περίγυρα ἡχηρός.*

*Κι' ὅλοι κοιτάζανε δεξιὰ στοῦ γέρου τὴν κεφαίδα.
Μὰ δὲ Διαγόρας ἄφθορα τὰ δάκρυα τον κυλᾶ,
κι' ἀμίλητος τὰ μάτια τον σφουγγάει μὲ τὴν χλαμύδα
καὶ τοῦ κρατεῖ ἥ συγκίνηση δεμένη τὴν λαλιά.*

*Καὶ οἱ νικητές, μὲ τὰ χλωρὰ στεφάνια τώρα, πᾶνε
καὶ στοῦ πατέρα τὸ λευκὸν κεφάλι τὰ φοροῦν,
κι' δρμητικὰ τὸν ἄρπαξαν στοὺς ὕμους καὶ περνᾶνε
κι' ὃ θρίαμβος, ἀγέρωχα στὸ Στάδιο προχωροῦν.*

*Γύρω τὰ πλήθη τὸ ἱερὸν μεθύσι φλέγει τώρα
καὶ σειοῦν τοὺς κλάδους καὶ σκορποῦν τὸ ἄνθια μὲν ἄγριὴ χαρά,
καὶ κράζουν : «Ὦ ἀπόθανε, ἀπόθανε, Διαγόρα !
ποιὰ δόξα ἐσὺ ώραιότερη θὰ ἐπιθυμήσῃς πιά;»*

*Κι' ἐκεῖτος, ὡς ἐφθάσανε στὸ ἄγαλμα ἐμπρὸς τῆς Νίκης,
τὸ ἀσπρὸ κεφάλι τον ἔγειρε μὲ χαμογέλιο ἀχρό*
κι' εὐτυχισμένος τρεῖς φορὲς ὁ γέρος Ὁλυμπιονίκης
τὰ μάτια τον παράδωσε στὸ φῶς τὸ ἀληθινό.*

*Γύρω ἔξεσποῦσε ὁ θρίαμβος κι' ἀλάλαζαν τὰ σεῖστρα
καὶ τὸν παιᾶνα οἱ σάλπιγγες χτυπούσανε ἡχηρό,
καὶ τὸ ἄνθια πάντα ἐπέφτανε ἐπάνω στὴν κονίστρα
καὶ τὸ ἄνθια πάντα ἐρραιίρανε τὸ γέροντα νεκρό.*

ΚΕΡΑΜΕΙΚΟΣ

"Οχι δπως λέν, ὅτι δὲν ζοῦν οἱ τόσο ἀγαπημένες
οἱ ἀρχαῖες οἱ Ἀττικὲς μορφὲς στ' ἀνάγλυφα ἐκεῖ πέρα
τοῦ λιόχαρου Κεραμεικοῦ* τιοί, γέροι, τιὲς παρθένες,
ὅλοι τοὺς ζοῦν καὶ χαίρονται τὸ φῶς καὶ τὸν ἀγέρα.

Τὸ ξέρω· ἡ γῆ τοὺς ἔλυσε, πᾶνε καιροὶ καὶ χρόνια.
Ἄλλὰ οἱ λευκές τους οἱ ψυχὲς κάτω ἀπ' τὸν "Ἄδη ἀγάλε
ξεφύγαν καὶ στὰ πέτρινα κορμιά τους τὰ αἰώνια
ἔδω ποὺ ζοῦσαν φώλιασαν, καὶ ζοῦν μαζί μας πάλι.

"Ω! Ζοῦνε. Ἡ κόρη μὲ σκυρτὰ τὰ μάτια τὰ μεγάλα
κοιτάει τ' ἀνάλαφρο ποντί, ποὺ κάπον σὲ μιὰ κόχη,
στὴ γούβα τοῦ μαρμάρου της πῆγε νὰ πιῇ μιὰ στάλα
ἀπ' τὸ νεράκι π' ἀφησεν ἐκεῖ τὸ πρωτοβρόχι.

Πιὸ πέρα δὲ γέρος ἄρχοντας στὸ χέρι του ἔχει κλείσει
τοῦ γιοῦ του, τοῦ μικροῦ του γιοῦ, τ' ἄγρο, τ' ἀθῶ τὸ χέρι.
Ἐλν^τ ὅνοιξη κι^τ ἀκούει κοτά τὴ λεύκα πούχει ἄρχίσει
νὰ τραγουδάῃ στ' ὀλόδροσο τοῦ Μάρτη μεσημέρι.

Κι^τ ὕστερα πάλι δὲ μορφονιός, στὸ κυπαρίσι πλάι,
αὐτὸς μέσα στ' ἀτέλειωτο, τὸ γαλανὸ τοῦ Ἀπείρου,
γιὰ κοίτα! ἀνέβη στ' ἀτι του καὶ πάει κι^τ ὅλο πάει
στὸν δρόμο τὸν ἀξέροιαστο τῆς νιότης καὶ τοῦ ὀνείρου.

Ο ΔΕΞΙΛΕΩΣ

Σημ. Τὸ ἀνάγλυφον τοῦ Δεξίλεω, ἐκ τῶν εὑρημάτων τοῦ Κεραμεικοῦ* τῶν Ἀθηνῶν, παριστάνει Ἀθηναῖον ἵππεα δρμῶντα ἐναντίον τῶν ἔχθρῶν καὶ ἀνατρέποντα ἓναν ὅπλιτην Σπαριάτην, τὸν ὅποιον ἑτοιμάζεται νὰ κτυψήσῃ μὲ τὴν λόγχην. Πρόκειται περὶ μιᾶς ἐφόδου εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Κορίνθου κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον. Τὴν σφροδόταν δρμητικότητα τοῦ Δεξίλεω μαρτυρεῖ ἡ χλαμύς, ἡ δρμία ἀνεμίζεται εἰς ὁραίας πτυχάς. Ὁ νικητὴς Δεξίλεως κατὰ τὴν ἔφοδον ταύτην ἦ δλίγον βραδύτερον ἐφονεύθη. Πρὸς τιμὴν δὲ αὐτοῦ ὑψώθη ἡ φέρουσα τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο, στήλῃ, εἰς τὴν βάσιν τῆς ὅποιας ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή:

ΔΕΞΙΛΕΩΣ ΛΥΣΑΝΙΟ ΘΟΡΙΚΙΟΣ
ΕΓΕΝΕΤΟ ΕΠΙ ΤΕΙΣΑΝΔΡΟΥ ΑΡΧΟΝΤΟΣ
ΑΠΕΘΑΝΕΝ ΕΠ ΕΥΒΟΛΙΔΟΥ
ΕΝ ΚΟΡΙΝΘΩ ΤΩΝ ΠΕΝΤΕ ΙΠΠΕΩΝ

Ο Τείσανδρος ἦτο ἄρχων τὸ 414, δὲ δὲ Εὐβολίδης τὸ 394,
Ἐπομένως δὲ Δεξίλεως ἔπεισε μόλις εἰκοσαέτης.

Ἐκ τοῦ ἀναγλύφου τούτου δὲ ποιητὴς ἐνεπνεύσθη τὸ κατωτέρω ποίημα:

Κι ἀπὸ τὸ πρῶτο μάρμαρο κι ἀπὸ πρῶτο μυῆμα
ἀκούω φωνὴ ποὺ χύνεται κι ἀκούω φωνὴ ποὺ λέει :
— Ἐμὲ μὲ λὲν Δεξίλεων. Ἔγὼ ελμαι τῆς Ἀθήνας
τὸ λατρευέρο τὸ παιδί, τ' ἀγένιο παλικάρι.
Μ' ἀνάθρεψαν τὰ βροντερὰ τραγούδια τοῦ Τυρταίου
Καὶ τάραξαν τὸν ὑπρο μον τὰ δηνειρα τοῦ Αἰσχύλου.
Ἐξω στὸ δρόμο, στὴ δονλιά, στοῦ κάμπου τὸν ἀέρα
μονθρεψε δ ἥλιος τὸ κορμὶ καὶ τ' ἄροιξε σὰν ἄνθος,
καὶ στὸ Γυμνάσιον δ Θεός, δποὺ βοηθάει τὰ γειάτα,
μοῦ τοπλασεν ἀδμονικά, σφιχτό, χντὸ καὶ ωραῖο
Κι ἐγὼ καβάλλα, φτερωτός, μέσα στοὺς πρώτους πρῶτος,
συντρόφεψα τὸ ιερὸ τῆς Ἀθηνᾶς καράβι
κι ἔλεγα : «Βάλε μον, θεά, τρανὴ καρδιὰ στὰ στήθη,
δῶσε φτερὰ στὰ πόδια μον καὶ δύραμη στὰ χέρια
νὰ πάω καὶ ἐγὼ νὰ ἀγωνισθῶ καὶ νικητὴς νὰ λάμψω

στὸ πήδημα, στὸ πάλαιμα, στὸ δρόμο στὸ λιθάρι». Γιατὶ δὲν εἶναι πιὸ ἀκριβὴ τιμὴ στὸ παλικάρι παρὰ καρδιὰ ἀπὸ σίδερο σὲ φτερωμένο σῶμα. Κι' ἔγὼ διειρεύθηκα κι' ἔγὼ τῆς δόξας τῇ λαχτάρᾳ. "Ἀρχοντας, εἶπα, ωὐ νψωθῶ καὶ στρατηγὸς ωὐ γίνω, στὸ θέατρον ἄξιος ποιητῆς τὰ πλήθη ωὐ μαρεύω. Κι' ἔγὼ μιὰ μέρα ν' ἀκονσθῦ βροντόφωρα στὴν Πενίκα, ἀστροπελέπι στὸν πακούς. Καὶ μὲ τὸν φιλοσόφους, ἐκεῖ ποὺ τρέχει δ' Ἰλισσός γλυκὰ κι' ὅπου ξαπλώνει δροσᾶτον ἵσκιο δ' πλάταρος, κι' ἔγὼ ωὐ λειτάλγω μυστικὰ τῆς πλάσεως καὶ τῆς ψυχῆς τὰ σκότη. Ἀλλ' ἔνας ἀγαθὸς θεός, διὸν ποτὲ τὰ μάτια δὲ σήκωσε ἀπὸ πάνω μον καὶ πάντα μὲ φυλάγει, Αὐτὸς διώρισε γιὰ μὲ μιὰ δόξα πιὸ μεγάλη: Γιὰ τὴν Πατρίδα ωὐ ἀξιωθῶ, ωὐ πάω ωὐ πολεμήσω! Καὶ ωὐ, σαλπίζει ἡ σάλπιγγα πολεμιστήριον ἥχο, κι' ἡ Ἀθήνα μὲ τὰ ὄνειρα τοῦ Πλάτωνος, ἡ Ἀθήνα ξυπνάει γοργά, ἀντρειεύεται, καθὼς ἡ Ἀθηνᾶ τῆς, γαλήνια κόρη καὶ μαζὶ πρόμαχος θεριεμένη. "Η Σπάρτη ἡ ἀνυπόταχτη μᾶς φοβερίζει, ἡ Σπάρτη! Θυμήθηκα τὸν δρόμο μον κι' ἀρματωμένος τρέχω σὲ κυματόπλαστο ἄλογο θεσσαλικόν, διόπτει χαρὰ στὸν πόλεμο καὶ σκάφτει, αντιάζεται, δὲ στέκει. Στὸ χέρι μον ἀνυπόμορο κοντιέται τὸ κοντάρι. Θαρρῶ πῶς μέσα μον ἡ καρδιὰ βροντοχτυπάει τοῦ Κόδρον, θαρρῶ, εἶναι σὰν τοῦ Αἴαντος* ψηλὸ τ' ἀγάστημά μον, θαρρῶ, τὸ δρόμο ἔνας Θεός μοῦ δείχνει καὶ κανένας, ταῦ, καὶ κανένας δὲν μπορεῖ ωὐ κόψῃ τὴν δρμή μον. Μὲ τὸν ἔχθρὸν ἐσμίξαμε στὸν κάμπο τῆς Κορίνθου. "Ηλιοκαμένος καὶ τραχὺς καὶ ἀκράτητος Σπαρτιάτης, βοριὰς χυμάει ἐπάρω μον πελώδιος Σπαρτιάτης. Τὰ χρόνια μον τὰ εἰκοσι πνιγώνονται καὶ βράζονται. Τῆς Σπάρτης ἄντρας εἰσ' ἐσύ, παιδὶ είμαι τῆς Ἀθήνας. Βοηθάτε μ', ἵσκιοι πατρικοὶ τῶν Μαραθωνομάχων! Σφιχτὰ κρατῶ μὲ τὸ ζεοβί τὸ χαλινάρι, χύνω σὰ φλόγα τ' ἄλογο, πετῶ, σκύβω, γοργὰ τιτάζω τ' ὀλόμακρο κοντάρι μον, κατάστηθα τὸν βρίσκω. Στὰ πόδια ἐμπρὸς τ' ἀλόγου μον κατρακυλάει καὶ πέφτει.

Πέφτει, κι' ἐκεῖ ποὺ τὸν πατῶ, κρυφὰ τὸν καμαρώγων
χωρὶς νὰ κάση τὴν δρμή, χωρὶς μιλιὰ νὰ βγάλῃ,
πέφτει καὶ κάνεται καὶ σθεῖ καὶ φοβερίζει ἀκόμα.
Ἐμὲ μὲ λὲν Δεξίλεω, παιδὶ εἶμαι τῆς Ἀθήνας,
πολέμησα καὶ νίκησα κι' ἐγὼ γιὰ τὴν πατρίδα.
Σὲ λίγο δ' θάρατος δρμάει κι' ἀλύπητα καὶ μέρα
μὲ παιόρει ἀπὸ τὴ γῆν αὐτή, μὲ φέρνει σ' ἄλλον κόσμο.
Δέ μ' ἔρριξε στὰ Τάρταρα,* δὲ μ' ἄφησε στὸν Ἀδη.
Μακαρισμέρο, ἀθάρατο, μ' ἀνάστησε γιὰ πάντα
στὰ μαρμαρένια Ἡλύσια, στὰ Ἡλύσια τῆς Τέκνης.
Οὐ χρόνος φεύγει, ἀλλάζει ἡ γῆ, περιστῶν λαοὶ καὶ κόσμοι
καὶ πέφτουν καὶ μαραίρονται σὰ φθινοπώδουν φύλλα.
Κι' ἐγὼ ἔδω ἀσάλευτος κι' ἀμάραντος προβάλλω
καὶ τῆς πατρίδος τὸν ἔχθρο στὰ πόδια μου τὸν ἔχω.
Ω ζάρη, ὦ νίκη τῆς ζωῆς, ἀνήκουνστη εὐτυχία,
Στὰ μαρμαρένια Ἡλύσια, στὰ Ἡλύσια, τῆς Τέκνης !

ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΘΡΥΛΟΙ

ΑΝΔΡ. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ

Ο ΧΑΛΑΣΜΟΣ

Ἐφέροναμε γύρα τὰ Βάτικα* τότε. Μιὰ ἡμέρα ἐφθάσαμε ἀποσπερδοὺ* στὸ Φαλακρὸ κι² ἔκονέψαμε. Λόγο πρὸς λόγο, ἐπάνω στὸ φαγί, ἀκούει ὁ σύντροφός μου, πὼς οἱ παλιοκλησίες, πὸν τρέχει καὶ ζητεῖ, δὲν ἥσαν παρὰ στὴν Καστανιά, μιάμιση ὥρα μακριὰ ἀπ² τὸ χωριό.

— Καὶ εἶναι παλιές; ἔρωτησε ἀμέσως μὲ σπουδὴ καὶ ἀνυπομονησία, σὰν τὸν πεινασμένο, ποὺ ἀκούει ἀξαφνα, πὼς πλάκωσε καὶ τὸ φαγί.

— Πολὺ παλιές, εἴπεν ὁ παπάς, γέροντας σεβαστὸς καὶ πολυκάτοχος.*

— Κι² ἔχουν μέσα τίποτα ζωγραφιές;

— Οὐ, βέβαια, ἔχουν ἴστορίες· ὅλα τὰ τειχιὰ εἶναι ἴστορημένα.

— Οῦμ!... ἔκαμε ὁ σύντροφός μου, ὥστὰν λεοντάρι, μὲ τριπλή εὐχαριστηση γιὰ τὸ νόστιμο φαγί, τὸ ξεδιολεγμένο κρασὶ καὶ τὸ πλούσιο εύρεμά του.

Καὶ ὅλη τὴν νύχτα τὸν ἄκουα νὰ κυλιέται ἀπάνω στὸ στρῶμα του ἀνυπόμονος ἔως νὰ ἔημερώσῃ. Καὶ σὰν ἐπῆρ² ἡμέρα μ' ὅλο τὸ πυκνὸ πούσι*, ποὺ ἔσκέπαζε τὸ χωριό καὶ ἀφάνιζε κάθε ἀντικείμενο γύρω, ἔσφίξαμε τὰ λουριὰ καὶ μ' ἔνα ὀδηγὸ ἐτραβήξαμε ἵσια στὴν Καστανιά.

“Αχ! ἐκείνη τὴν αὐγὴ ποτὲ δὲν θὰ τὴν ξεχάσω! Ἐκεῖνο τὸν ἀνθοσπασμένο τόπο μὲ τὶς δροσιές καὶ τὸ χαμολόγι του ποτὲ δὲν θὰ τὸν ἀφήσω ἀπὸ κοντά μου· τῶν πουλιῶν ἐκεῖνο τὸ λάλημα

μέσα στὸ ἄγνὸ φῶς τῆς ἡμέρας ποτὲ δὲν θὰ τ' ἀλλάξω οὔτε μὲ
ἀγγελικὴ ψηλωδία. Τί Ἐδὲμ καὶ τί Παράδεισος! Εἴκει ἡσαν
ὅλα, ὅλα σκορπισμένα ἀπὸ τὸ πλούσιο χέρι τοῦ Δημιουργοῦ, καὶ
τὰ χρώματα καὶ τὸ φῶς καὶ ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀρμονία μὲ τὴν τάξην
τους καὶ μὲ τὸ ουθιμό τους καθένα. Καὶ ἐνῷ ὁ σύντροφός μου
ἔτρεχε σὺν παλαβός ἀπὸ τὴν χαρά του ἐδῶ κι' ἔκει μὲ τὰ στουπ-
πόχαρτα καὶ τοὺς φακοὺς καὶ τὰ μέτρα του κι' ἐσκάλωνε ώσταν
γιατὶ ἀπὸ τὸν Ἀϊ-Νικόλα στὸν Ἀϊ-Γιάννη κι' ἀπὸ τὸν Ἀγιο Λιά
στὸν Ἀγιο Κωνσταντīνο καὶ στὴν Παναγία, ἐγὼ ἔμενα ἀφωνος,
ἄλλας, μὲ μάτια δλάνοιχτα νὰ βλέπω γύρω τὴν οὐρανοκατέβατη
ἔκείνη σκηνογραφία.

— Σ' ἔκεινες τὶς κοντοραχοῦλες ἡταν ἀπλωμένη ἡ Χώρα
εἶπεν ἔξαφρα ὁ τσοπάνης πᾶβοσκε ἔκει τὸ κοπάδι του.

— Ποιὰ Χώρα; ἔρωτησα ἐγὼ μὲ ἀπορία.

— Ἡ Μεγαχώρα, ἀν̄ ἔχης ἀκουστά.

— Ἄ εδῶ ἡταν ἔκαμα μ' ἀπορία τάχα, γιὰ νὰ τοῦ κεντήσω
τὸ λόγο.

— Ἅ εδῶ. Κι' ἔκεινες ἡσαν οἱ ἐκκλησιές της. Εἶχε κι' ἄλλες
ἄκομη πολλές, μὰ γκρέμισαν.

— Πότε γκρέμισαν;

— Ξέρω κι' ἐγὼ! στὸ χαλασμὸ βέβαια. Ἔχεις ἀγορικητὰ γιὰ
τὸ χαλασμό;

Καὶ μὲ τὸ λόγο, ἀπάν' ἀπὸ τὶς δροσοῦλες καὶ τὰ λούλουδα,
κάτ' ἀπ' τὸν γλυκὸν ἥλιο τοῦ Ἀπρίλη, μέσα στὸ μοσχοβόλημα
τῶν βοτανιῶν καὶ τῶν πουλιῶν τὰ λαλήματα, ἀκούσα ἀπὸ τὸ
στόμα τοῦ βοσκοῦ τὸ χαλασμὸ τῆς Μεγαχώρας, καθὼς τὸν ἔλεγε.

* Ήταν τρανὸς βασιλιὰς ὁ βασιλιὰς τῆς Μεγαχώρας. Εἶχε λαὸ
πολὺ καὶ ἄρματα περίσσα καὶ ἔπαινοςτοὺς ἀφεντάδες καὶ τὴν
σοφὴ Δωδεκάδα* του. Εἶχε καὶ βασίλισσα ἀφέντρα καὶ κυρὰ μὲσο
στὸ παλάτι· εἶχε καὶ μιὰ βασιλοπούλα, τὸ παίνεμα καὶ τὸ κα-
μάρι τῆς Χώρας.

Φρόνιμοι ἡσαν οἱ ἀφεντάδες, φρόνιμη κι' ἡ βασίλισσα κι' ὁ
βασιλιὰς ἡταν φρόνιμος καὶ ἡ Δωδεκάδα του. Μὰ πιὸ φρόνιμη
καὶ πιὸ πλούσια σ' ὅλες τὶς χάρες ἡταν ἡ βασιλοπούλα. Ἔδιναν
γνώμη οἱ ἀφεντάδες, ἔδινεν ἡ Δωδεκάδα, ἔδινεν ἡ βασίλισσα,
μὰ ὁ βασιλιὰς θὰ ἔπαιρνε τὴ γνώμη τῆς βασιλοπούλας στὸ κάθε
τί, γιατὶ ἔκεινης ἡταν ἡ πιὸ σοφώτερη γνώμη. Γιὰ τοῦτο κι' δ

βασιλιάς τὴν ἀγαποῦσε πολύ. "Ολο τὸ βασίλειο του τόδινε γιὰ δαύτη. Τίποτε δὲν εἶχε στὸ νοῦ παρὰ πῶς νὰ τὴν ἔεφαντώνῃ, πῶς νὰ τὴν κρατῆ πάντα χαρούμενη καὶ καλόκαρδη.

Σ' ἔναν καιρὸν ἥρθε πεῖνα γερή στὸ βασίλειο· πεῖνα ποὺ λίγον ἔλειψε δὲν ἔνας νὰ φάῃ τὸν ἄλλον· ἡ πεῖνα μάτια δὲν ἔχει, λέει δὲ λόγος. 'Ο βασιλιάς δὲν ἔξερε τί νὰ κάνῃ· ἡ βασίλισσα ἔγυριζε μέσον στὰ παλάτια της, οἱ ἀφεντάδες ἔμεναν ἀλγοὶ* καὶ ἀνίδεοι. 'Η Δωδεκάδα συναζύταν κάθε μέρα· μὰ τοῦ κάκου ἔσπανε τὰ γεροντικά της κεφάλια. "Αλλες γνῶμες ἔβγαιναν δύσες ἥθελες, μὰ γιὰ τὸ κακὸ δὲν ἔσοφιζότουν τίποτε· ἔφίραναν * κι' ἐκεῖνα σὰν τὸ ἀδιανὸν βαγένι στὸν ἥλιο τοῦ καλοκαιριοῦ.

Στὸ τέλος εἶπαν πῶς κάτι ἔβαλε τὸ καύκαλό * τους. Τραβοῦν καὶ πᾶν στὸ βασιλιὰ καὶ τὸν προσκυνοῦντε.

— Στοὺς δρισμούς σου, ἀφέντη βασιλιά, καὶ κάτι νὰ σου εἰποῦμε. "Άλλη γιατριὰ δὲν βρίσκουμε παρὰ νὰ δώσῃς διαταγὴ νὰ σφάξῃς ὅλους τοὺς γερόντους. Οἱ γερόντοι ἀδικα τὸ τρῶν τὸ ψωμί· οὔτε γιὰ πόλεμον κάνουν, οὔτε γιὰ δουλιά. "Οσο ψωμὶ θὰ φᾶν αὐτοί, τὸ τρῶν οἱ νέοι καὶ ζοῦν διπλὸ καιρό, ὡς που νὰ περάσῃ τὸ κακό.

'Ο βασιλιάς σὰν τὸ ἄκουσε, δὲν ἔβγαλε μιλιά. Δὲν τοῦ φαίνονταν δίκαιη ἡ γνώμη τῆς Δωδεκάδας. Καλά, γερόντοι ἥσαν κι' ἔτρωγαν χαράμι * τὸ ψωμί, μὰ ἥσαν ἄνθρωποι κι' ἐκεῖνοι. Τραβάει καὶ πάει ἵσια στὴ βασίλισσα.

— Τὸς καὶ τός, κυρά μου καὶ βασίλισσα τῆς λεει. 'Η Δωδεκάδα λέει νὰ σφάξουμε τοὺς γερόντους· οἱ γερόντοι ἀδικα τὸ τρῶνε τὸ ψωμί· οὔτε γιὰ πόλεμο κάνουν, οὐδὲ γιὰ τίποτε. "Οσο ψωμὶ θὰ φᾶν αὐτοί, τὸ τρῶν οἱ νέοι καὶ ζοῦν διπλὸ καιρό, ὡς που νὰ περάσῃ τὸ κακό !

— Τί νὰ γένη; εἶπεν ἡ βασίλισσα. "Ας χαθοῦν ἐκεῖνοι νὰ σωθοῦμ^ν ἔμεις οἱ ἄλλοι . . .

Μὰ δὲ βασιλιάς ἥταν δίκιος, φαίνεται. Δὲν κοίταζε σώνει καὶ καλὰ νὰ σωθῇ ἔλόγου του, μὰ πῶς νὰ σώσῃ τὸ λαό του. Τὸ ἥφερν^ν ἀπὸ δῶ, τὸ ἥφερν^ν ἀπ' ἐκεῖ, μὰ πάντα δίβουλος ἔμενε. Καλά, γερόντοι ἥσαν κι' ἔτρωγαν χαράμι τὸ ψωμί· μὰ ἥσαν ἄνθρωποι κι' ἐκεῖνοι.

Κινάει νὰ πάῃ καὶ φιλεῖ τὴν βασιλοπούλα.

— Τὸς καὶ τός, βασιλοπούλα καὶ κόρη μου, τῆς λεει. 'Η Δωδεκάδα λέει νὰ σφάξουμε τοὺς γερόντους· οἱ γερόντοι ἀδικα

τὸ τρῶν τὸ ψωμί. "Οσο ψωμὶ θὰ φᾶν αὐτοί, τὸ τρῶν οἱ νέοι καὶ ζοῦν διπλὸ καιδό, ὡς ποὺ νὰ περάσῃ τὸ κακό.

— "Αχ, βασιλιά μου καὶ πατέρα μου! λέει ἡ βασιλοπούλα δακρυσμένη, τί εἶναι τὸ κακὸ ποὺ μελετᾶς νὰ κάνῃς!

— Τί νὰ κάνω; λέει ὁ βασιλιάς· δὲν κοιτᾶς ποὺ πᾶμε νὰ χα-
θοῦμε ὅλοι;

— Καὶ γιατὶ νὰ μὴν κάνῃς ταῦλο; λέει ἡ βασιλοπούλα. Νὰ δώσῃς τὸ σίδερο καὶ τὸ ἀτσάλι στοὺς χαλκιάδες νὰ κάνουν λι-
σγάρια* καὶ ἀξίνες καὶ τσαπιά, νὰ τὰ μοιράσῃς στὸν κόσμο, νὰ
δουλέψουν τὴ γῆ κι ἡ γῆ νὰ τοὺς δώσῃ νὰ φᾶν ὅλος ὁ λαός.

Τὸ ἄκουσε ὁ βασιλιάς καὶ τόκσνε. Σὲ λίγο ὅλη ἡ γῆ περίγυρα
ἔδουλεύτηκε ἀπὸ τὶς ορεατιὲς καὶ τὰ κορφοβούνια ψηλὰ κι
ἔμρεψε περίσσα τὸν κόσμο κι ἐπλούτισε τὸ βασιλιά καὶ τοὺς
ἀφεντάδες καὶ τὴ Δωδεκάδα.

Τότες πάει πιά· πασίχαρο τὸ βασίλειο· θεὸς ἡ βασιλοπούλα.
Ο βασιλιάς δὲν ἔχερε τί νὰ τῆς πρωτοκάνη καὶ πῶς νὰ τὴν ξαν-
ταμείψῃ γιὰ τὸ καλὸ ποὺ ἔφερε στὴ Χώρα μὲ τὴ συμβουλή της.
Τὴν ἔντυνε, τὴν ἔφούμιζε στὰ χρυσὰ καὶ στὰ ὑφαντὰ σὰν νε-
οάιδα· τῆς ἔκανε χρυσὸ δργαστήρι οὐαίνη τὰ προικιά της,
χρυσὴ ἀνέμη ν' ἀνεμίζῃ, χρυσὴ ρόκα μ' ἐλεφαντένιο ἀδράχτι νὰ
γνέθῃ τὶς ὀλόχρυσες βοντάκιες* τῶν ὀλόχρυσων μαλλιῶν καὶ μιὰ
κλωσού, χρυσὴ κλωσοὺ μὲ τὰ πουλιά της ὀλόχρυσα γιὰ νὰ ξε-
φαντώνῃ. Κι ἔλαμπε τὸ ἀδραγαστήρι, κι ἔλαμπεν ἡ ἀνέμη καὶ ἡ
ρόκα μὲ τὰ μαλλιὰ καὶ ἡ κλωσοὺ μὲ τὰ πουλιά της γύρα στὴ
χρυσοφορεμένη νεράϊδα, πᾶλαμπε κι ἔκείνη στὴν ἐμορφιὰ καὶ
στὴ νοστιμιὰ καὶ στὴν καλωσύνη, σὰν τὸν αὐγερινὸ μέσον ἀπὸ τὸ
ἄλλο ἀστέρια.

"Ας ἔρθουμε τώρα καὶ στὸ χαλασμό. Ήταν πεθαμένος τότε
ὁ βασιλιάς κι ἡ κυρά του ἡ βασίλισσα κι ἐβασίλευε μὲ ἀξιότη
καὶ δικαιοσύνη τώρα ἡ βασιλοπούλα. Η Μεγαχώρα ἐβούλιαζεν
ἀπὸ τὰ πλούτη· ὅλοι, ἀφεντάδες καὶ λαὸς καὶ Δωδεκάδα, ἐπλε-
γαν στὸ μάλαυα καὶ στὸ ἀσῆμι. "Ολος ὁ τόπος περίγυρα ἦταν
καλλιεργημένος καὶ ἀπὸ τότε βρίσκονται ἀκόμη τὰ διαμάντια,
ἄπο τὶς ορεατιὲς κάτω ὡς τὰ κορφοβούνια ψηλά. Τί σιτάρι, τί
κριθάρι, τί καλαμπόκι, τί ἀμπελοχώραφα· δι, τι ἥθελες εὗρισκες
στὴ Μεγαχώρα. "Ολα ἄφθονα, ὅλα πλούσια, ὅλα μεγάλα! . . .

Μὰ νὰ ποὺ τὸ ἀφθονα καὶ τὰ πλούσια καὶ τὰ μεγάλα βγῆκαν
σὲ κακὸ κι ἔρήμαξαν τὸν ἀμοιρό τὸν τόπο. Βέβαια, ἂν ἦταν

φτιωχός, ποιὸς θὰ τὸν κοίταξε· μὰ νὰ ποὺ ἥταν πλούσιος καὶ οἱ κουρσάροι, ποὺ πλοῦτος πάντα ζήταγαν κι' ἐρήμαξαν ὅλα τὰ Βάτικα τὸν παλιὸν καιόρ, ἥρθαν καὶ χάλασαν κι' αὐτὴ τὴν Χώρα.

Ἔταν, μολογᾶνε, γιορτὴ στὴν Χώρα κι' ὅλος ὁ ντουνιάς*, ἄντρες καὶ γυναῖκες καὶ παιδιά, ἥσαν μαζωμένοι κι' ἔχόρευαν στὴν ἄλωνα τὸν Ἀϊ-Νικόλα. Ψυχὴ μοναχὴ δὲν ἔμεινε σὲ σπίτι μέσα. Ἦσαν καὶ δυὸς προδότες ἀκουσμένοι μὲ τοὺς κουρσάρους. Μὰ δὲνας πιὸ κχριστιανὸς ἦταν, φαίνεται· ἐσυλλογίστηκε τὸ ντουνιά ποὺ θὰ χανόταν καὶ στὴν τελευταία ὥρα εἶπε νὰ τὸ πῆ στὸν κόσμο, νὰ σκορπίσουν στὰ βουνά. Μὰ καὶ πῶς νὰ τὸ πῆ; Ὁ ἄλλος θὰ τὸ ἀκουε καὶ θὰ τὸ ἔλεγε στοὺς κουρσάρους κι' ἀλίμονο του τοῦ ἄμοιρου. Στοχάσθηκε λοιπὸν νὰ τοὺς τὸ πῆ μὲ τρόπο κι' ὅσοι τὸν νοιώσουν νὰ φυλαχθοῦν καὶ νὰ μὴ τὸν νοιώσῃ δὲνας καὶ τὸ πῆ στοὺς κουρσάρους κι' ἀλίμονό του τοῦ ἄμοιρου! Πιάνεται λοιπὸν στὸ χορὸν καὶ φέροντας γύρα ἀρχισε νὰ τραγουδῇ:

Λαιμομάντιλα καὶ πέτσες,
δὲν ἀκοῦτε τὶς τρουμπέττες;
"Υστερό" ἀπὸ καμιὰ ὥρα,
νὰ εἴσαστε στὴν πέρα Χώρα!...

Κι' ἔχόρευε καὶ ξανάλεγε ὅλο τὸ ἕδιο τραγούδι:

Λαιμομάντιλα καὶ πέτσες
δὲν ἀκοῦτε τὶς τρουμπέττες;
"Υστερό" ἀπὸ καμιὰ ὥρα
νὰ εἴσαστε στὴν πέρα Χώρα!...

Μὰ ποῦ ἀγρίκας κανένας! Κι' ἀν ἀγρίκας, ποῦ καταλάβαινε! Τραγούδι, σοῦ λέει, εἶναι.

Μόνο δυὸς γριὲς τὸ νοιῶσαν τὸ τραγούδι κι' ἐπῆρε ἡ μιὰ τὰ δυό της τὰ κοφίτσια καὶ ἔπιασε τὸ βουνὸ κι' ἡ ἄλλη κρύψητηκε πίσω ἀπὸ ἔνα σπαρτό. Γιατὶ πλάκωσαν μὲ μιᾶς οἱ κουρσάροι, ἄλλοι ἀπὸ δῶ κι' ἄλλοι ἀπ' ἐκεῖ μὲ τὶς τρουμπέττες καὶ τὶς φωνές τους, ἔσφαξαν, ἀρπαξαν, ἔσκότωσαν, πῆραν καὶ τὴν βασιλοπούλα, πᾶν στὸ ἀνάθεμα!

Μὰ κι' ἡ κλωσού, ἡ χρυσὴ κλωσοὺ τῆς βασιλοπούλας, μὲ τὰ χρυσὰ πουλιά της, ἐκεῖ στὴν ἄλωνα τὸν Ἀϊ-Νικόλα εἶναι θαυμένη ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ χαλασμοῦ. Μὰ ποιὸς μπορεῖ νὰ τὴν εῦρῃ, νὰ κάνῃ τὴν τύχη του;

ΔΥΟ ΜΥΓΔΑΛΙΕΣ

‘Η μικροπαντρεμένη κι’ ὄμορφη Εὐγενούλα εἶχε καυχηθῆ, δτι ὁ Χάρος δὲν τὴν παίρνει. ‘Ο Χάρος τάκουσε, πολὺ τοῦ κακοφάνι.

— Ἐγὼ πεθαίνω, εἰπε στὴ μάνα της, μὰ ὅταν θὰ ἔλθῃ ὁ Κωνσταντής, μὴ τὸν πικροκαρδίσῃς. Πέξ του νὰ ξαναπαντρευθῇ.

*Κι’ ὁ Κωσταρτῆς ἐρχόταρε στὸν κάμπο καβαλλάρης,
μὲ πεντακόσιους ἀρχοτες, μὲ χίλια παλικάρια.*

*βλέπει Σταυρὸ στὴν πόρτα του, παπάδες στὴν αὐλή του.
Δίρει βιτσιά στὸ μαῦρο του καὶ στὴν αὐλή του μπαίνει . . .
κι’ ἐκεῖ μακαίρι ἔβγαλε καὶ στὴν καρδιὰ τὸ μπήγει.*

*Κι’ ὅταν τοὺς κατεβάσανε μέσα στὸν ἵδιο λάκκο,
κλαίγανε ξέροι καὶ δικοί, κλαίγανε κι’ οἱ παπάδες !*

*Ἐκεῖ ποὺ θάψανε τὸ νιὸ φύτρωσε κυπαρίσσι,
κι’ ἐκεῖ ποὺ θάψανε τὴ νιὰ φύτρωσε καλσομώρας.*

Βοργιὰς βογγίζει στὰ κλαργιά, σκύφτουνε καὶ φιλιοῦνται.

Καὶ αὐτὰ μὲν λέγει ἡ παλαιὰ ποίησις: ἡ ποίησις δηλαδή. Δύο μυγδαλιές ὅμως ποὺ εἴναι σ’ ἓνα ἐρημοκκλήσι, κοντά στὸ Μαρούσι, διηγοῦνται καὶ κάτι ἄλλο.

Κάμποσο μακριὰ ἀπὸ κεῖ κτιζόταν ἔνα ἔξοχικὸ σπιτάκι. Τῷ κτιζε ὁ πατέρας γιὰ τὴν κόρη του.

Τὰ δυό του τ’ ἀρσενικὰ παιδάκια ἀνεβοκατέβαιναν στὴ σκαλωσιὰ καὶ κονβαλοῦνταν λάσπη.

“Ἐξαφν’ ἀκούστηκ’ ἔνα κράκ ! ” Επεσ’ ἡ σκαλωσιά, καὶ μαξὶ μ’ αὐτὴν ἔπεσαν καὶ τὰ δυὸ παιδάκια.

Οὕτε στεναγμὸ μπόρεσαν νὰ βγάλουν.

Τὸ χωριὸ ἦταν μακριά. Τᾶθαψαν στὸ σκοεινὸ ἐρημοκκλήσι μέσ’ στὸν ἵδιο λάκκο.

Τὰ παιδάκια εἶχαν μύγδαλα στὴν τσέπη τους.

Στὸ χρόνο ἐπάνω δυὸ μυγδαλιές, ποὺ φύτρωσαν ἀπ’ τὸν τάφο, εἶχαν γίνει δενδράκια.

Κανένας πιὰ δὲν ζῆ ἀπ’ αὐτὸ τὸ σοῦ, μὰ οἱ μυγδαλιές βρίσκονται ἀκόμα, καὶ κάθε χρόνο ἀνθίζουν καί, ὅταν ὁ Βοργιὰς ἀναταράζῃ τὰ κλαργιά τους, αὐτὲς δὲν βαρυγκομοῦν.

Φύσα, Βοργιά, νὰ φιληθοῦν τ’ ἀδέρφια !

ΤΟΥ ΓΙΟΦΥΡΙΟΥ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ

Σαράντα πέντε μάστοροι κι' ἔξηντα μαθητάδες
γιοφύρουν ἐθεμέλιωραν στῆς "Αρτας τὸ ποτάμι.
"Ολημερός τὸ χτίζαρε τὸ βράδυ ἐγκρεμιζόταν.
Μοιρολολοῦντο οἱ μάστοροι καὶ κλαῖν οἱ μαθητάδες.
«Ἀλοίμορο στοὺς κόπους μας, κρῆμα στὶς δούλεψές μας,
ὅλημερός τὰ χτίζοντε, τὸ βράδυ τὰ γκρεμίεται!»
Πουλάκι ἐδιάβη κι' ἔκατον ἀντίκρου στὸ ποτάμι,
δὲν ἐκελάϊδε σὰν ποντί, μηδὲ σὰν χελιδόνι,
παρὰ ἐκελάϊδε κι' ἔλεγεν, ἀνθρώπινη λαλίτσα:
«Ἄν δὲν στοιχειώσετε ἄνθρωπο, γιοφύροι δὲν στεριώνετε
καὶ μὴ στοιχειώσετε δρφανό, μὴ ξένο, μὴ διαβάτη,
παρὰ τοῦ πρωτομάστορα, τὴν διορφη γυναίκα,
ποντορχεταὶ ἀργὰ τ' ἀποταχύ*, καὶ πάρωρα τὸ γιόμα*.
Τ' ἄκουσ' δι πρωτομάστορας καὶ τοῦ θαράτου πέφτει.
Πιάρει μηνάρει τῆς λυγερῆς, μὲ τὸ ποντί τ' ἀηδόνι.
«Ἄργα τνυθῆ, ἀργὰ ἀλλαχτῆ, ἀργὰ τὰ πάγ τὸ γιόμα,
ἀργὰ τὰ πάγ τὰ διαβῆ τῆς "Αρτας τὸ γιοφύροι".
Καὶ τὸ ποντί παράκονσε κι' ἀλλοιῶς ἐπῆγε κι' εἶπε:
— «Γοργὰ τνύσου, γοργὰ ἀλλαξε, γοργὰ τὰ πᾶς τὸ γιόμα,
γοργὰ τὰ πᾶς καὶ τὰ διαβῆς τῆς "Αρτας τὸ γιοφύροι".
Νά τηνε κι' ἔξαράφαρεν ἀπὸ τὴν ἄσπρη στράτα.
Τὴν εἶδε δι πρωτομάστορας, φαγίζεται ἡ καρδιά τον.
"Απὸ μαροὶ τοὺς χαιρετὶ κι' ἀπὸ κοντὰ τοὺς λέει:
— Γειά σας, χαρά σας μάστοροι, καὶ σεῖς οἱ μαθητάδες*
μὰ τί ἔχει δι πρωτομάστορας κι' εἶναι βαργωμισμένος!*
— Τὸ δαχτυλίδι τόπεσε στὴν πρώτην τὴν καμάρα
καὶ ποιὸς τὰ μπῆ καὶ ποιὸς τὰ βγῆ τὸ δαχτυλίδι τᾶβρη;
— Μάστορα, μὴν πικραίνεσαι καὶ ἔγὼ τὰ πὰ στὸ φέρω,
ἔγὼ τὰ μπῶ κι' ἔγὼ τὰ βγῶ, τὸ δαχτυλίδι τᾶβρω.
Μηδὲ καλὰ κατέβηκε, μηδὲ στὴ μέση ἐπῆγε.
— Τράβα, καλέ μ' τὸν ἀλυσο, τράβα τὴν ἀλυσίδα.
τὶ ὅλο τὸν κόσμο ἀνάγειρα καὶ τίποτες δὲν ηῦρα.
"Ερας πικάει* μὲ μυστρὶ κι' ἄλλος μὲ τὸ ἀσβέστη
παίρνει κι' δι πρωτομάστορας καὶ φίρει μέγα λέδο.

‘Αλοίμορο στή μοῖρα μας, κοῖμα στὸ φιξικό μας! Τρεῖς ἀδερφάδες εἴμαστε, κι’ οἱ τρεῖς κακογραμμένες· ἡ μά χισε τὸ λούναβη κι’ ἡ ἄλλη τὸν Ἀφράτη κι’ ἔγώ, ἡ πιὸ στερνότερη, τῆς Ἀρτας τὸ γιοφύρι, ‘Ως τρέμει τὸ καρυόφυλλο, νὰ τρέμῃ τὸ γιοφύρι, κι’ ως πέφτουν τὰ δεντρόφυλλα, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες!» — «Κόρη, τὸν λόγον ἄλλαξε κι’ ἄλλη κατάρα δῶσε, πᾶχεις μονάχοιβο ἀδερφό, μὴ λάχη καὶ περάση!». Κι’ αὐτὴ τὸν λόγον ἄλλαξε, κι’ ἄλλη κατάρα δίνει: «“Αν τρέμουν τ’ ἄγρια βουνά, νὰ τρέμῃ τὸ γιοφύρι, κι’ ἀν πέφτουν τ’ ἄγρια πουλιά, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες, τί ἔχω ἀδερφὸ στήνειν τούτην την πόλην, μὴ λάχη καὶ περάση!”»

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Η ΞΕΝΟΥΛΑ

‘Ελένη προξενολογοῦν, ‘Ελένη κάνουν τύφη.
Μῆνες τῆς τάζουν τὰ προικιὰ καὶ χρόνους τ’ ἀντιπροίνει,
τῆς τάζει κι’ δ’ πατέρας τῆς κάτεργ,* ἀρματωμένα,
τῆς τάζουν καὶ τ’ ἀδέρφια τῆς καράβια φορτωμένα,
τῆς τάζει κι’ ἡ μαρούλα τῆς κρυφὰ δέκα χιλιάδες,
χρυσὸς θρονὶ νὰ κάθεται, χρυσὸς μῆλο νὰ παίζῃ.
Μᾶραν οἱ χρόνοι δίσεχτοι κι’ οἱ μῆνες ὀργισμένοι
κι’ ἔφαγε διπός τὰ πλούτη του κι’ ἡ κόρη τὰ προικιά τῷ,
ἡ πεθερὰ διενόπλενε κι’ ἡ τύφη διεναλέθει,
δ’ πεθερὸς διενόσαφτε κι’ διπός διενοδουλεύει.
Μιὰ Κυριακὴ καὶ μιὰ λαμπρή, μιὰ πίσημην ἡμέρα,
τήν πῆρε τὸ παράπορο, πίκρα πολὺ μεγάλη.
— «Θέλω νὰ πάω στή μάρα μου, νὰ πάω στὰ γονικά μου». — «Ελένη, πλούσια σ’ ἔφερα, φτωχὴ ποῦ νὰ σὲ πάω,
ποὺ ντρέπονμαι τ’ ἀδέλφια σου, φοβοῦμαι τοὺς δικούς σου;»
Κι’ ἐκείνη δὲν τὸν ἄκουσε, μοράχη τῆς κινάει.
Παίρνει πουροῦ στρατὶ στρατὶ καὶ τ’ ὕδριο μοροπάτι,
στή στράταν δύπου πήγαινε τὸν Θιὸν ἐπαρακάλει:

- «Χριστέ, ρά βρῶ τὶς δοῦλες μου στὴ βρύση ρά λευκαίνουν!»
 Κι' ὁ Θιὸς τὴν ἐστινάκουσε κι' ἡ χάρη τῆς Παρθένας,
 κι' ηὔρε τὶς δοῦλες τοῦ σπιτιοῦ στὴ βρύση ποὺ λευκαῖται.
 — «Καλῶς τὴν τὴν ξενούλα μας! τί θέλεις, τί γνωρεύεις;»
 — «Νὰ πιῶ νερό, γιατὶ διψῶ κι' ἀπὲ σᾶς κονβεντιάζω
 ρά πήτε τῆς Κυρούλας μου δούλα της ρά μὲ πάρη.»
 — «Ξένη μ', κοπέλες ἔχομε, κοπέλες καὶ κοπέλια,
 καὶ σέρα τί σὲ θέλομε; σὰν τί δουλιά ρά κάρης;»
 Σαράντα δοῦλες ἥταρε, σαράντα σικλιὰ* φέρονται,
 φέρονται καὶ τῆς καλῆς κυρᾶς τ' ὀδλόχρυσο σικλάκι.*
 — «Δοῦλες, ποιὸς ἔπιε στὸ σικλί; χρότα καλὰ μνρίζουν». —
 — «Κυρά, μιὰ ξένην ηὔραμε στὴ βρύσην ἀποκάτου,
 μιὰ ξένη ποὺ μᾶς ἔλεγε δούλα σου ρά τὴν πάρης.»
 — «Δοῦλες, δὲν τὴν ρωτούσατε μὴν ἥταν ἡ Ἔλένη;»
 — «Ξαθιό, ξαθιό,* κυρούλα μου, πᾶς θάραι τὸ παιδί σου;»
 — «Σῦρτε, ρωτήσετέ τηνε, τὸ τί ρᾶν* ἡ δουλιά της.»
 — «Ξένη, ἡ κυράτζα μας ρωτᾶ τί ξέρεις ρά δονλέψης.»
 — «Ξέρω ρά φαίρω στὸ βλατὶ* καὶ φαίνω στὸ βελοῦδο». —
 — «Σῦρτε ρά τήνε βάλετε στὸν ἀργαλειὸ τ' Ἑλένης.
 Ἐπῆγαν καὶ τὴν ἔβαλαν στὸν ἀργαλειὸ τ' Ἑλένης,
 κι' ἔκείνη φαίροντας βλατί, βλατὶν ἐμοιρολόγα: —
 — «Γιάγιο μου, χρυσογάγιο μου, πάλε χρυσό μου γιάγιο,
 βλατί μου, ὅταν σ' ἀνάσταινα, μ' ἐπροξενολογοῦσαν,
 μῆτρες μοὺν τάζαν τὰ προικιὰ καὶ χρόνους τ' ἀντιπροικια,
 μοῦταξεν ὁ πατέρας μου κάτεργ' ἀρματωμένα,
 μοῦταξαν καὶ τ' ἀδέρφια μου καράβια φορτωμένα,
 μοῦν τάζει κι' ἡ μανούλα μου κρυφὰ δέκα χιλιάδες,
 χρυσὸν ρά κάθωμαι, χρυσὸν μῆλο ρά παίζω.
 Μᾶρθαν οἱ χρόνοι δίσεχτοι κι' οἱ μῆτρες ὀδρυσμένοι,
 τρώει ὁ ἄντρας μου τὴν προῖκα μου κι' ἔγὼ τὸ μερτικό του,
 ἡ πεθερὰ ξενόπλετε κι' ἔγὼ ἔξαραλέθα,
 δι πεθερὸς ξενόσκαφτε κι' δι τὸς ξενοκλαδεύει.»
 Κι' ἡ μάρα ἐπαραμόνενε, στὸν κόρφο της τὴ βάρει.
 — «Ἐσ' εἶσαι, μάτια μου Λειπώ; καλῶς τὸ παιδί μου!»

ΓΙΑΝΝΗ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ

ΤΟ ΣΚΛΑΒΟΠΟΥΛΟ

Στ' ἀκρολίμανο τὸ χαμηλὸ εἶχε συντρέξει τῆς χώρας τὸ γυναικομάνι * ἀνήσυχο. Τὸ καίκι πιὰ εἶχε ἀράξει, καὶ τὰ σκλαβόπουλα, ποὺ γύριζαν ἀπὸ τὴν Ἀραπιὰ * ἔαγορασμένα, τάχανε πάρει κι' ἔφυγαν πασίχαρες οἵ μάνες τους, χῆρες οἵ περισσότερες.

* Ήταν πολλὲς ὅμως ἐκεῖ ποὺ πρόσμεναν ἀκόμα. Καὶ τὸ πλεούμενο εἶχε ἀδειάσει τὸ ζωντανό του φόρτωμα. "Ἐνα παιδί μονάχα, πέντε ἔξι χρόνων ἀγόρι παχουλό, ποὺ τὸ καλόθρεψε ἡ σκλαβιά, περίσσευε· κι' αὐτὸ τὸ σήκωσε σιήνη ἀγκαλιά του ὁ καπετάνιος καὶ τ' ἀπίθωσε στὸ χῶμα.

Σὰν πεινασμένες καρακόρης τὸ τοιγύρισαν οἱ ἄμοιρες γυναικες. Τὸ ψηλαφοῦσαν καὶ τὸ τάραζαν. Κουρέλι σὰ νᾶταν, τὸ τραβοῦσαν.

Τὸ πνίγανε μὲ τὰ ἐρωτήματά τους.

— Χάνετε τὸν κόπο σας, εἴπε ὁ καπετάνιος· μὴν τὸ πολυπειρᾶστε, γιατ' εἰν' εὔκολο στὰ κλάματα· θὰ τόχε χαϊδεμένο ἡ κυρά του τὸ μπεγόπουλο. Ξέχασε καὶ τὴ γλῶσσα του· ἀράπικα μονάχα ξέρει κάτι τί.

— Μὰ νᾶναι Μεσολογγιτάκι τάχα; ρώτησε ἔνας ἀπ' τους ἀντερες ποὺ παραστέκανε σ' αὐτὴ τὴ θλιβερὴ σκηνή.

— Αὐτὸ εἶναι βέβαιο. "Ἐτσι μοῦ τὸ παραδώσανε στὴν Πάτρα, ποὺ τὸ φέρανε μαζὶ μὲ τ' ἄλλα. Τὸ λένε Γιωργο μάλιστα.

Στ' ἀκουσμα τὸ τελευταῖο μιὰ γυναίκα, ποὺ καθισμένη πα-
οαπέρα ἀμέτοχη κοίταζε βλοσυρά, μὰ τίποτε δὲν καταλάβαινε,
τινάχτηκε πρὸς τὸ γυναίκειο κύκλο. "Ανοιξε τόπο, κι ἄρπαξε ἀπὸ
τὰ δυὸ χέρια τὸ παιδάκι. Γονάτισε μπροστά του.

— Γιῶργο, Γιῶργο μου, φώναξε βραχνά . . . εἶναι δ Γιῶργος
μου! εἶναι τὰ χρόνια του, τὰ μάτια του, δῆλα τὰ σημάδια εἶναι
δικά του . . . Καρδιά μου, μίλα μου· ποιὸ εἶναι τὸνομά σου;

— Γιῶργος εἶπα, φώναξε πάλι δ καπετάνιος. Κοτζάμι Γιώρ-
γαρος ὕκει πέρα!

— Γιῶργος ἥτανε καὶ τὸ δικό μου τὸ παιδί! φώναξε μιὰ
γυναίκα μέσ' ἀπὸ τὶς ἄλλες. Μπορεῖ νᾶναι καὶ τὸ δικό μου . . .

"Αρχισαν δλες νὰ μαλώνουν καὶ νὰ θορυβοῦνε.

— Μικρό μου, χάδι μου, ἔλεγε ἡ πρώτη πάντα γονατιστὴ καὶ
παρακαλεστή, μίλα μου, ἀνοιξε τὸ στοματάκι σου . . . θυμήσου
ποὺ μ' ἔλεγες θειά, γιατὶ ἀκουγες τὸ μεγαλύτερο τὸ ξαδεοφάκι
σου, καὶ μάνα ἔλεγες τὴ θειά σου . . .

— Θειά . . . θειά, τὸ μικράκι ἀρχισε νὰ συλλαβίζῃ.

Καὶ ξέσπασε στὰ κλάματα.

— Εἶναι τὸ παιδί μου! Γνώρισε τὴ μάνα του!

"Ορθὴ κι ἄγρια τ' ἄρπαξε στὴν ἀγκαλιά της, κι ἔσκισε τὸν
κόσμο κι ἔψυγε μὲ τὸ λάφυρο της. Καὶ κανένας δὲν τόλμησε
νὰ τῆς ἀντισταθῇ.

ΠΕΤΕΙΝΑΡΙΑ

Οἱ δυὸι μικροὶ γειτόνοι, μὰ ὅχι καὶ παλιοὶ γνώριμοι, ὁ Γούλας κι' ὁ Γωγός, Ἀγωνιστῶν ἔγγονια, δέσαν τὴν καινούργια τους ἀγάπη τόσο δυνατή, ποὺ κιντύνευε κάθε στιγμὴ νὰ σπάσῃ. Δυότρεις φορὲς τὴν κάθε μέρα τὴ βᾶζανε σὲ σκληρὴ δοκιμή, χτυπώντας την ἀπάνου στοῦ παιδιάτικου θυμοῦ τ' ἀμόνι. Βλαστάρια μὲ τ' ἀγκάθια τους, τὰ τρυφερά, δὲ μοιάζαν καὶ πολύ, γιατὶ κρατοῦσαν ἀπὸ δυὸ ἀσυνταίριαστες γενιές, θαλασσινὴ τὴ μιὰ καὶ στεριανὴ τὴν ἄλλη. Ὁ παπποὺς τοῦ Γούλα ἤτανε στρατηγὸς τοῦ ἀγῶνα, καὶ τοῦ Γωγοῦ ναύαρχος. Ὁ Γούλας εἶχε στήσει τὸ λημέρι του μέσον στὴν παλιὰν αὐλή, μὲ τὴ γέρική της ταταλιὰ* κι' ἀπὸ τὴν ταταλιὰ ἔκοβε ὁ παλικαράς σπαθιά, τουφέκια, κι' ἔκανε ἄλογα, καὶ κυνηγοῦσε τὶς ψηλές τσουκνίδες τοῦ ἔρημου περιβολοῦ, θαρρώντας τες γιὰ Τούρκους. Ὁ Γωγὸς πάλι νιόφερτος στὴ γειτονιά, σκάρωνε γοργὰ τὴ ναυρχίδα του ἀπάνου στὴν ταράτσα, μὲ τὴ μαΐστρα* καὶ μὲ τὸ μεγάλο της πανί—ὅ λόγος τῶκανε μεγάλο—μὲ τὰ ξάρτια καὶ μὲ τὴ σημαία κατάκορφα. Κι' ἀρμένιζε ὁ μικρὸς στὰ πέλαγα τῆς φαντασίας του, μὰ καὶ προκαλοῦσε τὸν ἄλλο τὸ μικρὸν νὰ βγοῦνε στὸ ἀνοιχτὰ καὶ νὰ μετρηθοῦνε μὲ κανόνια καὶ πυρόχροτα κι' ὅχι μὲ ψιλὴ φωτιά, :τοὺ ἐκεῖνος τὴν καταφρονοῦσε. Ὅμως ἡ παλικαριὰ μετριότανε μὲ τὸ σπαθί, σῶμα μὲ σῶμα, κι' ὅχι μὲ κανόνια, ὁ ἄλλος ἀπαντοῦσε.

Ἄφοῦ βραχνιάσανε τὶς πρῶτες μέρες, μπήκανε σ' ἄλλον ἀγῶνα ὕστερα. Ποιὸς ἀπὸ τοὺς δυὸ παπποῦδες, ὁ ναύαρχος ἢ ὁ στρατηγός, ἤταν τὸ πιὸ παλικάρι;

— Ἐμέναν⁷ ὁ παππούς μου ἔκαψε φρεγάδες . . .

— Μὲ τὰ χέρια του τὶς ἔκαψε;

— Μὲ τὰ πυρπολικά.

— Δώ⁸ μου κι' ἐμένα ἔνα σπίρτο νὰ κάψω ὅλη τὴν Ἀθήνα, μονοκοπανιά. Παλικαριὰ εἴν⁹ αὐτή;

— Παλικαριὰ δὲν είναι νὰ σοῦ ωχίνουνε χιλιάδες κανονιές, καὶ νὰ τραβῆς ἀπάνου, κι' ἵσα ἀπάνου;

— Φτάνει, μὴν πᾶς παραπάνου! Πόσες πληγὲς ἔχει ὁ παππούς σου;

— Πληγές . . . γιὰ νὰ κουτσαίνῃ, θάξῃ πληγές . . .

— Ό δικός μου έχει έφτα πληγές . . .

— Θὰ πῇ πὼς οἱ Τοῦρκοι τοῦ τὶς δώσανε.

— Δὲν ξέρεις ἀπὸ πόλεμο τῆς στεριᾶς, καῦμένες στὰ κεφάλια, βόλια στὰ κορμιά, ὅχι κανονιὲς ἀπὸ μακριά.

— Λοιπόν, καὶ τὶς ἔφαγε ὁ παππούς σου τὶς σπαθιές!

— Καὶ τὶς γλύτωσε τὶς κανονιὲς ὁ δικός σου!

— Καὶ τὶς δέχτηκε ὁ δικός σου τὶς πληγές!

— Αφοῦ δὲν ἔφευγε; ² Αφοῦ ἔβανε τὸ στῆθος του μπροστά; Δὲν τὶς πῆρε τὶς πληγές σὲ μιὰ μάχη, σὲ πολλὲς τὶς πῆρε πῆρε κι' ἔδωσε περισσότερες. Στὰ Πέντε ³ Ορνια, στὴν Καλιακούδα, στὸ Κρεμμύδι . . .

— Τί μάχες εἰν⁴ αὐτές; ³ Ορνια, Κρεμμύδια; Τὸ καράβι τοῦ παπποῦ μου πολέμησε στὴ Χίο, στὴν Τένεδο! ⁵ Οχι Κρεμμύδι...

— Τὸ βλέπεις αὐτὸ τὸ κρεμμύδι; (κι' ἔδειξε τὴ γροῦιά του). Σοῦ κάνω τὸ καράβι τοῦ παπποῦ σου νὰ μὴ ξεχωρίζῃ ἡ πλώρη ἀπὸ τὴν πρύμη . . .

Τὸ ξύλο καὶ τὰ κλάματα δὲν κρίνανε τὸ δίκιο, μὰ εἶχαν ἔνα τέλος πιὸ καλό. Οἱ ἀντίπαλοι τιμήσανε τὴν πατρογονικὴ παλικαριὰ δένοντας τὴν ἀγάπη τους στενώτερα ἀπὸ πρῶτα. ⁶ Η ἀγάπη γέννησε ὕστερα τὸ σεβασμὸ στὶς γνῶμες τους, ἔνας τοῦ ἄλλου.

Τέλος εἶπε ὁ στεριανός:

— Νὰ μὲ πάρης καμιὰ μέρα νὰ μὲ πᾶς στὸν παππού σου, νὰ μοῦ πῇ καμιὰ ναυμαχία.

— Αὐτὸς δὲ θέλει, εἶναι δύσκολος, μὰ ⁷ ξέρω γὺ πῶς νὰ τὸν καταφέρω. Θὰ τοῦ πάω τὸ γάτο μας τὸν Κίτσο νὰ τόνε βάλω στὰ γόνατά του, κι' ἔκει νὰ καθίσῃ καὶ νὰ ζουθουνάῃ. ⁸ Ο Κίτσος δὲν τοῦ ἀρέσει καὶ πολύ, γιατὶ ὁ παπποὺς μυρίζει ταμπάκο. ⁹ Ομως τόνε χαϊδεύει ὁ παππούς, καὶ κάθεται ἥσυχος. Τότε ἀργίζει ὁ παπποὺς μιὰ νὰ χαϊδεύῃ, μιὰ νὰ λέῃ, μιὰ νὰ σωπαίνῃ.

Ἐμεῖς ὅλο καὶ θὰ τοῦ τὸ θυμαῦμε. «Παρακάτου, ὕστερα, παππού, τί γίνηκε;» Κι' ὁ παπποὺς θὰ μᾶς ἴστορήσῃ τὴ ναυμαχία μὲ τὰ ὅλα της. Τότε θὰ καταλάβης πῶς γίνεται ὁ πόλεμος τῆς θάλασσας καὶ θὰ δῆς τὰ τούρκικα καράβια νὰ κόβουνε φευγιό, καὶ θὰ δῆς νὰ πετᾶνε στὸν ἀγέρα, νὰ βουλιᾶνε, φοῦντο . . . ¹⁰ Ο παπποὺς θὰ μιλάῃ σιγὰ-σιγά, ἥσυχα-ἥσυχα, μὰ ἐσὺ θ' ἀκοῦς καὶ θ' ἀνατοιχιάζης, θὰ πιστεύῃς πὼς εἴσαι μέσα στὸ καράβι, καὶ πὼς πολεμᾶς κι' ἔσυ. ¹¹ Υστερα θὰ μὲ πᾶς κι' ἔμένα στὸ δικό σου τὸν παππού.

— ‘Ο δικός μου δ παπποὺς ὅλο βογγάει, δὲ θέλει σὲ κανένα· νὰ μιλάῃ. Βαστάει στὸ χέρι του ἔνα μακρὸν τσιμπούκι, κι’ ἄμα τοῦ φταιέω τίποτα, μοῦ τὴν τραβάει τὴν τσιμπουκιά. Γιὰ πολέμους δὲ θέλει πιὰ νὰ μοῦ μιλάῃ. Ἐμα θυμάνει, κάνει τὸ σπίτι νὰ τραντάζῃ ἀπὸ τὸ θυμό του. Μιὰ φορὰ ποὺ τὸν παρακαλοῦσα, ἥτανε σὲ διάθεση καὶ μοῦπε: — «Πῶς τοὺς ἔχεις ἐσὺ τοὺς Τούρκους μέσ’ στὸ νοῦ σου, πῶς τοὺς φαντάζεσαι;» — «Αὐτοὶ φοβόντανε μὴν τοὺς σκοτώσετε, κι’ ἔσεῖς τοὺς κυνηγούσατε . . .» — «Λοιπὸν ἔμεῖς πολεμούσαμε μὲ φοβιτσιάρηδες;» Μιὰ τσιμπουκιά, καὶ τ’ αὐτὶ μου πῆγε νὰ ἔκολλήσῃ.

— Ἐμένα ἔρεις τί μοῦκανε δικός μου; Ἡθελα νὰ μοῦ πῆ μιὰ ναυμαχία καὶ τοῦ πῆγα τὸ γάτο. Ἀοχίζει γιὰ ἔνα καοάβι τούρκικο ποὺ τὸ κυνηγούσανε πέντε δικά μας, καὶ τοῦ λέγανε νὰ παραδοθῇ καὶ δὲν παραδινόταν. Τοῦ κάμανε συντρίμμια τὰ κατάρτια, κόσκινο τὸ κουφάρι του, καὶ δὲν παραδινόταν. Τέλος οἶξανε τὸ καράβι στὴ στεριά, καὶ δὲν παραδοθήκανε. Θύμωσα, τοῦ ἄρπαξα τὸ γάτο ἀπὸ τὰ χέρια.— «Αμέ, τί λὲς τοῦ λόγου σου, δὲν πολεμοῦσαν οἱ ὁχτροί μας;»

— ‘Ο παππούς σου εἶναι καλός, καὶ θέλω νὰ τότε γνωρίσω. Τὸ δικό μου θὰ σὲ πάω νὰ τόνε δῆς ἀπὸ μακριά. Ἐχει στὸ πλάϊ μιὰ στενὴ κάμαρα γιομάτη ἄρματα, στοὺς τοίχους ὅλα κρεμασμένα, ἄρματα ἀσημένια καὶ χρυσά, κι’ ἔνα καντήλι ἔκει νὰ καίη. Ἐκεῖ θὰ κρυφτοῦμε καὶ θὰ τόνε δῆς.

— ‘Όλα αὐτὰ τ’ ἄρματα δ παππούς σου τὰ φοροῦσε; Πῶς τὰ βαστοῦσε ἀπάνου του;

— Παιδί μου, ἔσὺ δὲν ἔρεις ἀπὸ ἄρματα . . . ἔρεις ἀπὸ κανόνια!

‘Ο θαλασσινὸς τὸν ἀγριοκοίταξε, μὰ ἔλα ποὺ ἥτανε φίλοι πιά;

— Λοιπὸν πᾶμε στὸν παππού σου; εἰπε δ στεριανός.

— Κίτσο, ψιψίκο!

ΣΤΟ ΓΚΡΕΜΝΟ

— Νὰ σᾶς τὰ πῶ λοιπόν, παιδιά μου, μιὰ καὶ καλὴ (ἀρχισε ὁ γέρος). Στὸν τόπο μας οἱ δικοί μας σηκώθηκαν καὶ δὲν σηκώθηκαν. Ἐκαμαν τὴ δουλιά τους μισή. Αὗτες οἱ μισεῖς δουλιὲς ἦταν, ποὺ μᾶς ἀφάνισαν τότες.

“Ημουνα δέκα μηνῶν νοικοκύρης, κι' ἡ Χριστίνα μου είχε στὴν ἀγκαλιά της τὸ ποδῶ της, ἄχ, καὶ τὸ στεφόν της! Μήτε χωράφι είχαμε, μήτε ἀμπέλι, Σερμαγιά* μας ἦταν ἡ βαρκούλα μου καὶ τὰ δίχτια μου. Πρὸιν ἀκόμα νὰ λευτερωθῇ ἡ Χριστίνα, πέρασαν κι' ἀπ' τὸ χωριό μας καὶ μάζευαν ὅ,τι μποροῦσαν. Ἐδινε ὁ καθένας ὅ,τι είχε. Ἐμεῖς δὲν είχαμε τίποτις ἄλλο νὰ δώσουμε, ἔδωσα λοιπὸν τὴ βάρκα μου κι' ἔμεινα μὲ τὰ δίχτια καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα, πὼς ἥρθε ἡ ὥρα μας καὶ θὰ δοῦμε κι' ἔμεις ἀσποη μέρα. Τὴ βλέπαμε τὴ βαρκούλα σὰν ἔφευγε δεμένη πίσω ἀπὸ μιὰ γολέιτα,* καὶ τῆς φωνάζαμε «στὸ καλό!». Ἐπιασαν τόπο οἱ γολέττες ἐκεῖνες, τὸ ἔρω. Μὰ τί κατάλαβες, ποὺ βρεμήκαμε ἔρμοι καὶ μονάχοι σὰν πλάκωσε τὸ κακὸ ἀπ' τὴν Ἀνατολή; Τὰ ἴδια τῆς Χίος, μόνο κάτι μικρότερα.

Πήραμε ὅλοι μας τὰ βουνά. Ἡτανε νύχτα, καὶ τρέχανε σὰ λυσσασμένοι κατόπι μας. Μὰ ἔμεις ξέραμε τὰ κατατόπια κι' αὐτοὶ δὲν τὰ ἔραν. Κι' ἔτσι γλύτωσαν πολλοί, ἀν καὶ τὸ χωριό μας ομηάτηκε. Μὰ ἐγὼ τέτοια τύχη δὲν είχα. Ὁτι περάσαμε ἀπὸ κάτι σπαρτὰ σκύβοντας καὶ πήραμε τὸ βουνό, ἀρχισε νὰ κλαίῃ τὸ μωρὸ στὴν ἀγκαλιὰ τῆς Χριστίνας. Τὶ νὰ κάνουμε τώρα! Βύζαξέ το, τῆς φωνάζω. Τοῦ κάκου δὲν σώπαινε τὸ μωρό! — Φράξε τὸ στόμα του, σφίξε το στὴν ἀγκαλιά σου, γιὰ τὸνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ χαμήκαμε! Πάλι τοῦ κάκου! Τὸ παιδί δῆλο τσίριζε.

— Αὕ, νὰ σου πῶ, Χριστίνα, τῆς κάνω τότες, ἄλλον τρόπο δὲ ἔχει. Ἡ αὐτὸ θὰ πάῃ ἡ ὅλοι μας. Κάμε τὸ σταυρό σου καὶ πέτα το στὸν γκρεμνό! Γλήγορα, γιατὶ πλακώσανε. Νά, γύρισε νὰ τοὺς δῆς ἐκεὶ κάτω. Σφίξε τὰ δόντια σου, καὶ στὸν γκρεμνό, πέτα το, σοῦ λέω, πέτα το στὸν γκρεμνό, στὸ γκρεμνό, γλήγορα καὶ ἔρχονται, νά τους!

Αὗτή, ποὺ ὡς τώρα μισογόγγυζε, καθὼς ἔτρεχε ἔξαφνα βγά-

ζει μιὰ φωνὴ ποὺ ἀντιλάλησε τὸ βουνό. Δὲν βάσταξε πολὺ ἡ φωνή. Γυρίζω νὰ ἰδῶ, κι' ἄλλο δὲν βλέπω παρὰ τὸν γκρεμόν! Τί ἔκανα τότε δὲν ξεύρω. Πρέπει νάπεσα κάτω ξερός. Πρέπει νάμεινα ἔκει πολλήν ὥρα στὰ σκοτεινά. Σὰν ἥρθα στὸ νοῦ μου, τρομερὴ ἡ συγχία σὲ κεῖνο τὸ μέρος! Τὸ μεγάλο τὸ κακὸ ἦταν τώρα κατὰ τὸ χωριό. Ἀπ' ἔκει ἐβγαίναν αἱ φλόγες, ἀπ' ἔκει ἥρχουνταν τὰ μονυγκοτὰ τῶν θεριῶν. Κάθισα νὰ συλλογιστῶ, ἀν ἦταν ἀλήθεια, ἀν δὲν ιρευόμουν ἢ ἡμιουν τρελλός. Φώναξα τὴν Χριστίνα, τὴν ξαναφώναξα. Τοῦ κάκου, ἦταν ἀλήθεια! Γκρεμίστηκε ἡ Χριστίνα μὲ τὸ μωρό. Νά τος ὁ γκρεμός! Νά το τὸ βάραθρο! Τί νὰ κάμω τώρα! Ἰσως ζῇ ἡ Χριστίνα, ἵσως δὲν ἔπαθε τίποτε, ἵσως λιγοθυμήσε. Ἀς κάμω πὼς κατεβαίνω, νὰ ἰδῶ, νὰ τὴν εῦρω, νὰ ξήσω ἢ νὰ πεθάνω μαζί της.

Κι' ἔκει ποὺ ἔκανα νὰ κατέβω—Μπάμ! καὶ σφυρίζει ἔνα βόλι στ' αὐτί μου. Αὐτὸ τὸ βόλι μ' ἔκανε ἔξω φρενῶν, γένηκα στ' ἀλήθεια τρελλός. Εἶχα μαζί μου μιὰ πιστόλα κι' ἔνα μαχαίρι. Ἀδειάζω τὴν πιστόλα μὲ χίλιες κατάρες καὶ τρέχω μὲ τὸ μαχαίρι καταπάνω στὸ κορμί, ποὺ μισόβλεπτα κατὰ τὸ μέρος δύοῦθε ἥρθε ἡ τουφεκιά. Ὡσπου νὰ πάω κοντά του, αὐτὸς ξαπλώθηκε. Ωστόσο οἱ τουφεκιές ἔπρεπε νάφεραν κι' ἄλλους κοντά μου, γιατὶ ἀκούα αὐτοίκες κουβέντες γύρω. Τί νὰ κάμω δὲν ἥξερα. Είπα, ἀς κρυφτῷ σὲ κανένα δέντρο ἀπάνω. Σκάλωσα λοιπὸν σὲ μιὰ ἀχλαδιὰ καὶ κρύφτηκα. Πῶς νὰ φύγω μονάχος χωρὶς τὴν Χριστίνα; Πρέπει νὰ τὴν βρῶ, ἔλεγα, καὶ θὰ τὴν βρῶ. Κάπου θὰ κοίτεται λιγοθυμισμένη. Μὰ νὰ γλυκοφέρῃ καὶ θὰ τὴν βρῶ.

Τρομερὴ κι' ἀτέλειωτη νύχτα! Κάθουμουν ἀνάμεσα στ' ἀχλαδόκλαδα καὶ τοὺς ἔβλεπτα καὶ περονούσανε δυὸς-δυό, τρεῖς-τρεῖς, πότε Τοῦρκοι, πότε δικοί μας. Ὁλες τὶς κατάρες κι' ὅλες τὶς προσευχὲς τὶς ἀκούσανται ἐκείνη τὴν νύχτα. Κατάντησα σὰ μεθυσμένος. Φάντασμα θαρροῦσα πὼς ἡμιουνα. Δὲν τὸ πίστενα, πὼς ἡμιουν ἐγώ, πὼς ἔπαθα τίποτις.

Πήδηξα κάτω, ἀμα γλυκόφερε. Ψυχὴ πιὰ τώρα τριγύρω. Μήτ' ἀπ' τὸ χωριό δὲν ἥρχουνταν κανένα βουητό, καθὼς τὴν νύχτα. Ἀρχισαν καὶ κελαηδοῦσαν τὰ πουλιά, σὰ νὰ μὴν ἔτρεξε τίποτα. Πήγα πρὸς τὸ γκρεμόν. Σὰν τὸ γίδι κατέβηκα. Κατεβαίνοντας κοιτάζω διὸ ἀσπριδερὰ πράματα κάτω κάτω. Μοῦ ἥρθε ζάλη καὶ θᾶπεφτα δίχως ἄλλο, μόνο ποὺ πιάστηκα ἀπ' ἔνα ἄγριόκλαδο. Σιγά-σιγά φτάνω κάτω, μὲ τὰ χέρια ματωμένα, φο-

ορέματα σκισμένα, καρδιὰ μαύρη καὶ σκοτεινή. Δὲν τὸ πίστευα, πῶς ἡταν ἡ Χριστίνα ἐκείνη, μὲ τὸ μικρό της σφιγμένο ἀκόμα στὴν ἀγκαλιά της. "Αν δὲν ἡταν ἀπὸ τὰ ροῦχα της, ἂν δὲν ἡταν ἀπὸ τὸ σφιγμένο μικρό, ποὺ νὰ φαντασθῶ, πὼς δ ἡ ματοκυλισμένος ἐκεῖνος καὶ χωματιασμένος βῶλος ἡταν ἡ γυναικούλα μου!"

Καιοὸ δὲν εἶχα γιὰ κλάψεις καὶ γιὰ μοιρολόγια.

Πέτρα μ' ἔκανε ἡ νύχτα, ποὺ πέρασα. "Ο Θεὸς μὲ λυπήθηκε καὶ βρέθηκε ἔνας λάκκος κοντά μου. Τὸν ἐμεγάλωσα μ' ὅ,τι κούτσουρα βρῆκα. Καὶ σὰν τᾶθαφα τ' ἀκριβά μου καὶ τὰ σκέπασα μὲ χῶμα καὶ πετράδια καὶ πατρακύλισμα ἀπάνω - ἀπάνω κι' ἔνα μεγάλο λιθάρι, καὶ χάραξα σταυρὸ μ' ἔνα κεραμίδι, πῆρα τὰ κλαμένα μου μάτια κι' ἔφυγα κατὰ τὰ βουνά. Παρακαλοῦσα ν' ἀνταμώσω ἔναν τους μπροστά μου, νὰ δώσω καὶ νὰ πάρω μιὰ μαχαιριὰ καὶ νὰ γλυτώσω.

Γ. ΔΡΟΣΙΝΗ

Η ΠΑΤΡΙΣ ΜΑΣ

Ξένε, ποὺ μόνος κι' ἔρημος σὲ ξέρους τόπους τρέζεις, πές μου ποιὸς εἰν' δ τόπος σου καὶ ποιὰ πατρίδα ἔχεις;

—Τὴ μακρινὴ πατρίδα μου πάντα ποθῶ στὰ ξένα.
'Εκεῖ τὰ χορόντα τῆς ζωῆς περιοῦν εὐλογημένα.
'Εκεῖ κι' δ θάρατος γλυκός, κι' ἀφοῦ κανεὶς πεθάνῃ,
ἔχει στὸ μηῆμα τον σταυρό, καντήλι καὶ λιβάνι.

Στ' ἀγαπημένο μου χωρὶ πάντα χαρὲς καὶ γέλια,
στ' ἀλώνια τραγήνυδιῶν φωνές, ξεφάντωμα στ' ἀμπέλαι.
Καὶ δταν χορεύει ἡ λεβεντιὰ τῆς Πασχαλιᾶς τὴ μέρα
βροντοκοπῆ τὸ τέμπανο καὶ κελαηδεῖ ἡ φλογέρα.

Στὴ μακρινὴ πατρίδα μου ἔχει εὐωδιὰ καὶ χάρη
τὸ ταπεινότερο δενδρί, τὸ πιὸ φτωχὸ χορτάρι
στοὺς κλώνους τῆς ἀμυγδαλιᾶς σμίγονν ἀνθοὶ καὶ χιόνια
καὶ φέρνοντε τὴν ἄνοιξη γοργὰ τὰ χελιδόνια.

Στῶν μαγεμέρων της βουνῶν τὰ μαρμαρένια πλάγια
γλυκολαλοῦνε πέρδικες καὶ κλαίει ἡ κουκούβαγια.
‘Η ἀσημένια θάλασσα μ’ ἀφροὺς τὴν περιζώνει.
κι’ ὁ οὐρανὸς μὲ τ’ ἄστρα τον τὴν χρυσοστεφανώνει.

Τὴν μακρινὴν πατρίδα μου, πρὸν ἡ σκλαβιά πλακώσῃ,
τὴν δόξας² ἡ παλικαριά, τὴν φωτιζεν ἡ γνώση,
καὶ τώρα ἀπὸ τὴν μανύφη γῆ, τὴν γῆ τὴν ματωμένη
πρόβαλε πάλι³ ἡ ἐλευθεριὰ σὰν πρῶτ⁴ ἀνδρειωμένη.

—Φιάνει! Τὴν χώρα ποὺ μοῦ λέσ, τὴν γνώρισα, τὴν εἰδα
Τὴν μακρινὴν πατρίδα σου ἔχω κι’ ἐγὼ πατρίδα.

Α. ΜΑΒΙΛΗ

Η ΠΙΟ ΜΕΓΑΛΗ ΔΟΞΑ

*Mόρο οἱ Μαραθωνομάχοι
δὲν σ’ ἐδόξασαν, πατρίδα,
δὲν σ’ ἐδόξασαν μονάχοι
οἱ Τριακόσιοι τοῦ Λεωνίδα.*

‘Ἐβαστάξαν τὰ παιδιά σου,
παλικάρια διαλεμένα,
πάντα σὰν τὰ ἰδρυντα τοῦ δάσουν,
σὰν τοὺς βράχους ἔνα κι’ ἔνα.

“Ομοί⁵ ἀκλόνητοι κι’ ἀγνάντια
στῶν δχτρῶν τὴν ἄγρια φόρα,
κι’ δμοια στέρεοι στὴν γιγάντια
καὶ κακὴ τῆς τύχης απόρα.

‘Αλλ’ ἀκόμα πιὸ μεγάλη
τῶν παιδιῶν σου ἡ δόξα ἐφάνη
εἰς μίαν ἀλλην ἄγια πάλη,
γιὰ ἔνα πιὸ δμορφο στεφάνι:

*Εἰς τὴν πάλη, ὅπου τὸ πνέuma
τοὺς φαντασίαν νικᾷ τὸν Ἀδη,
τῆς ἀλήθειας μὲ τὸ φέma,
τοῦ φωτὸς μὲ τὸ σκοτάδι.*

ΑΡ. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΥ

ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

*Δόξα στὸ πνεῦma τῶν ἀρχαίων,
παγκόσμιον φωτὸς πηγήν.
Δόξα στὰ δύλα ἡρώων τέων,
ποὺ δόξασαν αὐτὴν τὴν γῆν.*

*Μ' ἐκείνων τὴν χρυσῆν σοφίαν,
μὲ τούτων τὴν ἀγία δόμη,
νέαν ἃς πλάσωμε ἵστορία,
γεμάτη δόξα καὶ τιμή.*

*"Ἐχει στεφάνια ἡ Νίκη ἀκόμη
στὸ δένδρο τῆς τὸ ιερό.
Ἄπατητοι τῆς Δόξας δρόμοι
προσμένοντες ἡρωα τολμηρό.*

*"Εμπρόσ ! στῶν ἔργων τὸν ἀγῶνα!
ἐκεῖ ναι ὁ πύρινος παλμός,
ἐκεῖ τῆς νίκης ἡ κορώνα,
ἀθαρασίας ἀσπασμός.*

Ο ΔΗΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΡΙΟΦΙΛΙ

Ἐγέρασα, μωρὲ παιδιά. Πενήντα χρόνια κλέφτης.

Τὸν ὅπερ δὲν ἔχόρτασα, καὶ τώρ' ἀποσταμένος
θέλω νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ. Ἐστέρεψ' ἡ καρδιά μου,
βρύση τὸ αἷμα τόχυσα, σταλαματὰ δὲν μένει.

Θέλω νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ. Κόφτε κλαρὶ ἀπ' τὸ λόγγο,
νᾶραι χλωρὸ καὶ δροσερό, νᾶραι ἀνθοὺς γεμάτο,
καὶ στρῶστε τὸ κρεββάτι μου καὶ βάλτε με νὰ πέσω.

Ποιὸς ξέρει ἀπὸ τὸ μνῆμα του τί δένδρο θὰ φυτωσή;
Κι' ἀν τεφυτρώσῃ πλάτανος, στὸν ἵσκιο του ἀποκάτω
θάρκωνται τὰ κλεφτόπονλα τ' ἄρματα νὰ κρεμᾶνε,
νὰ τραγουδοῦν τὰ μάτα μου καὶ τὴν παλικαριά μου.

Κι' ἀν κυπαρίσσιο ὅμορφο καὶ μανδροφορεμένο,
θάρκωνται τὰ κλεφτόπονλα τὰ μῆλα μου νὰ παίρνουν,
νὰ πλένουν τὶς λαβωματιές, τὸ Δῆμο νὰ σκωρᾶνε.

Ἐφαγ' ἡ φλόγα τ' ἄρματα, οἵ χρόνοι τὴν ἀνδρειά μου.
Ἡλθε κι' ἐμένα ἡ ὥρα μου. Παιδιά μου, μὴ μὲ κλάψτε.
Τ' ἀνδρειώμένου ὁ θάρανος δίνει ζωὴ στὴν τιότη.

Σταθῆτ' ἐδῶ τριγύρω μου, σταθῆτ' ἐδῶ σιμά μου,
τὰ μάτια νὰ μοῦ κλείσετε, νὰ πάρτε τὴν εὐχή μου.
Κι' ἐν' ἀπὸ σᾶς, τὸ τιότερο, ἀς ἀντεβῇ τὴν ωάκη,
ἀς πάρῃ τὸ τιονφένι μου, τ' ἄξιο μου καριοφίλι,
κι' ἀς μοῦ τὸ φίξη τρεῖς φορὲς καὶ τρεῖς φορὲς ἀς σκούνξῃ:
«Ο γέρο Δῆμος πέθανε, δέ γέρο Δῆμος πάει!»

Θ' ἀναστενάξ' ἡ λαγκαδιά, θὲ νὰ βογγίξ', δέ βράχος.
Θὰ βαργομήσουν τὰ στοιχειά, οἵ βρύσες θὰ θολώσουν,
καὶ τ' ἀγεράκι τοῦ βουνοῦ, ὅπου περιτὰ δροσᾶτο,
θὰ ξεψυχήσῃ, θὰ σβηστῇ, θὰ φίξη τὰ φτερά του.

Γιὰ νὰ μὴ πάρῃ τὴν βοὴ ἀθελα καὶ τὴν φέρῃ
καὶ τίνε μάθῃ ὁ "Ολημπος καὶ τὴν ἀκούσῃ δέ Πίνδος
καὶ λνώσουντε τὰ χιόνια τους καὶ ξεραθοῦν οἱ λόγγοι.

Τρέχα, παιδί μου, γρήγορα, τρέχα ψηλὰ στὴν ωάκη
καὶ φίξε τὸ τιονφένι μου. Στὸν ὅπερ μου ἐπάρω
θέλω γιὰ ὑστερη φορὰ ν' ἀκούσω τὴν βοή του.

Ἐτρεξε τὸ κλεφτόπονλο, σὰ νάταρε ζαρκάδι.

ψηλὰ στὴν ράχη τοῦ βουροῦ καὶ τρεῖς φορὲς φωνάζει:
«Ο γέρο Δῆμος πέθανε, δέ γέρο Δῆμος πάει!»
Κι' ἐκεῖ π' ἀντιβοούσανε οἱ βράχοι τὰ λαγκάδια,
φίγηει τὴν πρώτην ονοφεκιὰ κι' ἔπειτα δευτερόφωνει
στὴν τρίτην καὶ στὴν ὑστερητήν τ' ἄξιο τὸ καριοφίλι
βροντᾶ, μουνγγοῦζει σὰν θεριό, τὰ σωθικά τον ἀνοίγει,
φεύγει ἀπ' τὰ χέρια, σέργεται στὸ χῶμα λαβωμένο,
πέφτει ἀπ' τοῦ βράχου τὸν γκρεμόν, χάνεται πάει, πάει.
Ακούσος δέ Δῆμος τὴν βοὴν μεσόν στὸ βαθὺ τὸν ὑπρό·
τ' ἀχρό τον χείλι ἐγέλασε, ἐσταύρωσε τὰ χέρια...
Ο γέρο Δῆμος πέθανε, δέ γέρο Δῆμος πάει!
Τ' ἀνδρεωμένου ή ψυχή, τοῦ φοβεροῦ τοῦ Κλέφτη,
μὲ τὴν βοὴν τοῦ ονοφεκιοῦ στὰ σύγνεφα ἀπαντιέται,
ἀδελφικὰ ἀγκαλιάζονται, χάνονται, σβηῶνται, πᾶνε.

ΑΡ. ΒΑΛΛΑΩΡΙΤΟΥ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΛΗ ΠΑΣΣΑ

Ἐπέσανε τὰ Γιάννινα σιγὰ νὰ κοιμηθοῦνε,
ἐσβήσανε τὰ φῶτα τους, ἐκλείσανε τὰ μάτια.
Ἡ μάρα σφίγγει τὸ παιδί βαθιὰ στὴν ἀγκαλιά της,
γιατὶ εἶναι χρόνοι δίσεχτοι καὶ τρέμει μὴ τὸ χάσῃ.
Τραγούνδι δὲν ἀκούγεται, ψυχὴ δὲν ἀνασαίνει.
Ο ὑπρός εἶναι θάνατος καὶ μυῆμα τὸ κρεββάτι
κι' ἡ χώρα κοιμητήριο κι' ἡ ρύχτα ωμοκκλήσι.
Ἄγρουπρος δέ Αλήπασσας, ἀκόμη δὲν τυστάζει
κι' εἰς ἔρα δέρμα λιονταριοῦ βρίσκεται ξαπλωμένος.
Τὸ μέτωπό του εἶναι βαρύ, θολό, συγγεφιασμένο
καὶ τοβαλεν ἀντίστυλο τὸ χέρι του, μὴν πέσῃ.
Χαϊδεύει μὲ τὰ δάχτυλα τὰ κάτασπρά του γένια,
πὸν σέργονται στοῦ λιονταριοῦ τὴν φοβερὴ τὴν κήτη.
Ἄγκαλιασμένα τὰ θεριά, σοῦ φαίνονται, πὼς ἔχουν
ἔρα κορμὶ δικέφαλο τὸ μάτι δὲν γνωρίζει,
πιὸ τάχα νᾶν τὸ ζωντανὸ καὶ πιὸ τὸ σκοτωμένο.

ΨΗΣΙΣ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΑΪΟΣ

“Ηλθεν ὁ Μάϊος.

Μεγάλη ἔσοτή εἰς τὸν δροσερὸν καὶ ἀνθοστόλιστον κῆπον.
Ἄνθη εἰς τὰ δένδρα, ἄνθη εἰς τὸν θάμνους, ἄνθη εἰς τὴν χλόην,
ἄνθη παντοῦ. Τὰ χρώματα συνδυάζονται ἐναρμονίως μὲ τὰ ἀρώματα. Αἱ κατακόκκιναι παπαροῦναι ἀδελφώνονται μὲ τὰς λευκὰς
μαργαρίτας, καὶ τὸ βαρὺ ἄρωμα τῶν κρίνων μὲ τὴν λεπτὴν εὐωδίαν τῶν ρόδων. Καὶ ἡ πρωΐη δρόσος κατακοσμεῖ τὰ φύλλα καὶ
τὰ πέταλα μὲ ἀδάμαντας, μὲ τοὺς δόποίους παιζούν φαιδρῶς αἱ πρῶται ἀκτίνες τοῦ ἥλιου.

Εἰς τὴν καθαράν, τὴν γαλανήν, τὴν εὐώδη ἀτμόσφαιραν τοῦ κήπου πετοῦν ἀναρίθμητα ἔντομα καὶ πτηνά, βούβοῦντα, τερετίζοντα, κελαδοῦντα. Ἡ συναυλία των ἡ πανηγυρικὴ συμπληροῦ τὴν ὄψιν τοῦ κήπου τὴν ἔσοτάσιμον ἀντὶ τῶν ἀφώνων ἀνθέων, τὰ δόποια κειτάζονται μὲ ἀγάπην καὶ θαυμασμόν, ψάλλουν τὰ πτερύγια τὸν ὅμνον τοῦ Μαΐου. Καὶ ἐνῷ πετοῦν μὲ κελαδήματα, πλησιάζοντα τὰ ἄνθη, ὡς διὰ νὰ αἰσθανθοῦν αὐτὰ τὴν εὐωδίαν των, ὡς διὰ ν' ἀκούσουν ἐκεῖνα τὸ ἄσμα των.

Καὶ λέγοντας τὰ ἄνθη πρὸς τὰ πτηνά:

—Σᾶς ζηλεύομεν καὶ σᾶς μακαρίζομεν. Πόσον εἰσθε εύτυχισμένα, ποὺ ἔχετε λάρυγγα μουσικὸν καὶ ἡμπορεῦτε νὰ τονίζετε ἄσματα πρὸς τὸν Δημιουργόν σας. Ήμεῖς; εὐωδιάζομεν καὶ αἰσθανόμεθα νόμεθα ἄλλὰ δὲν ἡμποροῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν δ, τι αἰσθανόμεθα μὲ ἄσματα.

Καὶ ἀπαντοῦν τὰ πτηνὰ πρὸς τὰ ἄνθη :

— Ἡ εὐωδία σας ἐκφράζει τὰ αἰσθήματά σας. Ἡμεῖς προσευχόμεθα μὲ ἄσματα εἰς τὸν μέγαν αὐτὸν Ναὸν τοῦ Θεοῦ! Ἀλλὰ σεῖς εἰσθε τὰ θυμιατήρια, ἐκ τῶν ὅποιων ἐκπέμπεται πρὸς τὸν οὐρανόν, μαζὶ μὲ τὴν προσευχήν, ἡ εὐωδία τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης!

Καὶ τὸ ἀγγὸν παιδίον, τὸ ὅποιον ἔρχεται τὴν πρωΐην ἐκείνην ὥστα, διὰ νὰ δρέψῃ τὰ ἄνθη τοῦ Μαΐου, ἀκούει, ἐννοεῖ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθέων καὶ τῶν πτηνῶν, καὶ λέγει :

— Ναί, ὁ κῆπος αὐτὸς εἶναι ναός, εἰς τὸν ὅποιον δοξάζεται καὶ ὑμνεῖται ὁ Δημιουργός. Σήμερον εἶναι ἡ μεγίστη τῶν ἔορτῶν. Ἔορτάζει ἡ φύσις : Τὰ πτηνὰ διηγοῦνται τὴν δάξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ θυμιατήρια τῶν ἀνθέων ἐκπέμπουν πρὸς Αὐτὸν τὸν λιβανωτὸν τῆς λατρείας καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης.

ΣΤΕΦ. ΓΡΑΝΙΤΣΑ

Ο ΚΟΥΚΟΣ

Ίδοὺ ἔνα προνομιοῦχον πλᾶσμα τοῦ Θεοῦ κορφολογεῖ τὴν ἄνοιξιν τὸ τραγούδι, δίχως νὰ τὸν βαρύνῃ καμιὰ πεζὴ ύποχρεώσις· ἀκόμη καὶ τ' αὐγάτου ἄλλοι τὰ κλώθουν, τὰ ξεκλώθουν, βγάζουν τὰ πουλιά του, τὰ ταΐζουν, τὰ ποτίζουν. Διότι, ὡς γνωστόν, ὁ κοῦκος πετῇ τὰ αὐγά του εἰς τὰς φωλεὰς τῶν ἄλλων πουλιῶν, καὶ ἀφήνει εἰς αὐτὰ τὴν φροντίδα τῶν περαιτέρω.

Ἡ λαϊκὴ φαντασία, ἡ ὅποια ἀφορμὴν θέλει διὰ νὰ πλάσῃ ἀτελειώτους ἴστορίας, ἐδημιούργησεν εἰς δόξαν τοῦ κούκου πλῆθος προνομίων. Πρῶτα-πρῶτα, ἀδύνατον νὰ πείσετε χωρικόν, ὅτι δὲν ταξιδεύει ἔφιππος. Τὸ ἄλογό του εἶναι ἔνα μεγάλο ἄσπρο πουλί, τὸ ὅποιον δὲν εἶναι γνωστὸν μὲ ἄλλο ὄνομα, παρὰ ὡς «κουκάλιο». Τὸν Μάρτιον ἔρχεται εἰς τὰ μέρη μας ὀλίγας ἡμέρας ἐνωρίτερον τοῦ κούκου, καὶ ἡ παράδοσις θέλει, ὅτι τὸ στέλλει ὁ ἀφέντης του ὁ κοῦκος διὰ νὰ ἔξετάσῃ, ἀν ἦλθεν ἡ ἄνοιξις στὰ βουνά. Τὸ «κουκάλιο» περιπλανᾶται ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὰ πλάγια καὶ ἔπειτα ἐπιστρέφει διὰ νὰ μεταφέρῃ τὸν καβαλλάρη του.

Ποτὲ ὁ κοῦκος δὲν κάθεται ὅπου κι ὅπου διὰ νὰ τραγουᾶ δήσῃ τὴν ἄνοιξιν ἔχει ώρισμένους λόφους καὶ ώρισμένα δένδρα, ἀκόμη καὶ ώρισμένους κλάδους, κατὰ τοὺς χωρικούς. Εἰς ἔνα λόφον ἄντικου ἀπὸ τὸ σπίτι μου ἦταν ἔνα γηραλέον πουρνάρι, εἰς τὸ δποῖον ἥοχιζε στερεοτύπως τὸ λάλημά του τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Κἄποτε ὁ βοριὰς ἔσπασε τὸ πουρνάρι καὶ ἔκτοτε ὁ κοῦκος δὲν ἐνεφανίσθη εἰς τὸν λόφον, μολονότι γύρω του εἶναι καὶ ἄλλα πουρνάρια.

Λέγουν ἀκόμη, ὅτι εἶναι τόσον ὑπερήφανος, ὥστε μίαν φορὰν νὰ τὸν ἀποδοκιμάσουν εἰς ἔνα μέρος, δὲν ξαναπατᾶ πλέον. Κἄποιος γεωργὸς μοῦ ἔλεγεν, ὅτι δίπλα ἀπὸ τὸ καλύβι του ἥρχετο χρόνια καὶ χρόνια ἔνας κοῦκος καὶ τὸν «ἔχαιρέτιζε πρωΐ πρωΐ». Ἀλλὰ μίαν φορὰν τὸν ἐπετροβόλησε καὶ ἔκτοτε δὲν ἐνεφανίσθη πλέον.

— Γιατὶ τὸν ἐπετροβόλησες; τὸν ἥρωτησα.

— Μοῦ «κόμπωνε» τὰ παιδιά μου.

Γενικὴ πρόληψις ὑπάρχει, ὅτι ἄμα ἀκούσης τὸν κοῦκον πρωπωΐ νηστικός, θὰ κομπωθῆς, θὰ αἰσθανθῆς δηλαδὴ εἰς τὸν λαιμόν σου στενοχωρίαν, ἥ δποία θεωρεῖται ὡς «ἀναποδιά». Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ κυνηγοὶ τὴν ἄνοιξιν φροντίζουν νὰ μὴν ἀκούσουν τὸν κοῦκον νηστικοί.

Τόσον ἡ λαϊκὴ παραδοσις θεωρεῖ τὸν κοῦκον ὡς θεόθεν προνομιοῦχον, ὥστε νὰ παραδέχεται ἀκόμη, ὅτι ὁ Δημιουργὸς καὶ Ἰδιαιτέραν τροφὴν ἐδημιούργησε δι' αὐτόν. Ἐνα μικρὸν φυτόν, τὸ δποῖον φυτούνει καὶ σταφυλιάζει τὸν Ἀπρίλιον, εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «σταφύλι τοῦ κούκου».

— Μὰ εἴδατε νὰ τρώῃ ἀπὸ αὐτὸν τὸ σταφύλι ὁ κοῦκος; ἐρωτοῦσα κάποτε ἔνα τζουμπάνη.

— Ἀκοῦς τὸν βλέπομε... Σάμπως τρώει τίποτε ἄλλο;

Δύσκολον πρᾶγμα νὰ πείσῃς χωρικόν, ὅτι ὁ κοῦκος εἶναι ἀδεκαιολόγητος χασομέρης, ἐπιβλαβῆς εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν πουλιῶν, δπως ὁ κεφαλαιοῦχος, ὁ τρώγων τοὺς τόκους δίχως νὰ ἐργάζεται. Διὰ τὴν ἀτυχῆ τρυγόναν, μάλιστα αὐτὴ εἶναι «τετρέπλα» δὲν ἐπιμελεῖται τὴν γέννην της, δπως πρέπει, ἀλλὰ στρώνει λίγα ξυλάκια, τὰ δποῖα εἶναι ἥ φωλιά τῆς.

— Μὰ αὐτὴ ἐπὶ τέλους, ἔλεγα εἰς τὸν φιλόσοφον μυλωνὰν τοῦ χωριοῦ, ὁ δποῖος σχολιάζει τὰ κακῶς κείμενα εἰς τὸ βασέ-

λειον τῶν ζώων, μὰ αὐτὴ ἐπὶ τέλους κάνει μιὰ φωλιά, κλώθει μόνη της τὰ σύγα της καὶ τραγουδάει τὴν ἄνοιξη.

— Δὲν σοῦ λέγω όχι... Κι' αὐτὴ καὶ τὸ ἀηδόνι τραγουδοῦν, ἀλλ' αὐτὰ πρέπει νὰ δουλεύουν κιόλα...

— Κι' δ κοῦκος γιατὶ νὰ μὴ δουλεύῃ:

— Γιατὶ αὐτὸς φέρνει τὴν ἄνοιξη... Τὸ πᾶν σίναι ποιὸς θὰ κάμη τὴν ἀρχή... Νάξερες πῶς πηδάει ἡ καρδιά μας, ἅμα τὸν ἀκοῦμε, ἔμεῖς ἡ τσαπατουριά*...

Ἄληθεια, τί εὐαγγέλιον καλωσύνης καιροῦ, ἀληθινὴ σάλπιγξ Θεοῦ, εἶναι τὸ λάλημα τοῦ κούκου στὰ μέρη μας! Ἀνθρώποι, βώδια, ἄλογα, ἀλέτοια χύνονται εἰς τὸν κάμπον καὶ ἔκλειδώνον τὴν γῆν. Ἡ φωνὴ του ταράσσει τὴν σιωπηλὴν ἐρημίαν εἰς τὸ τέλος περίπου τῆς παλαιᾶς συγκομιδῆς· εἶναι ἡ ἐπαγγελία τῆς νέας ἐσοδείας τῶν χωραφιῶν, δικαιούντων ἥχος τῶν ἐρχομένων ἀπὸ τὰ χειμαδιὰ προβάτων μὲ τὰ γαλακτερὰ μαστάρια καὶ τὰ ἄφθονα μαλλιά.

ΑΛΕΞ. ΜΩΡΑΙΤΙΔΟΥ

ΑΛΩΝΑΡΗΣ

Αἱ θημωνίαι* τοῦ θερισμοῦ ὑψοῦνται ὀλόχρουσοι γύρω γύρω ὡς πύργοι εἰς τὸ ὑψηλὸν ἔκεινο δροπέδιον, πύργοι πάγκαρποι σίτου καὶ κριθῆς, ἔτοιμοι πρὸς ἀλώνισμα, τὸν μῆνα τοῦτον τοῦ ἀλωνίσματος, τὸν μῆνα τὸν Ἀλωνάρην, ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλὸν ἔκεινο δροπέδιον, ὅπου ὀλόκληρον, θαρρεῖς, μετάφησε τὸ χωρίον, κάθε χωρικὸς μὲ τὴν θημωνίαν του, παρὰ τὴν ὅποιαν ὅλον τὸν μῆνα τοῦτον διαιτᾶται, παρ' αὐτὴν δειπνῶν καὶ παρ' αὐτὴν καθεύδων.

Αἱ ἄλωνες* ἔδῶ καὶ ἔκει λάμπουσι, σαρωμέναι, κυκλοτερεῖς, ἔτοιμοι νὰ ὑποδεχθῶσι τὰ δεμάτια τῶν σπαρτῶν, μὲ τὴν αὐγήν, νὰ ἀρχίσῃ τὸ ἀλώνισμα.

Καὶ μιὰ παμμεγίστη πέραν ἔκει εἰς τὴν ἐσχατιάν, πετράλωνον μέγα καὶ πλακόστρωτον, τοῦ γέρο Δήμου τοῦ πρωτογεωγοῦ καὶ πρωτοκτηματίου, μὲ τὴν αὐγήν, πρωΐ πρωΐ, ἥρχισε τὸ

άλωνισμα πρώτη αυτή, μὲ ἵππους τέσσαρας, τέσσαρας πυροξάνθους ἵππους, οἵ δποιοι πηδοῦν ἐπὶ τῶν δεμάτων, διαλύοντες καὶ συντρίβοντες αὐτά, ἀλωνίζοντες.

Καὶ ὁ γέρο Δῆμος, κοντὸς καὶ παχύς, ὁ πρωτοκτηματίας καὶ πρωτογεωργός, μαστίζων ὅπισθεν, ὥθει τοὺς ἵππους εἰς τοὺς ἀτελευτήτους κύκλους των, μέσα εἰς τὸ μέγα ἐκεῖνο πετράλωνον, κινῶν τὸν φθόνον καὶ τὰ βλέμματα πάντων, πνευστιῶν, ἀσθμάνων, ἀλωνίζων, ἐνῷ οἵ παραγιοί του παραστέκονται ὑπηρετοῦντες.

— "Α ! "Α !

"Η φωνὴ τοῦ γέρο Δήμου πρώτη-πρώτη ἀκούεται ὅπισθεν τῶν τεσσάρων ἵππων, ἔξεγείσουσα τοὺς γεωργοὺς ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο δροπέδιον, κοιμωμένους δλους ἀκόμη παρὰ τὰς θημωνίας των. "Η κυρὰ Δήμαινα μ' ἔνα φορκάλι, «σάρωθρον ἀγροτικὸν» ἀπὸ ἀκανθωτὴν στοιβήν, σαροῖ τὰ στάχια, τὰ διασκορπιζόμενα, οἰκονόμος εἰς τὰς ἐσοδείας, ὡς καὶ εἰς τοὺς ἴματισμούς της πάντοτε. Σαροῖ καὶ συνάμα μὲ τὸ φορκάλι της τὸ ἀκανθωτὸν διώκει τὸ εἰσοδιμῶν κοπάδιον τῶν χηνῶν, αἴτινες μὲ τοὺς λαιμούς των τεντωμένους καὶ κινουμένους ὡς ὅφεις, μὲ τὰ ὄρμφη ὡς πτύα, δλοκλήρους τοὺς διασκορπισμένους ἀστάχυς καταπίνουσι λαίμαργα καὶ ἀκάθαρτα ζῷα.

Μετ' ὀλίγον ὅλαι αἱ ἄλωνες ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν. "Ολον τὸ δροπέδιον ἀντηχεῖ ἀπὸ τὰς ζωηρὰς τῶν γεωργῶν ἀνακραυγάς, οἵ δποιοι μαστίζουσι τοὺς ἵππους των ἀλωνίζοντες τοὺς θερισμούς των.

— "Α ! "Α !

"Άλλὰ πρῶτος εἰς ὅλα ὁ γέρο Δῆμος, ὁ πρωτογεωργός, πρῶτος εἰς τὸ ἀλώνισμα, πρῶτος καὶ εἰς τὴν φωνήν. Αὐτὸς ἔξεχει ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο δροπέδιον.

Κοντὸς καὶ παχύς, μ' ἔνα πλατύγυρον σκιάδιον, κατακόκκινος, μὲ τὸν χιτῶνα τὸν γεράνιον, μὲ ἀνοικτὰ τὰ στήθη, χωμένος μέσα εἰς τὰ συντριβόμενα δέματα τῶν ἀσταχύων μέχρι τῶν γονάτων, παραπατῶν καὶ πίπτων καὶ ἔγειρόμενος, μόλις ἥμπιπρεῖ νὰ παρακολουθήσῃ τοὺς πτερωτοὺς τῶν τεσσάρων ἵππων τοὺς κύκλους, τοὺς δποίους ὅμως καταφθάνει, βαρεῖα καὶ μακρὰ μάστιξ, καὶ ἐρεθίζει αὐστηρὰ ἡ φωνή του.

— Τὰ ἔλεη τοῦ Θεοῦ, γιέ μ' !

"Ακούεται παρέκει φωνὴ τρέμουσα γραίας, ἡτις βοηθεῖ τὸν υἷόν της τὸν Θανασόν, ὅπου μόνος μ' ἔνα ἵππον, ἀλωνίσας τὴν μικράν του θημωνίαν, καταπατῶν καὶ ὁ ἴδιος μὲ τοὺς βαρεῖς του

πόδας τ' ἀστάχια, ὅπισθεν τοῦ ἵππου, ἥδη σωρεύει τὸ ἄλλωνισμα εἰς σωρὸν ὑψηλόν, ἀκόμη ὑψηλότερον φαινόμενον εἰς τοὺς ὁφθαλμοὺς τῆς γραίας, ή ὅποια ὀνειρεύεται τὸν φρέσκον ἄρτον, ποὺ θὰ φάγῃ μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἀπὸ φετεινὸν σιτάρι, ἄρτον μὲ τὸν ἰδρωτα τοῦ νιοῦ της ποτισμένον, ἄρτον μὲ τὰς μητρικάς της εὐλογίας ἐψημένον, τὸν ἄρτον ὅποιον εἴπεν ὁ Θεός : «Ἐν ἰδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγεῖν τὸν ἄρτον σου».

— Τὰ ἔλέη τοῦ Θεοῦ, γιέ μ' !

“Ψύῳθη ὁ ἥλιος ἔως δυὸς κοντάρια εἰς τὸν ὄρεῖζοντα τ' Ἀλωναριοῦ. Ἀλλ' ἴδού, ἔξαφνα πῆφε τὸ φρέσκο, ὅπου τόσον ἡσωγονεῖ τὰς καρδίας τῶν γεωργῶν, ὅσον δροσίζει τὰ στήθη των . . . Αἱ κορυφαὶ τῆς πεύκης τῆς εὐώδους ἐσείσθησαν εἰς χαιρετισμόν, πρῶται - πρῶται.

«Χαίρεται ὁ πεῦκος, χαίρεται,
χαίρεται τὸν ἀέρα . . .»

“Ο ἥλιος ὑψοῦται εἰς τὸ κατακόρυφον.

Καὶ ὁ Ζέφυρος ὀλονὲν δυναμούμενος διασκελίζει τὰ βουνὰ καὶ γλυκὺ ἀκούεται τῶν πεύκων τὸ μινύρισμα δροσίζων τὰς ψυχὰς τῶν γεωργῶν.

Ἐβραΐασεν.

“Ο γέρο Δῆμος ἔξεῖδεψε τοὺς ἵππους του τοὺς τέσσαρας, οἵτινες ἐλεύθεροι, λυμένοι ἔξαλιζονται ἀπὸ τὸ κυκλικὸν ἄλλωνισμα τρώγοντες ἥρεμα νεοπατημένην καλάμην, ἐνῷ ὁ γέρο Δῆμος ἐπανακουμβήσας παρὰ τὴν ἀπομείνασαν ἀκόμη θημωνίαν του, ἔξεινος ἀκούεται, ἵνα μετ' ὀλίγον φάγῃ τὸ δεῖπνον του, ὅπερ παρασκευάζει ἡ κυρδὰ Δήμαινα ἐκεὶ πλησίον.

Η ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ

*Τοῦ Μαλοῦ ροδοφαίνεται ἡ μέρα
πὸν ὀραιότερη ἡ φύση ξυπνάει
καὶ τὴν κάνουν λαμπρὴ καὶ γελάει
πρασινάδες, ἀχτῖνες, νερά.*

*"Αρθη κι' ἄρθη βαστοῦνε στὸ χέρι
παιδιὰ κι' ἄνδρες, γυναικεσκαὶ γέροι·
ἀσπροεντύματα, γέλια καὶ κρότοι,
ὅλοι οἵ δρόμοι γεμάτοι χαρά·
ναί, χαρῆτε τοῦ χρόνου τὴν νιότην,
ἄνδρες, γέροι, γυναικες, παιδιά.*

I. ΒΗΛΑΡΑ

Η ΑΝΟΙΞΗ

*"Η γλυκυτάτη ἄστοιξη
μὲ τ' ἄνθια στολισμένη,
ροδοστεφανωμένη
τὴν γῆ γλυκοτηράει.*

*Κι' ἡ γῆ τὴν χλόην ἐντύνεται
τὰ δάση της ἵσκιώνονταν·
τὰ κρῦνα χιόνια λυώνταν,
δὲ οὐρανὸς γελάει.*

*Τὰ λονλονδάκια βάφονται,
τὰ πλάγια χρωματίζονταν,
κι' ἥδονικὲς φωτίζονταν
οἵ δροσερὲς αὐγές.*

Στ' ἀγκαθερὸν τριαντάφυλλο
γλυκολαλάει τ' ἀηδόνι,
τὸ ξένο χελιδόνι
ταιριάζει τὴ φωλιά.

Στοὺς κάμπους πλούσια κι' ἄκοπα,
σὲ πράσινα λειβάδια,
τὰ ζωτανὰ κοπάδια
βελάζονται καὶ πηδᾶν.

Κι' δὲ τιὸς βοσκὸς χαρούμενος
φυσώντας τὴ φλογέρα,
γιομίζει τὸν ἀγέρα
μὲ τραγουδιῶν φωνές.

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Η ΕΛΙΑ

Ἐλμαι τοῦ ἥλιου ἡ θυγατέρα
ἡ πιὸ ἀπ' ὅλες διαλεχτῆ
ἡ τόση ἀγάπη τοῦ πατέρα
τόσο στὸν κόσμο μὲ κρατεῖ,
ποὺ ὅσο νὰ γείρω τεκρωμένη
αὐτὸν τὸ μάτι μουν ζητεῖ
— Ελμαι ἡ ἐλιὰ ἡ τιμημένη !

“Οπον κι' ἂν λάχω κατοικία,
δὲν μοῦ ἀπολείπουν οἱ καρποί,
ὡς τὰ βαθιά μουν γηρατεῖα
δὲν βρίσκω στὴ δουλιὰ τιροπή !
Μ' ἔχει δὲ Θεός εὐλογημένη
κι' εἰμαι γεμάτη προκοπή !
— Ελμαι ἡ ἐλιὰ ἡ τιμημένη !

Φρίκη, ἐρημιά, τερός καὶ σκότη
τὴ γῆ ἐθάψαν μιὰ φορά,

πράσινη αὐγὴ μὲ φέρνει πρώτη
τοῦ Νῶε ἡ περιστερά.

“Ολης τῆς γῆς εἶχα γοαμμένη
τὴν εὑμορφάδα καὶ χαρά.

— Εἶμαι ἡ ἐλιὰ ἡ τιμημένη !

Ἐδῶ στὸν ἵσκιο μον ἀποκάτω
ἡλθε δ Χριστὸς ν' ἀναπαυθῆ.

Κι' ἀκούσθηκε ἡ γλυκιὰ λαλιά του
λίγο προτοῦ νὰ στανρωθῆ.

Τὸ δάκρυ του, δροσιὰ ἀγιασμένη
ἔχει στὴ φίλα μον χυθῆ.

— Εἶμαι ἡ ἐλιὰ ἡ τιμημένη !

Καὶ φῶς πραότατο χαρίζω
ἐγὼ στὴν ἄγρια ρυζιά·

τὸν πλοῦτο πιὰ δὲν τὸν φωτίζω
σὺ μ' εὐλογεῖς, φτωχολογιά !

Κι' ἂν ἀπ' τὸν ἄνθρωπο διωγμένη,
μὰ φέγγω ἐμπρὸς στὴν Παναγιά.

— Εἶμαι ἡ ἐλιὰ ἡ τιμημένη !

ΤΟ ΤΕΛΟΣ

Φτωχά μου δένδρα, ἐσεῖς, ποὺ μ` ἔνα πρόσχαρο
σᾶς πλήμμυροίζει φῶς ἐτούτῳ μέρᾳ,
ἀκόμα οὕτε στιγμὴ δὲ στοχαστήκατε
τὴ σκοτεινὴ βροχὴ καὶ τὸν ἀγέρα.

*Ἀκόμα τὰ κλωνάρια σας τὸ ἀτάλαφρα
μὲν μιὰ τρελλὴ φριλοῦνται ἀνατριχίλα,
κινήσης, ἀπὸ τὰ τώρα ἐκρυφογλύστρησαν
στὰ βάθη σας τὰ κίτρινα τὰ φύλλα . . .

Καρέρας δὲν τὰ βλέπει ἐκεῖ ποὺ φώλιασαν,
κάτω ἀπὸ τὸ πράσινό σας σκεπασμένα,
καὶ τὰ ποντιὰ σὰν πάντα ξελογιάζονται
μέσος στὴ γιορτὴ τοῦ ἥλιου εὐτυχισμένα.

Κανεὶς δὲν τάχει νοιώσει! Καὶ ὅμως κάποτε,
σὰν παύουν τὰ ποντιὰ νὰ τραγούνδανε,
κεῖνα τὰ φύλλα, δέντρα, ἀργοσαλεύοντας
τὸ τέλος τῆς γιορτῆς σιγοχτυπᾶνε.

ΣΤΟ ΣΤΑΥΡΑΪΤΟ

Ἄπὸ μικρὸν κι' ἀπ' ἄφαντο πουλάκι, σταυραῖτέ μον, παιόνεις κορμὶ μὲ τὸν καιόδην καὶ δύναμην κι' ἀγέρα, κι' ἀπλώνεις πῆχες τὰ φτερά καὶ πιθαμές τὰ νύχια καὶ μέσ' στὰ σύγγεφα πετᾶς, μέσ' στὰ βονητὰ ἀνεμίζεις. Φωλιάζεις μέσ' στὰ κράκοντα, συχνομιλᾶς μὲ τάστρα, μὲ τὴ βροντὴν ἐρωτεύεσαι κι' ἐπιδρομᾶς καὶ παῖζεις μὲ τὴ ἄγρια ἀστροπέλεκα, καὶ βασιλιὰ σὲ κράζοντα τοῦ κάμπου τὰ πετούμενα καὶ τοῦ βοντοῦ σὶ πετρίτες.

"Ἐτσι γεννήθηκε μικρὸς κι' ὁ πόθος μον στὰ στήθη κι' ἀπ' ἄφαντο κι' ἀπ' ἀπλερὸ πουλάκι, σταυραῖτέ μον, μεγάλωσε, πῆρε φτερά, πῆρε κορμὶ καὶ νύχια καὶ μοῦ ματώρει τὴν καρδιά, τὰ σωθικὰ μοῦ σκίζει.

Κι' ἔγινε τώρα ὁ πόθος μον ἀετός, στοιχεὶο καὶ δράκος κι' ἐφώλιασε βαθὺα βαθὺα μέσ' στ' ἄσαρκο κορμί μον καὶ τρώει κρυφὰ τὰ σπλάχνα μον, κρυφοβοσκάει τὴν νιότην. Μπεζέρισα* ῥὰ περπατῶ στοῦ κάμπου τὰ λιοβόρια*.

Θέλω τὴν ἀνήλιον τὸν ἀνερβῶ, τὸν ἀράξω θέλω, ἀετέ μον, μέσ' στὴν παλιά μον κατοικιά, στὴν πρώτη τὴν φωλιά μον, θέλω τὸν ἀράξω στὰ βονητὰ, θέλω τὰ ζάω μὲ σένα, θέλω τὴν ἀνήμερο καποί, τὸν ἀρκούδη, τὸ πλατόνι, καθημερή μον κι' ἀκριβή τὰ τάχω συντροφιά μον.

Κάθε βραδούλα, καθ' αὐγή, θέλω τὸν κρύο ἀγέρι τρόχεται ἀπ' τὴν λαγκαδιά, σὰν μάρα, σὰν ἀδέλφι, τὰ μοῦ χαϊδεύη τὰ μαλλιά καὶ τὸν ἀνοιχτά μον στήθη.

Θέλω ἡ βρυσούλα, ἡ φεματιά, παλιὲς γλυκές μον ἀγάπες, τὰ μοῦ προσφέροντα γιατρικὸ τὸν ἀδάντατα τεραῖς.

Θέλω τοῦ λόγγου τὰ πουλιά μὲ τὸν κελαηδισμό τους τὰ μὲ κοιμίζοντα βραδύ, τὰ μὲ κοιμοῦν τὸ τάχν, καὶ θέλω τὰχω στρῶμα μον, τὰχω καὶ σκέπασμά μον τὸ καλοκαίρι τὰ κλαδιά καὶ τὸ χειμὼ τὰ χιόνια.

Κλωνάρια ἀπ' ἀγριοπόντια, φονωκάλες ἀπ' ἐλάτια, θέλω τὰ στρώτω στοιβανίες κι' ἀπάρον τὰ πλαγιάζω, τὸν ἀκούω τὸν ἥχο τῆς βροχῆς καὶ τὰ γλυκοκοιμιέμαι.

**Απ' ἡμερόδενδρον, ἀϊτέ, θέλω τὰ τρώω βαλάνια,
θέλω τὰ τρώω τυρὶ ἀλαφιοῦ καὶ γάλα ἀπ' ἄγριο γίδι,
θέλω τὸ ἀκούω τριγύρω μου πεῦκα κι' ὅξιες τὰ σκούζοντα,
θέλω τὰ περπατῶ γκρεμούντας, φαῖδιά.* ψηλὰ στεφάνια,
θέλω κρεμάμενα τερὰ δεξιά, ζερβά τὰ βλέπω.*

*Θέλω τὸ ἀκούω τὰ τύχια σου τὰ τροχᾶς στὰ βράχια,
τὸ ἀκούω τὴν ἄγρια σου κραυγή, τὸν ἵσκιο σου τὰ βλέπω.
Θέλω, μὰ δὲν ἔχω φτερά, δὲν ἔχω κλαπατάρια,*
καὶ τυραννιέμαι, καὶ πονῶ, καὶ σβηνέμαι τύχτα μέρα.*

*Παρακαλῶ σε, σταυραῖτέ, γιὰ χαμηλώσου λίγο,
καὶ δῶστο μου τὶς φτεροῦγες σου καὶ πάρε με μαζί σου,
πάρε με ἀπάντον στὰ βοννά, τὶ θὰ μὲ φάγη ὁ κάμπος!*

ΑΘ. ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΦΕΥΓΕΙ

1. Ἡ Ἀνοιξη

*Ná, τὰ τὸ ἀηδονάκι
καὶ τὸ χελιδονάκι
ἀρχέντε τὰ ψάλλη
τῆς Ἀροιξη τὰ κάλλη...
Ο ἥλιος κατὰ τάξη
μὲ τὸ λαμπρὸ ἀμάξι
γνοίζει κάθε μέρα
στὴ μέση τὸν αἰθέρα.
Κι' ἡ γῆ γελᾷ ἐμπρός τον
καὶ χαίρεται τὸ φῶς τον,
καὶ πάντοτε προβάλλει
τὸ ἀμίμητά της κάλλη.*

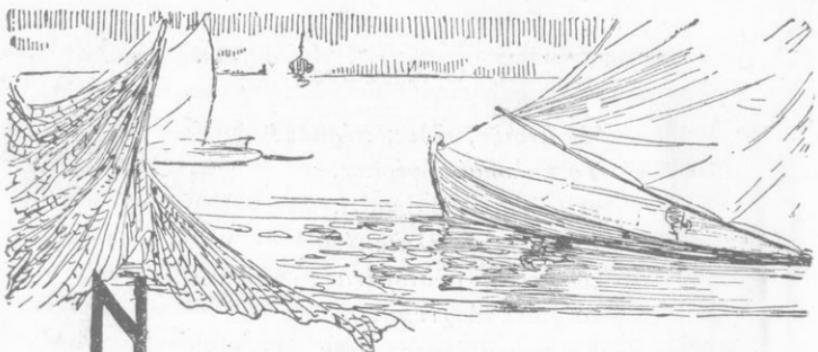
2. Ο Χειμώνας

‘*H ἄνοιξη, εῖδες, πέρασε!*
Τὸ καλοκαίρι γέρασε,
χειμώνιασε, καὶ πάει.
Kai τόθ^ρ ἀπελπισμένα
τὰ πρώην ἀνθισμένα
τὸ χιόνι τὰ χτυπάει.
Τὰ χόρια ἐξηράθηκαν
καὶ τ’ ἄνθη ἐμαράθηκαν
γυμνώθηκεν ἡ γῆ.
Τὸ κάλλος τῆς ἐσβήσθη
τὸ χάος ἐβυθίσθη
στὴν πρώτη του πηγή.

3. Συμπέρασμα

Ταλαίπωρη νεότητα!
‘*Iδὲ τί ματαιότητα!*
Τὸ κάλος ἀπαρνάει·
καὶ τ’ ἄνθος τῆς καλῆς μας
καὶ τρυφερῆς ζωῆς μας
μονόφορα γυρνάει.
‘*Ως ποτε δὲ καρδιὰ κακή,*
καὶ πότε θὰ καρδοῦμε;
‘*H ὥρα τρέχει καὶ περνᾶ*
κι’ αἰώνια διαβαίνει,
κι’ ἡ νιότη μας γερνᾶ,
καὶ μάταια πηγαίνει.
Ki ἀν τὸ ἄνθος τὸ παρόν
πανάθλια πατοῦμε,
εἰς ἄλλον τάχα ποιὸν καιρὸν
ἐλπίζεις τὰ τὸ βροῦμε;

ΝΑΥΤΙΚΑ - ΘΑΛΑΣΣΙΝΑ

ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Τ' ΑΓΝΑΝΤΕΜΑ

Ἐπάνω είς τὸν βράχον τῆς ἐρήμου ἀκτῆς ἀπὸ παλαιοὺς λησμονημένους χρόνους εύρισκετο κτισμένον τὸ ἔξωκλήσι τῆς Παναγίας τῆς Κατευοδώτρας. Ὁλον τὸν χειμῶνα παπᾶς δὲν ἥρχετο νὰ λειτουργήσῃ. Ο Βοριὰς μαίνεται καὶ βρυχᾶται ἀνὰ τὸ πέλαγος τὸ ἀπλωμένον μαυρογάλανον καὶ βαθύ, τὸ κῦμα λυσσᾶ καὶ ἀφρίζει ἐναντίον τοῦ βράχου. Κι' δὲ βράχος ὑψώνει τὴν πλάτην του, γίγας ἀκλόνητος, στοιχεὶο οἰζωμένον βαθιὰ στὴν γῆν· καὶ τὸ ἐρημοκλήσι λευκὸν καὶ γλαρόν, ὡς φωλεὰ θαλασσαετοῦ, στεφανώνει τὴν κορυφήν του.

὾λον τὸν χρόνον παπᾶς δὲν ἐφαίνετο καὶ καλόγηρος δὲν ἥρχετο νὰ δοξολογήσῃ. Μόνον τὴν ἡμέραν τῶν Φώτων κατέβαινεν ἀπὸ τὸ ὑψοῦ τοῦ βραχώδους βουνοῦ, ἀπὸ τὸ λευκὸν μοναστηράκι τοῦ Ἅγιου Χαραλάμπους, σεβάσμιος μὲ φτερουγίζοντα κάτασπρα μαλλιὰ καὶ κυματίζοντα βαθιὰ γένεια, ἔνας γέρων ἰερεύς, «ώς νεοττὸς καλιὰς τῶν Ἀγγέλων», διὰ νὰ λειτουργήσῃ τὸ παλαιὸν λησμονημένον ἐρημοκλήσι. Ἐκεῖ ἥρχοντο τρεῖς, τέσσερες βισκοί, βουνήσιοι, ἀλειτούργητοι, ἥρχοντο μὲ τὶς φαμίλιες των τὶς ἀνέβγαλτες καὶ ἀπρακτες, μὲ τὰ βισκόπουλά των τ' ἀχτένιστα καὶ ἄνιφτα, ποὺ δὲν ἥξεραν νὰ κάνουν τὸ σταυρό τους, διὰ νὰ ἀγιασθοῦν καὶ νὰ λειτουργηθοῦν ἐκεῖ· καὶ εἰς τὴν ἀπόλυτιν τῆς λειτουργίας δὲ γηραιὸς παπᾶς μὲ τοὺς πτερουγίζοντας βιστρύχους εἰς τὸ φύσημα τοῦ βορρᾶ, καὶ τὴν βαθεῖαν κυμαινομένην γενειάδα, κατέβαινε κάτω εἰς τὸν μέγαν ἀπλωτὸν αἰγιαλόν, ἀνά-

μέσα εἰς ἄγρίους θαλασσοπλήκτους βράχους, διὰ νὰ φωτίσῃ καὶ ἀγιάσῃ τὰ ἀφώτιστα κύματα. Τὸν ἄλλον καιρὸν ἥρχοντο συνήθως τὴν ἄνοιξιν γυναῖκες ναυτικῶν καὶ θυγατρές κάτω ἀπὸ τὴν χώραν, μὲ σκοπὸν ν' ἀνάψουν τὰ κανδήλια, νὰ παρακαλέσουν τὴν Παναγίαν τὴν Κατευοδώτραν νὰ δῦηγήσῃ καὶ κατευοδώσῃ τοὺς θαλασσοδαρμένους συζύγους καὶ τοὺς πατέρας των. Ὡραῖες κοπέλλες μὲ ὑποκάμισα κόκκινα μεταξωτά, μὲ τραχηλίες ψιλοκεντημένες, ἥρχοντο νὰ ἴκετεύσουν διὰ τὰ ἀδελφάκια των, ποὺ ἐθαλασσοπνίγοντο δι᾽ αὐτάς, διὰ νὰ τὶς φέρουν προικιὰ ἀπὸ τὴν Πόλιν, στολίδια ἀπὸ τὴν Βενετίαν, κειμήλια ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. «Πάντα νᾶρχωνται, πάντα νὰ φέρονται». Νεαραὶ γυναῖκες ρεμβάζουσαι καὶ μητέρες συλλογιζόμεναι ἥρχοντο διὰ νὰ καθίσουν κι' ἀγγαντέψουν.

“Αμα εἶχαν φωτισθῆ τὰ νερά ἢ δψιμώτερα, ἀφοῦ εἶχαν περάσει καὶ αἱ Ἀλόρεω, συνήθως περὶ τὴν δευτέραν ἔβδομαδα τῶν Νηστειῶν, ἀφοῦ εἶχαν γευθῆ πλέον ἀχινοὺς καὶ στρείδια ἀρκετά, οἵ ναυτικοί μας ἐπέβαιναν εἰς τὰ βρίκια*, εἰς τὶς σκούνες* των, κι' ἐμίσευαν, ἐπήγαιναν νὰ ταξιδέψουν. Τὸν καιρὸν ἐκεῖνον καράβια καὶ γολέττες «ἔδενον», μεσοῦντος τοῦ φθινοπώρου. Οἱ θαλασσινοί μας ἀγαποῦσαν πολὺ τῆς ἑστίας τὴν θαλπωρήν, τὸν καπνὸν τοῦ μελάθρου.

Καὶ ὅταν ἐπανήρχετο ἡ ἄνοιξις εἰς τὴν γῆν, τότε αὐτοὶ ἐπέστρεφον εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἐσηκώνοντο στὰ πανιά τὰ αἷμοδιασμένα καὶ ναρκωμένα ἀπὸ τὴν μαροὰν ραστώνην σκάφη, ἀνὰ δύο ἢ τρία τὴν ἡμέραν, καὶ ἡ σκούνα ἔφερνε βόλτες εἰς τὸν λιμένα, ἢν ἦτο ἐνάντιος ἢ καὶ οὕριος ἐὰν ἦτο δ ἄνευως. Ἡ βάρκα ἐπερίμενε διπλαρωμένη ἔξω εἰς τὴν προκυμαίαν. Οἱ Καπετάνιος δὲν ἐτελείωνε τοὺς ἀποχαιρετισμοὺς εἰς τὴν οἰκίαν καὶ δ ὁ λοστρόμος* ἐμάκρυνε τὶς μπενετάδες* εἰς τὰ καπηλειά. Κι' ἡ βάρκα ἐπερίμενε, καὶ δ μοῦτσος* ἔχασκεν ἐπάνω εἰς τὸ κεφαλόσκαλον. Καὶ δ νεαρὸς ναύτης, ὅστις εἶχεν ἔλθει μὲ τὸν μοῦτσον τώρα ἀπὸ τὴν σκούναν, ποὺ ἦτο στὰ πανιά, ἐγένετο ἄφαντος Δύο ἄλλοι σύντροφοι περασμένοι στὰ χαρτιά, ναυτολογημένοι, ἔλειπαν. Κανεὶς δὲν ἥξερε ποῦ ἦσαν. Καὶ μέσα εἰς τὸ πλοῖον, ὅπου ἔφερνε βόλτες-βόλτες καὶ ἐστρέφετο ὡς δεμένον περὶ κέντρον ἀόρατον, τὸ κέντρον ἦτο μέσα εἰς τὰς καρδίας καὶ εἰς τὰς ἑστίας τῶν ναυτικῶν, ἄλλος δὲν ἦτο εἰμὴ δ πηδαλιοῦχος, δ μάγειρος κι' ἔνας ἐπιβάτης, ξένος κι' ἔρημος,

εἰς τὸν δποῖον εἶχαν εἰπεῖ: «τώρα στὴ σιγμή, νὰ τώρα-τώρα θὰ φύγωμε», κι ἐίχε μπαρκάρει ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ δώδεκα ὥρες πρὶν!

Ο πλοίαρχος ἔπειρε νὰ βάλῃ ἐμπρός τὴν καπετάνισσαν· αὐτὴ ὡφειλε νὰ προπορευθῇ, ἐπειδὴ ἦτον τυχερή, βέβαια· κι ἔτσι ἀπεφάσιζε νὰ μπαρκάρῃ. Τέλος ἐσυμμαζεύετο ὁ λοστρόμος, ἀνεκαλύπτοντο οἱ δύο ἀπόντες σύντροφοι, ἐξεκολλούσεν ὁ πλοίαρχος, ἔπειραν τρομπόνια* ἀπὸ τὸ πλοῖον, τρομπόνια ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν, καὶ τὸ σκάφος ἔβαζε πλώρη πρὸς βορρᾶν.

Τὴν ἡμέραν ἔκεινην καὶ τὰς ἄλλας ἡμέρας τῆς ἀρχῆς τοῦ ἔαρος καραβάνια γυναικῶν, ἀσκέρια, φουστᾶτα γυναικῶν ἀνεῖροπον, ἀνέβαινον, ἀνήρχοντο, ἐπάνω στὴν θεματιάν, τὸ ρέμα-ρέμα, τὸν ἔλικοειδῆ δρομίσκον, ὅστις διαχαράσσεται ἀνὰ τοὺς λόφους τοὺς τερπνοὺς μὲ τὰς χιλιάδας τῶν ἐλαιοδένδρων, τὸν ἀληθῆ πρασινόφαιον στολισμὸν τῆς μεγάλης κοιλάδος μὲ τὰς οάχεις, μὲ τὰς κορυφάς, μὲ τὰς ἐσοχάς καὶ ἐξοχάς, ἀνετώτερον ἀπὸ τὴν κυματίζουσαν ποδιὰν τῆς βισκοπούλας τοῦ βουνοῦ, πολυπτυχώτερον ἀπὸ τὴν χρυσοκέντητον ἐσθῆτα τῆς νύμφης.

Ἐπάνω εἰς τὸν βράχον τῆς ἑρήμου βορεινῆς ἀκτῆς, πλησίον εἰς τὸ λησμονησμένο παρεκκλήσι τῆς Παναγίας τῆς Κατευοδώτρας, ἔκει ἔγινετο τὸ μάζεμα τῶν γυναικῶν, ἡ σύναξις ἡ μεγάλη.

Τότε ἔλαμπον μὲ μεγάλες φωτιές τὰ κανδήλια τῆς Παναγίας τῆς Κατευοδώτρας. Ή γραία Μαλαμίτσα, ἡ κλησάρισσα τοῦ Ἀγίου Νικολάου, ἔβαλε τὶς φωνές, ἔκανε τὸ κακό . . . ἐμάλλωνε μὲ δλες τὶς γυναικες. Αὐτὴ ἐπῆρε τὸ καλαθάκι της, τὴν οόκαν της, τ' ἀδράχτι της, καὶ ἤλθεν ἀπὸ τὸν Ἀγιον Νικόλαον, ἐπίτηδες, κατὰ παραγγελίαν τοῦ κυροῦ Ἀγγελῆ τοῦ ἐπιτρόπου . . . διὰ νὰ μαλώσῃ τὶς εὐλαβητικὲς (ἀλίμονον! ἡ ἐὐλάβεια μας εἶναι γιὰ τὸ συμφέρον, ἔλεγε σείουσα τὴν κεφαλήν), νὰ μὴν τὸ παρακάνουν καὶ χύνουν λάδια πολλὰ καὶ λαδώνον τὸ ἔδαφος τοῦ Ναοῦ, καὶ τὰ στασίδια καὶ τὸ ἀναλόγι, καὶ τὰ δύο τρία παμπάλαια βιβλία ποὺ ἤσαν ἔκει, καὶ τὰ μανάλια καὶ τὸν τοῖχον καὶ τὸ τέμπλον καὶ τὶς ποδιές καὶ αὐτὰς τὰς ἀγίας εἰκόνας. Ἄλλ' αἱ γυναικες δὲν τὴν ἀκούαν. Τὶ χρειάζονται τόσες φωτιές, σὰν πυροφάνια; ἐφώναζεν ἡ γριά Μαλαμίτσα. Αὐτὴ εἶχε μάθει ἀπὸ τὸν γέροντά της τὸν παπά Γεράσιμον, ὅτι οἱ φωτιές τῶν κανδηλιῶν πρέπει νὰ εἶναι μικρές, τόσες δά, σὰν λαμπυρίδες. Τοῦ κάκου. Κανεὶς δὲν τὴν ἤκουεν.

Οἱ δρμαθοὶ τῶν γυναικῶν, δμάδες-δμάδες, συγγενολόγι, διε-

σπείροντο εἰς μικροὺς ὄχθους, εἰς πτυχὰς τοῦ βράχου, ἀνάμεσα εἰς θάμνους καὶ χαμόκλαδα, εἰς μέρη ὑψηλὰ καὶ εἰς μέρη ὑπῆνεμα, ἥρχοντο μὲ τὰ καλαθάκια τους καὶ μὲ τὰ μαχαιρίδια τους... διότι πολλαὶ ἔξ αὐτῶν ἡσχολοῦντο νὰ βγάλουν ἀγριολάχανα... μὲ τὰ προγεύματά τους, τὰ σαρακοσττανά, καὶ ἀφοῦ εἶχαν ἀνάψει τὰ κανδήλια τῆς Παναγίας, ἀφοῦ εἶχαν κάνει μετάνοιες πολλὲς στρωτὲς κι' εἶχαν κολλήσει ἀφιερώματα εἰς τὴν εἴκότα καὶ εἶχαν χορτάσει τὸ αὐτιά τους ἀπὸ τὰς νουθεσίας τῆς γοιά - Μαλαμίτσας, ἐστρώνοντο ἐκεῖ εἰς τὴν δροσερὰν χλόην κι' ἀγνάντευαν κατὰ τὸ πέλαγος.

Τὰ βοσκόπουλα ἐκεῖνα τὸ ἄγρια κι' ἀχτένιστα κι' ἀπλοϊκὰ ποὺ τὶς ἔβλεπαν ἀπὸ μαρῷαν σὰ σκιασμένα ἀποροῦσαν κι' ἔλεγαν:

— Κοίτα τις! στὰ μάτια ἔκαμαν.

‘Ως τόσο αἱ γυναικες τῶν θαλασσινῶν ἀγνάντευαν.

‘Ιδοὺ τὸ βρίκι τοῦ Καπετάν - Λιμπέριου τοῦ Λημνιοῦ εἶχε σηκωθῆ στὰ πανιὰ ἀργὰ τὴν νύκτα μὲ τὸ ἀπόγειο τῆς νυκτὸς εὗρε τὸ ρέμα καὶ ἀπεμακρύνθη κι' ἔζωνεψε. Κατευόδιο καλό!

‘Ιδοὺ τὸ καράβι τοῦ Καπετάν-Σταμάτη τοῦ Σύρραχου. ‘Υπερόηφανα, καμαρωμένα, ἀδελφωμένα τὰ δυό, αὐτὸ κι' δ πλοίαρχός του, πᾶνε νὰ μᾶς φέρουν καλά, νὰ μᾶς φέρουν στολίδια. Στὸ καλό, πουλί μου, στὸ καλό.

‘Ιδοὺ καὶ ἡ γολέττα* τοῦ Καπετάν - Μανώλη τοῦ Χατζηάνου.. ‘Η ψυχή μου, ἡ πνοή μου νὰ είναι πάντα στὰ πανιά σου ὥσαν λαμπάδα τοῦ Ἐπιταφίου, νὰ διώχῃ τὰ μαῦρα, τὰ κατακόκκινα τελώνια πρὸιν προφτάσουν νὰ κατακαθίσουν στὰ πανιά σου. Σύρε, πουλί μου, στὸ καλό καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα! Στὸ καλό.

Νὰ κι' ἡ σκούνα τοῦ Καπετάν - Ἀποστόλη τοῦ Βιδελνῆ, καινούριο σκαρί, ἡ τετάρτη ἡ πέμπτη, τὴν δποίαν κατορθώνει ἐντὸς δεκαετίας νὰ σκαρώσῃ μὲ ὅλην τῆς τύλης τὴν καταδομήν. ‘Επεισε πολὺ γιαλό, δὲν τὴν ηὔρε καλὰ τὸ ἀπόγειο, κι' ἀργησε. Διακρίνεται τὸ πλήρωμα, οἱ ἄνθρωποι, ποὺ πηδοῦν ἐμπρόδες καὶ πίσω στὴν κουβέρτα. Δούλευε τα, καπετάνιε μου! Παναγιά μπροστά σας! Στὸ καλό...

‘Ο ἥλιος ἔχαμήλωσε κατὰ τὸ βουνό, τὰ πρῶτα πλοῖα εἶχαν γίνει ἄφαντα πρὸ δραζ, καὶ ἡ τελευταία γολέττα μικρὸν κατὰ μικρὸν ἔχωνευεν εἰς τὸ μέγα πέλαγος. Τὰ συγγενολόγια καὶ τὰ φουσᾶτα τῶν γυναικῶν, μὲ τὰ καλαθάκια καὶ τὰ μαχαιράκια

τους διεσπάρησαν ἀνὰ τοὺς λόφους κι' ἔβγαζαν καυκαλίθρες* καὶ μυρώνια* κι' ἔκοφταν φτέρες καὶ ἀγριομάρουλα*. Σιγὰ· Σιγὰ κατέβη ὁ ἥλιος στὸ βουνὸν κι' αὐτοὶ κατῆλθον εἰς τὴν πολίχνην.

Ἡ νυκτερινὴ αὔρα ἐσύριζε στὰ δένδρα καὶ οἱ λογισμοὶ τῶν γυναικῶν πετοῦσαν μαζί· της, κι' ἔστελλαν πολλὰς εὐχὰς εἰς τὰ κατάρτια κι' εἰς τὰ πανιά καὶ εἰς τὰ ἔξαρτια τῶν καραβιῶν. Καὶ βαθιά, εἰς τὴν σιωπὴν τῆς νυκτός, τίποτε ἄλλο δὲν ἥκουσθη, εἰμὶ τὸ λάλημα τοῦ νυκτερινοῦ πουλιοῦ καὶ τὸ ἄσμα μιᾶς τελευταίας συντροφιᾶς ναυτικῶν μελλόντων ν' ἀναχωρήσουν αὔριον. «Σύρε, πουλί μου, στὸ καλὸν καὶ στὴν καλὴν τὴν τὴν ὕρα!»

ΕΜ. ΛΥΚΟΥΛΗ

ΜΑΡΑΣΜΟΣ

* Ήταν οὖν οἶνα λιμάνι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου ἀπάνω στὴ θρυμμελιώτικῃ ἀκτῇ, σὲ μιὰ σκάλα, ὅπου ἀνάρια καθηφτίζονται στὸ γιαλὸν σὲ μιὰ γραμμὴ τὰ σπίτια, κι' ἀγγαντεύεις ἄντικου τὸ Μωριά, ποὺ στεφανώνουν ψηλὰ οἱ κοφθὲς τῆς Ζίοιας* θέλεις, πὲς πώς ἦταν ἡ Βυτρινίτσα, θέλεις ἡ Ἰτιά.

Καμιὰν ἑκατοστὴ δργυιὲς ἀνοιχτὰ ἦταν ἀραγμένη μιὰ μπρατέρα δύμορφη, καινούργιο καραβάκι, ποὺ ὅτι λέσι κι' εἶχε ἔγελυστογήσει ἀπὸ τὰ σκαριά τοῦ Γαλαξειδιοῦ.

* Ήταν ἔτοιμο νὰ πριμάρῃ.

* Αξιφνα βλέπω νὰ λύνουν τὴ φελούκα* τον ἀπὸ τὴν πρύμη καὶ νὰ τὴ στέλνουν ἔξω. * Ενας μονάχα ναύτης ἦταν στὸ πρυμνιὸν κουπὶ μοναχό, στριφογυρίζοντάς το σὰν ἔλικα βαποριοῦ, καὶ στὴν κουπαστὴν* μπροστὰ δλόρθο ἔνα μαῦρο καραβόσκυλο, ποὺ οὔρλιαζε λυπητερά.

* Ακοστάρει* ἡ βάρκα στὴν ἀμμουδιά, μπρὸς στὰ μαγαζιὰ τοῦ γιαλοῦ, καθαυτὸν μάλιστα μπροστὰ σὲ μιὰ σκιάδα, ποὺ εἶχαν στημένα μὲ πάλους ἀπάνου στὴν θάλασσα γιὰ νὰ παίρνουν ἐκεῖ μὲ τὸ μπάτη τὸν ἀργιλέ τους οἱ θεριακλῆδες.

Κι' ἔκει ποὺ ἀκοστάρησε, βλέπω τὸ ναύτη ν' ἀρπάζῃ τὸ μαῦρο τὸ σκυλί, ἔτσι σὰν τραγὶ ἀπὸ τὸ σβέρκο καὶ ἀπὸ τὴ φάκη.

νὰ τὸ πετάῃ μὲ δύναμη στὴν ἔηρά. Κι' ὅτι τὸ πέταξε λάμνοντας μὲ δυνατὲς κουπιές, ἀνοίχτηκε ἀμέσως καὶ τράβαγε μὲ βίᾳ κατὰ τὴν μπροστέρα.

Μὰ τὸ σκυλὶ ἐρρίχτηκε στὴν θάλασσα, κυνηγώντως τὴν βάρκα, οὐδὲλιάζοντας λυπητερά· ἔλαμνε δὲ ναύτης μὲ τὸ μονάχο κουπί, μὰ τὸ σκυλὶ ἀπελπισμένο ἐκτύπαε, ὃσο μπροστεῖ μὲ τὰ ποδάρια στὸ νερὸν καὶ τρόφτασε τὸ φελούκι.

Τότε δὲ ναύτης μὲ ἄγριο θυμὸν σηκώνει τὸ κουπὶ καὶ τὸ χτυπᾶ τὸ ἄμοιρο στὸ κεφάλι.

Τότε οὐδειασε τὸ ἔρημο πιὸ θλιβερά, θέλεις ἀπὸ πόνο, θέλεις ἀπὸ καῦμό. Δὲν ἐγύρεψε νέον ἀκολούθηση πιὰ τὴν βάρκα, ἀλλὰ γαχλάκιζε* μὲ τὰ ποδάρια τὰ νερὰ χωρὶς σκοπό, χωρὶς νόημα, μόνον ὃσο νὰ μὴ βρουλιάξῃ.

Εἶδα τότε τὴν φελούκα νὰ ἀκοστάρῃ τὴν μπροστέρα· δέ ναύτης τὴν ἔδεσε στὴν πρόμη καὶ ἐσαλτάρησε* ἀπάνω. Καὶ ἡ μπροστέρα δῆλο καὶ σαλπάρει. Φυσοῦσε καλούτσικο μαϊστράλι * καὶ στὴ στιγμὴ ἐπῆραν τὰ πανιά· κι' ἐχύθηκε σὰ χέλι ἀπάνω στὰ νερά ἡ μπροστέρα ἀφήνοντας ἀπὸ τὴν πρόμη χοχλάτο αὐλάκι, καὶ τραβώντας γοργὰ κατὰ τὸ Αἴγιο.

Τὸ σκυλὶ δῆλο καὶ οὐδειαζε χτυπώντας μὲ ἀπελπισία τὴν θάλασσα καὶ τραβώντας κατὰ τὸ πέλαγος. Ἀλλὰ ἐμάκραινε δὲούνα γοργὰ ἡ μπροστέρα καὶ στὸ τέλος ἀπελπίσιηκε. Ἐγύρισε τὸ κεφάλι κατὰ τὴν στεριὰ καὶ μὲ κόπο πολὺ καὶ ἀγωνία ἐφτασε νὰ βγῇ καὶ νὰ πέσῃ σὰν ψόφιο ἀπάνω στὶς τοῦφες ἀπὸ τὰ φύκια, ὅπου είχε σωριάσει δὲ μπάτης, ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν σκιάδα, εἶδος ἐξέδρας, ποὺ σᾶς είπα, ποῦχε στῆσει μὲ παλούκια ἀπάνω στὸ νερὸν δὲ καφετεζῆς ἀκκουμπάντας τὴν στὸ μουράγιο*.

"Οτι ἐφτασε, ἐσηκώθηκε δύλοθο καὶ τεντώνοντας τὸ λαιμὸν δῆλο καὶ οὐδειαζε σπαραχτικά, ἀγναντεύοντας τὰ ἀσπρὰ λατίνια* τῆς μπροστέρας, ποὺ χώνευαν θολὰ στὴν καταχνιὰ τοῦ πελάγου κι' ἐφούσκωντε τὴν βαριά του τὴν ἀνασανιὰ σὰ φυσερὸν ἡ κοιλιὰ του, καὶ τουρτούριζε παγωμένο, ἐνῷ ἐστράγγιζε ἀπὸ πάνω του τὸ ἀλμυρὸν νερό.

Τὸ ἐβλεπα ἐκεῖ τρεῖς ἡμέρες καθισμένο πάντα στὸ ἀκρογιάλι νὰ ἀγναντεύῃ τὸ πέλαγο. Δὲν ἐσάλευε ἀπὸ κεῖ.

Τοῦ πήγαινα ἀπὸ κάτω ἀπὸ κείνη τὴν ἐξέδρα τοῦ γιαλοῦ ψωμί, κόκκαλα, μὰ τοῦ κάκου. Δὲν ἐννοοῦσε οὔτε νὰ μυρίσῃ τροφή. Κι' δῆλο κι' ἐσούρωντε κι' ἐπερδούκλωνονταν ἀπὸ τὴν

ἀδυναμία τὰ πόδια του, ὅταν ζητοῦσε νὰ κινηθῇ καὶ τὰ παγίδια του ἐμετριόντουσαν ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ πετσί του.

Τὰ παιδιὰ τοῦ ἔκαναν μαρτύρια, γιατὶ δὲν εἶχε ἀφέντη· ἦταν, ἔλεγαν, σκυλὶ τοῦ δρόμου· βροχὴ ἔπειταν ἀπάνω του οἱ πέτρες· τὸ κούτσαναν κιόλα γιὰ τὰ καλά. Ἀλλ’ αὐτό, πρᾶγμα παράξενο, δὲν ἐννοοῦσε νὰ φύγῃ. Ἐκεῖ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὶς σανίδες τῆς σκιάδας, πάντα ἔκει. Τί ξέρεις; τοῦ ἐφαίνονταν ἵσως, πώς ἦταν ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν κουπαστὴν τῆς μπρατσέρας του, τοῦ σπιτιοῦ του. Καὶ ὅμως τοῦ ἔκαναν τόσα τὰ παιδιά, ὅπου κι ἐγὼ ἀπορῶ, πῶς δὲν τὸ εἶχαν τελειωμένο.

Μιὰ μέρα, ἀφοῦ τὸ χάϊδεψα πολύ, τοῦ ἔδεσα τὸ λαιμὸ μὲ ἓνα μαντήλι καὶ ἔζήτησα νὰ τὸ πάρω μαζί μου στὸ σπίτι, ποὺ εἶχα στὸ γιαλὸ κοντά. Μὲ ἀκολούθησε χωρὶς ἀντίσταση κουνώντας τὴν οὐρά του. Ἀμα ἔφθασα στὸ σπίτι, τὸ ἔλυσα καὶ τὸ χάϊδεψα πολύ. Μὲ τήραγε μὲ τὰ τίμια μάτια τοῦ σκυλιοῦ, ὅλο εὐγνωμοσύνη καὶ συμπάθεια, μάτια, ποὺ ἄν καὶ ζῶ, ἔζωγραφίζονταν ἀπάνω τους δλος ὁ βαθὺς καῦμός του, ποὺ τοῦ σπάραξε τὴν ψυχὴ καὶ γλύφοντάς μου τὰ χέρια ἔφυγε ἀργά-ἀργά. Σὲ λίγο ἐγύρισε τὸ κεφάλι καὶ κουνώντας τὴν οὐρὰ μὲ ἐκοίταξε πάλι μὲ τὰ πονεμένα μάτια του καὶ ἐτράβηξε. Τὸ ἐννοιωσα τὸ δυστυχισμένο. Δὲν ἥθελε νὰ τὸ παρεξηγήσω. Ἀλαλο ἦταν τὸ στόμα του, ἀλλὰ ἔκείνη ἡ θλιβερὴ ματιά του μοῦ ἔφάνηκε πώς μοῦ ἔλεγε: Μὴ μὲ πάρης γιὰ ἀχάριστο· ἀλλὰ θέλω, ἔκει ἀπὸ κάτω, ποὺ μοιάζει τόσο τὸ καράβι μου, νὰ ξειψυχήσω ἔκει, ἀγναντεύοντας τὸ πέλαγος καὶ ζουφώντας τὴν ἀρμύρα ποὺ φέρονται ὁ μπάτης.

Καὶ ὅμως τοῦ αὔξαινε τὰ μαρτύριά του αὐτὸς ὁ μπάτης! Ἐκεῖ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ μουράγιο πούχε κρυφτῆ, ὅταν ἦτανε ρίχη, μὲ τραβηγμένα τὰ νερὰ ἀφηνε δύο σπιθαμές τόπο, ἡ θάλασσα ἔφθανε τὸν τοῖχο τοῦ μουράγιου καὶ τὸ ἐσκέπαξε δρόθῳ ὃς τὴν κοιλιά.

Αλλὰ ἔκεινο δὲν τὸ ἐκουνόῦσε ἀπὸ κεῖ κάτω. Μονάχα ὅταν ἀκουε τὴν ἀλυσίδα τοῦ ἀγκουνόέτου κανενὸς καϊκιοῦ ποὺ ἀραζε, ἐσηκώνουνταν, ἔβγαινε ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν σκοτεινὴ τρύπα του καὶ ἀγνάντευε τὴν θάλασσα μυρίζοντας τὸν ἀρά· καὶ ὅταν ἀκοστάριζε στὸ γιαλὸ κανένα βαρκὶ* καϊκιοῦ ἐσούρονταν ὃς ἔκει, κουνώντας τὴν οὐρά του στοὺς ναῦτες. Ἀλλὰ τὸ ἔδιωχναν μὲ πετριές, γιατὶ εἶχε ὅλα τὰ σημάδια τῆς λύσσας τὸ παλιόσκυλο.

τὰ γουβιασμένα μάτια του ἐγυάλιζαν, χώρια ποὺ εἶχε πάντα τὴν οὐρά του ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὰ σκέλια.

Στὸ τέλος, ἐκεῖνοι ποὺ εἶχαν τὰ μαγαζὶα στὸ γιαλό, ἀποφάσισαν νὰ τοῦ δέσουν μιὰ πέτρα νὰ τὸ φουντάρουν ἀπὸ τὴν ἄκρια τῆς ξυλένιας σκάλας τοῦ λιμανιοῦ, γιατὶ οὐρλιαζε πολὺ ιὴ νύχτα καὶ θὰ ἔπαιρνε κανένα δικάρος μὲ τὴ γρουσούζιά του. Είδα καὶ ἔπαιθα νὰ τοὺς ἀλλάξω τὴ γνώμη μὲ πολλὰ παρακάλια τοὺς ἔλεγα, πῶς ἔκλαιγε ἀπὸ τὸν καῦμὸ τῆς ἐρημιᾶς του, μὰ ποὺ ν' ἀκούσουν. Ἐκεῖνο ποὺ τοὺς ήσύχασε ἥταν, δταν τοὺς εἶπα, πῶς αὐτὸ τὸ σκυλὶ δὲν τρώει τίποτα καὶ σὲ δυὸ μέρες τὸ πολὺ θὰ ψωφήσῃ μοναχό του.

Τὴν περασμένη εἶχε ἔρθει μιὰ γαλαξειδώτικη γολέττα⁹ καὶ τὸ ξημέρωμα, κοντὰ τρεῖς ἀπὸ νὰ μεσάνυχτα, ἔρριχνα μὲ τὴ βάρκα της τὰ παραγάδια. Εἶχαμε ἀνοιχτὴ ἄρκετὰ μακριά καὶ ὅμως, ἐκεῖ ποὺ ἐκναλάριζα, τὸ στεριανὸ τ' ἀγέρι ποὺ ἔβγαναν τὴν ὥρα ἐκείνη οἵ ζέρες μοῦ ἔφερνε ἀδύνατο, ξεψυχισμένο τοῦ σκύλου τὸ οὐρλιασμα.

Σὲ λίγο, ἀν κι¹⁰ ἐπέσαμε πολὺ πιὸ γιαλό, δὲν τ' ἄκουγα πιά. Θὰ ἥταν ἀπάνω κάτω η ὥρα, ποὺ ἐπρόβαλε ἐκεῖ ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Δεσφίνας δι αὐγερινός.

Δὲν τὸ θυμήθηκα πιὰ τὸ σκυλὶ καὶ ψάρευα, δσο ποὺ βγῆκεν δι ήλιος. "Οταν στὸ τέλος ἐπήραμε ἀπάνω καὶ τὰ παραγάδια, ἐτραβήξαμε κατὰ τὸ γιαλό.

"Ἐκεῖ στὴν ἀμμουδιά, ἄκρη ἥταν ξαπλωμένο τὸ σκυλί, σὰν καθιστό, δπως ζωγραφίζουν τὶς Σφίγγες μὲ τὰ πόδια ἐμπρός, μὲ τὸ λαιμὸ τεντωμένο ἀγναντεύοντας τὸ πέλαγος.

"Αλλὰ ἥταν νεκρό. Σβυσμένα, γουρλωμένα, τὰ δρθάνοιχτα μάτια του, ξυλιασμένο τὸ κορμί του.

Τότε τὸ μικρὸ ναυτόπουλο ποὺ μοῦ κρατοῦσε τὰ κουπιά:

— Μπά, εἶπεν, δι κοντσάφτης. Τὸ κακόμοιδο τὸ σκυλί. Τὸ εἶπαν καὶ τόκαμαν οἵ ἀπονοι.

Πολὺ βαθειὰ συμπάθεια γιὰ τὸ ναυτόπουλο μὲ ἔκαμαν νὰ αἰσθανθῶ τὰ πονετικά του λόγια γιὰ τὸ δυστυχισμένο ζῶο.

— Τὸ γνωρίζεις, παιδί μου, αὐτὸ τὸ σκυλί;

— "Αμ δὲν τὸ γνωρίζω; Είναι δι κοντσάφτης ἀπὸ πατιώτικο καράβι, ἀπ' τὴ μπρατσέρα τοῦ Νικολοῦ τοῦ Σταμπᾶ. Εἶχαν πεῖ, πῶς θὰ τὸ διώξουν καὶ τοδιωξαν.

— Καὶ γιατὶ τοδιωξαν, παιδί μου;

— Νά, δὲν ἦταν διόλου κακό. "Οσα κι' ἂν τοῦκαναν, καὶ ξύλο
καὶ δέσιμο σφιχτὸ γιὰ ν' ἀγοιέψῃ, αὐτὸ τίποτα.

"Ενα καραβόσκιλο, ξέρεις, κύριε, πρέπει νὰ εἶναι ἄγοιο,
κακό, νὰ γαυγίζῃ δυνατὰ καὶ νὰ δείχνῃ πάντα τὰ δόντια. Αὐτὸ
ῆταν γεννημένο ἥμερο καὶ καλό· ὅσοι κι' ἂν ἔζυγωναν στὸ κα-
ράβι, τοὺς κουνοῦσε τὴν οὐρά του.

Δὲν ἐλόγιαζε κανέναν γιὰ κλέφτη, δὲν ἔβαζε μὲ τὸ νοῦ του
κακὸν ἄνθρωπο.

ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ ΕΙΔΥΛΛΙΟΝ

ΟΙ ΨΑΡΑΔΕΣ

(Μετάφρασις Γ. Δροσίνη)

Αυτὸ γέροι ψαροκυνηγοὶ μαζὶ ἦταν πλαγιασμένοι
πάρω στὰ βοῦρλα τὰ στεγνά, μέσ' στὴν πλεκτὴ καλύβα.
Τῆς ψαρικῆς τὰ σύνεργα είχαν ἐκεῖ κοντά τους·
τὰ κοφινάκια τὰ ωρχὰ καὶ τὰ μακριὰ καλάμια,
τ' ἀγκίστρια, τὰ δολώματα, τὶς πετονιές, τὰ δίχτια,
τὰ βρόχια τους καὶ τὰ κουπιὰ καὶ τὴν παλιά τους βάρκα.
Καὶ κάτω ἀπ' τὰ κεφάλια τους ἀντὶ γιὰ προσκεφάλι,
ἴρα στενὸ κοντόγαδο καὶ ροῦχο καὶ στρωσίδι.
Αὐτὰ εἰν' ὅλα σύνεργα καὶ πλούτη τῶν ψαράδων.
Δὲν ἔχουν θύρα μὲ κλειδὶ καὶ φύλακά τους σκύλο,
μηδὲ φρούρια ἀπὸ κλεψυδές, ἡ φτώχια τὸν φυλάει.
Καὶ ἔπειτα δὰ καὶ γείτονα δὲν ἔχουνε κανέναν
καὶ γύρω βρέχει ἡ θάλασσα τὴν χαμηλὴ καλύβα.
Δὲν ἦταν μεσονηραὶς ἀκόμα τὸ φεγγάρι
κι' οἱ διὸ ψαράδες ξύπνησαν ἀπ' τῆς δουλιᾶς τὴν ἔγνοια
κι' ἐδιώξανε τὸν ὅπρο τους κι' ἀρχίσαν νὰ μιλοῦνε·
— Ψέματα λένε, σύντροφε, πὼς τάχατες οἱ νύχτες
τὸ καλοκαίρι' εἰν' πιὸ μικρές, ποὺ μεγαλών' ἡ μέρα.
— Εγὼ είλα τόσα δνείρατα, κι' ἀκόμα ποῦ νὰ φέξῃ! . . .
Μήν τύχῃ κι' ἐγελάστηκα, γιὰ μάκριναν οἱ ὕδατες;
— Αδικα βρίζεις, γέρο μου, τῷμορφο καλοκαίρι.
Δὲν παραστράτησ' ὁ καιρὸς ἀπὸ τὸν ἵσιο δρόμο,
μόρο οἱ ἔγνοιες σὲ ξυπνοῦν καὶ τὶς νυχτιὲς μακραίνονταν.

— Μὴν ξέρεις ἀπ' δνείρατα; γιατ' είδα ἀπόψε κάτι,
κάτι καλὸ στὸν ὑπρο μον καὶ θέλω τὰ τὸ μάθησ.

Πρόπει καθὼς μοιράζομεν οἱ δυὸ τὴν ψαρική μας,
πορόμοια τὰ μοιράζωμε καὶ τὰ δνείρατά μας.

Θὰ τὸ ξηγήσῃς μὲ τὸν νοῦ καὶ δὲ θὲ τὰ λαθέψης
γιατ' ὅπους ἔχει δάσκαλο τὸ νοῦ σὲ κάθε κοίση,
ἔκεινος εἶναι πάντοτε καλὸς δνειροκρίτης.

— Επειτα δὰ χωρὶς δουλιὰ καὶ τὶ κανεὶς θὰ κάρη
πάνω στὰ φύκια ξαπλωτός, κορτὰ στὸ πέριγιάλι; . . .

— «Ελα, γιὰ λέγε τ' ὅνειρο, κι' ἀφοῦ τὸ λὲς σ' ἐμέρα,
στὸ σύντροφό σου τὸν παλιό, καλὰ τὰ τὸ στοργήσῃς.»

— Τὸ βράδυ σὰν πλαγιάσαμεν ἀπ' τὶς δουλιὲς κομμένοι
(θυμᾶσαι πὸν δειπνήσαμε καὶ χθὲς καθὼς καὶ πάντα
καὶ δὲν παραφορώσαμε καθόλον τὸ στομάχι)

εἶδα πὼς τάχα καθιστὸς ἀπαρω σ' ἔνα βράχο
τὰ ψάρια παραμόρενα μ' ἔνα μακρὸν καλάμι.

Συντάραξα τὸ δόλωμα καὶ κάποιο τρυφερούδι
γλυκάθηκε κι' ἐτίμησε καὶ πάστηκε στάγκιστρι.

— «Οποιος πεινᾷ στὸν ὑπρο τὸν πάντα καρβέλια βλέπει
κι' ἔγῳ δλο βλέπω ψαρικὲς καὶ στ' ὅνειρό μον ἀκόμα—
Δοιπὸν τὸ ψάρι ἐπιάστηκε [καὶ μάτωσε τ' ἀγκίστρι,
κι' ἔγῳ σφιχτὰ στὰ χέρια μον κρατοῦσα τὸ καλάμι,
γιατὶ τὸ ψάρι ἐσπάραξε καὶ τὸ καλάμι ἐλύγα.

Κι' εἴχα λαζτάρα στὴν καρδιά, ἐσάστιζεν ὁ νοῦς μον
πῶς μ' ἔνα ἀγκίστρι τόσο δὰ τὰ σύρω τέτοιο ψάρι;

— Επειτα μιὰ τὸ τίραξα κι' ἀπόλυτα τ' ἀγκίστρι
γιὰ τὰ τὴν νοιώση τὴν πληγὴ στὰ σπάραχνά του μέσα·
καὶ σὰν δὲν ἐσπαρτάριζεν, ἐπάρω τάνασέργω
καὶ βλέπω πλούσια πληρωμὴ στὸν τόσο μον τὸν κόπο:

ψάρι μεγάλο δλόχρυσο καὶ χρυσοπλονισμένο!

Μ' ἀληθινὰ φοβήθηκα, γιατ' εἴπα μήπως εἶναι
κανέρα ψάρι ἔωτικὸ καὶ ψάρι μαγεμένο.

Προσεχτικὰ ξεκάρφωσα τ' ἀγκίστρι ἀπὸ τὰ χείλη,
μήπως τυχὸν τὸ σίδερο τοῦ ξήση τὸ χρυσάφι:

τέρροιξα ἀπάρω στὴ στεριὰ κι' ἔκαμα τέτοιον δρκοῦ:
πὼς δὲ θὲ τὰ πατήσω πιὰ στὸ πέλαγος τὸ πόδι,
παρὰ θὰ ζήσω στὴ στεριὰ μὲ τὸ χρυσάφι πούζω.

Καὶ μέσ' στὴν ὥρα ξέπνησα. Καὶ τώρα, σύντροφέ μον,

πές μου καὶ σὺ γνώμη σου, γιατὶ πολὺ φοβοῦμαι,
μ' αὐτὸν τὸν δρκό πόκαρα, μὴν πέσω σ' ἀμαρτία.
— Κ' ἐγὼ σοῦ λέω, φίλε μου, καθόλου μὴ φοβᾶσαι,
γιατὶ μηδὲ δρκον ἔκανες καὶ μηδὲ ψάρι βρῆκες·
ητανε ψεύτικ' ὅνειρο, κι' ἂν θές νὰ βγῆ στάληθεια,
ψάρευε ψάρια ἀληθινὰ μὲ κόκκαλα καὶ κρέας,
γιατὶ μ' ὅνειρατα χρυσᾶ τῆς πείρας θὰ πεθάνης.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ NAYTH

“Ο ναύτης δ βαριόμοιρος, δ κακοπαθημένος,
ἄν γιοματίση δὲ δειπνᾶ, κ' ἄν στρώσῃ, δὲν κοιμᾶται.
Κρῆμα στὸ ριὸ τὸν ἀρρωστο στοῦ καραβιοῦ τὴν πλώρη,
μάρα δὲν ἔχει νὰ τὸν δῆ, κύρη* νὰ τὸν λυπᾶται,
οὐδὲν ἀδερφόν, οὐδὲν ἀδερφή, κανένα μέσον στὸν κόσμον·
μόρο τοῦ λέει δ ναύκληρος μὲ τὸν καραβοκύρη·
— Αλ̄ σήκω ἀπάνω, ναύτη μας καὶ καλογυρωιστή μας,
νὰ κομπασάρης τὸν καιρό, νὰ μποῦμε σὲ λιμάνι.
— Ἔγὼ σᾶς λέγω «δὲν μπορῶ» καὶ σεῖς μοῦ λέτε «σήκω».
Γιὰ πιάστε με νὰ σηκωθῶ, βάλτε με νὰ καθίσω,
σφίξετε τὸ κεφάλι μου μὲ δυό, μὲ τρία μαντίλια,
καὶ φέρτε μου τὴν χάρτα μου τὴν παντερημασμένη.
Βλέπετε ἐκεῖτο τὸ βουνὸ τὸ πέρα καὶ τὸ δῶδε,
πόλει μάταρούσα* στὴν κορφὴ καὶ καταχνιὰ στὴ φίζα;
Πάγετε* ἐκεῖ ν' ἀράξετε ἔχει βαθὺ λιμάνι.
Πρὸς τὰ δεξιὰ τὰ σίδερα, ζερβιὰ τὰ παλαιάρια*
καὶ τὴ μεγάλην ἄγκυρα φίζετε πρὸς τὸ νότο.
Τὸ ναύκληρο παρακαλῶ καὶ τὸν καραβοκύρη,
νὰ μὴ μὲ θάψουν σ' ἐκκλησιά, μηδὲ σὲ μοναστήρι,
μόρο στὴν ἄκρη τοῦ γιαλοῦ, στὸν ἄμμον ἀποκάτω
ἐκεῖ κι' οἱ ναῦτες νάρχωνται, νάρκούγω τὴν φωνή τους.
“Εχετε γειά, συντρόφοι μου, καὶ σὺ καραβοκύρη,
καὶ σὺ ἔγια λέσα μου γλυκό, γλυκότερο ἔγια μόλια.—
“Ελνωσαρ τὰ ματάκια του, ἔλνωσαν καὶ δὲ βλέπει!

Ο ΕΛΛΗΝ ΝΑΥΤΗΣ

Τὰ νέφη ἀστράφτοντα στὸ βουρό,
βροντοῦν καὶ μπονμπονιζούντα,
ἔσκεπασαν τὸν οὐρανό,
τὸ κῦμα φοβερίζοντα.

‘Ο νέος ναύτης τραγούδει
καὶ τὸ πανί του σκιάζει:
— «Ἐγὼ εἰμί Ἑλληνικὸς παιδί¹
τὸ νέφος δὲ μὲ σκιάζει».

‘Αγέρας πέφτει στὰ πανιά,
τὰ σχίζει καὶ τὸ ἀρπάζει,
καὶ σιθυριζεί² τὰ σχοινιά
καὶ τὸ κατάρτι σπάζει.

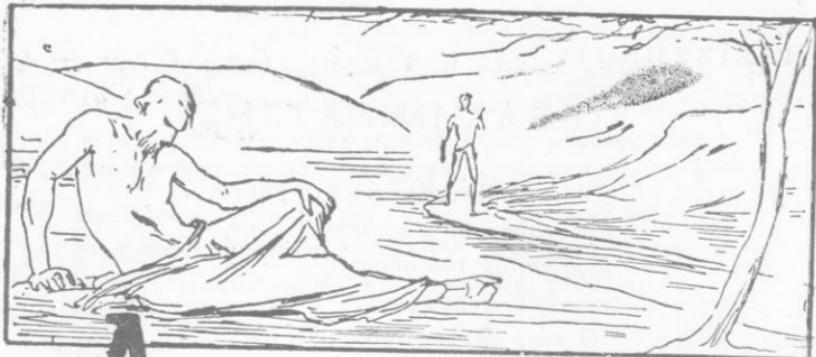
‘Ο νέος ναύτης τραγούδει,
παρὼν ὅπου προστάζοντα.
— «Ἐγὼ εἰμί Ἑλληνικὸς παιδί,
ἄτεμοι δὲ μὲ σκιάζοντα!».

‘Η θάλασσα λυσσομαρτῆ
καὶ κυματεῖ κι’ ἀφρίζει
τὸ πλοῖο του καταπονῆ,
τὸ σπᾶ καὶ τὸ σκορπίζει.

‘Ο νέος ναύτης τραγούδει
καὶ μιὰ σαρίδ’ ἀρπάζει:
— «Ἐγὼ εἰμαι Ἑλληνικὸς παιδί,
φονοτούρα δὲ μὲ σκιάζει».

Τὸ ἔνα κῦμα τὸν πετῆ
καὶ τὸ ἄλλο τόντε χάρτει
κι’ ἡ μαύρη θάλασσα ζητᾶ
νὰ καταπιῇ τὸ ναύτη.

Μὰ αὐτὸς ἀκόμα τραγούδει
καὶ κολυμβᾶ καὶ πάει:
— «Ἐγὼ εἰμί Ἑλληνικὸς παιδί
κι’ δ’ πλάστης μὲ φυλάει!»

ΑΝΟΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΑΝΟΡΩΠΟΣ

I. ΚΟΝΔΥΛΑΚΗ

ΝΑ ΗΜΟΥΝ ΠΛΟΥΣΙΟΣ

Τὸν εἶδα πρὸ 4 - 5 ἡμερῶν νὰ ἔξερχεται ἀπὸ ἕνα ὑπόγειον. Ὅτο δικός καὶ ἐφαίνετο συντετριμένος. Ἐξεπλάγην νὰ ἵδω εἰς μέρος τοιοῦτον τὸν καθαρότατον καὶ λεπτὸν πρεσβύτην. Ἀπὸ τὴν εἰσοδον τοῦ ὑπογείου, διμοῦ μὲ ἕνα στεναγμὸν ἀρρώστου, μοῦ ἤλθε μιὰ πνοὴ ναυτιώδης καὶ ὑγρά.

— Τί γυρεύατε σ' αὐτὸν τὸν κόσμο; τοῦ εἶπα, ὅταν ἔξῆλθεν εἰς τὸν δρόμον.

— Ἀληθινὸς Ἀδης, εἶπεν ἀναπνέων βαθέως. Μία φύλη μου κυρίᾳ μοῦ ἀνέφερε γιὰ ἕνα δυστυχῆ ποὺ κατοικεῖ ἐδῶ καὶ ἥλθα νὰ τὸν ἵδω. Ἡ δυστυχία δὲ ποὺ βρῆκα νόπερβαίνει καὶ τὴν τραγικὴν περιγραφὴν ποὺ μοῦ ἔκαμεν ἡ κυρία. Ἐνας πατέρας ἀρρώστος στὸ κρεββάτι, μιὰ μητέρα φθισική, φαίνεται, ἡ δούλια μόλις σύρεται, καὶ τρία παιδιά ἀνήλικα, καχεκτικὰ καὶ ἄθλια. Καὶ δὲν ἔχουν οὔτε νὰ φᾶνε, οὔτε νὰ ζεσταθοῦν, οὔτε ν' ἀνάφουν φῶς. Ἐχουν μόνον κάτι κοινότια ουπαρά, τὰ δποῖα τοὺς χοησιμεύουν ώς κλίνη. Αλ̄, γιατὶ νὰ μὴν είμαι πλούσιος!

— Είναι πολλὴ δυστυχία.

— Μπορεῖ νὰ μετριασθῇ πολύ, ἀν ἔκαναν δλοι οἱ δυνάμενοι τὸ καθῆκον, ποὺ ἔχουν πρὸς τοὺς δμοίους των.

Καθ' ὅδὸν εἰσῆλθεν εἰς φαναρτζίδικον καὶ παρήγγειλεν ἕνα ἔλαιούλυχνον, ἔπειτα ἔχωρίσθημεν. Ὅταν δὲ τὸ βράδυ διέβαινα ἀπὸ τὴν ὁδὸν, ὅπου τὸ πρωῒ τὸν είχα συναντήσει, εἶδα φωτισμέ-

νον τὸ ὑπόγειον, διέκρινα δὲ καὶ φωτιάν, τῆς δποίας αἱ λάμψεις ἐσχημάτιζαν φαιδρὸν χορόν. Καὶ τοία παιδάκια καθήμενα πρὸ τῆς πυρᾶς ἐφαίνοντο γελαστὰ καὶ εὐχαριστημένα.

Ἐμάντευσα ποῖος ἐφώτισε τὸν Ἀδην ἐκεῖνον· ἀπὸ τὴν ὑπῆρχετοιαν δὲ τοῦ φύλου μου ἔμαθα τὰ καθήκαστα. Κατὰ τὸ δειλινὸν μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν του κρατῶν διάφορα δέματα.

—Ἐλένη, τῆς εἶπε· κάπου ἔχομε ἔνα παλαιὸν μαγκάλι. Νὰ τὸ φέρῃς. Εἰς τὴν δόδὸν τάδε, ἀριθμὸν τάδε, είναι ἔνα ὑπόγειον, δπού κατοικεῖ μιὰ πολὺ δυστυχὴς οἰκογένεια. Θὰ πάρης ἔνα λουστρό νὰ κουβαλήσῃ τὸ μαγκάλι· καὶ ξύλα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἔχομεν. Ἔγὼ φωτιὰ δὲν θέλω. Τὸ δωμάτιο μου εἶγαι ζεστό, ἔχω καὶ ζεστὰ σκεπάσματα. Πάρε καὶ λάδι ἀπὸ αὐτὸν ποὺ ἔχομε. Θὰ πῆς νὰ τοὺς ἀνάψῃς φωτιὰ καὶ φῶς. Τοὺς ἔχω δῶ ἔνα λυχνάρι γιὰ λάδι. Ἐχω ἔδω καὶ λίγο ρίζι καὶ δσπρια γιὰ νὰ τοὺς κάμης μιὰ σούπα. Κι ἀυριο πάλιν βλέπομε. Ἄ! μὴ λησμονήσῃς νὰ τοὺς πῆς, δτι αὔριον θὰ τοὺς πάω γιατρό.

Ἡ ὑπηρέταια ἔξετέλεσε πιστῶς τὴν παραγγελίαν καὶ ὁ Ἀδης μετεβλήθη εἰς παράδεισον, δπως τὸν εἶδα διερχόμενος.

Τὴν ἐπιοῦσαν, διερχόμενος, εἶδα τὰ τοία παιδάκια τοῦ ὑπογείου νὰ παίζουν εἰς τὸν δρόμον.

—Ἡλθε σήμερον δὲ καλὸς κύριος εἶπα πρὸς τὸ μεγαλύτερον. Μὲ ἐννόησεν ἀμέσως.

—Ἡλθε, μοῦ εἶπε, χωρὶς νὰ ἔρωτήσῃ ποῖος. Κι ἐφερε καὶ τὸ γιατρό. Ὅστερα ἔστειλε καὶ γιατρικὰ γιὰ τὸν μπαμπά. Ἔδωκε καὶ λεπτὰ τῆς μαμᾶς.

Χθὲς τὸν συνήντησα εἰς τὴν δόδὸν Κανάρη.

—Πῶς εἶναι οἱ προστατευόμενοί σου;

—Καλύτερα ἀπὸ πρίν. Ἐλπίζω γρήγορα νὰ γίνῃ καλὰ διπατέρας γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ἐργασθῇ. Τοὺς βοηθῶ, ὅσον ἡμποδῶ. Δυστυχῶς αἱ δυνάμεις μου εἶναι μικραί. Ξέρεις, δτι τὸ εἰσόδημά μου μόλις μὲ ἀρκεῖ διὰ νὰ ζῶ. Διὰ νὰ βοηθήσω ἄλλον, πρέπει νὰ ὑποβληθῶ εἰς στέρησιν. Ἀλλὰ τοιαύτην στέρησιν τὴν ὑποφέρω εὔκολα, διότι ἡ μεγαλυτέρα εὐχαριστησις τῆς ζωῆς μου εἶναι, δταν ἡμποδῶ νὰ βοηθήσω ἔνα πάσχοντα καὶ δυστυχῆ. Ἄλλ’ εἶναι τόση ἡ δυστυχία! Γιατὶ νὰ μὴν εἴμαι πλούσιος; Πρώτευ δὲν ἐπειδύμησα, ὅσον σήμερον νὰ ἥμουν πλούσιος.

—Ωστε ἥμελες νὰ εἶναι πλούσιος; Καὶ ὅμως ἐνῷ ἥδύνασσε νὰ γίνης, δὲν τὸ ἐπεδίωξες.

—Διὰ τὸν ἑαυτόν μου ὅχι, ηθελα διὰ τοὺς ἄλλους. Ἐγὼ εἶμαι ὀλιγαρκῆς καὶ ὅσα ἔχω μὲ ἀρκοῦν. Ἐχω βιβλιοθήκην καὶ κῆπον, ὃς λέγει ὁ Κικέων. Ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζα κατὰ βάθος τὰς ψυχικάς μου διαθέσεις· ὅταν δὲ τὰς ἐγνώριζα ἦτο πλέον ἀργά διὰ νὰ προσπαθήσω νὰ κάμω καὶ μεγάλην περιουσίαν. Εἶναι μεγάλη εὐτυχία, ἡ μεγίστη ἵσως, νὰ ἡμπορῇ κανεὶς νὰ πολεμῇ τὴν δυστυχίαν, νὰ ἐλαττώνῃ τὸν πόνον καὶ νὰ αὐξάνῃ τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἐλπίδα. Ἀλλά . . .

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

ΤΟ ΔΩΡΗΤΗΡΙΟΝ

Σᾶς παρακαλῶ, μίαν ὑπογραφήν, κύριε.

Κοντά εἰς τὸ τραπέζι τοῦ συμβολαιογράφου κάθονται τρία πρόσωπα: ἕνας γέρος χωρικός ἡ γοιά του καὶ ἕνα καλοδεμένον παλικάρι, χωρικός κι' αὐτός. Ὁ γέρος ἔχει μεγάλα γαλανὰ μάτια, γεμάμα ἀπὸ ἄγνοιαν ὅλων τῶν πραγμάτων ποὺ ενδίσκονται ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα τοῦ χωραφιοῦ. Ἡ γυναίκα του εἶναι συνηθισμένος τύπος γοαίας χωρικῆς, ἥλιοκαμένη καὶ λιπόσαρκος.

Ο συμβολαιογράφος μὲ τὰ γυαλιά κατεβασμένα εἰς τὸ τελευταῖον σημεῖον τῆς μύτης του διαβάζει τὸ συμβόλαιον ἐπρόκειτο περὶ δωρεᾶς τῆς γοαίας πρὸς τὸ παιδί ἐνδὸς σπιτιοῦ, ποὺ τὸ εἴχε ἀπὸ κληρονομιά.

—Δὲν μᾶς λέτε, δά, νὰ ξέρωμε καὶ μεῖς γιὰ ποιὰ αἵτια χαρίζει ἡ κυρὰ στὸ παιδί τὸ σπίτι;

—Καλύτερα νὰ σᾶς τὸ πῆ ἡ ἴδια ἡ κουμπάρα ἀπὸ ἐδῶ, ἀπαντᾷ ὁ συμβολαιογράφος μὲ ἔλαφοδὸν χαμόγελο στὰ χεῖλη του. «Πές του τα ἐσύ, κερὰ κουμπάρα· καλὸ εἶναι νὰν τὰ ξέρῃ καὶ διάρτυρας ποὺ θὰ ὑπογράψῃ, τῆς λέγει.

Σηκώθηκε αὐτὴ τότε, πλησίασε περισσότερον στὸ τραπέζι, ἀκούμπησε καὶ μὲ τὰ δυό της τὰ χέρια ἐπάνω. Ξερόβηξε, ξεροκατάπιε, κοκκίνισε ὅπωσδήποτε, ἵδρωσε, σκουπίστηκε καὶ ἀρχίσε:

—Τὸ παιδί αὐτὸ δὲν τόχω γενιά· οὔτε συμπεθεριὰ δὲν ἔχομε.

—Ἐχει πατέρα;

— Καὶ πατέρα ἔχει καὶ μάνα.

— Ἐσεῖς δὲν ἔχετε παιδιά;

— Ἐχουμε δυό· κορίτσι δὲν ἔχουμε.

Μά, τότε γιατί χαρίζεις στὸν ξένο τὸ σπίτι;

‘Η χωρικὴ ἐστενοχωρήθη· κοίταξε τὸν ἄνδρα της, παρετή-
οησε γύρω της (ὅ συμβολαιογράφος ἔκανε πώς ἐπρόσεχε ἀλλοῦ)
καὶ μὲ φωνὴν δυνατωτέραν τοῦ συνήθους, φωνὴν ποὺ μεταχειρί-
ζεται ὁ χωρικός, ὅταν τὸν ἀναγκάζης νὰ πῇ κάτι ποὺ δὲν τὸ
πολυνθέλει καὶ τὸ ἀποφασίσῃ στὰ τελευταῖα, ἀρχισε νὰ λέγῃ.

— Τὰ παιδιά μας τὰ καλοπαντρέψαμε. Καὶ πήρανε κι’ ηὔρα-
νε. Αὐτουνοῦ τοῦ κακομοίρη (καὶ ἔδειξε τὸ παιδί) ὁ πατέρας
ῆτανε κι’ αὐτὸς καλὸς νοικοκύρης· εἶχε σπίτια, εἶχε ἀμπέλια,
εἶχε ζᾶ, εἶχε κάρρο... μὰ ἔπαθε ζημίες καὶ τοῦ τὰ πουλήκανε
ούλα.

Τώρα καθόντουνε μὲ νοίκι· ἀκοῦς; μὲ νοίκι.

Μοῦ λέει ὁ ἄντρας σὰν ἔμαθε τὴν συμφορὰν ποὺ τοὺς βρῆκε:
«γυναίκα, τί θ’ ἀπογίνη ὁ γείτονας δίχως σπίτι, ποῦχει καὶ
παιδί καὶ τρία κορίτσια τῆς παντριᾶς;» Ὁθελα νὰ τοῦ πῶ τὸ
καλὸ ποὺ μούδρη στὸ νοῦ μου· ἥθελε νὰ μοῦ τὸ πῇ κι’ αὐτός,
μὰ φοβηθήκαμε μὴν ἀποπάρῃ ὁ ἔνας τὸν ἄλλον.

Ξεθαρρεύτηκα ἔγῳ καὶ τοῦ λέω: «Ἀντρα, σὰν πεθάνωμε,
σὲ ποιὸν ἀπὸ τὰ παιδιά μας θ’ ἀφήσωμε τὸ σπίτι ποῦχω κλη-
ρονομιά;» — «Σ’ ὅποιον ἀπ’ τοὺς δυὸ τ’ ἀφήσωμε, θὰ βαρυγκο-
μάρῃ ὁ ἄλλος», λέει ὁ γέρος μου. «Νὰν τ’ ἀφήσωμε καὶ στοὺς
δυό, θὰ μαλλώσουν», τοῦ λέω ἔγῷ. «Νὰν τὸ πουλήσωμε, τί θὰ
πιάσωμε, καὶ τί νὰν τὰ κάνωμε τὰ λεφτά; Δόξα νάχη ὁ Μεγα-
λοδύναμος, ἔχομε νὰ φᾶμε», μοῦ λέει αὐτός. «Ξέρεις τί συλλογί-
στηκα;» τοῦ λέω ἔγῷ, «νὰν τὸ δώσωμε γιὰ τὴν ψυχή μας στὸ
παιδί τοῦ γείτονα». «Καλὰ λές γυναίκα», μοῦ λέει. «Ἐτσι νὰ
κάμωμε· θὰ μαζώξῃ τὴ φαμελιά του μέσα, θάχῃ κι’ αὐτός μιὰ
μέρα δικό του σπίτι καὶ θὰ μᾶς συχωράῃ». Αὐτὸς εἶναι, γκρ...
γκρ... μὲ κάνατε καὶ τὸ εἴπα.

Ξεροκατάπιε πάλι, σφούγγισε τὸν ίδρωτα της καὶ ξανακά-
θισε στὴ θέση της.

ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗ

(Πρώτη τοῦ ἔτους)

Αἱ σεῖς δπον σκορπίζεται τὰ πλούτη στὸν ἀέρα,
τὸ χέρι σας τὸ ἄσωτο καὶ σφαλιοτὸ ἀπλῶστε,
καὶ δῶστε καὶ στὸν ἄρρωστο καὶ στὴ φτωχὴ μητέρα . . .
 *Ἐλεημοσύνη, χριστιανοί, ἐλεημοσύνη δῶστε!
 Ποιὸς λέγει, ποιός πώς ὅλα αὐτά, ποὺ τώρα σεῖς πετάτε
εἶναι δικά σας; . . . Αύστυχοι, αὐτὸ ποὺ περισεύει
εἶναι τῆς χήρας, τ' ὀρφανοῦ καὶ μὴ τὸ σπαταλᾶτε.
 *Οποιος τὰ πλούτη του σκορπᾷ ἀπ' τοὺς φτωχοὺς τὰ
[κλέβει!]

*Ἐλεημοσύνη, Χριστιανοί, ἀδέρφια ἐλεημοσύνη·
λίγο ψωμὶ γιὰ τὸ φτωχὸ καὶ λίγη καλωσύνη!

Συλλογισθῆτε εἰς αὐτὴν τὴν ὥρα γυμνωμένα
πόσα παιδάκια κρυώνουνε, πόσα μικρὰ πεινᾶνε·
πόσα δὲν ἔχουνε γιατρὸ καὶ γιατρικὸ κανέρα!

*Ἀλίμορο εἰς τὶς καρδιὲς ποὺ σήμερα γελᾶνε!

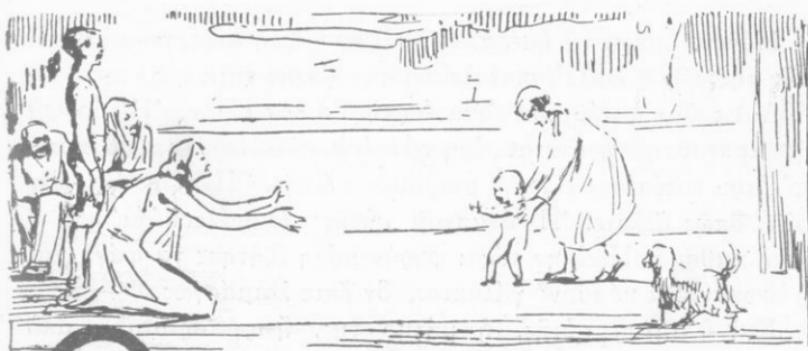
*Ἄχ! δώσετ' ἔτα φόρεμα στὸ γέροντα ποὺ κρυώνει
λίγο ψωμὶ μ' ἔτα γλυκὸ χαμόγελο στὸν ξέρο,
ἔτα ραβδὶ εἰς τὸν τυφλὸ ποὺ στὸ σκοτάδι λυώνει,
κι' ἔτα παιγνίδι στὸ παιδὶ τὸ παραπονεμένο!

*Ἐλεημοσύνη, χριστιανοί, ἀδέρφια ἐλεημοσύνη·
καρδὶ σ' ἔκείνη τὴν καρδιὰ ποὺ τὸ ψωμάκι δίνει . . .

Τὰ ἔλαφρὰ μειαξωτὰ καὶ τὸ μαργαριτάρι,
ὅπον δὲ πλοῦτος σήμερα καὶ ἡ σπατάλη δίνει,
δὲν ἔχουν τόσην ἐμορφιὰ δὲν ἔχουν τόση χάρη,
δὲν εἶναι ὠραιότερα ἀπ' τὴν ἐλεημοσύνη.

Πόσοι καρίζουν σήμερα σ' ἀνθρώπους ποὺ μισοῦνε
γιὰ τὰ φαντάζουν μοναχὰ καὶ τὰ φαροῦνε μόρο,
καὶ τὰ φτωχὰ τ' ἀδέλφια τους ἀφήνουν τὰ χαθοῦνε;
Αὖτοὶ τὰ μὴ γελάσουνε εἰς τὸν καινούριο χρόνο!

*Ἐλεημοσύνη, χριστιανοί, ἀδέρφια, ἐλεημοσύνη·
πολλὰ καρίζει δὲ Θεὸς σ' ἔκεινον ὅπον δίνει!

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΟΡΩΠΟΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΣΑΚΗ

ΟΙΩΝΟΣ

Σήμερον, ἀνελπίστως, ἔξυπνησεν δλίγον καλύτερα ἡ ἀσθενής. Είναι ἡ πρώτη ἡμέρα, μετὰ τοιάκοντα ἄλλας δλοκλήρους, καθ' ἃς ἡ νεορὰ κόρη κατάκειται παλαίουσα πρὸς τὸν θάνατον. Ἀπὸ μηνὸς ἥδη ὁ πυρετὸς φλογίζει τὰς σάρκας της καὶ κατατούχει τὸ σῶμα της. Ὡχρά, ἡμιπνέουσα, ἔξηντλημένη, μόλις ἔχει τὴν δύναμιν νὰ δμιλῇ ἔτι. Διὰ τῶν φλεβῶν φαίνεται, κυανοῦν, μόλις ρέον τὸ δλίγον ὑπολειφθὲν αὐτῇ αἷμα, καὶ αὐλακοῦντα τοὺς ἴσχνους τῆς βραχίονας διακρίνονται ὑπὸ τὴν πάλλευκον ἐπιδερμίδα τὰ νεῦρα. Ἡ κόμη της ἀπλοῦται ἀτημέλητος ἐπὶ τῶν προσκεφαλαίων καὶ τὸ ἀλγοῦν στῆθος της ὑπεγείρει συνεχῆς καὶ ἐπώδυνος στεναγμός. Ριγοῦσα, παρ' ὅλην τοῦ δωματίου τὴν θερμότητα καὶ τὸ πάχος τῶν ἔφαπλωμάτων. συνέχει ταῦτα σφιγκτὰ περὶ ἑαυτήν, καὶ ἔξω αὐτῶν προβάλλουσαν ἀφήνει μόνην τὴν ἔανθην κεφαλήν της, ἡς ἐμάρανε τὴν ἀνθρηότητα καὶ ἐρρόφησε τὴν δρόσον ἡ μυστικὴ νόσος. Καὶ ἀπὸ μηνὸς ἥδη ἔρχεται καὶ ἀπέρχεται ὁ ἱατρός, περίσκεπτος καὶ σκυνθρωπός, νὰ ἔννοήσῃ τοῦ λαθραίου κακοῦ τὸ αἴτιον, μὴ γνωρίζων πῶς νὰ πολεμήσῃ τὸν κρύψιον ἔχθρον, μὴ ἀποκρινόμενος εἰς τῶν οἰκείων τ' ἀνήσυχα ἐρωτήματα.

Θὰ σωθῇ; Δὲν θὰ σωθῇ;

Κανεὶς δὲν ἔξεύθει.

Μόνον, ήμερα τῇ ήμερα, προδήλως ἡ ζωὴ ἐκφεύγει τῶν χειλέων της, καὶ ἡ ἔλπις ἐγκαταλείπει τὴν ψυχὴν της.

Διὰ τοῦτο ἡ σήμερον εἶναι ἔσοτὴ διὰ τὸν οἶκον. Ἡ μορφὴ τῆς πασχούσης φαίνεται ἐμψυχωτένη πλειότερον παρά ποτε, ἀφ' ὅτου κατέπεσεν εἰς τὴν μοιραίαν κλίνην. Ἡ χείρ της δὲν καίει, ὅπως ἄλλοτε. Ἡ ἀναπνοὴ αὐτῆς εἶναι ἐλευθέρα καὶ ἡ φωνὴ καθαρά. Πρώτην τώρα φοράν μόνη ἐζήτησε νὰ φάγῃ καὶ τῇ ἔδωκαν ἔνα κύαθον* γάλακτος, δν ἔπιε λαιμάργως.

Καὶ ἡ μήτηρ αὐτῆς, ἡ μήτηρ της, ήτις παρίσταται ἀπὸ τριάκοντα ήμερῶν συμπάσχουσα καὶ αὐτή, ἄγρυπνος ήμέραν καὶ νύκτα εἰς τὴν ἀγωνίαν της, καὶ δὲν ἀπομακρύνεται τῆς κλίνης, ἐφ' ἣς ταλαιπωρεῖται ἡ πτωχὴ ἀρρωστος, καὶ τὴν περιθάλπει καὶ προλαμβάνει πᾶσαν της θέλησιν καὶ τὴν φιλεῖ καὶ τὴν θωπεύει καὶ τὴν βρέχει διὰ τῶν δακρύων της—ἡ μήτηρ της, ήτις εἰλέν ηδη ἐν ἄλλῳ της τέκνον, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, δμοίως καὶ ἀπαραλλάκτως ἐκλιπόν, τὴν παρατηρεῖ ἀτενῶς διὰ τῶν φλογερῶν της δμμάτων καὶ αἰσθάνεται τὴν καρδίαν της ἀνοιγομένην πάλιν εἰς τὴν ἔλπιδα καὶ ἀναμένει μετὰ παλμῶν τί θὰ εἴπῃ ἐπὶ τῇ μεταβολῇ ταύτῃ διατρόπος, καὶ κύπτει ἀπὸ τοῦ παραθύρου διὰ νὰ τὸν ἵδῃ ἐρχόμενον . . .

Ἡ πρωΐα, ἀνέφελος ἀττικὴ πρωΐα, εἶναι φαιδροτάτη. Ἀπὸ τοῦ Ὑμηττοῦ ὁ ἥλιος ἀνέρχεται κατὰ μικρόν, βραδύς, λαμπρός, μεγαλοπρεπής, ὡς ἐν ἀποθεώσει δόξης καὶ θριάμβου. Ἡ διαφανῆς ὅμιλη, ἡ περιβάλλουσα τὸ ὑπνῶττον ἄστυ, διαλύεται βαθμηδὸν—νυχτερινὸν κάλυμμα, ὅπερ ἀποτινάσσει ἐγειρομένη ἡ πόλις. Ἐν τῷ φωτὶ τῆς ἀρχομένης ήμέρας αἱ οἰκίαι διαγράφονται λευκαὶ καὶ χαρωπαί, ὅρθιαι ἐν μακρῷ παρατάξει, κατὰ στίχους, ἐκατέρωθεν τῶν δρόμων. Τὰ παραθύρα ἀνοίγονται, αἱ θύραι ἀναπτεράννυνται, ἡ μακρὰ σιγὴ τῶν σκοτεινῶν ὥρῶν φυγαδεύεται ὑπὸ τὰς λάμψεις τῆς αὐγῆς. Αἱ ὑπηρέται εἰμιφανίζονται εἰς τοὺς ἔξωστας, κρατοῦσαι τὰ σάρωθρά των, μὲ ἀνασευομένας χειρίδας καὶ βεβαρημένους ὑπὸ τοῦ ὑπνου δφθαλμούς. Εἰς τὸ καφενεῖον τῆς γειτονίας προσῆλθον ἡδη οἱ ἔωθινώτεροι τῶν πελατῶν καὶ κάθηνται ἀναγιγνώσκοντες τὴν ἐφημερίδα. Ὁ παντοπάλης χύνει ἀπὸ τοῦ οὐδοῦ* του ἀλλεπαλλήλους κάδους ὕδατος ἐπὶ τῶν πλακῶν, καταβρέχων τὸ πρό τοῦ καταστήματός του πεζοδρόμιον. Εἰς τοῦ ὑποδηματοποιοῦ οἱ μαθητευόμενοι κόπτουν εἰς τμήματα τὰ δέρματα καὶ προστοιμάζουν τὴν ἐργασίαν. Τὰ ἀετώματα τῶν

οίκιῶν χρυσοῦνται ὑπὸ τοῦ ἀνατέλλοντος φωτός. Μία ἀκτὶς θραύεται εἰς μυρίους σπινθῆρας ἐντὸς τοῦ ρυπαροῦ παροδίου ρυακίου, ἐν ᾧ φίλοι πάντοι τὰ νερά ἀπὸ τῶν πέριξ αὐλῶν, ὅπερ ἀναλάμπει. Πλήμμυρα αἴγλης καὶ ζωῆς ἀντικαθιστᾷ τὴν βραδεῖαν τῆς νυκτὸς σκιάν.

Καὶ ἀπὸ τῆς ἔξεγειρομένης ὁδοῦ ἀναβαίνει θόρυβος σύμμικτος, βκὴ μυριόφωνος, ἀλαλαγμὸς καὶ πάταγος ποικίλος. Οἱ πρωΐνοὶ διαβάται περῶσι μεταβαίνοντες εἰς τὰς ὑποθέσεις των. Τὰ παιδία τῶν σχολείων διέρχονται μὲ τὰ βιβλία ὑπὸ μάλης, πηδῶντα. Γηγαιά τις οἰκουμῷα κάμπτει τὴν γωνίαν ἀκολουθουμένη ὑπὸ τῆς θεραπαινίδος της κρατούσης διὰ τῆς δεξιᾶς κάλαθον, μεταβαίνοντα βεβαίως εἰς τὴν ἀγοράν. Κάρδον φροτωμένον διὰ λίθων καὶ δοκῶν κυλίεται μετὰ δυσκολίας πολλῆς καὶ κρότου περισσοτέρου ὡς μέθυσος, ἐπὶ τῶν ἔξηρθμωμένων τροχῶν του. Καὶ βαθμηδόν, βαθμηδόν, ἐφ' ὅσον προχωρεῖ ἡ ἡμέρα, ἀλληλοδιαδόχως διέρχεται κραυγάζον, ἐν ἐκκωφενούσῃ συναυλίᾳ, ἐν ᾧ ἀντιπροσωπεύονται πάντες τῆς μουσικῆς κλίμακος οἱ τόνοι, ὅλον τὸ δχληρότατον πλῆθος τῶν μικροπωλητῶν, τῶν μικρεμπόρων ἢ τῶν παραγγελιοδόχων, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν ζωὴν τῶν ἀπομεμακρυσμένων συνοικιῶν. Διῆλθεν ἥδη ὁ γαλακτοπώλης, ὁ ὑψηλὸς καὶ ἄγριος λιδωρικιώτης, ὁ δι' ἀπαισίου ὑποκώφου μυκηθμοῦ διαλαλῶν τὰ ἐμπορευματά του. Παρῆλθεν ἡ ἀντιπολιτευομένη αὐτὸν συνοδεία αἰγῶν, ἦν ἀμέλγει παρ' ἐκάστην θύραν, χάριν τῶν ἐπιμυμούντων νωπὸν γάλα παροίκων, ὁ ὀδηγός της, κροταλίζουσα τοὺς κωδωνίσκους τῆς καὶ βληχωμένη*. Παρῆλθον δύο ἢ τρεῖς πωληταὶ βελονῶν καὶ καρφίδων καὶ δακτυληθρῶν καὶ νημάτων. Ἡ κούσμη τοῦ ἀρτοποιοῦ ἢ χονδρὴ φωνὴ καὶ ἡ μελιτώδης φλυαρία τῆς γραίας τῆς πωλούσης βότανα καὶ φύκη. Καὶ ἀκολουθοῦντες αὐτοὺς διέρχονται κατόπιν ἰχθυοπῶλαι, πραγματευταί, λαζανοπῶλαι, ὅπωροπῶλαι, ὅψοπῶλαι, ὅλα τῶν ἐμπορευμάτων τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη, κύπτοντες τὸν αὐχένα ὑπὸ τὸ βάρος τῶν προμηθειῶν των ἢ ἐπιφροτίζοντες δι' αὐτῶν, τὴν φάκιν ψωραλέου δναρίου.

*Αλλά, δεσπόζουσα τῶν λοιπῶν, παράδοξος κραυγὴ πήχησε μαρούμεν :

— Τύχες, καλὲς τύχες!..

Είναι εἰς τῶν γνωστῶν ἐκείνων πλανήτων πωλητῶν τυχῶν, οὓς συναντᾷ τις συχνότατα ἀνὰ τοὺς ἀποκέντρους δρομίκους καὶ

τὰς ἀπομεμακρυσμένας γειτονίας. Περίεργον εἶδος ἀλητῶν, περίεργον ἐπάγγελμα ἀσκοῦντες, περίεργον ἐμπόρευμα προσφέροντες εἰς πώλησιν,—τὴν τύχην τοῦ ἀγοραστοῦ—ἔξης ής ζητοῦν νὰ κάμουν τὴν ἴδικήν των. Φέρει ἐπὶ τοῦ ἔνδει τῶν ὅμων του εἶδος τι τρίποδος καὶ ἐπὶ τοῦ ἄλλου κλωβίον, ἐν ῥήτῳ ἔγκλειστον πτηνόν, προχωρεῖ βραδέως διὰ τῆς ὁδοῦ, φωνῶν ἀδιακόπως, κηρύττων ὅτι γνωρίζει χάρις εἰς τὸ θαυμάσιον πτηνόν του, τὰ μυστήρια τῆς εἰμαρμένης, καὶ ἀνακοινοῖ ταῦτα εἰς τὸν βουλόμενον, πλανόδιος Πυθία, ἀπονέμουσα ἀντὶ δεκαλέπτου ἑκατομμύρια ἢ στέμματα, στεφάνους γάμων, δακτυλίους ἀρραβώνων, ἀνώτατα ἀξιώματα ἢ μακρὰ καὶ εὐδαιμονα ἔτη. Καὶ ἔξερχονται ἐν σπουδῇ, ἀναμένουσαι τὴν διάβασίν του, εἰς τὰς θύρας ἢ τὰ παράθυρα νεάνιδες φλεγόμεναι νὰ μάθουν, ἃν ὃ ἀναφένται ταχέως καὶ δι' αὐτὰς τῆς ὑπανδρείας αἱ λαμπάδες, γραῖαι δρεγόμεναι νὰ πληροφορηθοῦν πόσος ὑπολείπεται αὐταῖς μέχρι τοῦ πεποιωμένου τέρματος καιρός, νεανίσκοι ἢ παιδία περίεργα καὶ ἐπιθυμοῦντα νὰ γελάσουν. Καὶ δι πρόθυμος χρησμοδότης καταβιβάζει ἀμέσως ἀπὸ τῶν ὅμων του τὸν τρίποδά του, ἀνοίγει τὸν κλωβὸν τοῦ πτηνοῦ καὶ παρουσιάζει αὐτῷ πολύχρωα τίνα ἔντυπα καὶ δεδιπλωμένα χαρτία, ἐσκορπισμένα ἐντὸς ἴδιαιτέρου σιδηροῦ δισκαρδίου καὶ ἐκεῖνο ραμφίζει ἔν, καὶ δι ὑποφήτης* τὸ παραλαμβάνει καὶ τὸ ἔγχειρον εἰς τὸν χρησμοδοτούμενον. Καὶ ἡ πορεία του, οὕτω βαίνοντος, καθίσταται σχεδὸν θριαμβευτική, καὶ ἀνὰ ἔκαστον σταθμόν, ὃν κάμνει, πυκνοῦται γύρω του τὸ πλῆθος, καὶ οἵ ἀγυιόπαιδες παρακολουθοῦν αὐτὸν ἔξόπισθεν κατὰ σμήνη ἀλλαλάζοντες, καὶ οἵ ἐξδσται πληροῦνται κεφαλῶν κατὰ τὴν διάβασίν του, καὶ τὰ παραπετάσματα ἀνασύρονται καὶ καραδοκοῦσι τὴν ἔλευσίν του ἀνυπόμονοι μορφαί. Καὶ ἐκεῖνος προβαίνει, ἀργά, σχεδὸν ὑπερηφάνως, ως νὰ εὑρίσκετο πράγματι ἐν μέσῳ λαοῦ, τῶν τυχῶν τοῦ δποίου εἶγαι κύριος.

‘Η φωνὴ αὐτοῦ ἔντείνεται, δεξτέρᾳ, διαυγεστέρᾳ, ζωηροτέρᾳ. Απὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν προσεγγίζει, ἀκούεται ἔγγύτερος, ἀντηχεῖ σχεδὸν ὑπὸ τὸ παράθυρον τῆς ἀσθενοῦς.

‘Η μῆτηρ τῆς εἶναι ἀκόμη ἐκεῖ, ἀναμένουσα μὴ φανῇ διατρός.

Καὶ δι τυχοπώλης ὑψώνει τὴν ρῆνα του πρὸς τὸ ἀνοικτὸν παράθυρον.

—Θέλεις νὰ ἴδῃς τὴν τύχη σου κυρά; . . .

"Η μητέρα ποὺ ταιζει τὸ παιδάκι της

(*Εργον τοῦ ζωγράφου Ἰακωβίδου*)*

Τὴν τύχην τῆς!

Τῆς κόρης τῆς τὴν τύχην θὰ ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ, θὰ ηὔχετο νὰ ἥξεινειν! Ἀπὸ τὴν τύχην ἐκείνης κρέμαται καὶ ἡ ἴδη κή της. Ἄλλ’ ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ τῆς τὴν εἶπῃ: Τίς οἶδε; Γελῶσα καὶ ἡ ἴδια διὰ τὴν αἰφνιδίαν προληπτικὴν ἐπιθυμίαν, ἡτις τὴν κατέλαβε, δὲν ἀντέχει εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ ἴδῃ τί θὰ δυνηθῇ ἀρά γε νὰ τῆς προφητεύσῃ τὸ πτηνὸν αὐτό, τὸ σοφὸν πτηνόν, ὅπερ περιάγει ὁ ἀγύρτης. Ἐντὸς δὲ λίγου θὰ ἔλθῃ ὁ ἰατρὸς καὶ θὰ τῆς εἴπῃ τί πρέπει νὰ πιστεύῃ καὶ τί δχι, τί πρέπει νὰ ἔλπιζῃ καὶ τί μῆ. Ἔως τότε Δὲς ἔρωτήσῃ καὶ τὸ ἀστεῖον αὐτὸ μαντεῖον τῆς δδοῦ χάριν περιεργείας . . .

Καὶ καλεῖ τὸν ἀλήτην καὶ τῷ λέγει νὰ τῆς δώσῃ μίαν τύχην διὰ τὴν κόρην της.

Ο πλάνης ἀποθέτει τὸν τρίποδά του κατὰ γῆς, στηρίζει ἐπ’ αὐτοῦ τὸν κλοβόν του, ἀνοίγει τὴν θύραν του καὶ ἔξαγει τὸ πτηνόν. Τὸ χειρόηθες* πτερωτὸν δίπουν περιπατεῖ ἐπὶ μικρὸν ἐντὸς τοῦ ἔξωθεν σιδηροῦ δισκαρδίου, παρατηρεῖ, ὡς ν’ ἀναζητῇ τι, τὰ πρὸ αὐτοῦ ἥπλωμένα πολύχωμα χαρτία, καὶ τυχαίως ωραίως ἔνικαί τοι. Ὅπερ ἐκείνος οἵτε πρὸς τὴν πελάτιδά του.

Ἐκείνη τὸ ἀρπάζει πετῶν καὶ τὸ ἔκδιπλόνει μὲ ἀκουσίως τρέμουσαν κατά τι παραδόξως κεῖσα.

Είναι εἰς τῶν συνήθων τούτων χρησμῶν, ἀνόητος καὶ ἀσυνάρτητος προφητεία γεγραμμένη εἰς σόλοικον καὶ ἴδιόρρυθμον γλῶσσαν:

«Κυρία μου, είσαι κακότυχη καὶ δὲν περνᾶς καλά. Θὰ ὑποφέρῃς πολύ, καὶ θὰ κακοπεράσῃς ἀκόμη περισσότερον. Ἄλλα μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ θὰ νικήσῃς τὰς περιπτείας καὶ θὰ προοδεύσῃς. Καὶ θὰ ὑπανδρευθῆς ἔνα πλούσιον καὶ θὰ κάμῃς παιδιά πολλὰ καὶ καλά, καὶ θὰ σου ζήσουν ὅλα. Καὶ σὺ θὰ ζήσῃς δύρδοηντα χρόνια καὶ ἴδῃς ἔγγονα καὶ δισέγγονα . . .»

Καὶ ἡ ἐκ τοῦ προζείδουν ἀποκάλυψις αὕτη τῶν μελλόντων ἔξακολουθεῖ ἀκόμη, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόνου καὶ διὰ τῶν αὐτῶν φράσεων. Ἡ μήτηρ ἀναγινώσκει βραδέως καὶ μεγαλοφώνως μεταδιώσα κατ’ ἀρχάς ἀλλὰ βαθμηδὸν ἀδριστος συγκίνησις γαρῆς τὴν καταλαμβάνει καὶ τρέμει βαιότερον ἥδη ἡ χείρ της καὶ πάλλει σφοδρῶς ἡ καρδία της. Ἀπὸ τοῦ ἀψύχου καὶ κακοτυπωμένου χαρτίου νομίζει, ὅτι ἔξερχειαι φωνὴ μυστηριώδης μάντεως ἀληθοῦς, καὶ νομίζει, ὅτι πράγματι κρατεῖ μεταξὺ τῶν

δακτύλων της τῆς κόρης της τὴν τύχην. Καὶ ἐφ' ὅσον ἀκούονται ἐν τῇ σιγῇ τοῦ δωματίου τὸ ἀνορθόγραφα καὶ ἀσύντακτα καὶ συγκεχυμένα, ἀλλ᾽ εὐάγγελα ἐν τούτοις οἵματα, τοῦτο φαίνεται νὰ πληροῦται φωτός, καὶ καταγλαιζεται τῆς μητρὸς τὸ πρόσωπον καὶ μειδιᾶ τὸ ωχρανθὲν τῆς ἀσθενοῦς χεῖλος . . .

ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ

ΜΙΚΡΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ

"Ημαστε στὴν Κρήτη, κι' ἐγὼ ἡμουνα ἔνα μικρὸ κοριτσάκι τόσο δά ! "Ενα πρωΐ ἡ μάνα μου εἶχε δουλιά, μιὰ ὕδα μακριὰ ἀπ' τὸ χωριό μας, κι' ἐπρεπε νὰ φύγῃ ὅπως κι' ὅπως.

— Κοίταξε, μοῦ λέγει, ἐγὼ θὰ φύγω καὶ θὰ σ' ἀφήσω μοναχὴ σου στὸ σπίτι. Τὰ μάτια σου τέσσερα. Πρῶτα πρῶτα νά-χῃς τὸ νοῦ σου τὰ κλωσσόπουλα, μὴν κατεβῆ ὁ ἀετὸς καὶ μᾶς τ' ἀρπάξῃ· νὰ μὴν κουνήσῃς, κακομοίόρα, καθόλου ἀπὸ σιμά τους. Κι' ἄλλο ἔνα πρόσεχε, νὰ μὴν ἀνεβῆς στὸ ντουλάπι καὶ φᾶς τὸ γλυκό, γιατὶ ἀλίμονό σου, συφοριασμένη ! "Ο πατέρας σου ἔχει βάλει μέσα ποντικοφάρμακο γιὰ νὰ ξεκάνῃ τὰ ποντίκια. Μιὰ κούταλιὰ νά φᾶς χάθηκες κακομοίόρα.

Αὐτὰ μοῦ εἶπε ἡ μάνα μου, μούροιξε καὶ μιὰ ἄγρια ματιὰ καὶ βγῆκε ἀπὸ τὴν πόρτα. Ἐγὼ τὰ χρειάστηκα. Πρῶτη φορὰ εἶχα βάλει τέτοια σκοτούρα στὸ κεφάλι μου. Κατέβηκα στὴν αὐλή, μάζεψα γύρω μου τὴν κλῶσσα καὶ τὰ κλωσσόπουλα καὶ τὰ ταΐζα μὲ ψίχουλα, κοιτάζοντας ποῦ καὶ ποῦ μὲ τρομάρα τὸν οὐρανό. Πολλὲς φορὲς εἶχε κατεβῆ ὁ ἀετὸς καὶ μᾶς ἀρπάξει στὰ νύχια του τὶς κόττες καὶ κοττόπουλα.

— Έκεῖ ποὺ καθόμουνα καὶ λαχταρούσα, νά σου δυὸ κορίτσια, φιλενάδες μου, μπουκάρανε στὴν αὐλή.

— Εδῶ κάθεσκι, μωρή ; μοῦ λένε. Τώρα ποὺ λείπει ἡ μάνα σου, πάμε νὰ κουνηθοῦμε πέρα στὸν πλάτανο.

— Ο πλάτανος μὲ τὴν κούνια ἥτανε ἔξω ἀπὸ τὸν αὐλόγυρο κι' ἐγὼ φοβόμουνα νὰ τὸ κουνήσω μακριὰ ἀπ' τὰ κλωσσόπουλα.

Μὰ δὲ πειρασμὸς δὲν μ' ἄφηνε. Καλοσυλλογίσθηκα λίγη ὥρα, οἵ φιλενάδες μὲ τραβιούσανε ἀπὸ τὸ φουστάνι, καὶ στὸ τέλος μιὰ ἰδέα μοῦ κατέβηκε στὸ ξερό μον. Παίρνω ἔνα σπάγγο, δένω ἔνα τὰ κλωσσόπουλα ἀπὸ τὰ ποδαράκια τους κι' ὕστερα, ὅλα μαζὶ τὰ δένω στὸ πόδι τῆς κλώσσας. Ἔτσι, εἴπα μέσα μου, δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ τὰ σηκώσῃ δ' ἀετός. Οἱ φιλενάδες μου σαστίσανε μὲ τὸ μυαλό μου καὶ, τραβώντας με μὲ γέλια καὶ χαρές, πήγαμε στὴν κούνια.

Νὰ μὴ σᾶς τὰ πολυλογῶ, ἐκεῖ ποὺ κουνιόμουνα ἀκούω ἔνα φροῦ φροῦ στὸν ἀέρα μὲ χίλιες δυὸ ψιλὲς τρομαγμένες φωνοῦλες. Καὶ τί βλέπω; Ἀνατοιχιάζω ποὺ τὸ συλλογίζομαι ἀκόμα. Ὁ ἀετός ἀνέβαινε φτερούγιζοντας στὸν οὐρανὸν καὶ σέρνοντας στὰ νύχια του τὴν κλώσσα μὲ ὅλα τὰ κλωσσόπουλα μαζί, κρεμασμένα τὸ ἔνα κάτω ἀπ' τὸ ἄλλο.

Αὐτὰ ἀνεβαίνανε κι' ἐγὼ ἔπειφτα κάτω στὸ χῶμα λιγοθυμισμένη. Οἱ φιλενάδες μου τρομάζανε κι' ὅπου τὶς πιάσῃς.

Σὰν ἥρθα στὸν ἔαυτό μου, δὲν ἥθελα πιὰ τὴ ζωὴ μου. Γύρισα στὸ σπίτι, ἔπεισα ἐπάνω στὸ σοφὰ κι' ἄρχισα τὰ κλάματα καὶ τ' ἀναφιλητά. Ἐκλαιγα τὰ κλωσσόπουλα κι' ἔκλαιγα καὶ τὸν ἔαυτό μου.

Μέσα στὰ κλάματά μου, συλλογίσγηκα τὸ φαρμακωμένο γλυκό. Νὰ φάω μιὰ κουταλιά, εἴπα μέσα μου, νὰ πεθάνω, νᾶρθη ἡ μανι μου νὰ μὲ λυπηθῇ. Ἄλλο δὲν γίνεται. Μιὰ καὶ δυό, κατεβάζω τὸ βάζο ἀπ' τὸ ντουλάπι καὶ τρέμοντας ὀλάκαιρη, καταπίνω μιὰ κουταλιά. Σταύρωσα τὰ χέρια μου καὶ περίμενα τὸ θάνατο.

Πέρασε μισὴ ὥρα καὶ δὲν εἶχα πεθάνει. Θὰ ἤτανε λίγο τὸ φαρμάκι, συλλογίστηκα. Παίρνω καὶ δεύτερη κουταλιά, τίποτα. Καὶ τρίτη, τίποτα. Ἔτσι κι' ἔτσι ἀποφασισμένη εἶμαι, εἴπα μέσα μου. Πρόπει νὰ τελειώσω. Ηῆρα τὴν ἀπόφαση κι' ἀδειασα ὅλο τὸ βάζο.

Πέρασε μιὰ ὥρα, δυὸ ὥρες, τρεῖς, τίποτε. Οὔτε κόψιμο δὲν μὲ πείροσξε . . .

Ἀπάνω ποὺ περίμενα τὸ θάνατο, νά σου κι' ἡ μάνα μου! Μὲ βρίσκει μέσα στὰ κλάματα.

— Πούναι ἡ κλώσσα, μωρή, μὲ τὰ κλωσσόπουλα;

Τσιμούδια ἐγώ. Ἐκρυψα τὸ κεφάλι μου στὴν ποδιά μου κι' ἔκλαιγα ἀπαργόρητα.

Τὸ μάτι τῆς μάνας μου πέφτει στὸ βάζο τοῦ γλυκοῦ.

— Καὶ τὸ γλυκό, θεοσκοτωμένη, ποῦ εἶναι; Τώρα νὰ σου δείξω ἐγώ!

Καὶ μὲν ἀρπάζει ἀπὸ τὴν κοτσίδα.

Τότε πέφτω στὰ γόνατά της καὶ τῆς λέγω ὅλη τὴν ἴστορία τῆς κλώσσας μὲν τὰ κλωσσόπουλα.

— Καὶ τὸ γλυκό, μωρή, μοῦ λέγει ἄγρια, γιατὶ τῷφαγες;

— Τῷφαγά γιὰ νὰ φαρμακωθῶ, τῆς λέγω. Κι' ἀκόμα δὲν πέθανα. Γιατὶ βιάστηκες, μανούλα, νὰ γυρίσης;

‘Η μάνα μου, καλή της ὥρα, ἡμέρεψε μονομιᾶς. Στὴν ἀρχὴ ἔμπηξε τὰ γέλια. “Υστερα μὲ πῆρε στὴν ἀγκαλιά της κι' ἀρχισε τὰ κλάματα. Κλάψαμε κι' οἱ δυό μας σφιχταγκαλιασμένες ὥρα πολλή, χωρὶς νὰ ξέρωμε τὸ γιατί.

ΣΠΥΡΟΥ ΜΕΛΑ

ΤΟ ΔΡΑΜΑ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥΛΗ

‘Η γιαγιὰ ἐτινάχθη ἐπάνω.

— Μπά, τρομάρα μου! . .

Αἴ ωντίδες, ποὺ κατεβαίνουν ἀπὸ τὰ πτερύγια τῆς μύτης της πρὸς τὸ σαγόνι, διεστάλησαν ἐκπληκτικῶς, εἰς τὰ βαθιά της γαλάζια μάτια, πίσω ἀπὸ τὰ γυαλὶα τῶν αὐτιῶν, ἔξωγαφαφίσθη ἀνησυχία, ἡ πλάκα τὸ σαπούνι τῆς ἔπεσε ἀπὸ τὰ χέρια, ἐπέταξε τὸ φοῦντο ποὺ ἔτριβε στὴ σκάφη κι' ἐβγῆκε ὡς ἄνευμος ἀπὸ τὴν πόρτα. ‘Ο κόκορας τῆς αὐλῆς, μὲ τὸ λειρὶ πῆπτον κουτσαβάκικα, ὡς φέσι ἀσίκη εὐζώνου τῆς φρουρᾶς, καὶ ὅλους τοὺς θησαυροὺς τοῦ Κροίσου εἰς τὴν οὐράν, ἐφαντάσθη, ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ αἰωνίου ζητήματος τῶν ἀκαθαρσιῶν του κι' ἐτράπη πάλιν εἰς φυγήν, μὲ κραυγὴν κινδύνου. Κότ - κότ - κότ - κότ! . . Καθαρὰ παρεζήγησις. Δὲν ἐπρόκειτο τώρα :εερὶ αὐτοῦ. ‘Η γιαγιὰ εἶχε φέρει πρῶτα τὴν ματιά της εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἴστορεών της κατοικίας, ὅπου φιγουράρει δι παλαιὸς κομμός, ἡ λάμπα μὲ τὸ θαυμβὸλ ἀμπαζούρ,

τῇ φουρκέτα καὶ τὸ χάρτινο τριαντάφυλλο (δὲν τὴν ἀνάβουν ποτέ, εἶναι ως κάτι ἀπιστεύτως πολύτιμον, γιατὶ τὴν ἔχουν ;), ἐκοίταξε κατόπιν τὴν θέσιν, δόπου ἔπαιζεν δικρόδιο πρὸ διλίγου, καὶ ὅταν ἔβγαινεν αὐτὸ τὴν πόρτα τῆς μάνδρας, ἐφώναξε :

—Τὸ παιδί !

Τὰ πάντα ἥσαν πράγματι ἐν τάξει, κάτω ἀπὸ τὴ μικρὴ γαζία : τὰ περιέργα χωματένια κάστρα, τὰ παλαιὰ τενεκεδένια κουτιὰ σαρδελῶν, μιὰ κουβαρίστρα καὶ μάλιστα ἕνα μικρὸ στεφάνι ἀπὸ βαρέλι. Ὁ Λάκης ὅμως, δι τοσοδούλης, δι μπόμπιρας, μὲ τὴ μεγάλῃ ἔανθῃ κεφάλα, τὴν πλατσουδερὴ μύτη καὶ τὰ ἔξυπνα μάτια, εἶχεν ἔξαφανισθῆ.

Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορά. Ὁ διαβολάκος αὐτός, ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποὺ ἥρχισε νὰ περπατῇ, κατελήφθη κατ' ἔπανάληψιν ἀπὸ παραφροσύνην τῶν κάτω ἄκρων. Ἡ συνοικία στέλνει ὅπισθέν του διλόκληρον καταδιωκτικὸν ἀπόσπασμα. Τῆς δὲ γιαγιᾶς, τῆς καῦμένης, τῆς πηγαίνει τὸ στόμα ἑκάστοτε στὸ αὐτό.

Διότι στὸν κόσμο δὲν ἔχει ἄλλον ἀπ' αὐτὸ τὸ παιδάκι. Ὁ Λάκης ὅμοιώς : δὲν ἔχει ἄλλον ἀπ' αὐτήν. Ἡ μητέρα του, κόρη τῆς γριᾶς, ἀπέθανε, δι πατέρας του ἔπεσεν εἰς τὴν μάχην. Καὶ δι μικρὸς δὲν ἔχει ἄλλα χέρια νὰ τὸν χαϊδέψουν, ἀπ' αὐτὰ τ' ἀδύνατα καὶ δστεώδη, τὰ δποῖα δλην τὴν ἡμέραν ἔενοπλένουν γιὰ νὰ τὸν θρέψουν. Ἡ γιαγιὰ τοῦ χρησιμεύει δις πατέρας, δχι μόνον ὑπ' αὐτήν τὴν ἔννοιαν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν ἄλλην : ὅτι τῆς τραβῆ τὰ μουστάκια (διότι ἔχει).

Μὲ μιὰν λέξιν τὸν λατρεύει, μὲ τὴν τρυφερότητα ἔκείνην τῆς ζωῆς ποὺ σβήνει πρὸς τὴν ἄλλην ποὺ μόλις βλαστάνει. Ἀν διότις τῆς δὲν εἶναι μαῦρος δις κατράμι, τὸ χρεωστεῖ σ' αὐτόν. Ἔνα χαμόγελο, ἔνα λογάκι δικό του, καὶ ἔχεναι δλα τὰ πάθη της. Τὴν κόρη ποὺ ἔχασε, τὸ γαμβρό της, τὸν ἄντρα της, τοὺς ἀφορήτους κόπους τοῦ καθημερινοῦ της ἀγῶνος. Τὸν πλένει, τὸν κτενίζει, τὸν ταΐζει, τὸν ντύνει «σὰν πριγκιπόπουλο», τὸν χρησεύει, τὸν τραγουδάει. «Ολα γίνονται θωπεία πέριξ του.

Καὶ αὐτός, δι ἄθλιος φεύγει. Μὰ γιατὶ ; Τί τὸν πιάνει : Ξέρω κι' ἔγω ; Φαντασία : Πίσω ἀπὸ τὴν μάντρα, μὲ τὴ σκάφη καὶ τὶς αἰώνιες σαπουνάδες, εἶναι δι μέγας, δι ἀχανῆς κόσμος. Διατηρεῖτε τὰς ἀναμνήσεις τῶν παιδικῶν σας χρόνων ; Ἐνθυμεῖσθε τί κολοσσιαῖον πρᾶγμα σᾶς ἐφαίνετο καὶ τὸ τελευταῖον παλιοσοκάκι ; Καὶ τί ἐκπλήξεις, τὶ θελκτικά, τί νέα καὶ ἄγνωστα πράγματα !...

⁷ Απὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ὁ μικρὸς ἐπεόβαλε τὴν κεφάλα του ἀπὸ τὴν μεγάλην αὐλόπορταν εἰς τὸν δρόμον, δὲν ἔχει μαζεμούς. ⁸ Εννοεῖ νὰ μεταναστεύῃ. ⁹ Εχει τὸ αἰσθῆμα δεσμώτου, καταδίκου, ὁ ὅποιος ἄλλην σκέψιν δὲν ἔχει ἀπὸ αὐτῆν: νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν τῆς φρουρᾶς, γιὰ νὰ δραπετεύσῃ. ¹⁰ Αρκεῖ νὰ λησμονηθῇ γιὰ μιὰ στιγμούλα ἥ γιαγιά, ἔκει ποὺ ἀνεβοκατεβάζει ρυθμικῶς τοὺς ὤμους, ἐπάνω στὴ σκάφη, καὶ ν⁷ ἀρχίσῃ νὰ συλλογίζεται τὰ περασμένα, τὸ μακαρίτη μὲ τὶς μπότες, τὸν ἀραμπά ποὺ «τοὺς τὸν ἔκαναν κατάσκεση», τὸ σπιτάκι ποὺ «ἀποθήκεψαν» κι⁸ ὕστερα τὸ πούλησαν, γιὰ νὰ βρῇ ὁ Λάκης καιρὸ—φράστ!... νὰ τὸ στρίψῃ.

Τὴ μιὰ φορὰ τὸν ἔπιασαν πέντε δρόμους παρακάτω, ἐν μέσῳ παρέας ἐκ μικροσκοπικῶν, οἱ ὅποιοι τὸν ἔκαναν ἄλογο.

¹¹ Άλλὰ ὁ φίλος ἐδευτέρωσεν. Αὐτὴ τὴ φορὰ εἶχεν ἀγκυροβολήσει ἐνώπιον ἐνὸς ταβλᾶ μὲ παστέλι. Τὰ τρυφερά του μέλη ἔγνωρισαν τώρα τὰ κεντήματα τῆς καρφίτσας.

¹² Άλλ⁹ αὐτῆ του ἥ τελευταία, μοῦ φαινεται ἀπόδρασις κᾶπως δικαιολογημένη. Μὰ ἦτο ζωὴ αὐτῆ; ¹³ Εκεῖ κάτω στὸν ἄλλο δρόμο, στὸ χαρτοπωλεῖο, τί πρόγματα, σᾶς παρακαλῶ! Μιὰ φούσκα τόσο μεγάλη, πιὸ μεγάλη κι¹⁰ ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ Λάκη, γυαλιστερὴ καὶ πράσινη, γεμάτη ποιὸς ἔρει μὲ τί, καραγκιοζάκια ποὺ κάνουν τοῦμπες, ἀλογάκια, σιδηρόδρομοι, σάλπιγγες, τούμπανα, στρατιωτάκια κι¹¹ ἔνας φασουλῆς ποὺ κλείνει τὰ χέρια του καὶ κτυπάει δυὸ τενεκεδάκια. Κι¹² αὐτὸν τὸν Λάκη, ὁ ὅποιος τὰ εἴδε ἀντίπροχθες ποὺ περάσανε μὲ τὴ γιαγιά, δὲν τὸν ἀφήνουν νὰ κάνῃ βῆμα! Δὲν τὸν ἀφήνουν οὔτε νὰ τὰ ἴδῃ! Τὸ σκᾶς ἥ δὲν τὸ σκᾶς;

¹³ Ο φουκαρὰς συνελήφθη, ἐνῷ ἔχάζευεν ἐμπρὸς εἰς αὐτὰ τὰ ἔξαισια πράγματα. Ποὺν βάλουν χέρι ἐπάνω του, ἥρχισε νὰ κλαίῃ σπαρακτικώτατα. ¹⁴ Ικέτευε τὴ γιαγιά του νὰ τὸν τ⁷ ἀγοράσῃ δλα. Τὸν ἀπήγαγεν ἐν σιωπῇ, ἐνῷ αὐτὸς κλωτσοῦσε τὸν ἀέρα. Τὰ μάγουλά του καὶ ἥ πλατσουδερή του μυτίτσα ἐμούσκευαν στὰ δάκρυα. ¹⁵ Ο προϋπολογισμὸς τῆς γοιᾶς δὲν ἀντέχει δυστυχῶς εἰς τὰς πολυτελείας αὐτάς. ¹⁶ Αλλωστε δὲν ἔχει ἀκόμη πληρωθῆ αὐτὴ τὴν τελευταία πλύση! Σᾶς παρακαλῶ, ἀν συναντήσετε μεθαύριο στὸ χέρι της, αὐτὸν τὸν δραφανούλη, στὸ μεγάλο δρόμο μὲ τὰ παιγνίδια, πάρτε του ἔνα φασουλή — ἔνα μεγαλο

φασουλὴ ποὺ νὰ κλείνῃ τὰ χέρια. Γιατὶ φοβοῦμαι πολύ, δτι θὰ δώσῃ γι' αὐτὸν ἡ γριούλα τοὺς κόπους μιᾶς ὀλοκλήρου μαρτυρικῆς ἔβδομάδος.

ΓΕΡ. ΜΑΡΚΟΡΑ

MANA

1

*Mára! Δὲ βρίσκεται
λέξη καμία —
νᾶχη στὸν ἥχο της —
τέτοια ἀρμονία.
Σὰν ποιὸς νὰ σ' ἄκουσε
μὲ στῆθος κρύο,
ὄνομα θεῖο;*

2

*Παιδί, ἀπὸ σπάργαρα
ζωμένο ἀκόμα,
μὲ χάρη ἀνοίγοντας
γλυκὰ τὸ στόμα,
γυρνάει στὸν ἄγγελο
πὸν τ' ἀγκαλιάζει.
καὶ «Mára!» κράζει.*

3

*Στὸν κόσμο τρέχοντας
δὲ νέος διαβάτης,
πέφτει στ' ἀγνώριστα
βρόχια τὸν ἀπάτης
καὶ, ἀραστενάζοντας,
«Mára μου!» λέει,
«Mára!» καὶ κλαίει.*

Τῆς τιότης φεύγουντες
τ' ἄνθια κι' ἡ χάροι·
τριγύρω σέργεται
μ' ἀργὸ ποδάρι,
ῶς ποὺ στὴν ολίνη του
σὰ βαρεμένος
πέφτει, δὲ καῦμένος.

Καὶ πρὸν τὴν ὕστερην
πτονή του στείλη,
ἀργὰ ταράξονται
τὰ κρύα του χεῖλη
καὶ μὲ τὸ «Μάρα μου!»
πρώτη φωνή του,
πετᾶ ἡ ψυχή του.

ΑΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Η ΑΔΕΛΦΙΚΗ ΑΓΑΠΗ

Ανάθεμά τον ποὺ τὸ εἰπῆ: «Τ' ἀδέρφια δὲν πονοῦνται». Τ' ἀδέρφια σκίζουν τὰ βουνά καὶ δέντρα ξερριζώνουν. Τ' ἀδέρφια ἐκυρηγήσαντε κι' ἐνίκησαν τὸ Χάρο. Άνδρας ἀδέρφια εἶχαν ἀδερφή, στὸν κόσμο ξακονούμενη, Τὴ φθόραγεν ἡ γειτονιά, τὴ ζήλευεν ἡ χώρα, Τὴ ζήλευε κι' ὁ Χάροντας καὶ θέλει νὰ τὴν πάρῃ. Στὸ σπάτι τρέχει καὶ βροντᾶ, σὰν νάταν νοικοκύρης: — "Αροιξε, κόρη, γιὰ νὰ μπῶ, τοιμάσου νὰ σὲ πάρω, Τί ἔγω εἰμ' ὁ γιὸς τῆς μαύρης γῆς, τὸς ἀραχνιασμένης πέτρας." — "Ασε με, Χάροντ", ἀσε με, σήμερα μὴ μὲ πάρης Ταχιὰ Σαββάτο νὰ λουστῶ, τὴν Κυριακὴν ἢ ἀλλάξω, Καὶ τὴ Δευτέρα τὸ ταχὺ ἔρχουμαι μοναχή μου. Απ' τὰ μαλλιὰ τὴν ἀρπαξε κι' ἡ κόρη ολαίει καὶ σκούζει Νὰ καὶ τ' ἀδέρφια πορτασαν ψηλὰ ἀπ' τὸ κορφοβούνι, Τὸ Χάροντα κυνήγησαν καὶ γλύτωσαν τὴν κόρη.

Ο ΣΚΥΛΟΔΗΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΔΕΛΦΟΣ ΤΟΥ

“Ο Σκυλοδῆμος ἔτρωγε στὰ ἔλατ’ ἀποκάτω
κι’ ἐκεῖ πρὸς τὰς χαράματα περνοῦσαν δυὸς διαβάτες.
Ἔλχαν τὰ γένια τους μακριά, τὸ πρόσωπό τους μαῦρο.
Κοντὰ σταθήκανε κι’ οἱ δύο καὶ τόνε χαιρετοῦνε:
—Καλί σου μέρα, Δῆμο μου.

— Καλῶς τους τοὺς διαβάτες.

Διαβάτες, πῶς τὸ ξέρετε πῶς εἶμαι δικῆμος;

— Φέροντε με χαιρετίσματα ἀπὸ τὸν ἀδερφό σου.

— Διαβάτες, ποῦ τὸν εἴδατε ἐσεῖς τὸν ἀδερφό μου;

— Στὰ Γιάννινα, στὴ φυλακὴ τὸν εἴδαμε κλεισμένον
εἶχε στὰ χέρια σίδερα καὶ κλάπες στὰ ποδάρια.

“Ο Σκυλοδῆμος δάκρυσε, πετιέται γιὰ τὰ φύγη.

— Ποῦ πάγεις, Δῆμο μὲν ἀδελφέ, ποῦ πάγεις καπετάγιε;

— Τὸν βγάζω ἀπὸ τὰ σίδερα ἢ πάω κι’ ἐγὼ μὲ δαῦτον!

— “Ἐγὼ εἶμαι τὸν ἀδερφάκι σου! ” Ελα τὰ φιληθοῦμε!

Κι’ ἐκεῖνος τὸν ἔγράψισε, στὰ χέρια του τὸν πῆρε.

Γλυκὰ κι’ οἱ δύο φιλήθηκαν στὰ μάτια καὶ στὰ χείλια.

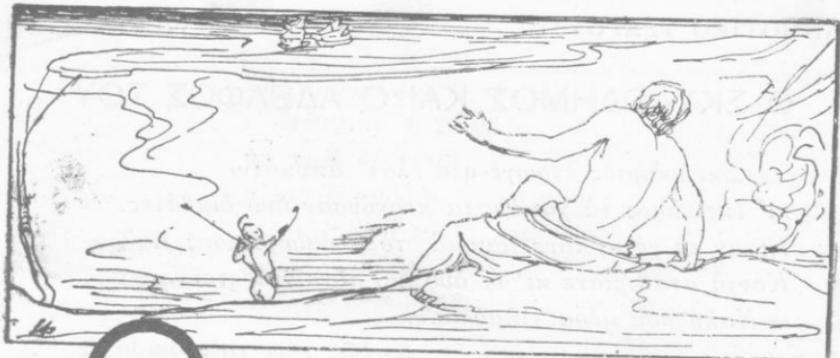
Κι’ δι Δῆμος τὸν ἔρωτησε κι’ δι Δῆμος τὸν ωτάει:

— Κάθον, ἀδερφέ, κάθον, πιστέ, κι’ ἔλα μολόγησέ μας,
πῶς ἔκαμες κι’ ἐγλύτωσες ἀπὸ τοὺς Ἀρβανίτες;

— Νύχτα τὰ χέρια μου ἔλυσα κι’ ἐτσάκισα τὶς κλάπες,
κι’ ἐσύντιμα τὴ σιδεριὰ κι’ ἐρρίχτηκα στὸ βάλτο.

“Ἐρα μονόξυλο ηῆρα ἐκεῖ κι’ ἐπέρασα τὴ λίμνη.

Προγέτει τὰ Γιάννινα ἄφησα καὶ τὰ λαγκάδια πῆρα.

Ο ΧΩΡΙΣΜΟΣ

ΧΡ. ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

A'

Ξημέρωναν Χριστούγεννα στὸ χωριό.

Ἡ μέρα ἔδειχνε κλεισμένη, ἡ γῆ ἦταν χιονοστρωμένη, ὁ οὐρανὸς χιόνιζε καὶ τὸ μάτι δὲν μποροῦσε νὰ ἴδῃ πιότερο ἀπὸ μιὰ ντουφεκιὰ τόπο. Φοβερὸ ἀγριοκαίρι. Χριστούγεννα, καρδιὰ τοῦ χειμῶνα!

Καβάλλα ἀπάνω σ' ἔνα γερό, δύμορφο, καὶ ψηλὸ ἄλογο, καὶ κουκουλωμένος μὲ μιὰ μεγάλη καππότα, ἔμπαινα μὲ μεγάλη χαρὰ στὰ πολυπόθητα σύνορα τοῦ χωριοῦ μου, ὕστερα ἀπὸ νυχτοπερπάτημα δέκα πέντε ὥρων, δρόμο δέκα πέντε μερῶν καὶ ξενιτιὰ δέκα πέντε χρονῶν, μακριά, πολὺ μακριά, σὲ ξένα σύνορα καὶ σὲ ξένα βασίλεια.

Στο ποτάμι ποῦναι κάτω ἀπὸ τὸ χωριό μου, πότισα διαβαίνοντας, τὸ κατακουρασμένο ἄλογό μου. Μετὰ τὸ πότισμα τράβηξα τὸν ἀνήφορο, ποὺ βγαίνει ἵσα - ἵσα στὸ ἀγαπημένο μου χωριό, ἀνάμεσα ἀπὸ βράχους, ἀπὸ γκρεμούς, ἀπὸ μεγάλες πέτρες, ἀπὸ δέντρα κι' ἀπὸ λίγα ἀμπελοχώραφα.

* Ήταν πολὺ πρωΐ. Στιγμή, ποὺ πολεμάει τὸ φῶς τῆς ήμέρας πρᾶξονταν μὲ τὸ σκοτάδι τῆς νύχτας πρᾶξεν, καὶ τὸ ἄλογο ἀνέβαινε ἀργά-ἀργά καὶ βαριά-βαριά τὸν ἀνάποδο καὶ κακοπάτηγο ἀνήφορο ἀπὸ τὴ μεγάλη του τὴν κούραση καὶ τὴ μεγάλη του τὴν κομμάρα.

"Έκανε φοβερό κρύο. "Αγριος βιοριάς φυσοῦσε σὰ λυσσασμένος ἀπὸ πίσω μου, καὶ μὲ ἀνασήκωνε ἀπὸ τὴν σέλλα τὸ ἀλόγου μου... Τὸ χιόνι προντίζονταν * ἀπὸ κατὰ γῆς στὸ μανιωμένο φύσημά του, σὰν ἀλεύρι κάτασπρο, πότε ἀπὸ τὰ κάτω πρὸς τὸ ἀπάνω, πότε ἵσια πέρα, πότε ἵσια δῶμε, καὶ πότε μὲ περικύκλωνε ὄλογυρα σὰν ἀνεμοστρόβιλος. Καὶ δικαὶ δὲν αἰσθανόμουν καθόλου κρύο μέσα μου. Μόνο τὰ δάχτυλα τῶν ποδαριῶν μοι κρύωναν λίγο καὶ τὰ χέρια μου λιγώτερο ἀκόμα, γιατὶ κρατοῦσα μὲ τὸ δεξὶ τὸ βοϊδοτσούλι καὶ μὲ τὸ ζεφὺ τὰ χαλινάρια τὸ ἀλόγου.

"Η καρδιά μου κτυποῦσε τίκ-τάκ σὰν λιθοπάτημα ἀπὸ τὴν συγκίνηση, ποὺ ἔβλεπα ὅτι βρισκόμουν καὶ περπατοῦσα στὸν τόπο τῶν δνείρων μου, στὸν τόπο ποὺ γεννήθηκα.

Σὲ κάθε πατημασιὰ τὸ ἀλόγου μου ξάνοιγα κι' ἔνα κομμάτι ἀπὸ τὰ παιδιακίσια μου. Κομμάτι ζωῆς χαρωπῆς, γλυκιᾶς καὶ πολυαγαπημένης. "Εβλεπα τὸ μεγάλο βράχο π' ἀνέβαινα ψηλά, καὶ γλυστρώντας ἵσια κάτω, ἔφθανα ὃς τὸν πάτο, στὸ λάκκωμα, εἴτε μὲ ἔγειράματα εἴτε χωρὶς ἔγειράματα στὸ τρυφερό μου τότε κορμί. "Εβλεπα τὸ μεγάλο πουρνάρι π' ἀνέβαινα τὸ καλοκαίρι κι' ἔπιανα τὰ πουλιά μέσα στὶς φωλίτσες τους, πρὶν φτερούγισουν ἀκόμα, χωρὶς νὰ μὲ μέλη καὶ χωρὶς νὰ μὲ νοιάζῃ γιὰ τὰ τσιουρίσματα τῶν μανάδων τους, ποὺ φτερούγιζαν ψηλὰ ἀπὸ τὸ κεφάλι μου, χωρὶς νάχουν οἵ καῦμένες τὴν δύναμη νὰ μοῦ τὸ ἀρπάξουν μέσα ἀπὸ τὰ χέρια μου, τὰ σκληρά. "Εβλεπα τὸ χωράφι μου, ποὺ πηδοῦσα σὰν τὸ ζαρκάδι, μὲ τὰ συνομήλικά μου, κι' ἔπιαζα τὰ ἀγαπημένα μου παιγνίδια, ποὺ δὲν μποροῦσα νὰ τὰ χορτάσω ποτέ. "Εβλεπα τὸ ἀμπέλι μου μὲ τὴν μεγάλη βελανιδιά στὴν κορφή του, ποὺ περνοῦσα τὶς καλύτερες καὶ τὶς πιὸ εύτυχισμένες ὥρες τῆς παιδιάτικης ζωῆς μου, τρώγοντας γλυκύτατα σταφύλια, ὀριμώτατα σῦκα καὶ ζουμερώτατα φοδάκινα.

"Ήταν ὅλα ὅπως τὰ εἶχα ἀφήσει ἐδῶ καὶ δέκα πέντε χρόνια. "Ολα στὸν τόπο τους καὶ στὴν θέση τους.

Τὸ χιόνι ἔξακολουθοῦσε νὰ πέφτῃ. "Ο βοριᾶς ἔξακολουθοῦσε ν' ἀγριοφυσάῃ. Τὸ κρύο ἔξακολουθοῦσε ν' ἀντρειεύεται καὶ τὸ ἀλογο ἔξακολουθοῦσε ν' ἀνεβαίνῃ τὸν ἀνήφορο ἀργά - ἀργά, «γκρούπ - γκρούπ...»

Εἶχα σκαπετήσει * μιὰ μικρὴ φακούλα καὶ δὲ μοῦ εἶχε μείνει, παρὰ νὰ σκαπετήσω ἀκόμα μιά, γιὰ νὰ μπορέσω ν' ἀγναντέψω τὸ χωριό μου, ποὺ κάθε σπίτι του καπνίζει ἀδιάκοπα χειμώνα

καλοκαίρι καὶ νὰ ἵδω τὸ σπίτι μου μὲ τὸ πλατύχωρο αὐλόγυρο του καὶ μὲ τὸ μεγάλο δέντρο του στὴ μέση τῆς αὐλῆς του, ποὺ χρησιμεύει τὸ καλοκαίρι κι' ὡς κατοικιό, κι' ὡς τραπέζαριά, κι' ὡς σάλλα, κι' ὡς τόπος ὕπνου, κι' ὡς χωροστάσι * ποὺ μαζεύεται τὸ χωριό, γιὰ νὰ κρίνῃ τὶς διαφορές του καὶ τὰ χωριανὰ ζητήματά του. καθὼς τὸ θέλει ὁ προεστός, ποὺ ἡ γνώμη του πάντα εἶναι σύμφωνη μὲ τὴ γνώμη τῶν πολλῶν.

Μᾶρτιονταν στὸ νοῦ πόσες φορὲς ξαπόστασα καὶ ξεκουράστηκα καίτω ἀπὸ τὸ τὸν ἵσκιο αὐτουνοῦ τ' ἀγαπημένου δένδρου, καὶ πόσες φορὲς μάλλωσα μὲ τὸ φτερωτὸ κοπάδι τῆς μάνας μου, τὶς κόττες, ποὺ ἥμελαν νὰ μ' ἀρπάξουν ἀπὸ τὰ χέρια τὸ νόστιμο ψωμοτύρι μου.

Ἄμετρητη χαρὰ πλημμυροῦσε τὴν καρδιά μου, ἐπειδὴ ξινάβλεπα τὴ γῆ τῶν παπούδων μου, τὴ γῆ ποὺ εἴδα γιὰ πρώτη φορὰ τὸ γλυκὸ φῶς τοῦ ἥλιου καὶ κατάλαβα γιὰ πρώτη φορὰ τὸν ἑαυτό μου ὡς ἄνθρωπο. Μᾶρτιονταν νὰ ξεκαβαλλικέψω καὶ κατεβαίνοντας νὰ φιλήσω καὶ ν' ἀγκαλιάσω ὅ,τι ἔβλεπα κι' εὔρισκα μπροστά μου· χῶμα, πέροες, χαμόκλαδα, δένδρα. Ἄλλὰ ὁ πόθος μου νὰ φτάσω ὅσο τὸ δυνατὸ γληγορώτερα στὴ φάρη, ποὺ ἤταν μπροστά μου, καὶ μ' ἐμπόδιζε νὰ ἵδω τὸ χωριό μου καὶ τὸ σπίτι μου, δὲ μ' ἄφηνε νὰ κατεβῶ καὶ νὰ ἴκτελέσω τὸν ἄγιο μου σκοπό.

— "Α! ἔλεγα μέσσα μου, πότε νὰ φτάσω ψηλὰ σ' ἔκεινη τὴ φάρη γιὰ νὰ ἵδω ἀπ' ἔκει ποὺ ὠνειρευόμουν δέκα πέντε χρόνια στὰ ξένα, καὶ νὰ οίζω τὸ ντουφέκι τοῦ ξενιτεμένου, γιὰ νὰ μάθῃ τὸ χωριό τὸν ἐρχομό μου.

Καὶ λέγοντας αὐτὰ χτυποῦσα τὸ κακόμοιρο τ' ἄλογο μὲ τοὺς φτερονιστῆρες μου, κι' αὐτὸ τὸ καῦμένο πηδοῦσε ἀγκομαχώντας καὶ μοῦ φαίνονταν, ὅτι πηδοῦσε στὰ σύννεφα, ἀλλὰ ὁ δρόμος δὲν τελείωνε!

Τὸ χιόνι ἐξακολουθοῦσε νὰ πέφτῃ. Ὁ βιοτὸς ἐξακολουθοῦσε ν' ἀγριοφυσάρῃ. Τὸ κρύο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀντρειεύεται καὶ τὸ ἄλογο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀνεβαίνῃ τὸν ἀνήφορο ἀργά - ἀργά, «γκρούπ - γκρούπ - γκρούπ».

Χίλια δυὸ πράματα γεμάτα γλυκὲς ἀνάμνησες τοῦ παιδιακού μου καιροῦ, σὰν ἀφροστεφανωμένες εἰκόνες, ζωγραφισμένες μὲ οὐράνια χρώματα, ἐμφανίζονταν μπροστά μου κι' ἀρχίζαν νὰ καταπραΐνουν τὴν ἀνυπομονησία μου. Ἐδῶ ἔβλεπα τὸν ἑαυτό

μου μικρὸ παιδί, νὰ τρέχω ξυπόλυτος καὶ στὸ τρέξιμο νὰ μοῦ μπῆ στὸ ποδάρι ἔνα φοβερὸ παλιούρισιο ἀγκάθι. Ἐκεῖ γιὰ πρώτη φορᾶ ἔβλεπα νὰ σκοτώνω μιὰ πυκνόμαλλη καὶ μαυρονόρα ἀλεποῦ, ποὺ κράτας ἀκόμα στὸ στόμα της τὴν δύμοφότερη καὶ βαρύτερη κόττα τοῦ χωριοῦ, πούσκουζε ἡ καῦμένη βραχνὰ· βραχνὰ κι' ἀδύνατα-ἀδύνατα «κράα-κράα...». Παρέκει, πίσω ἀπὸ μιὰ μεγάλη πέτρα, ἔβλεπα νὰ μὲ πιάνῃ ὁ δάσκαλός μου ἀπὸ τὸ αὐτὸ σφιχτὰ-σφιχτά, γιατὶ μὲ ηὔρε νὰ στιῶ πλάκες γιὰ νὰ τσακώσω κοτσύφια κι' ἄλλα στερόπουλα, πρᾶμα, ποὺ μᾶς τὸ εἶχε ἀπαγορεμένο καὶ νὰ μὲ τραβάῃ γιὰ νὰ μὲ πάῃ μπροστὰ στὸ ἄλλα μαθητούρια τοῦ χωριοῦ, ποὺ κάναμε σχολειὸ χειμώνα καλοκαίρι στὸ νάρθηκα τῆς ἐκκλησιᾶς, καὶ τὸ Ψαλτήρι ἦταν γιὰ μεγαλύτερο μάθημα ἀπ' ὅλα τὰ μαθήματα. Ἔβλεπα νὲ ἀνεβοκατεβαίνω στὸ δρόμο τοῦ ποταμοῦ χιλιάδες φορές, πότε ἀπάνω στὶς πλάτες τῆς μάνας ἡ τῆς ἀδελφῆς μου, πότε περπατώντας καὶ πότε καβάλλα.

Ἔβλεπα οὲ μιὰ πλαγιά, ἐκεῖ πέρα, τὴν ἀδερφή μου νὰ βόσκῃ ζυγούρια* καὶ κατσίκια καὶ νὰ μοῦ λέγῃ τραγούρια, καὶ μοῦ φαίνονταν πὼς ἄκουα ἀκόμη τὴν ἀγγελική της φωνή.

Μὲνα λόγο, ἔβλεπα τόσα ποὺ δὲν μποροῦν νὰ μποῦνε στὸ ἄντο ἐδῶ τὸ χαρτί. Νιᾶτα σπαρμένα κατὰ γῆς, σὰν λουλούρια ἀποιλιάτικα, σὰν ἄνθια μαγιάτικα, σὰν τριαντάφυλλα μοσχομυρωδᾶτα.

Τὸ χιόνι ἔξακολουθοῦσε νὰ πέφτῃ. 'Ο βοριάς ἔξακολουθοῦσε νὲ ἀγγιοφυσάῃ, τὸ κρύο ἔξακολουθοῦσε νὲ ἀντρειεύεται καὶ τὸ ἄλογο ἔξακολουθοῦσε νὲ ἀνεβαίνῃ ἀργὰ-ἀργὰ τὸν ἀνήφορο «γκρούπ-γκρούπ-γκρούπ...».

Λίγος δρόμος μοῦ εἶχε ἀλομείνει ἀκόμα, ὅσο νὲ ἀνεβῶ στὴν ράχη, ἀλλὰ δὲν τελείωνε ποτέ! Τὴν ὑπομονή μου δέχονταν ἀνυπομονησιὰ καὶ τὴν ἀνυπόθετησιά μου ὑπομονή. Ἐκεῖ καταστενοχωριόμουν γιὰ τὸ ἀργοβάδισμα τὸ ἀλόγον μου, γιὰ τὴν ὁρμὴ τοῦ ἀνέμου, γιὰ τὶς τουλούπες τοῦ χιονιοῦ πόδερναν τὸ πρόσωπό μου, γιὰ τὸ κρύο πὲ ἀρχίζε νὰ μὲ ἀνεβαίνῃ ἀπὸ τὰ πόδια ὡς τὴν κάρδια, καὶ νὰ μοῦ τρυπάῃ τὰ κόκκαλα, γιὰ τὸν ἀτέλειωτο δρόμο, κι' ἐκεῖ βρισκόμουν ἥσυχος-ἥσυχος στὴ ζεστὴ καὶ γλυκιὰ ἀγκαλιὰ τῆς ὑπομονῆς, καὶ στοχαζόμουν τὴ στιγμὴ ποὺ θὰ ἔμπαινα στὸ σπίτι μου, τί χαρὰ θὰ ἔκανε ἡ μανούλα μου ποὺ μᾶγραφε στὸ ὑστερό της γράμμα, ὅτι τὰ συμφώνησε μὲ τὸ χάρο νὰ τὴν καρτερέσῃ νὰ μὲ δεχτῇ πρῶτα ἀπὸ τὰ ξένα, κι' ὕστερα νὰ τοῦ παραδώσῃ τὴν ψυχή της. Στοχαζόμουν τὸ πανη-

γύρι ποὺ θὰ ἔκανε ἡ δόφανὴ μοναχοθυγατέρα μου, ποὺ τὴν εἶχα ἀφήσει μικρή, πολὺ μικρή, βυζανιάρική, σαράντα μερῶν φώσινο, δταν κίνησι νὰ πάω μακριὰ στὰ ξένα, νὰ προκόψω καὶ νὰ πλουτίσω τὸ σπίτι μου. Στοχαζόμουν τὸν ἀναγαλλιασμὸ τῆς ἀδερφῆς μου, ποὺ τὴν εἶχα ἀφήσει μικρούλα καὶ θὰ τὴν εὔχαριστηση ποὺ θὰ αἰσθανόνταν οἱ χωριανοί μου, ποὺ ἄμα θὰ μ' ἔβλεπαν νὰ μπαίνω στὸ ἀντροφημασμένο πατρικό μου, θὰ ἔτρεχαν νὰ μ' ἀγκαλιάσουν καὶ νὰ μὲ φιλήσουν δῖοι, μικροί, μεγάλοι, ἄντρες καὶ γυναικες.

"Ολα αὐτὰ ἀνακατεύονταν μέσα στὸ μυαλό μου, τὸ ἔνα κατόπι τ' ἀλλούνοῦ, σὰν κῦμα, π' ἀκολουθάει τὸ κῦμα, καὶ μάκραιναν ὡς χίλιες δρογινὲς τὴν ὑπομονή μου. 'Αλλ' ἄμα ἔρριχνα τὰ μάτια μου, ποδὸς τὴν φάχη, ποὺ ἦταν πάντα μπροστά μου, μοῦ φαίνονταν, δτι ἔφευγε κι' αὐτὴ μὲ τὴν ἴδια γρηγοράδα ποὺ κυνηγοῦσα νὰ τὴν φτάσω, μ' ἔπιανε ἡ στενοχώρια τῆς ἀνυπομονησιᾶς κι' ἔπιανα μὲ μανία νὰ κεντάω τὰ πλευρὰ τοῦ κακομοιδιασμένου ζώου, ποὺ εἶχα κάτωθέ μου, κι' αὐτὸ τὸ δύστυχο, γεμάτο ὑπακοὴ σκλάβου, κι' ὑπομονὴ Ἰώβ, ἀφήνοντας μικρὸ βυγγήτο μέσα ἀπὸ τὰ στήμια του, τραβοῦσε μπροστὰ μ' ὅση δρμὴ μποροῦσε νὰ βάλῃ, χωρὶς νὰ δείξῃ τὸ παραμικρὸ κάκιωμα γιὰ τὰ σκληρὰ κι' ἀπάνθρωπα κεντρίσματα ποὺ τοῦ τραβοῦσα στὰ πλευρὰ μὲ τοὺς φτερνιστῆρες μου.

Τὸ χιόνι ἔξακολουθοῦσε νὰ πέφτῃ. 'Ο βοριὰς ἔξακολουθοῦσε ν' ἀγριοφυσάῃ. Τὸ κρύο ἔξακολουθοῦσε ν' ἀντρειεύεται, καὶ τ' ἀλογο ἔξακολουθοῦσε ν' ἀνεβαίνῃ τὸν ἀνήφορο ἀργὰ - ἀργὰ «γκρούπ-γκρούπ-γκρούπ . . . ».

Λίγες δρασκελίες μοῦ εἶχαν μείνει ἀκόμα ὅσο νὰ φτάσω στὴν κορφὴ τῆς φάχης ποὺ ἔκρυψε τὸ πολυπόθητο χωριό μου, καὶ λίγες ἀκόμα στιγμές, δσο ποὺ νὰ φίξω τὴν χαρμόσυνη ντουφεκιά τοῦ ξενιτεμένου, ποὺ θὰ ἔκανε δλες τὶς καρδιὲς τοῦ χωριοῦ νὰ λαχταρήσουν ἀπὸ χαρὰ καὶ λίγες θὰ ἦταν οἱ καλότυχες, ποὺ θὰ δεχόνται ξενιτεμένο, ἀλλὰ ἡ ἀνυπομονησιά μου σήκωνε κεφάλι, μέσα στὰ στήμια μου πάλι, κακομούτσουνη καὶ φοβερή, καὶ μ' ἔκανε νὰ νομίζω, δτι τὰ ποδάρια τ' ἀλόγου μου ἦταν καρφωμένα ψηλὰ στὴ γῆ, καὶ βρίσκομουν ἀπὸ πολλὴν ὥρα στὴν ἴδια μεριά. Τὸ χτύπησα τότε τ' ἀλογο γιὰ ὕστερη φορά, μ' ὅση δύναμη εἶχα ἀπάνω μου καὶ σὰ νὰ ἔκανε φτερὰ τὸ καῦμένο τὸ

ζῶο, βρεθήκαμε στὴν κορφὴ τῆς χιλιοπόθητης φάκης! Δόσα σοι
δὲ Θεός!

B'

Ἐκεῖ τὸ κρύο τοῦ βοριά καὶ τὸ χιόνι θὰ ἥταν δυνατώτερο,
ἀλλὰ τὸ χωριό μου ποὺ ἔδειχνε τὸ συμπάθητικὸ πρόσωπό του
ἀπὸ δυὸ ντουφεκιές τόπο μακριά, μὲν ἔκαμε νὰ μὴν αἰσθάνωμαι
τὴν ἀγριάδα τους.

“Ολο τὸ χωριὸ ἥταν συμμαζεμένο στὴν πλαγιὰ τοῦ βουνοῦ,
σὰν κοπάδι καλογραικιασμένο. Κάθε σπίτι ἔμοιαζε μὲ πρόβατο
καὶ κάθε παράσπιτο μὲ ἀρνί. Τὸ σπίτι τὸ δικό μου, μεγαλύτερο
ἀπ’ ὅλα τ’ ἄλλα, φαίνονταν σὺ βαρυκούδουνο γκειέμι ποὺ μπο-
ρεῖ νὰ σύρῃ πίσω του χίλια κεφάλια πρόσβατα.

“Αμα τὸ ξεκάμπισα τὸ χωριό μου, ἔροιξα μιὰ βαρυογιομάτη
ντουφεκιά, γιὰ νὰ νοιώσουν οἱ χωριανοί, δτι «ξενιτεμένος ἔρχε-
ται!» καὶ ἀπὸ τὸν πολὺν τὸ βρόντο τοεῖς φορὲς ἀχολόβησαν τὰ
λακκώματα οἱ φεματιές καὶ τὰ βουνόπλαγα.

Καρφώνοντας τὰ μάτια μου στὸ ταπεινὸ καὶ συμπαθητικὸ
χωριό μου, νόμιζα δτι οἱ σκεπές του ἐκεῖνες, ποὺ κάπνιζαν ἥσυ-
χα - ἥσυχα, οἱ καλύβες του, τ’ αὐλόδεντρά του, οἱ αὐλόγυροί του,
οἱ φτάχτες του, οἱ φίζιμιόπετρες* του, ποὺ σκέκουν σκόρπιο, ἐδῶ
κι’ ἐκεῖ σὰν ἀπολιθωμένοι γιγάντοι, οἱ δρόμοι του, οἱ κῆποι του,
τὰ ὅλα του, δτι ζωντάνεψαν, δτι ἔτρεχαν χαμογελώντας καὶ χορο-
πηδώντας τὸ ἔνα κατόπι τ’ ἄλλουνοῦ, καὶ προχωροῦσαν κατ’
ἐπάνω μου, γιὰ μὲν ἀποδεχτοῦν καὶ νὰ μοῦ ποῦνε τὸ γλυκὸ χαι-
ρετισμό :

—«Καλῶς ὥρισες ἀπὸ τὰ ξένα! Δόξα σοι δὲ Θεός, ποῦρθες
γερὸς καὶ καλά!»

Ἀπέραντο πέλαγο χαρᾶς κι’ ἀναγαλλιασμοῦ εἶχε πλημ-
μυρίσει τότε τὴν καδιά μου. “Ο, τι ἔβλεπα μπροστά μου ἥταν
μαγευτικὸ καὶ μοῦ φαίνονταν, πὼς ἔπλεα μὲ δλάνοιχτα πανιὰ
σὲ πέλαγο δίχως ἄκοη εὐτυχίας.

Τὸ χιόνι ἔπαψε νὰ πέφτῃ πιὰ καὶ μεταβάλθηκε σὲ γλυκιὰ
ζεστασιά. Ο μανιωμένος βοριάς ἔπαψε νὰ βούτηη πιὰ καὶ μετα-
βάλθηκε σὲ δροσόπνιχτο καὶ μοσχοβολᾶτο καλοκαιρινὸ ἀγεράκι,
καὶ τ’ ἄλογό μου ἔπαψε ν’ ἀνεβαίνῃ πιὰ τὸν ἀνήφορο ἀργά -
ἀργά, καὶ βρέθηκε μέσα στὸν αὐλόγυρο τοῦ σπιτιοῦ μου!

Στὸ ἔμπα μου, ἔτρεξε πρῶτος - πρῶτος δὲ γέρικος σκύλος τοῦ
σπιτιοῦ μου, δὲ Μούργκας, καὶ φίχηκε μὲ τὰ μπροστινά του πό-

δάρια ἐπάνω στὴ σέλα τοῦ ἀλόγου καὶ μὲ κάτι κουνήματα τοῦ κεφαλιοῦ του, καὶ μὲ κάτι φωνές, ποὺ ἔβγαζε ἀπὸ τὸ στόμα του, ἥθελε ν' ἀποδείξῃ τὴ μεγάλη χαρά του γιὰ τὸν ἑοχομὸ τοῦ ξενιτεμένου ἀφέντη του. Στὰ μάτια του μέσα ἔλαμπε σὰν ἀνοιξιάτικη δροσιά, ἀνάμεσα σὲ φύλλα τριανταφυλλιοῦ, ἔνα ἀναγάλιασμα ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ γραφτῇ. Ἐκείνη τὴ στιγμή, ποὺ ὁ Μούργκας εἶχε οιγμένα τὰ ποδάρια ψηλὰ στὴ σέλλα, καὶ παραπονιόταν μέσα του, γιατὶ νὰ μὴ ἔχῃ χαρίσει κι' αὐτουνοῦ ὁ Θεὸς λόγο, γιὰ νὰ καλωσορίσῃ τὸν ἀφέντη του ἀνθρωπινά, ὁ γάτος τοῦ σπιτιοῦ, ὁ Λιάρος, πήδησε πίσω ἀπὸ τὴ στέγη κι' ἔγινε καπνός!

"Υστερα κατάφτασε ἡ μάνα μου κουτσά-στραβὰ ἀπὸ τὰ γερατιά, ξεσκούφωτη ἀπὸ τὴ χαρά της, καὶ μὲ τὰ μάτια γεμάτα δάκρυα, ἄγια δάκρυα μητρικά. Τοίτη κατάφτασε ἡ θυγατέρα μου, κορίτσι ὅμορφο, γερὸ κι' ἀσπροκόκκινο, μὲ δυὸ μεγάλα μεγάλα καὶ μαῦρα μαῦρα μάτια, ποὺ βρίσκονται στὸ σύνορο τῆς ήλικίας τοῦ παιδιοῦ τῆς νύφης. Τετάρτη κατάφτασε ἡ ἀδελφή μου μὲ τὸν ἄντρα της καὶ τὰ παιδιά της, ποὺ ἔβλεπα γιὰ ποώτη φορού, καὶ σὰν νὰ ἦμουν ἄψυχο πρᾶγμα, μ' ἀρπαξαν στὴν ἀγκαλιά τους καὶ μ' ἔφεραν καὶ μ' ἀπόθεσαν μέσα στὸν καλὸ τὸν δύτα.

"Εφερα γύρω τὰ μάτια μου στὸ σπίτι, καὶ ἔίδα πὼς δὲν εἶχε ἀλλάξει τίποτες ἀπὸ μέσα. Νόμισα πὼς ἔλειπα ἀπὸ τὰ χτες. "Ολα ἡταν στὴν ἴδια τους θέση, ὅπως τὰ εἶχα ἀφήσει, καὶ μοναχὰ οἱ ἀνθρωποι εἶχαν ἀλλάξει ὅλοι. Ἀπ' αὐτουνούς, ἄλλοι ἀπὸ παιδιὰ ἔγιναν νύφες, ἄλλοι ἀπὸ νιοὶ γερόντοι, ἄλλοι ἀπὸ τὸ Τίποτε φύτρωσαν ἀνθρωποι, καὶ ἄλλοι—ἄλιμον! — ἔλειψαν ὀλότελα! Ἡ μιὰ ἀδελφή μου, δ' ἔνας ὁ θεῖος μου, ἡ γυνάκια μου κι' ὁ πατέρας μου, δὲν βρίσκονται πιὰ στὸ δευτέρι τῶν ζωντανῶν, ἄλλὰ εἶχαν ταξιδέψει γιὰ τ' ἀνεγγύριστο ταξίδι τοῦ Κάτω-Κόσμου, ἀπ' ὅποιθε οὔτε γυρίζει κανεὶς ποτὲ οὔτε γράμματα ἢ χαιρετίσματα ἔρχονται.

"Η καρδιά μου ἐκείνη τὴ στιγμὴ εἶχε γίνει ἀπέραντο πέλαγο καὶ μέσα σ' αὐτὸ τὸ πέλαγο πότε ἡ λύπη ἀρμένιζε μ' ὀλάνοιχτα πανιὰ καὶ σηκώνονται τὰ κύματα γύρω της ὡς τὸν οὐρανό, πότε ἡ χαρὰ ἔβγαινε στὴ μέση κι' ἔκανε τὸ νερόχυτιστο κάμπο του ἥσυχο καὶ μαλακὸ σὰν πρόσωπο ἀπέραντο κρυσταλλένιον καθρέφτη.

"Αν κι' ἀπὸ πολλὰ χρόνια εἶχα μάθει τοὺς σκληροὺς θανάτους, πόδουν γίνει στὸ σπίτι μου, κι' ὁ Γιατρὸς-Καιρὸς ἔχουσε τὸ σωτήριο μπάλσαμό του στὶς ἀνοιγμένες πληγὲς τῆς καρδιᾶς μου, πάλι δὲν μποροῦσα νὰ μὴ αἰσθανθῶ ἄλλη μιὰ φορὰ τὴ λύπη ἀκέρια γιὰ τὸν παράκαιο χαμὸ τῶν πολυαγαπημένων μου. Τὰ δάκρυα μου πλημμύριζαν σὰν ποτάμια καὶ πάσκιζαν νὰ μὲ πνίξουν, ἀλλ' ἀμα ἔρριχνα τὰ μάτια μου στὴ μάνα μου, ποὺ τὰ γεράμιτά της κι' ἡ μητρική της λαχτάρα μοῦ φυσοῦσαν ἅγιο σέβας, στὴ θυγατέρα μου, ποὺ ἡ ἀγάπη της κι' ἡ δροσερή της νιότη φύτευαν στὴ ματωμένη μου καρδιὰ τὴν πιὸ γλυκύτερη χαρὰ καὶ τὴν πιὸ μεγαλύτερη ἐλπίδα, καὶ στὴν ἀδερφή μου καὶ στὸ γαμπρό μου, ποὺ ἡ ἀγάπη τους καὶ ἡ εἰλικρινῆς τους ἔγνοια μ' ἔκαναν νὰ γεμίζω παρηγοριά, σταματοῦσαν τὰ δάκρυα μου καὶ σκορποῦσε ὁ πόνος μου, σὰν πῶς σκορπίζονται τὰ σύννεφα στὸν οὐρανό, ὅταν φυσάῃ δυνατὸς βοριάς. Πάντα τὸ Τώρα νικάει τὸ *Πρόιτο*.

Σ' αὐτὸ ἀπάνω κατάφθασαν κι' οἱ σιμώτεροι γειτόνοι νὰ μὲ καλωσορίσουν. "Υστερα ἀπ' αὐτούνοὺς κι' οἱ μακρινώτεροι, καὶ λίγο λίγο τὸ σπίτι μου δέχτηκε μέσα στοὺς κόρφους του, ὅλο τὸ χωριό, ἀντρες, γυναικες καὶ παιδιά, γιατὶ εἶναι χρέος ἅγιο νὰ τρέχῃ κανεὶς νὰ χαιρετάῃ Ξενιτεμένο καὶ νὰ πανηγυρίζῃ τὸν ἐρχομό του.

Φιλήματα ἀπ' ἑδῶ, ἀγκαλιάσματα ἀπ' ἐκεῖ, ἀναγάλλιασμα ἀπὸ τούτη τὴ μεριά, γέλια ἀπὸ ἐκείνη, σταυρώνονταν κάθε στιγμὴ σ' ἐκεῖνο τὸ χαρούμενο πανηγύρι, ποὺ ἐγὼ ἦμουν αἰτία καὶ κέντρο.

Στὴν τιμημένη μας καὶ ποθητή μας Πατρίδα ἡ Ξενιτιὰ τὰ συμπαθέει ὅλα. Ζήλιες, διαφορές, μαλλώματα καὶ δχτοιες,* τὰ λυώνει ὅλα ἡ Ξενιτιά, σὰν πῶς λυώνει ἡ νοτιὰ τὸ χιόνι. Ὁ Ξενιτεμένος εἶναι ἅγιο πρᾶγμα, ποὺ σέρνει τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν ἀγάπη τῶν χωριανῶν καὶ ὅλου τοῦ κόσμου πέρα καὶ πέρα.

Τὴ στιγμὴ ἐκείνει τὸ σπίτι μου ἔμοιαζε κρινὶ* μελισσιῶν στὸν καιὸν τοῦ καλοκαιριοῦ, ποὺ μαζεύονται στὴ θύρα καὶ μπανοβγαίνουν τὰ μελίσσια.

Τέλος ἡ μάνα μου ἀνοιξε τὴ νυφική της κασέλα, ποὺ εἶχε μέσα φυλαγμένα ἀπ' ὅλα τὰ πωρικὰ ποὺ βγαίνουν στὸ χωριό μου κι' ὅλα τὰ γλυκίσματα ποὺ κάνουν ἐκεῖ: σῦκα, σταφίδες, μῆλα, καρύδια, ρόδιδα, κυδώνια, μουστόπητες, σιουμπέκια,* καὶ

συκομαΐδες,* κι' ἄρχισε νὰ τὰ μοιράζῃ πολλὰ-πολλὰ στὰ λιανοπαιίδια, ποὺ εἶχαν τρέξει δλα, ἀμα ἔμαθαν τὸν ἔρχομό μου, γνωρίζοντας ὅτι θὰ καλοπλερώνονταν ὁ κόπος τους γι' αὐτό. Ἡ ἀδερφή μου ἄρχισε νὰ πλάθη πήττα, ἡ θυγατέρα μου κερνοῦσε τοὺς μεγάλους ωραὶ μὲ τὸ μισοκάρικο τὸ παγούρι, ὁ γαμπρός μου κάθισαν σιμά μου καταχαρούμενος, κι' ἐγὼ μολογοῦσα σ' ἑκείνους ποὺ μὲ φωτοῦσαν πῶς πέρασα τὸν καιρὸ μου στὴν ξενιτιά, τί εἶδα, τί ἀκουσα, τί ἔμαθα, τὶ ἔκανα, ποιὸν πατριώτη εἶδα κι' ἀντάμωσα, ἀπὸ ποιοὺς καὶ σὲ ποιοὺς ἔφερα γράμματα, πῶς εἶναι ὁ τάδες χωριανός μας, τὶ δουλιὰ κάνει ὁ τάδε πλησιοχωρίτης μας, μ' ἔνα λόγο ἔδινα ταχτικὴ ἀναφορὰ καὶ ταχτικὸ λογαριασμὸ τοῦ τί ἔκανα, τί ἀκουσα, τί εἶδα καὶ τί ἔμαθα, σ' ὅλο τὸν καιρὸ τῶν δεκαπέντε χρονῶν, ποὺ βρίσκομουν στὴν ξενιτιά.

"Υστερα ἄρχισαν νὰ φεύγουν λίγοι - λίγοι δλοι οἱ χωριανοί μου κι' ἔμεινα μόνος μὲ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ σπιτιοῦ μου. Καθήσαμεν δλοι σταυροπόδι γύρα στὴ στιά,* ποὺ ἔκαιε σὰν καμίνι περιμένοντας νὰ ἐτοιμαστῇ τὸ γιόμα,* ἐνῷ μπροστά μας ἦταν ξαπλωμένος ὁ γάτος τοῦ σπιτιοῦ, καὶ πίσω μας καθόνταν στὰ πισινά του ποδάρια ὁ σκύλος, ὁ Μούργκας, προσέζοντας στὶς κουβέντες μας, σὰν πῶς προσέζουν τὸ Βαγγέλιο, βλέποντάς μας κατάματα δσους δὲν τοῦ εἶχαν γνωρισμένες τὶς πλάτες καὶ πιότερο ἔμένα τὸ νοικοκύρη καὶ τόσο πολὺ πρόσεχε τ' αὐτί του καὶ τόσο πολὺ κάρφωνε τὰ μάτια του ψηλά μου, ποὺ μ' ἔκανε σὲ λίγο νὰ πιστέψω, ὅτι θὰ ἀνακατώνονταν στὶς κουβέντες μας, μιλώντας μὲ ἀνθρώπινη γλώσσα !

Γ'

"Ἡ ζέστα, ἡ χαρά, τ' ἀναγάλλιασμα, οἱ κόποι τοῦ δρόμου, ἡ ἀϋπνία καὶ ἡ συγκίνηση, νάρκωναν τόσο πολὺ τὸ πνεῦμα μου καὶ τὸ κορμί μου, ὥστε καθώς βρίσκομουν ἔκει, γύρισα τὸ κεφάλι μου στὴ μοσκοβιλημένη παρθενικὴ ἀγκαλιὰ τῆς θυγατρός μου, ἔκλεισα γλυκὰ - γλυκὰ τὰ μάτια μου, κι' ἀποκοιμήθηκα... κι' ὅταν ξύπνησα, κι' ἀνοιξα τὰ μάτια μου, δὲν εἶδα τίποτα μπροστά μου.

Μάνα, θυγατέρα, ἀδερφή, στίτι, χωριό, πατρίδα, ἦταν δλα φευγάτα ! Βρίσκομαι καὶ βρίσκομαι ἀκόμα στὰ ἔρημα τὰ ξένα, κι' δλα ὅσα εἶδα δὲν ἦταν ἀλλο παρὰ μιὰ γλυκιὰ ὑπνοφαντασία, ἔνα εὐτυχισμένο ὅνειρο, ποὺ μοῦ δώρησε ἡ ἀγάπη τῆς Πατρίδας μου, ξημερώνοντας τῶν Χριστουγέννων !

Ο ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Σ' ἀφήνω γειά, μαρούλα μου, σ' ἀφίγω γειά, πατέρα,
ἔχετε γειά, ἔδελφάκια μου καὶ σεῖς ξαδερφοποῦλες.
Θὰ φύγω, θὰ ξενιτευθῶ, θὰ πάω μακριὰ στὰ ξένα.
Θὰ φύγω, μάνα, καὶ θάρσω, νὰ μὴν πολυλυπιέσαι.
— Απὸ τὰ ξένα πὸν βρεθῶ μηνύματα σοῦ στέλνω
μὲ τὴ δροσιὰ τῆς ἀνοιξης, τὴν πάχνη τοῦ χειμώνα,
καὶ μὲ τὸ ἀστέρια τοῦρανοῦ, τὰ ρόδα τοῦ Μαΐου.
Θερὰ σοῦ στέλνω μάλαμα, θερὰ σοῦ στέλνω ἀσήμι,
Θερὰ σοῦ στέλνω πράματα π' οὐδὲ τὰ συλλογιέσαι.
— Παιδί μου, πάαινε στὸ καλὸ κι' ὅλοι οἱ ἄγιοι κοντά σου,
καὶ τῆς μαρούλας σου ἡ εὐχὴ νὰ εἴναι γιὰ φυλακτό σου
νὰ μὴ σὲ πιάνῃ βάσκαμα καὶ τὸ κακὸ τὸ μάτι.
Θυμήσου μέ, παιδάκι μου, κι' ἔμε καὶ τὰ παιδιά μου,
μὴ σὲ πλαινέσῃ ἡ ξενιτιὰ καὶ μᾶς ἀλησμονήσῃς.
— Κάλλιο, μαρούλα μου γλυκιά, κάλλιο νὰ σκάσω πρῶτα,
παρὰ νὰ μὴ σᾶς θυμηθῶ στὰ ἔρημα τὰ ξένα !

Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΥ

ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

Ἐψὲς δ ἥλιος ἔδυνε στὴν ἄγια μου πατρίδα
Κι' ἔνα τοῦ δῶκαν φίλημα σὲ θλιβερὴν ἀχιέδα
Νὰ μοῦ τὸ φέρο ἔμένα.
Θέλω νὰ ἴδω τὴ μάνα μου, τὸ ἀδέρφια νὰ φιλήσω,
Στὸν τάφο τοῦ πατέρα μου θέλω νὰ προσκυνήσω.
Βαρέθηκα τὰ ξένα !

Μικρὸ - μικρὸ μὲ δρφάνεψε ἡ ἀλύπητή μου μοῖρα,
Μικρὸ - μικρὸ τῆς ξεριτιᾶς τὸ μονοπάτι πῆρα
Μὲ χείλη πικραμένα.

*Mὰ τώρα πιὰ τὰ χόρτασα τῆς ξενιτιᾶς τὰ κάλη,
Ἄντελαι καὶ παράδεισος, θὰ τὴν ἀφήσω πάλι,
Βαρέθηκα τὰ ξένα !*

*Μικρὸ χελιδονὶκι μου, γιὰ μὰ σταλίτσα στάσουν,
Γιὰ μὰ σταλιὰ λυπήσουν με καὶ δῶσ^ο μου τὰ φτερά σου,
Τὰ λεφτοκαμωμένα !
Θέλω στὸ δύστυχο κι^ο ἐγὼ στὸ σπίτι μας νὰ πάγω,
Θέλω στῆς μάρνας τὸ πλευρὸ λίγο ψωμὶ νὰ φάγω,
Βαρέθηκα τὰ ξένα !*

*Ἄνδρειωμένα μου βουνά, γιὰ λίγο χαμηλῶσιε,
Γιὰ λίγο, λίγο κλίνετε, λίγη βοήθεια δῶστε
Σὲ πόδια κουρασμένα !
Πεθύμησα νὰ στολιστῶ μὲ γιορτερὸ στολίδι,
Νὰ πάγω στὴν πατρίδα μου, στ^ο ἀγαπητὸ ταξίδι,
Βαρέθηκα τὰ ξένα !*

*Φύσαι κοσμογυρίστρια, χαριτωμένη αὔρα,
Κι^ο ἄν δῆς μιὰ μάν^ο αὐτοῦ ποὺ πᾶς, βαμμένη μέσ^ο τὰ μαῆρα
Μὲ μάτια δακρυσμένα,
Μ^ε ξένα κρυψό δου φίλημα ψιθύρισε στ^ο αὐτί της,
Πηγαίνω πιὰ νὰ τὴν ἰδῶ, τ^ο ἀγαπητὸ παιδί της,
Βαρέθηκα τὰ ξένα !*

*Καὶ σεῖς, ποὺ μεγαλώσατε στὸν κόρφο τῆς μητέρας,
Ἐσεῖς, ποὺ δὲν σᾶς ἔφαγε τῆς ξενιτιᾶς ἀγέρας,
Καθὼς μὲ τρώγει ἐμένα,
Μὴ μοῦ κακοκαρδίσετε σὰν κλαίγω τὸν καῦσο μου !
Καὶ ψάλλω στὴν πατρίδα σας σὲ κάθε στεναγμό μου :
«Βαρέθηκα τὰ ξένα !»*

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΞΕΝΙΤΙΑΣ

Άραθεμά σε, ξενιτιά, μὲ τὰ φαρμάκια πόχεις!

Θὰ πάρω ἔγανταν ἀνήφορο νὰ βγῶ σὲ κορφοβούντι,
νὰ βρῶ κλαράκι φουντωτὸ καὶ οιζιμό* λιθάρι,
νὰ βρῶ καὶ μιὰ κρυόβρυση νὰ ξαπλωθῶ στὸν ἵσκιο,
νὰ πιῶ νερὸ νὰ διοσιστῶ, νὰ πάρω λίγη ἀνάσα,
ν^τ ἀρχίσω νὰ συλλογιστῶ τῆς ξενιτιᾶς τὰ πάθη,
νὰ εἰπῶ τὰ μαῦρα ντέρτια μου καὶ τὰ παράπονά μου.

*Άροιξε θλιβερὴ καρδιὰ καὶ πικραμένο ἀχεῖλι,
βγάλε κάνα χαμόγελο καὶ πὲς κάνα πραγούδι.*

— *Τραγούδια ἄντες ἔχ^τ ή μαύρη γῆ, κι^τ δ τάφος χαμογέλια,
ἔχει καὶ τοῦ παιδιοῦ ή καρδιά, ποὺ περπατεῖ στὰ ξέρα!*

Τὰ ξένια ἔχουν καῦμοὺς πολλοὺς καὶ καταφρόνια πλῆθος!

*Στὰ ξένα δὲν ἀνθίζουνε τὴν ἄροιξη τὰ δέντρα
καὶ δὲ λαλοῦνε τὰ πουλιά, ζεστὸς δὲ λάμπει δ ἥλιος,
δὲ φουλουριάζουν^{*} τὰ βουνά, δὲν πρασινίζει δ κάμπος
καὶ δὲ δροσίζει τὸ νερό, καὶ τὸ ψωμὶ πικραίνει! . . .*

*Στὰ ξένα ποιὸς θὰ σὲ χαρῇ καὶ ποιὸς θὰ σου γειάσῃ;
Ηοῦν^τ τῆς μανούλας τὰ φιλιά, τὰ χάδια τοῦ πατέρα;*

Ποῦνται τὰ γέλια τ^τ ἀδερφοῦ, κι^τ ή συντροφιὰ τοῦ φίλον;

Άν ἀρωστήσης, ποιὸς θάρρηθῇ στὴν ξενιτιὰ σιμά σου,

*νὰ σὲ ρωτᾶ τὸν πόρο σου, τὰ γιατούκα νὰ δίρη,
στὸ ἔρμο σου προσκέφαλο νὰ ξενυχτάῃ μαζί σου;*

*Κι^τ ἄν ἔρθῃ μέρ^τ ἀγλύκαρτη στὰ ξένα νὰ πεθάνης,
ποιὸς θὰ βρεθῇ στὸ πλάϊ σου τὰ μάτια νὰ σου κλείσῃ;*

Ποιὸς θὰ σου λούσῃ τὸ κορμί; Ποιὸς θὰ σὲ σαβανώσῃ;

Στὸ λείψανό σου ποιὸς θάρρηθῇ λουλούδια νὰ σὲ ωρῆ;

Καὶ ποιὸς μὲ πόρο θὰ ωχτῇ στὸ τεκνοκρέββαιό σου

γιὰ νὰ σὲ κλάψῃ; Ποιὸς θὰ είπῃ γιὰ σέρα μοιρολόγι;

Άραθεμά σε, ξενιτιά, μὲ τὰ φαρμάκια πόχεις!

Ποῦ νὰ τὸν πῦ τὸν πόρο μου, ποῦ νὰ τὸν ἀπορρίξω;

Νὰ τὸν εἰπῶ στὰ τρίστρατα, τὸν παίρνοντας οἱ διαβάτες,

νὰ τὸν ἀφήσω στὰ κλαριά, τὸν παίρνοντα τ^τ ἀγιοπούλια.

Κι^τ ἄν κλάψω, τὰ φαρμακερὰ τὰ δάκρυα ποῦ νὰ πέσουν;

Αν πέσουνε στὴ μαύρη γῆ, χορτάρι δὲ φυτρώνει,
ἄν πέσουνε στὸν ποταμό, δὲ ποταμὸς θὰ στύψῃ,
ἄν πέσουνε στὴ θάλασσα, πνίγονται τὰ καράβια
κι' ἀν τὰ βαστάξω στὴν καρδιά, μὲ λαῖν, μὲ φαρμακώνουν!
Ανάθεμά σε, ξενιτιά, μὲ τὰ φαρμάκια πόχεις!

ΔΙΟΝ. ΣΟΛΩΜΟΥ

Η ΞΑΝΘΟΥΛΑ

1

Τὴν εἰδα τὴν Ξανθούλα
τὴν εἰδα ψὲς ἀργά,
ποὺ ἐμπῆκε στὴ βαρκούλα
νὰ πάῃ στὴ ξενιτιά.

2

Ἐφούσκωντε τὸ δέρι
λευκότατα πανά,
δωσάν τὸ περιστέρι
ποὺ ἀπλώνει τὰ φτερά

3

Ἐστέκονταν οἱ φίλοι
μὲ λύπη, μὲ χαρά,
κι' αὐτὴ μὲ τὸ μαντήλι
τοὺς ἀποχαιρετᾶ.

4

Καὶ τὸ χαιρετισμό της
ἐστάθηκα νὰ ἰδῶ,
ώς ποὺ ἡ πολλὴ μακρότης
μοῦ τὸκρυψε : τὸ αὐτό.

5

Σ' δλίγο, σ' δλιγάκι
δὲν ἥξερα νὰ πῶ,

ἄντε πάντα
ἢ τοῦ πελάγους ἀφρό.

6.

Κι' ἀφοῦ πανί, μαντήλι
ἔχαθη στὸν νερό,
ἔδάκρυσαν οἱ φίλοι
ἔδάκρυσα κι' ἐγώ.

7.

Δὲν κλαίγω τὴν βαρυνύλα
μὲ τὰ λευκὰ πατιά,
μόν' κλαίγω τὴν Ξανθούλα,
πὸν πάει στὴν ξενιτιά.

Ο ΟΔΑΝΑΤΟΣ

ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

... Είχεν ἀπολύσει ἡ λειτουργία μετὰ τὴν παννυχίδα εἰς τὸ παρεκκλήσι τοῦ Ἀγίου Ἐλισσαίου, καὶ τὴν ὥραν τοῦ ἀντιδόξου ἡ γυνὴ τοῦ Μπούκη, τοῦ φίλου μου, ἀκολούθωμενη ἀπὸ τὴν μικρὰν κόρην τῆς τὴν Ἀγγελικούλα, μὲν ἐπλησίασεν εἰς τὸ στασίδι διὰ νὰ μοῦ ὑπομνήσῃ, ὡς συνήθως, ὅτι ἔπρεπε νὰ ὑπάγω εἰς τὸ γεῦμα. Τότε ἡ μικρά της παιδίσκη (ἥτο ὡς ἐννέα ἔτῶν, οοδίνη καὶ καστανή), μὲν ἔχαιρετισε καὶ μοῦ λέγει :

— "Εσὺ μπάρμπ" Ἀλέξανδρε, ψέλνεις τὰ τραγούδια τοῦ Θεοῦ.

Τραγοούδια τοῦ Θεοῦ ! Ἐκτοτε ἡ μικρὰ μὲ ἥκουε νὰ ψάλλω συνεχῶς τὰ «τραγούδια τοῦ Θεοῦ» εἰς τὸν πενιχρὸν ναΐσκον, ὅπου ἐσύχναζε τακτικὰ μὲ τὴν μητέρα της... Κι ἡ μικρὰ κόρη τὰ ἥσθανετο καὶ τὰ ἐπόθει καὶ τὰ ἔχαρακτήριζε μὲ ἀγγελικὸν αἴσθημα ὡς τραγούδια τοῦ Θεοῦ.

—"Ἐκτοτε ἀπουσίασε ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Εἶχε ἐνθυμηθῆ τοὺς πτωχοὺς οἰκείους μένοντας εἰς τὴν μικρὰν πατρίδα μου, μακρὰν τῆς ὁποίας είχα ζήσει ἐκ μικρῶν διαλειμμάτων ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τῆς ζωῆς μου. "Οταν τέλος μὲ είχον βαρυνθῆ κι ἐκεῖ, ἐτόλμησα μετὰ τρία ἔτη νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν πρωτεύουσαν μὲ τὴν ἀμυδρὰν ἐλπίδα, ὅτι δὲν θὰ ἐγενόμην καὶ πάλιν βαρετὸς εἰς τοὺς φύλους μου.

΄Αφοῦ ἔκρυβην ἐπὶ ἑβδομάδα εἰς κοινόν τινα ξενῶνα, ἐπῆγα λάθρῳ μίαν πωῶιαν νὰ ἀνταμώσω τὸν φύλον μου Νικόλαον τὸν Μπούκην. Φεῦ! τί ἔμαθα; Ὡς μικρὰ Κούλα, ήτις ἥγε τώρα τὸ ἐνδέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας της, ἥτο ἄρρωστη βαριά. Εἶχε δέκα ημέρας στὸ κρεβάτι, κι' ὁ Ιατρὸς εἶπεν, ὅτι ἥτο κακὸς πυρετός, ίσως τυφοειδοῦς φύσεως.

΄Ἐπῆγα καὶ ἐνθεῖαν, ὅπως μὲ προέτρεψε ὁ Νικόλαος, διὰ νὰ βοηθήσω μὲ λόγια καὶ ἐνθαρρύνω τὴν μητέρα. Ὡς πτωχή, ήτις τὴν ἥγάπα, μοῦ ἔδειξε τὴν κλίνην, καὶ ἡ μικρὰ Κούλα ἥτο Ἰσχνή, κάτωχρος, πυρετόσουσα κι' ἔκειτο σχεδὸν ἀναίσθητος ἐπὶ τῆς κλίνης. Εἶπα εἰς τὴν μητέρα τὰ συνήθη λόγια τῆς παρηγορίας καὶ τῆς ἐνθαρρύνσεως· ἔμεινα δύο ὤρες ἔκει. Εἶτα ἀπανῆλθον πάλιν τὸ δειλινόν, καὶ τὴν νύκτα, καὶ τὴν ἄλλην πρωῖαν. Ὡς Κούλα ἔβαινε χειρότερα. Εἶτα τὴν τρίτην ημέραν ἐφάνη νὰ εἴχε βελτιωθῆ κάπως ἡ ὑγεία της καὶ ἡσθάνετο. Ὡς μητέρα της μοῦ εἶπε νὰ πλησιάσω καὶ νὰ τῆς διμίλησω.

—Περαστικά, Κούλα. Δὲν ἔχεις τίποτα, κορίτσι μου.

—΄Α! Μπρούπ' Ἀλέξανδρε, ἐψέλλισεν ἀσθενῶς. Πότε θὰ μοῦ πῆς πάλι τὰ θεῖα . . . τραγούδια;

—΄Οποτε θέλεις, Κούλα μου. Ὁμα γίνη ἀγρυπτία εἰς τὸν ἄγιον Ἐλισσαῖον νὰ ἔλθῃς νὰ σοῦ τὰ πῶ.

—Νὰ μοῦ τὰ πῆς. Μὰ θὰ τ' ἀκούσω;

—΄Ομα προσέχῃς, θὰ τ' ἀκούσῃς . . .

—΄Ωχ!

΄Εστέναξεν, ἔκλεισε τὰ δόμιματα καὶ δὲν μοῦ διμίλησε πλέον. Έφαίνετο ὅτι εἴχε πολὺ κουρασθῆ (ἔφερεν ἀσθενῶς τὴν Ἰσχνήν χειρα πρὸς τὸ οὖς, ἐνῷ ἐστέναξε. Φαίνεται ὅτι εἶχε πάθει βαρυκοῖαν ἔνεκα τῆς νόσου). Τῆς ἔφεραν χοίσμα, ἔλαιον ἀπὸ τὴν κανδήλαν. Αὐτὴ ἀνέλαβε πρὸς στιγμὴν τὰς αἰσθήσεις της, κι' ἔψιμορισε:

—Μοσχοβολῆ ἡ ψυχή μου. Λάδι, γαλήνη, ήρεμία. Θὰ πλέψω καλά.

Μετὰ τρεῖς ημέρας τὴν προεπέμπομεν εἰς τὸν τάφον. Οἱ ἐπαγγελματικοὶ ἰερεῖς κι' οἱ ψάλται ἔψαλλον τὰ κατὰ συνήθην, ἀπὸ τὴν «΄Αμωμὸν δόδὸν» ἔως τὸν «Τελευταῖον ἀσπασμόν». Μόνον ὁ παπα - Νικόλαος ἀπ' τὸν Αϊ - Γιάννη τοῦ Αγροῦ, ὁ Ναξιώτης, ἐφαίνετο, ὅτι ἔπιανε χωριστὴν ἀκολουθίαν, ἔμουρομούριζε μέσα του καὶ τὰ δόμιματα του ἐφαίνοντο δακρυσμένα.

—Τί μουρμουρίζεις, παπά; τοῦ εἶπα ἀπὸ τὰ ὅπισθεν τοῦ στασιδίου, ὃπου εἶχεν ἀκουμβήσει.

—Λέγω τὴν ἀκολουθίαν τῶν νηπίων μέσα μου, εἶπεν ὁ παπα - Νικόλας. Εἰς αὐτὸ τὸ ἀκακον ἀρμόζει ἡ κηδεία τῶν νηπίων.

Τῷ φόντι, κι' ἔγώ μὲ δλον τὸν πόνον καὶ τὰ δάκρυνά μου, εἶχα ἀναλογισθῆ ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὴν ἀκολουθίαν τῶν νηπίων καὶ ἀκουσίως ἔλεγα μέσα μου τὰ «τραγούδια τοῦ Θεοῦ», τὰ δποῖα πρὸ τριῶν ἡμερῶν εἶχε προφητεύσει ὅτι δὲν θὰ ἤδυνατο νὰ τ' ἀκούσῃ. Ἀλλὰ τὰ ἥκουε τάχα ἡ ἀγνή ψυχή, ἀν δ ἄγγελός της τῆς ἐπέτρεπε νὰ ἀκούσῃ ἐκεῖ γύρῳ;

ΣΠ. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΣΥΓΧΡONO MANIATIKO MOIROLOI

“Ψυχὴν δοθοῦται τὸ Ταίναρον καὶ μακρὰν ταλαντεύεται ἡ σκιά του ἐν μέρῳ τῶν μενομένων κυμάτων. Ἡ χιὼν σκεπάζει τὰς φάραις τοῦ βουνοῦ καὶ ἡ ἀντανάκλασις αὐτῆς ἐν τῷ πελάγει συγχέεται μὲ τῶν κυμάτων τὸν ἀφρόν. Ἐν ἀγωνίᾳ παλαίει ὁ ναύτης ἐναντίον τοῦ ἀγρίου στοιχείου. Τὸ ἀκάτιόν * του κλυδωνίζεται καὶ προχωρεῖ βραδέως.

“Ἡ νῦν ἐπερχομένη ἐπιταχύνει τὰς προσπαθείας του νὰ φθάσῃ ταχύτερον εἰς τὸ πάτριον χωρίον, ὃπου φαντάζεται ἑορτασίμως ἐνδεδυμένους καὶ ἀναμένοντας αὐτὸν τοὺς οἰκείους. Ἀλλὰ μάτην διακρίνει τὰ φῶτα τῶν οἰκίσκων καὶ ἀκούει τὸν κώδωνα τοῦ ἐκκλησιδίου, καλοῦντος τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν φαρδάν πανήγυριν τῶν Χριστουγέννων. Νομίζει ὅτι πλησιάζει καὶ εἶναι ἀκόμη μακράν, πάντοτε μακράν. Φθάνει μόνον τὴν ύστεραίαν. Ἔχει παρέλθει ἡ χαρομόσυνος ἑορτή.

“Ἄλλ' ενδίσκει τοὺς συγχωριανοὺς συνηθροισμένους. Εἶναι λυπηρὰ ἡ συνάθροισις. Εἶναι κατηφεῖς· μὲν ὅψεις. Εἶναι περισσότεροι ἐκεῖ αἱ γυναικες καὶ δλίγοι ἀνδρες, ἡλιοκαεῖς πρεσβύται, στηριζόμενοι εἰς τὰς φάραις των, ἀνδρες ἡλικιαμένοι, παιδία ἀνήλικα. Λείπουσιν οἱ νέοι.

Είναι λυπηρά εἰς τὰ Παχιάνικα, τὸ μικρὸν χωρίον του, ἡ συνάθροισις. Ὁ Ανήμερα τῶν Χριστουγέννων, τὴν ἐσπέραν, ἥλθε μήνυμα θλιβερὸν καὶ λυπητερὸν σημαίνει σήμερον δὲ κώδων τοῦ μικροῦ ναοῦ, καὶ ἀντιλαλοῦσι τοὺς θρηνώδεις του ἥχους οἱ βράχοι.

‘Ο Μῆτρος δὲ Λιβανάς, δόπον τὸν ἔκαμάρων ὅλοι εἰς τὸ χωρίον, «ἔφονεύθη ἀπὸ μίαν δβίδα ἐπάνω εἰς τὸ Μπιζάνι», ἥλθε καὶ εἶπεν δὲ ἄγγελος τῶν κακῶν εἰδήσεων. Καὶ ἔπειτα προσέθηκε, κινῶν τὴν κεφαλήν, «καὶ δὲ Γεωργος δὲ Κουβαράς ἀπὸ τὴν Κοκάλαν, δόπον εἴχε λαβωθῆνε εἰς τὸ Σαραντάπορον, ἔκλεισε τοὺς δοφταλμοὺς διὰ παντός».

‘Η μήτηρ τοῦ Κουβαρᾶ ἀρχίζει νὰ μοιρολογῇ τὸν Λιβανᾶν, νὰ θρηνῇ τὸν ἵδιον υἱόν. Ἄλλα δὲν τοὺς κλαίει, τοὺς ψάλλει. Καὶ, ἀποτεινομένη πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Λιβανᾶ, λέγει περὶ τοῦ ἵδιου ἑαυτῆς υἱοῦ :

”Ελα κοντά μου, Λιβανά,
’Εσὺ τὸ γνώριζες καλά,
ὅτι τὸ χαῖδαράστησα
καὶ τὸ ἐσπούδασα γιατρὸ
γιὰ τὰ καλὰ γεράματα·
κι’ ἀπέξ μοῦ τὸ σκοτώσασι
ἔκει στὸ Σαραντάπορο.
Χαλάλυτον δὲ θάρατος
γιατὶ λεντέρωσε λαό.

Καὶ μὲ τρεμούσας τὰς χεῖρας, μὲ κλονιζόμενα γόνατα προσέρχεται ἡ μάμμη τοῦ ὑπὲρ πατρίδος πεσόντος Λιβανᾶ. Καὶ θέλει κι’ ἔκεινή νὰ ψάλῃ, ἀλλὰ κλαίει. Καὶ δικαιολογεῖ τὰ δάκρυά της λέγουσα :

Τὸ τί ’ναι ποὺ εἴπεκες*
ὅτ’ εἶναι ντρέπος* καὶ κακὸ
νὰ κλαῖμε τὰ παιδιά μας;
Τὰ κλαῖσι τὰ παιδιά τους,
τὰ κλαῖσι κι’ οἱ Σπαρτιάτισσες
κι’ οἱ Μανδομιχαλιάντισσες.

‘Αλλ’ ἔκρατησε μίαν στιγμὴν τὰ δάκρυα της ἡ γηραιὰ μοιρολογίστρια καί, φίπτουσα βλέμμα αὐστηρὸν πρὸς τοὺς παρισταμένους ἄνδρας, εἶπεν :

"Αντρες, δπ' ἔχετε ἄρματα
γιὰ φεύγετε στὰ Γιάννενα·
βοηθᾶτε τὰ παιδιά μας
τοὺς Τούρκους νὰ τυκήσουμε.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΤΟΥ ΛΕΒΕΝΤΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΑΡΟΥ

Λεβέντης ἐρροβόλαγεν ἀπὸ τὰ κορφοβούνια
μὲ τὸ μαντήλι στὸ λαιμό, τὸ βαριοκεντημένο.
Εἶχε τὸ φέσι του στραβὰ καὶ τὰ μαλλιά κλωσμένα
κι' ἔστιριφε τὸ μονστάκι του καὶ ψιλοτραγούδοῦσε.

Κι' ὁ Χάρος τὸν ἀγνάντεψε ἀπὸ ψιλὴ ραχούλα
καρτέρι πάει καὶ τοῦβαλε σ' ἕτα στερὸ σοκάκι.

— Γειά σου, χαρά σου, Χάρογτα.

— Καλῶς τον τὸ λεβέντη.

Λεβέντη, πόθεν ἔρχεσαι, λεβέντη, ποῦ πηγαίνεις;
— Ἀπὸ τὴν μάτιρα μου ἔρχομαι, στὸ σπίτι μου πηγαίνω,
Πάω νὰ πάρω τὸ ψωμὶ καὶ πίσω νὰ γυρίσω.
— Λεβέντη, μ' ἔστειλε ὁ Θεὸς νὰ πάρω τὴν ψυχὴ σου.
— Χωρὶς ἀνάγκη κι' ἀρρωστιά, ψυχὴ δὲν παραδίρω
Μόν' ἔβγα νὰ παλέψουμε σὲ μαρμαρένιο ἀλώνι.
κι' ἀν μὲ τυκήσης, Χάρογτα, νὰ πάρης τὴν ψυχὴ μου
κι' ἀν σὲ τυκήσω πάλι ἔγώ, πήγαινε στὸ καλό σου.

Πιαστῆκαν καὶ παλεύανε ἀπ' τὸ πουρὸν ὡς τὸ βράδυ,
κι' ἐκεῖ στὸ γύρισμα τοῦ ἥλιοῦ ποὺ πάει νὰ βασιλέψῃ,
ἀκοῦν τὸ νὺὸ ποὺ βόγγιζε καὶ βαριαναστενάζει:
— Ἄσε με, Χάρε μου, ἄσε με, παρακαλῶ νὰ ζήσω,
τὶ ἔχω πρόβατ' ἀκονδα καὶ τὸ τιρὶ στὸ ζύγη
τὶ ἔχω γνωάκα παρανὰ καὶ χήρα δὲν τῆς πρέπει,
τί ἔχω παιδὶ κι' εἶναι μικρὸ κι' ὀρφάνια δὲν τοῦ μοιάζει.
— Τὰ πρόβατα κονδεύονται καὶ τὸ τιρὶ ζυγιέται
καὶ τ' ὀρφανὸ πορεύεται κι' ἡ χήρα κυβερνάεται.

ΜΟΙΡΟΛΟΪ

Ἐσύ, παιδί μου, ἐκίνησες νὰ πᾶς στὸν Κάτω Κόσμο
κι' ἀφήνεις τὴν μαρούλα σου πικοή, χαροκαμένη.
Παιδάκι μου, τὸν πόρο σου ποῦ νὰ τὸν ἀπιθώσω;
Ποὺ κι' ἄν τὸν φίξω τρίστρατα, τὸν παίρνοντα οἱ διαβάτες,
κι' ἄν τὸν ἀφήσω στὰ κλαδιά, τὸν παίρνοντα πονλάκια.
Ποῦ νὰ βαλθοῦν τὰ δάκρυα μου γιὰ τὸν ξεχωρισμό σου;
Ἄν πέσουνε στὴ μαύρη γῆς, χορτάρι δὲν φυτρώνει,
ἄν πέσουνε στὴ θάλασσα πνίγονται τὰ καράβια.
κι' ἄν τὸν σφαλίσω στὴν καρδιά, γρήγορα σ' ἀνταμώνω.

ΔΙΟΝ. ΣΟΛΩΜΟΥ

Η ΨΥΧΟΥΛΑ

1

‘Ωσὰν γλυκόπρωο
Δροσᾶτ’ ἀεράκι
Μέσα σὲ ἀνθότοπο,
‘Κειὸ τὸ παιδάκι
Τὴν ὑστερη ἔβγαλε
‘Αραπνοή.

2

Καὶ ἡ ψυχούλα του
Εἰς τὸν ἀέρα
Γλήγορα ἀνέβαινε,
Πρὸς τὸν αἴθέρα,
Σὰν λιαροτρέμονλη
Σπίθα μικοή.

3

“Ολα τὴν ἔκραζαν,
“Ολα τ’ ἀστέρια,

*Κι' ἐκείνη ἔξαπλωτε
Λειλὴ τὰ χέρια,
Γιατὶ δὲν ἥξενρε
Σὲ ποιὸν τὰ μπῆ.*

4

**Αλλά, νά, τοῦδωσε
*Ένα ἀγγελάκι
τὸ φιλὶ ἀθάνατο
Στὸ μαγονλάκι,
ποὺ ἔξαφρα ἔλαμψε
Σὰν τὴν αὐγήν.*

ΔΙΟΝ. ΣΟΛΩΜΟΥ

Ο ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ

*Toῦ πατέρα σου, ὅταν ἔλθης,
δὲν θὰ ἴδῃς παρὰ τὸν τάφον
εῖμαι δυπλός του καὶ σοῦ γράφω
μέρα πρώτη τοῦ Μαγιοῦ.*

*Θὰ σκορπίσουμε τὸ Μάνη
πάρον στ^ρ ἄκακα τὰ στήθη,
γιατὶ ἀπόψε αποκοιμήθη
εἰς τὸν ὕπνο τοῦ Χριστοῦ.*

**Ηταν ἥσυχος κι' ἀκίνητος
ώς τὴν ὕστερη τὴν ὥρα,
καθὼς φαίνεται καὶ τώρα
ποὺ τὸν ἀφησε ἡ ψυχή.*

*Μόρο μιὰ στιγμὴ ποὺν φύγη
τ' οὐρανοῦ κατὰ τὰ μέρη,
ἀργοκίνησε τὸ χέρι,
ἥσως γιὰ τὰ σ^τ εὐχηθῆ.*

Ο ΒΟΡΙΑΣ ΠΟΥ Τ' ΑΡΝΑΚΙΑ ΠΑΓΩΝΕΙ

⁷ Ήταν ρύχτα. Είς τὴν στέγη ἐβογγοῦσε
δ βοριάς, καὶ ψηλὸ διεφίε χιόνι.
Τί μεγάλο κακὸ νὰ ἐμηροῦσε
δ βοριάς ποὺ τὸ ἀρνάκια παγώνει;

Μὲσ' στὸ σπίν μὰ χαροκαμένη,
μὰ μητέρα ἀπὸ πόνους γεμάτη,
στοῦ παιδιοῦ τῆς τὴν κούνια σκυμμένη
δέκα ρύχτες δὲν ἔκλειγε μάτι

Ἐλχε τρία παιδιά πεθαμένα.
⁸ Αγγελούδια, λευκὰ σὰν τὸν κοίτο.
Κι ἔτα μόρο τῆς ἔμεινεν, ἔτα,
καὶ στὸν τάφο κοντὰ ἦταν κι ἔκεινο.

Τὸ παιδί της μὲ κλάμα ἐβογγοῦσε,
ῶς νὰ ἐζήταε τὸ δόλιο βοήθεια,
κι ἡ μητέρα σιμά του ἐθρηνοῦσε,
μὲ λαζτάρα χιυπώντας τὰ στήθια.

Τὰ γογγύσματα ἔκεινα κι ὁι θρῆνοι
ἐπηγῷταν βαθιὰ τὴν ψυχή μου·
σύντροφός μου ἡ ταλαίπωρος ἔκείνη.
⁹ Αχ! καὶ τὸ ἄρρωστο ἦταν παιδί μου.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴ στέγη ἐβογγοῦσε
δ βοριάς, καὶ ψηλὸ διεφίε χιόνι.
¹⁰ Αχ! μεγάλο κακὸ μοῦ ἐμηροῦσε
δ βοριάς ποὺ τὸ ἀρνάκια παγώνει!

Τὸ γιατρὸ καθὼς εἶδε, ἐσηκώθη
σὰν τρελλή! ¹¹ Οἱ γύρω ἐσωπαῖταν
φλογερὸ τῆς ψυχῆς τῆς οἱ πόθοι
μὲ τὰ λόγια ἀπὸ τὸ στόμα τῆς βγαῖναν:

— «Ω! κακὸ ποὺ μ' ενδῆκε μεγάλο!
Τὸ παιδί μου, γιατρέ, τὸ παιδί μου...
”Ενα τόχω, δὲν μ' ἔμεινεν ἄλλο·
σῶσε μοῦ το καὶ παρ' τὴν ψυχή μου.

Κι' δι γιατρὸς μὲ τὰ μάτια σκυμμένα
πολλὴν ὥστα δὲν ληστεῖσε στόμα.
Τέλος πάντων-ἄχ! λόγια χαμένα,
«Μὴ φοβᾶσαι, τῆς εἰπεν, ἀκόμα».

Κι' ἐκαμώθη πὼ: θέλει τὰ σκύψῃ,
καὶ τὰ ἰδῇ τὸ σφυγμό του.
”Ενα δάκρυ ἐπροσπάθαε τὰ κρύψῃ,
πού κατέβη στὸ ὅχρο πρόσωπό του.

Στοῦ σπιτιοῦ μας τὴ στέγη ἐβογγοῖσε
δι βοριάς, καὶ ψιλὸ ἐπεφτε χιόνι.
”Ἄχ! μεγάλο κακὸ μᾶς μητροῦσε
δι βοριάς ποὺ τ' ἀρνάκια παγώνει.

”Η μητέρα ποτὲ δακρυσμένο
τοῦ γιατροῦ τὰ μὴ τιώσῃ τὸ μάτι,
ὅταν ἔχῃ βαριὰ ξαπλωμένο
τὸ παιδί της σὲ πότον κρεββάτι!

ΣΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΜΟΥ

(*Απόσπασμα ἀπὸ τὸν «Τάφον»*)

A'

"Αφκιαστο κι" ἀστόλιστο
Τοῦ Χάρου δὲ σὲ δίνω.
Στάσου μὲ τ' ἀνθόνερο
Τὴν ὅψη σου νὰ πλύνω.

Τὸ στερνὸ τὸ χτένισμα
Μὲ τὰ χρυσὰ τὰ χτέρια
Πάρτε ἀπ' τὴν μαρούλα σας
Μαλλάκια μεταξέρια.

Μήπως καὶ τοῦ Χάροντα,
Καθὼς θὰ σὲ ποιτάξῃ,
Τοῦ φαρῆς ἀχάλδεντο
Καὶ σὲ παραπετάξῃ !

B'

Στὸ ταξίδι ποὺ σὲ πάει
Ο μαῦρος καβαλλάρης,
Κοίταξε ἀπ' τὸ χέρι του
Τίποτα νὰ μὴν πάρης.

Κι ἂ διψάσῃς, μὴν τὸ πιῆς
Απὸ τόν κάτου κόσμο
Τὸ νερὸ τῆς ἀρηησιᾶς
Φτωχὸ κομμέρο δυόσμο !

Μὴν τὸ πιῆς, κι" ὀλότελα
Κι" αἰώρια μᾶς ξεχάσῃς,
Βάλε τὰ σημάδια σου.
Τὸ δρόμο νὰ μὴ χάσῃς.

*Κι' ὅπως εἶσαι ἀνάλαφρο,
Μικρό, σὰ χελιδόνι,
Κι' ἄρματα δὲ σοῦ βροντᾶν
Παλικαριοῦ στὴ ζώη,*

*Κοίταξε καὶ γέλασε
Τῆς νύχτας τὸ Σουλτάρο,
Γλύστρησε σιγά, κρυφά,
Καὶ πέταξε δέδω πάνω.*

*Καὶ στὸ σπίτι τάραχρο
Γνωρώντας, ὃ ἀκριβέ μας,
Γίνεται δεροφύσημα
Καὶ γλυκοφίλησέ μας !*

I'

*Στὸ δροσᾶτο μυῆμα σον,
Κι' ἐπάρω τον καὶ γύρω,
Τίποτε ξεχωριστὸ
Λουλούδι δὲ θὰ σπείρω,*

*Τίποτε ξεχωριστὸ
Λουλούδι δὲ θ' ἀνθίσῃ
Κάτω ἀπ' τῆς φωλίτσας σον
Τὸ μαῦρο κυπαρίσσι.*

*Μοναχὰ τ' ἀγνώριστα
Χορτάρια, καὶ τὰ χίλια
Μύρια χρυσολούλουνδα,
Καὶ τ' ἄγρια χαμομήλια.*

*"Ομως τὰ φτωχούλια αντὰ
Καὶ τὰ συνηθισμένα,
Ποὺ μὲ δίχως φύτεμα
Καὶ πότισμα κανένα*

*"Ἐχονν μόρο φυτευτὴ
Κι' ἔχονν περιβολάρη.*

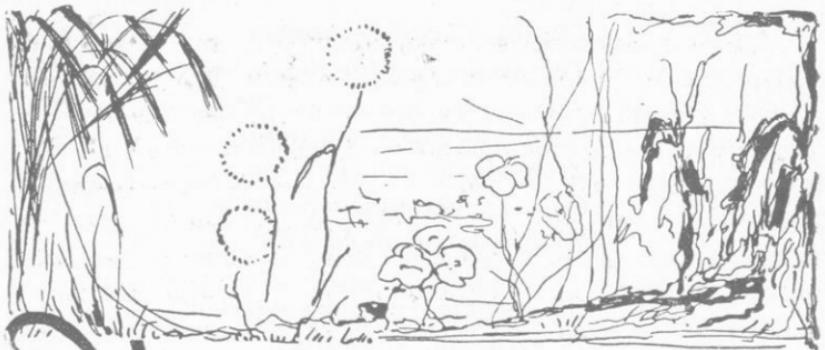
*Τῆς δροσιᾶς τὸ στάλαγμα
Τοῦ ἥλιου τὴν θεία χάρη,*

*"Ομως τὰ φτωχούλια αὐτά,
Στοῦ λάκκου σου τὴν ἄκρη,
Θὰ σκορποῦν κάποιων ματιῶν
Τὸ φέγγος καὶ τὸ δάκρυ.*

*Θὰ σκορποῦν κάποιων μαλλιῶν
Τ' ἀνέμισμα, καὶ θᾶναι
Σὰν ψευδὰ παιδιάτικα
Λογάνια, ποὺ μεθᾶνε.*

*Θᾶζουνε τὸ σάλεμα
Κάποιων χεριῶν, κι' ἀκόμα
Θὰ μοιράζουνε φιλιά,
Σὰν ἀπὸ κᾶποιο στόμα.*

Χαρακτήρες και τύποι

ΑΔΑΜ. ΚΟΡΑΗ

Ο ΚΑΛΟΣ ΙΕΡΕΥΣ ΤΗΣ ΒΟΛΙΣΣΟΥ *

(*Απόσπασμα ἐπιστολῆς*)

Ἡ συναναστροφή μου είναι μὲ τὸν ἐφημέριον τοῦ χωρίου, ἄνδρα, ὅστις, παρὰ τὰ ἄλλα του προτερήματα, καυχᾶται καὶ ὅτι εἰς ὅλην τὴν νῆσον δὲν εὑρίσκεται παπάς ν' ἀναγινώσκῃ παρὸντὸν ἐγοργοώθεος τὰ καθίσματα τοῦ ψαλτηρίου. Εἰς τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων τὸν ὅρθον τὸν συνέβη νὰ πτερνισθῇ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τόσον σφοδρά, ὥστε νὰ σβέσῃ τὴν λαμπάδα. Ὅταν τὴν ἀναψαν, συλλογιζόμενος πόσον ἔχασε καιόδον εἰς τὴν μεταξὺ σκοτίαν, ἐπροτίμησε νὰ πηδήσῃ ψαλμὸν ὀλόκληρον, τὸν μακρότερον, παρὰ τὸ ὄνειδος νὰ μακρύνῃ τὸν καιόδον τῆς ἀναγνώσεως ὑπὲρ τὸ σύνηθες. Δὲν ἔξεύρω, ἀν διὰ τὴν ταχυτάτην ταύτην ἀνάγνωσιν ἦ διὰ τὴν φυσικὴν ἡμῶν τῶν Χίων ακίσιν εἰς τὰ σκωπικὰ παρωνύμια, δι βολισινὸς ἐφημέριος ὀνομάζεται ἀπὸ τοὺς πολίτας τῆς Χίου Παπα-Τρέχας, καὶ τὸ παρωνύμιον ἡρεσε τόσον εἰς τὸν παρονομαζόμενον, ὥστε δὲν σ' ἀκούει πλέον, ἐὰν τὸν καλέσῃς μὲ τὸ κύριον του ὄνομα.

Καυχᾶται πρὸς τούτοις καὶ εἰς ἔξήκοντα τέσσαρα ταξίδια, καὶ φαντάζεται ἔαυτὸν ὡς ἄλλον Ὁδυσσέα, ἀπὸ τὸν δποῖον τοῦτο μόνον διαφέρει, ὅτι τὰ ἔκαμεν εἰς αὐτὰ τῆς νῆσου τὰ ἔξηκοντατέσσαρα χωρία, χωρὶς κίνδυνον κανένα τῆς θαλάσσης.

Διὰ νὰ σὲ δώσω, φύλε, μικρὸν παράδειγμα τῆς ὅποιας ἀπέκτησεν ἀπὸ τὰ ταξίδια πολυπειρίας, ἐπέρασεν ἐδῶ πρὸ μηνῶν Ἀγγλος τις περιηγητὴς μὲ σκοπὸν νῦν ἀνακαλύψῃ κανὲν ὑπόμνημα τῆς εἰς Βολισσὸν διατοιβῆς τοῦ Ὁμήρου· εἶχε σιμὰ καὶ δύο του μικρὰ παιδάρια. Μόλις τὰ ἄκουσεν δ Παπα-Τρέχας νὰ συλλαλῶσι μὲ τὸν πατέρα των, καὶ μὲν ἐρώτησεν ἐκστατικός:

— «Ποίαν γλῶσσαν λαλοῦσι;» — «Τὴν ἀγγλικήν», τοῦ ἀπεκρίθη καὶ ἡ ἐκστασίς του ἔγινεν ἀπολύθωσις. Δὲν ἥμπορει νὰ χωρίσῃ τοῦ βολισσινοῦ Ὅδυσσεως ἡ κεφαλή, πῶς τόσον νεαρὰ παιδάρια ἦτο δυνατὸν νὰ λαλῶσι γλῶσσαν εἰς αὐτὸν ἄγνωστον. Δὲν ἔξεύρω πλέον ποίαν γλῶσσαν καὶ εἰς ποίαν ἡλικίαν κατ’ αὐτόν, ἔπειτε νὰ λαλῶσι τῶν Ἀγγλων τὰ τέκνα. Εἶμαι βέβαιος δτι θὰ γελᾶς τὴν ὥραν ταύτην διὰ τὴν ἀπορίαν τοῦ Παπα-Τρέχα. Ἄλλὰ τὶ ἥθελες κάμει, ἐὰν παρὼν παρόντος ἥκουες αὐτολεξεὶ ἀπὸ τὸ στόμα του τοὺς λόγους τούτους: «Τὰ διαβολόπουλα, τόσον μικρὰ νὰ μιλοῦν ἐγγλέζικα!»

Γέλα, φύλε, ὅσον θέλεις, ἀλλὰ πρόσεχε μὴ καταφρονήσῃς διὰ τοῦτο τὸν σεβάσμιον Παπα-Τρέχαν. Ναί, σεβάσμιος, ἀληθῶς εἶναι, ὡς σὲ τὸ λέγω. Μὲ δῆλην ταύτην τὴν ἀπλότητα, δὲν ἥμπορεῖς νὰ στοχασθῆς πόσον εἶναι φιλάνθρωπος ὁ καλὸς οὗτος Ἱερεύς, πόσον φροντίζει διὰ τὴν χρηστοήθειαν τοῦ μικροῦ του ποιμνίου, μὲ ποίαν ψυχῆς διάθεσιν παρηγορεῖ τοὺς ἐνορίτας εἰς τὰς δυστυχίας αὐτῶν καὶ τοὺς συμβουλεύει, δταν εὐτυχῶσι, νὰ ἔχωσι πρόνοιαν τῶν δυστυχούντων.

‘Η ἀρετὴ δὲν εἶναι εἰς αὐτὸν γέννημα παιδείας, ἐπειδὴ παιδείαν δὲν ἔλαβε· δὲν εἶναι καρπὸς τῆς ἀσκήσεως, ἐπειδὴ κανένα κόπον δὲν δοκιμάζει εἰς τὴν γύμνασιν αὐτῆς· ἀλλ’ ἐφυτεύθη οὐρανοκατέβατος εἰς τὴν ψυχήν του.

Λυπεῖται πολλάκις διὰ τὴν στέρησιν τῆς παιδείας· καὶ διὰ νῦν ἀναπληρώσῃ ὅτι δὲν ἔκαμαν οἱ γονεῖς του εἰς αὐτόν, ἐπεμψε τὸν υἱόν του εἰς τὴν πόλιν νὰ μάθῃ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ νῦν ἀκούσῃ τὰ μαθήματα τοῦ διδασκάλου Τσελεπῆ.

Εἶναι ἀνεκδιήγητος τὴν ὅποιαν ἐδοκίμασε χαράν, δταν ἔμαθεν, ὅτι δ Ὁμηρος ἐδιέτροψεν εἰς τὴν Βολισσὸν καὶ ὅτι ἀσχολοῦμαι εἰς τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ. Τοῦτο μόνον μὲ ἥρώτησεν, «Ἄν δ Ὁμηρος ἦτο Χριστιανός». «Ἄδύνατον ἦτο», τὸν εἶπα, «ἐπειδὴ ἔζη ἥρόνονς ἐννεακοσίους σχεδὸν πρὸ Χριστοῦ».

Τὶ μὲ ἀπεκρίθη εἰς τοῦτο; — «Ο Θεὸς εἶναι καλὸς πατέρας,

ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα». Μὲ τὸ πρῶτον ἐνόει φανερὰ ὁ φιλάνθρωπος παπάς, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν θέλει καταδικάσει τὸν "Ομῆρον, διότι ἐγεννήθη τόσον ἀρχύτερα τοῦ Χριστοῦ, τοῦ δευτέρου προσμένω ἀπὸ τὴν ἀγγίνοιάν σου τὴν ἑξῆγησιν. Ποίαν, εἰπέ μοι, συγγένειαν ἔχει τοῦ 'Ομῆρου ἡ ποίησις μὲ τὴν θαυμαζομένην ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ ποίησιν τοῦ κόσμου; Εἰς πολλὰς τοιαύτας ἀπορίας μὲ βάλλει καθ' ἥμέραν προσαρμόζων ορητὰ εἰς πραγμάτων περιστάσεις, ὅπου ὁ ἴδικός μου νοῦς δὲν βλέπει καμίαν προσαρμογήν.

Μ' ἐρώτησε προχθές, ἂν τυπώνεται γούγορα ὁ "Ομῆρος. 'Αφ' οὐ ἥκουσε τὰς δυσκολίας πρῶτον τῆς συντάξεως τῶν σχολίων, ἐπειτα καὶ τῆς δαπάνης τοῦ τύπου, «Διὰ τὴν σύνταξιν», μὲ εἶπε, «δὲν εἴμαι καλὸς νὰ κρίνω, τῆς δαπάνης ὅμως τὸ πρᾶγμα μὲ φαίνεται εὐκολώτατον». — «Πῶς, Δέσποτά μου;» — «"Εχομεν", ἀπεκρίθη, «τόσους ἀρχιερεῖς, εἰς τὸν δρόμον δὲν λείπει μήτε πλοῦτος, μήτε ζῆλος ὑπὲρ τῆς παιδείας τοῦ ἔμνους· εἶναι ἀναμφίβολον, ὅτι, ἂν γράψῃς περὶ τοῦ σκοποῦ σου πρὸς τὸν ἄγιον . . . τὸν ἄγιον . . . τὸν ἄγιον . . . (ἀπαριθμήσας δκτῷ ἦ δέκα ἀπὸ τὸν δέκατον) ἐγκρίτους ἥμῶν ἀρχιερεῖς), θέλουν σὲ γνωρίσει γάριν, ἐπειδὴ τὸν δίδεις ἀφορμὴν νὰ δείξωσι πόσον ἡ παιδεία τοῦ γένους εἶναι πρᾶγμα ἰερὸν εἰς τὴν πανιερότητά των». — «Πολλούς», ἀπεκρίθη, «ἄπ' ὅσους ὀνόμασες, ἔγνωρισα προσωπικῶς ἀληθῶς ἄνδρας ἰεροὺς καὶ σεβασμίους, μηδ' ἀμφιβάλλω περὶ τῆς εἰς τὰ καλὰ προθυμίας των, ἀλλ' ὅμως ἀποστρέφομαι νὰ κάμω τώρα δὲν δέκατα τὴν περασμένην δλην μου ζωήν· ἦ θέλεις, δέσποτά μου, διὰ δέκα πέντε μηνῶν εἰς τὴν Βολισσὸν διατριβὴν νὰ κατασταθῶ ψωμοζήτης;»

— «'Αλλ' ἔὰν εἰς τοῦτο», μὲ λέγει, «ἀντιπαθῆς, δὲν θέλεις, ἐλπίζω, ἀποστραφῆν τὴν ἴδικήν μου βοήθειαν». Εἰς τὰ ἀποσδόκητα ταῦτα λόγια, φίλε, ὀλίγον ἔλειψε νὰ πάθω τὴν δρούσαν αὐτὸς ἔπαθεν ἔκπληξιν, ὅταν ἥκουσε τοῦ "Αγγλου τὰ τέκνα λαζαλοῦντα τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν" διότι εἰς τὴν πολυδάπανον ἔκδοσιν τοῦ 'Ομῆρου ποίαν ἀπὸ τῆς Βολισσοῦ τὸν ἐφημέριον ἔπερπε νὰ ἐλπίζῃ τις βοήθειαν; Χωρὶς νὰ δώσῃ προσοχὴν εἰς τὴν ἔκπληξίν μου, μὲ προθύμως ὁ καλὸς οὗτος παπὰς δύο γορδια*. — «Ταῦτα», λέγει, «ἔλαβα σήμερον ἀπὸ στεφάνωμα· ταῦτα μόνα ἔχω, ταῦτα σὲ δίδω· πλειότερα ἂν εἴχα, πλειότερα μετὰ χαρᾶς ἥθελα σὲ δώσειν, διὰ νὰ τυπωθῇ τοῦ πατριώτου ἥμῶν 'Ομῆρου

ἡ ποίησις, τὸν δποῖον ἐπεθύμουν νὰ ἔξεύρω εἰς ποίαν κατάστασιν νὰ εὑρίσκεται εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Πλὴν ὁ Θεὸς εἶναι καὶ λός πατέρας, ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλει τὸ στεφέωμα».

Μαντεύω τώρα, φύλε, τὴν περιέργειάν σου νὰ μάθῃς πῶς ἐφέρθην εἰς τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην συνεισφορὰν τοῦ καλοῦ παπᾶ· τὴν ἔλαβα, ἀσπαζόμενος μὲ δακρυσμένους ὁφθαλμοὺς τὴν πλουσίαν τοῦ πένητος Ἱερέως χεῖρα, ὅγι μόνον διὰ νὰ μὴ λυπήσω μὲ τὴν ἄκαιρον παραίησιν τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ ψυχῆν, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ μὲ ἐφάνη νόστιμον νὰ ὀνομάσω τὴν ἔκδοσιν ταύτην τοῦ Ὁμήρου βολιστινὴν ἔκδοσιν, ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν Βολισσὸν ὑπέμεινα τοὺς κόπους της καὶ ἀπὸ τὴν πτωχὴν ταύτην Βολισσὸν ἔλαβα πρώτην βοήθειαν τῆς ἔκδοσεως.

”Ακουσε ἄλλο θαυμαστότερον. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου εἶναι τόσον ὀλίγοι τὸν ἀριθμόν, ὥστε ἡ πολλὰ μικρά των ἔκκλησία ἡμπορεῖ νὰ χωρέσῃ τριπλασίους αὐτῶν. Μὲ δλον τοῦτο τινὲς ἀπὸ τοὺς προεστῶτας, οἱ πλουσιώτεροι, ἐπεθύμησαν νὰ πλατύνωσι τὴν οἰκοδομήν.

”Εκοινώνησαν τὴν γνώμην αὐτῶν εἰς τὸν ἐφημέριον, καὶ οὗτος τοὺς ἐσυμβούλευσε νὰ συναθροίσωσι πρῶτον τὴν χρειαζομένην δαπάνην, διὰ νὰ τελέσωσι κατ᾽ αὐτὴν καὶ τὸ ἔργον.

”Αφ’ οὗ ἔμαθε συναγμένα τὰ ἀργύρια ὁ σεβάσμιος οὗτος παπᾶς, μίαν τῶν Κυριακῶν μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας τοὺς εἶπε: «Τέκνα μου, ὁ Θεὸς δὲν κατοικεῖ εἰς πέτρας καὶ ἔνλα, ἀλλ᾽ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν καλῶν Χριστιανῶν. Τῆς ἔκκλησίας τὸ μέγεθος, βλέπετε, ὅτι δὲν εἴμεθα ἀρκετοὶ νὰ τὸ γεμίσωμεν. Ἄπο σᾶς οἱ περισσότεροι δὲν ἔξεύρουν μήτε νὰ ἀναγινώσκωσι, μήτε νὰ γράφωσι· πρᾶγμα ἀσυγκρίτως ἀρεστότερον εἰς τὸν Θεὸν ἡθέλομεν πράξειν, βάλλοντες εἰς τόκον τὰ συναγμένα ἀργύρια, διὰ νὰ πληρώνεται ἀλλ’ αὐτὸν ἐτησίως διδάσκαλος γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως, καὶ τὸ περισσεῦον νὰ μοιράζεται εἰς τοὺς πτωχοὺς ἀδελφούς μας, ὅσων ἡ πτωχεία δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα ἀργίας καὶ μὲ τοῦτον τὸν τρόπον νὰ ἐλευθερωθῶμεν καὶ ἀπὸ τὸ ὄνειδος, ὅτι μόνοι ἡμεῖς εἰς τὴν νῆσον ἀγαπῶμεν τὴν ψωμοζητίαν». Τί λέγεις εἰς τοῦτο, φύλε;

”Αφήνω ἄλλα πολλὰ καὶ θαυμαστὰ τῆς ἀρετῆς τοῦ Ἱερέως τούτου δείγματα, φοβούμενος τὸ ὑπέρομετρον μάκρος τῆς ἐπιστολῆς, καὶ ἀρκοῦμαι εἰς ἓν ἀκόμη, τὸ δποῖον μὲ φράίνεται ἀσυγχώρητον νὰ σιωπήσω. ”Ηκουσεν ὅτι Ἱερεύς τις, εἰδήμων τῆς Ἑλλη-

νικῆς γλώσσης, ἐπεριήρχετο τὴν νῆσον, ζητῶν ἢ ἐμβῆ εἰς καμίαν ἐκκλησίαν ἐφημέριος. Τί κάμνει δὲ καλός σου Παπα-Τρέχας; Τρέχει πρὸς αὐτὸν νὰ τὸν προβάλῃ νὰ δεχθῇ ἀντ' αὐτοῦ τὴν ἐφημερίαν τῆς Βολισσοῦ.

Μόλις ἔμαθαν οἱ ταλαιπωροὶ Βολισσινοὶ τὸ ἀπροσδόκητον εἰς αὐτοὺς μέγα δυστύχημα τοῦτο, κι' ἔτρεξαν ἄνδρες καὶ γυναῖκες μὲ δάκρυα παρακαλοῦντες με νὰ τὸ ἐμποδίσω.

Ἄφήνω σε, φίλε, νὰ στοχασθῆς πόσην ἀπορίαν ἐπροέξενησεν εἰς ἐμὲ τὸν μεσίτην τὸ κίνημα τοῦτο τοῦ ιερέως, καὶ μάλιστα ὅταν, ἐρωτήσας αὐτὸν διατὶ ἀπεφάσισε νὰ παραιτηθῇ τὴν ἐφημερίαν, ἔλαβα ταύτην τὴν ἀπόκρισιν: «Ἐγώ, τέκνον, εἴμαι ἀγράμματος· τὸν δόποιον ἐπιθυμῶ νὰ βάλω εἰς τόπον μου ἐφημέριον, εἴμαι βέβαιος, ὅτι εἶναι ἐπιτηδειότερος παρ' ἐμὲ νὰ διδάσκῃ καὶ νὰ κυβερνᾷ τὰς ψυχὰς τῶν καλῶν μου τούτων χωρικῶν».

Εἰς τοιαύτην γενναίαν ἀπόκρισιν τί εἶχα νῦν ἀνταποκριθῶ; Συνέκλαυσα κι' ἔγὼ μὲ τοὺς Βολισσινοὺς καὶ ἐπρόσμενα μὲ λύπην τῆς ψυχῆς μου τὴν στέρησιν τοῦ καλοῦ τούτου ιερέως, τὴν δόποιαν καὶ ἡμέλαμεν πάθει, ἐλαν οἱ κάτοικοι τῶν Θωμιανῶν δὲν ἐπρόφθαναν νὰ λάβωσι τὸν λόγιον ιερέα ὡς ἐφημέριον καὶ νὰ ἀφήσωσι πάλιν εἰς ήμᾶς τὸν ἴδιον μας.

Τοιοῦτος εἶναι, φίλε, ὃς σὲ τὸν περιγράφω, δὲ ἀπλούστατος καὶ φιλάνθρωπος ἐφημέριος τῆς Βολισσοῦ.

ΑΤΑΡΑΞΙΑ ΨΥΧΗΣ

"Αν δόλα τὰ συμβαίνοντα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν ἔπειτε νὰ ταράττωσι καὶ νὰ μᾶς φίπτωσιν εἰ· ἀνησυχίαν, ή ψυχή μας ἥθελε βασανίζεσθαι ἀκαταπαύστως καὶ ή εὐθραυστος αὕτη μηχανὴ τοῦ σώματος δὲν ἥθελεν ἡμπορεῖν νὰ ἀντέχῃ πολὺν καιρὸν εἰς τόσας ἀλλεπαλλήλους προσβολὰς τῆς τύχης, τὸ στάδιον τῆς ζωῆς μας ἥθελε τελειώνειν δυστυχῶς καὶ παρὰ τοὺς δρισμένους δρους ἀπὸ τὴν φύσιν. Ὁ φρόνιμος λοιπὸν καὶ σοφὸς ἀνθρωπος πρέπει νὰ περιλαμβάνῃ μὲ βλέμμα γενικὸν ὅλον τὸ σύστημα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς· νὰ προβλέπῃ τί ἡμπορεῖ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ καὶ νὰ μὴ ταράττεται εἰς τὰ συμβαίνοντα.

"Ἡ διάθεσις αὕτη λέγεται Ἰσότης ψυχῆς καὶ Ἀταραξία, ὥστε δὲ ἀνθρωπος νὰ μὴ συμμεταβάλλεται μὲ τὴν ἀστατον τύχην, ἀλλὰ νὰ φυλάττῃ πάντοτε τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα. Δὲν εἶναι βέβαια ἄλλο δυστυχέστερον παρὰ τὸν ἀστατον καὶ εὐμετάβλητον ἀνθρωπον, ὅστις κλίνει ὅπου φυσῆ ὁ ἀνεμος τῆς τύχης· ὅστις λαλεῖ καὶ πράττει σήμερον οὕτω καὶ αὔριον ἀλλέως· ὅστις δὲν ἔχει καμμίαν σύστασιν οὔτ' εἰς τὸ πνεῦμα οὔτ' εἰς τὴν καρδίαν του. Ἐκ τούτων ψευδεῖς ὑποσχέσεις· ἐκ τούτων προδοσίαι κρυφαί, ἐκ τούτων ἀπάται, κολακεῖαι, δολιότητες καὶ ἐπιβουλαί. Δὲν ἔξενθει κανεὶς πῶς νὰ φερθῇ μὲ ἀνθρώπους τοιούτου πολυμόρφου εἴδους. Τὸ παραμικρότερον συμβεβήκὸς τοὺς μεταβάλλει· ή πλέον ἔλαφος δυστυχία τοὺς ἀπελπίζει· ή παραμικροτέρα ἔναντιότης τοὺς ἀνατρέπει, ὡς νὰ ἀγνοοῦσαν τὴν ἀστασίαν τῶν ἐπιγείων πραγμάτων.

"Ἄλλος δὲ φρόνιμος ἀνθρωπος καὶ σοφὸς πολὺ διαφέρει ἀπὸ τοὺς τοιούτους· γνωρίζει τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἀληθινὴν ἀξίαν τῶν πραγμάτων καὶ ἔξενθει νὰ τὰ μεταχειρίζεται πρεπόντως καὶ δχι νὰ ὑποδουλώνεται. Δὲν ἐκπλήττεται εἰς τὰ συμβαίνοντα, διότι τὰ προβλέπει· εἰς δόλα εἶναι ἔτοιμος.

"Ἐξενύων καλῶς τὰ χρέα του, ἐκτελεῖ αὐτὰ εὐχαρίστως, εἶναι πιστὸς καὶ ἀσφαλῆς εἰς τὰ συναλλάγματά του, εὖλικονής εἰς τὴν φιλίαν του, τίμιος καὶ σύμφωνος μὲ τὸν δρθὸν λόγον· εἰς ὅλους τοὺς τρόπους του. Ὁ, τι εἶναι σήμερον, τοῦτο καὶ αὔριον καὶ μετὰ τὴν αὔριον καὶ πάντοτε. Ἐξέρχεται καὶ εἰσέρχεται εἰς

τὴν οἰκίαν του μὲ τὴν αὐτὴν ἴλαιρότητα· τὰ πλέον παράδοξα εἰς τοὺς ἄλλους φαινόμενα εἰς αὐτὸν δὲν προξενοῦν καμμίαν ἔκπληξιν, διότι ἔξεύρει τὰς αἰτίας των αἰσθητικώτερος εἰς τὰς δυστυχίας τῶν ἄλλων παρὰ τὰς ιδικάς του, ἀντὶ νὰ χύνῃ μάταια ὑποκριτικὰ δάκρυα, μεταχειρίζεται τὰ πλέον δραστήρια· μέτρα διὰ νὰ παρηγορῇ τοὺς δυστυχεῖς.

ΣΠΥΡΟΥ ΜΕΛΑ

Ο ΛΕΟΝΤΑΡΗΣ

Ἐσυνήθισαν νὰ παραβάλλουν τοὺς καλῶς ὠπλισμένους μὲ ἀστικόν. Ἡ πανοπλία ἐν τούτοις τοῦ δρεκτικοῦ τούτου ὀστρακοδέρμου εἶναι τίποτε, ἢν τὴν συγκρίνῃ κανεὶς μὲ τὴν πολεμικὴν ἔξαρτησιν ἐνὸς ἐκ τῶν συμπολεμιστῶν μου.

Διὰ λόγους, τοὺς δποίους ἀμελῶ ἐπίτηδες νὰ ἔξηγήσω, τὸν ἀνθρωπὸν αὐτὸν, δ δποῖος ἀναμφιβόλως εἶναι λείψανον ἄλλων ἐνδόξων ἐποχῶν τῆς Πλάκας* καὶ τοῦ Μεταξουργείου*, ἡ ἀρμοδίᾳ ὑπηρεσίᾳ ἐπροίκισε μὲ ἐν γκρά, μίαν ξιφολόγχην καὶ ποσότητα φυσιγγίων, ἀρκετὴν διὰ τὴν ἀτομικήν του ἄμυναν. Δὲν ἐπρόκειτο νὰ πολεμήσῃ αὐτὸς εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τοῦ πυρός. Ὁ γκράς, αὐτὸ τὸ θηρίον, τὸ δποῖον ἔεσχίζει κρέατα καὶ σακατεύει ἀνθρώπους, τοῦ ἐφάνη ἀνεπαρκής. Ἐφρόντισε λοιπὸν νὰ καλέσῃ εἰς ἐπικουρίαν μίαν τεραστίαν μανδροθουνιώτικην καραπιστόλαν. Ἡ ξιφολόγχη ἐπίσης φαίνεται, διότι μαζὶ μ' αὐτὴν ἔχοινεν ἀναγκαῖον νὰ ἐπιστρατεύσῃ ὑπερμεγέθη κρεμαστὴν κάμαν. Ἔπειτα νὰ τὸν ἐβλέπετε ὠπλισμένον. Ἡτο δ φόβος καὶ δ τοόμος ὅλων τῶν μικρῶν παιδιῶν εἰς τὰ χωρία τῆς Μακεδονίας, δπον δ στρατὸς εἰσήρχετο νικηφόρος.

Ὑψηλός, μὲ μουστάκες ὡς μακρὰ βοϊδοκέρατα, μὲ τὴν ὅψιν διαρκῶς ἀγριεμένην, ὡς νὰ τοῦ εἶχαν σκοτώσει πρὸ μικροῦ ὅλους τοὺς στενοὺς συγγενεῖς του, μὲ ἔνα γεῖσον πιλικίον τετράγωνον ὡς ὑποστέγασμα καταστήματος, μὲ ἔνα πανταλόνι φουσκωμένον ὡς φουφούλα εἰς τὰ γόνατα καὶ σφιγμένον εἰς τὰ σφυρά,

ὅπως αὐτὰ τῶν ποδηλατούντων, ἐβάδιζεν ἢ μᾶλλον μὲ τὸν ἔνα
δῆμον σταθερῶς ὑψωμένον ἐκολύμβα πλαγίως ὡς σαργός, ἔχων
τὸν γκράν εἰς θέσιν «ἀναρτήσατε», τὰ φυσίγγια τοῦ γκοᾶ χιαστί,
ὅπως οἱ ἀντάρται, εἰς τὴν μέσην του ζωσμένην τὴν καραπιστό-
λαν, ὑπὲρ τὴν καραπιστόλαν τὰ φυσίγγια τῆς καραπιστόλας καὶ
τέλος παρὰ τὴν λόγχην κρεμασμένην τὴν τεραστίαν κάμαν.

Οὕτω πως μετημφιεσμένος παρουσιάσθη κατὰ τὰς παραμο-
νὰς τοῦ πολέμου πρὸ τοῦ ὑπασπιστοῦ τοῦ σώματος, εἰς τὸ
δποῖον προσεκλήθη, καὶ ὁ ὑπασπιστής, ὥσαν ἐμπαίζων τὴν πα-
νοπλίαν του, τὸν διώρισε τί νομίζετε; Μάγειρον τοῦ Ἐπιτελείου!
Πρὸς στιγμὴν ἐνόμισα, ὅτι θὰ γεμίσῃ τὸ γκρά, θὰ βγάλῃ τὴν
ξιφολόγχην, τὴν καραπιστόλαν, τὴν κάμαν, ὅτι θὰ μεταβάλῃ τὸ
ὑπασπιστήριον εἰς λίμνην αἴματος πρὸ τοιαύτης βαθυτάτης
ὕβρεως. Ἀπεναντίας δύως, τὸ πρόσωπόν του ἐξέφραζε μίαν ἵκα-
νοποίησιν, τὴν δποίαν ἀναλόγως τῆς πανοπλίας του θὰ ἐπρεπε
νὰ ἐκφράσῃ μόνον, εἰὰν τὸν διέτασσον νὰ κάμη αὐτὸς καὶ μόνος
ἔφοδον ἐναντίον τουρκικοῦ τάγματος.

Ἐπιστεύσαμεν, ὅτι παραλαμβάνων τὰ μαγειρικὰ σκεύη τοῦ
Ἐπιτελείου θὰ ἐλάμβανε καὶ τὴν πρόνοιαν νὰ ἐλαφρώσῃ κᾶπως
τὸν δπλισμόν του. Ἄλλ' ἡπατήθημεν. Ὁ ἄθλιος ἔψηνε τὸν κα-
φὲν τοῦ μεράρχου εἰς τὸ καμινέτο μὲ δόλοκληρον τὸν βαρὺν δπλι-
σμόν του, εἰς τὸν δποῖον μάλιστα καὶ προσέθεσε μίαν τουρκι-
κὴν παλάσκαν καὶ μίαν ἀκόμη ξιφολόγχην, τὴν δποίαν ἐσκύλευ-
σεν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς δόξης δύο ήμέρας μετὰ τὴν μάχην εἰς
τρόπον, ὥστε κατήντησεν ἀληθὲς κινητὸν δπλοστάσιον.

Ἐν τούτοις δὲν ἐπιθυμῶ διόλου νὰ ἀδικήσω τὸν ἥρωά μου.
Ἐδρασεν εἰς πολλὰς κοισίμους περιστάσεις. Εἰς τὴν ἐποποίειαν
των Γενιτσῶν ἔσφαξε δύο χῆνας, τὰς δποίας καὶ ἐμάδησε.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐλάμβανεν μέρος εἰς δλας τὰς μάχας.
Οταν δέ, ἐκεῖ ποὺ παρηκολούθει τὸν κοχλασμὸν τῆς χύτρας,
ἥκουσεν ἀπὸ ἀποστάσεως μιᾶς καὶ ήμίσειας ὁρας τὰς ἐχθρικὰς
δβίδας νὰ ἐκρήγνυνται, ἀνέσπα τὴν κάμαν του, τὴν ἐκράδαινεν
εἰς τὸν ἄέρα καὶ ἐκραύγαζε στερεοτύπως:—”Ἄχ! καὶ νὰ μὴν εἴ-
μαι τώρα κεῖ πάνου, νὰ φάω αὐτιὰ καὶ μύτες!

Ἐβαζε κατόπιν τὴν μάχαιραν εἰς τὴν θήκην της καὶ ἀνεκά-
τευεν ἡσύχας τὸ φαγητὸν μὲ τὴν κουτάλαν. Ἡτο θρασὺς καὶ
φορτικὸς πρὸς τοὺς συναδέλφους του, ἔγινε δὲ ἀκόμη αὐθαδέ-
στερος, ὅταν ἐνόησεν ὅτι ὁ μέραρχος εὔρισκε τῆς ἀρεσκείας του

τὰ φαγητά. Ἡρχισε νὰ διατάσσῃ ὅλον τὸν κόσμον, νὰ ἐπεμβαίνῃ παντοῦ, εἰς τὴν ὑγειονομικήν, τὴν οἰκονομικήν, ἀκόμη καὶ τὴν μάζιμον ὑπηρεσίαν. Ἡ μόνη ἐκδίκησις ὅλων ἔκεινων, οἱ ὅποιοι ὑπέφεραν τὰς ἐνοχλήσεις του, ὑπῆρξεν, ὅτι τὸν ἀπεκάλουν :

— Ὁ κύριος ὑπομέραιος !

Πρᾶγμα τὸ ὅποιον, ἀντὶ νὰ τὸν δυσαρεστῇ, ἀπεναντίας τὸν ἔκαμνε νὰ λάμπῃ ἀπὸ ὑπερηφάνειαν.

— Καὶ μὲν ὅλα ταῦτα, φύλε μου, μοῦ ἔλεγε μίαν ἡμέραν κάποιος ἀξιωματικός, δ ἄνθρωπος αὐτὸς παρέσχεν ἀληθεῖς ὑπηρεσίας. Ἡ κακὴ ἦ καλὴ κατάστασις τοῦ στομάχου τοῦ Διοικητοῦ μιᾶς μεραρχίας δὲν εἶναι πρᾶγμα μικρὸν εἰς ἕνα πόλεμον. Τὸ νὰ κατορθώσῃ ἔνας ἄνθρωπος νὰ διατηρήσῃ αὐτὸν τὸν στόμαχον εἰς ἄμεμπτον κατάστασιν, εἶναι ώς νὰ συνεισέφερεν ὑπὲρ τῆς νίκης τὴν δρᾶσιν δύο τούλαχιστον ταγμάτων.

I. ΚΟΝΔΥΛΑΚΗ

ΤΟ ΠΡΑΣΙΝΟ ΔΕΝΔΡΙ

Ἄπὸ ἑπτὰ ἥ ὁκτὼ ἑτῶν, ἀφ' ὅτου χρονολογεῖται ἡ γνωριμία μας, οὐδέποτε τὸν συνήντησα χωρὶς νὰ μοῦ πῇ, ὅτι δὲν εἶναι καλά. Τὸ περίεργον δὲ εἶναι, ὅτι ἔχει τὰ νοσήματα, ἐξ ὃν πάσχουν ἥ ἀποθνήσκουν ἐπίσημα πρόσωπα. Οὕτω ἀλλεπαλλήλως τὸν ἥκουσα παραπονούμενον, ὅτι εἶχε τὰς νευραλγίας τοῦ Βίσμαρκ,^{*} τὸ νόσημα τοῦ Φρειδερίκου,^{*} τὴν νεφρίτιδα τοῦ Γουλιέλμου,^{*} τὴν ἀρθρίτιδα τοῦ Τσικούπη.^{*} Πιστεύει πραγματικῶς, ὅτι πάσχει, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ μνήμη του δὲν εἶναι ὅσον ἡ φαντασία του ζωηρά, ταχέως λησμονεῖ τὰ νοσήματά του, ἐκ συνηθείας δὲ μόνον ἔξακολουθεῖ τὰς μεμψιμοτιզίας του, ίδιως ἄμα ἀκούσῃ ἄλλον ὅτι ἀσθενεῖ.

— "Αμ" ἔγῳ τί νὰ λέγω ;

— Εἶσαι ἄρρωστος ; Μπά ;

— Δὲν βλέπεις ; Δέκα βήματα ἔκαμα καὶ μὲν ἔκοψε κρύος ἰδρώς.

— Καὶ τί ἔχεις ;

— Καὶ τί δὲν ἔχω ; Καρδιακός, οευματισμούς, τὸ νόσημα τοῦ Βρατί . . . Καὶ ποῦ νὰ τὰ θυμοῦμαι ὅλα ; "Ολη ἡ παθολογία, φίλε μου. Ζωντανὸς νεκρός !

Καὶ ἐπαναλαμβάνει μὲ φωνὴν 'Ιερεμίου* τὴν τελευταίαν φράσιν.

— Ζωντανὸς νεκρός !

— Περίεργον ! . . . δὲν σᾶς φαίνεται.

— Μὴ βλέπεις τὸ πάχος, φύλε μου. Εἶναι καὶ αὐτὸ σύμπτωμα, φούσκωμα νοσηρόν, ἵσως καὶ ὑδρωπικία. Δὲν βλέπεις τὸ χρῶμα μου ; Ποιὸς ἄλλος ἔχει τέτοιο χρῶμα πράσινον.

*Επειδὴ δὲ μία ἐκ τῶν ἰδιοτήτων του εἶναι, ὅτι ἀγαπᾷ τὰ δένδρα, ἀστεῖος τις μίαν ἡμέραν εἶπεν, ὅτι δὲν εἶναι καθόλου παράδοξον νὰ κατάγεται ἀπὸ δένδρον, ὅπως οἱ ἄλλοι κατάγονται ἀπὸ κατωτέρους ζωϊκοὺς δργανισμούς. Καὶ ἔκτοτε συνήθως μεταξὺ τῶν γνωρίμων του ἀποκαλεῖται «πράσινο δενδρί».

Δὲν ἀρκεῖ δέ, ὅτι ὁ ἑτοιμοθάνατας οὗτος οὐδέποτε πραγματικῶς ἥσθιεν, ἀλλ᾽ ἔχει καὶ τὴν ἀναισχυντίαν νὰ τρώγῃ ὡς Μίλων* Κροτωνιάτης, καθ' ἃς ἡμέρας μάλιστα παρεπονεῖτο, ὅτι πνέει τὰ λοίσθια. Καὶ ὅταν μίαν ἡμέραν εἰς ἓνα γεῦμα μὲ κατέπληξε διὰ τῆς πολυφαγίας του, δὲν ἔκρατήθηκα πλέον καὶ τοῦ εἴπα :

— Καὶ ἔξακολουθεῖς νὰ λές, ὅτι είσαι ἄρρωστος ;

*Ἐκεῖνος δὲ ἐπανευρὼν ἀμέσως τὸν θλιβερόν του τόνον καὶ τὴν ἀπέλπιδα τοῦ προσώπου ἔκφρασιν, μοῦ ἀπήντησε :

— Καῦμένε δὲν ἔννοεῖς ; "Έχω ταινίαν !

Ζατυρικά

Γ. ΣΟΥΡΗ

Η ΖΩΓΡΑΦΙΑ ΜΟΥ

Μπόϊ δύο πήχες,
κόψη κακή,
γένια μὲ τρίχες
ἔδω κι' ἔκει.

Κούτελο θεῖο,
λίγο πλατύ,
τρανὸ σημεῖο
τοῦ ποιητῆ.

Δύο μάτια μαῦρα
χωρὶς κακία,
γεμάτια λαύρα
μὰ καὶ βλακεία.

Μακρὺ ρουθούρι
πολὺ σχιστό,
κι' ἔνα πηγούρι
σὰν τὸ Χριστό.

Πηγάδι στόμα
μαλλιά χντά . . .
γεμίζεις στρῶμα
μόρο μ' αὐτά.

Μούρη ἀγρία
καὶ ζαρωμένη,
χλωμή καὶ κρύα,
σὰν πεθαμένη.

Κανέρα χρῶμα
δὲν τῆς ταιριάζει
καὶ τώρ' ἀκόμα
βαφὲς ἀλλάζει.

Δόντια φαφούτη,
ὅλο σχισμάδες
ὑφος τσιφούτη*
γιὰ μαστραπάδες.*

ΝΑ ΗΜΟΥΝ ΠΑΠΠΟΥΣ

«*”Α ! ἔλεγ^τ ὁ Κοκκός :*
Παπποὺς τὰ ἥμουν τώρα,
Νὰ κάνω τὸ σοφό,
Νὰ βήχω, τὰ ρουφῶ
ταυπάκο κάθε ὥρα.

»*Νὰ ἔχω ἀσπρα γέρια,*
Ποτὲ τὰ μὴ διαβάζω,
Σχολειό, τὰ μὴ πηγαίνω,
Στὸ σπίτι μον τὰ μέρω
Καὶ δῆλο τὰ νυστάζω.

»*Νὰ παιζω δλη μέρα*
Μὲ ἔνα κομπολόγι,
Νὰ μὴ μοῦ λὲν δουλιά,
Καὶ τὰ φορῶ γναλιά,
Καὶ τὰχω καὶ φολόγι.

»*Νὰ λέω παραμύθια*
ἀπάνω ἀπὸ τὸ στρῶμα,
Καὶ δλοι στὴ μιλιά μον
Νὰ στέκουν ἐμπροστά μον
μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα.

»*Νὰ μοῦ φιλοῦν τὸ χέρι,*
Εὐχὲς πολλὲς τὰ δίτω,
Καὶ πάντα καθιστός,
Καὶ σ' ὅλους σεβαστός,
Νὰ τρώγω καὶ τὰ πίτω.

»*Νᾶχω καὶ μιὰ μαγκούρα*
Νὰ κάνω τὸν κακό,
Κι ἄμα θυμός μὲ πάρη,
Ν' ἀρχέσω στὸ στιλιάρι
Καὶ τὸν τρελλο-Κοκκό».

Αντὰ καὶ ἄλλα λέει
Μὲ γνώση παιδική.
Μὰ δὲ Κοκκός δὲν ξέρει,
Πῶς θέλουν δλ' οἱ γέροι
Νὰ γίνουντε Κοκκοί.

ΙΩ. ΒΗΛΑΡΑ

Ο ΨΕΜΑΤΑΡΗΣ

Τόσο δὲ Μυθούλης νὰ ψεματάῃ
ἀπὸ μικροῦθε τὸ συνηθάει,
δποὺ ἡ γλῶσσα νὰ τοῦ λαθέψῃ
δὲν εἶναι τρόπος καὶ ν' ἀληθέψῃ.
Κι' ἀν κάνερα ἀπ' δσα λέγει,
τὸ δέχετ' ἄλλος καὶ τοῦ τὸ στρέγει
τὰ ψέματά του διπλὰ ἀρμαθιάζει,*
μὲ γληγοράδα τ' ἀπανωτιάζει,
σὰ νὰ φοβοῦταν, μὴν ὑποπτέψουν
ἀλήθειαν εἶπε καὶ τὸν πιστέψουν.
Μεγάλη ἀνάγκη τὸν καταφέρει
μιὰ κάποια ἀλήθεια νὰ ἀναφέρῃ.
Μόρ' δὲν προφτάνει νὰ τὴν προβάλῃ,
κάνεις δὲ μνήσκει* αὐτὶ νὰ βάλῃ
καὶ τὸν ἀφήνουν, προτοῦ ἀκόμα
καλαρχινήσῃ ν' ἀροίξῃ στόμα.
Δοιπόρ οὐρκίστη ἀπ' δτι ξέρει
νὰ μὴν τραβήσῃ ποτέ του χέρι
κι' ὡς νὰ πεθάνῃ, νὰ μὴ θελήσῃ
ποτέ του ἀλήθεια νὰ ξεφωνήσῃ.
Πολλοὶ παντέχουν πῶς μᾶς γελάει·
τοῦ ψεύτη δὲ λόγος, λέν, δὲ φελάει*.
Ἐγὼ σᾶς τάζω, πῶς τὸν κρατάει,
αὐτὸν τὸν δρόκο δὲν τὸν πατάει.

ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΙ ΑΛΛΗΓΟΡΙΑΙ ΜΥΘΟΙ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΠΛΟΥΤΟΣ ΚΑΙ Η ΕΥΤΥΧΙΑ

— Γιαγιά, ἀλήθεια ἀπόψε ἀνοίγει δὲ οὐρανός;

Ναί, παιδάκι μου, γιατί ἔχειρά σου τὸ ἅγια Θεοφάνεια. Καὶ ὅποις ἀγορυπνήσῃ καὶ προφθάσῃ σὲ ἐκείνην τὴν ἀπόκρυφην ὁρα ...

— Τὸ ξέρω, γιαγιά μου, τὸ ξέρω! Μπορεῖ νὰ ζητήσῃ δὲ τι θέλει ἀπ' τὸ Θεό καὶ τοῦ γίνεται.

— Ναί, μὰ φτάνει νὰ τοῦ ζητήσῃ ἔνα πρᾶμα μονάχα.

Τὸ παιδάκι ἀπεφάσισε νὲ ἀγορυπνήσῃ. Κοντὰ στὴν κάμαρά του ἀπάνω ψηλά, ἦταν δὲ πόρτα ποὺ ἔβγαινε στὸ ήλιακωτό*. Χωρὶς νὰ τὸ ἰδῇ κανέίς, κουκουλώθηκε μὲ τὸ παπλωματάκι του, πῆρε τὸ προσκεφάλι του καὶ πῆγε νὰ ξαπλωθῇ ἐκεῖ ξέρω. Δὲν εἶχε φόβο κανένα δὲ παπάς εἶχε βγῆ ἐκείνη τὴν ήμέρα μὲ τὴν ἀγιαστούρα του καὶ εἶχε διώξει ὅλους τοὺς καλικαντζάδους ποὺ περπατοῦσαν στὴ χώρα κι' ἔπαιρον τὰ παιδιά. Στὴ χειμωνιάτικη νύχτα τὸ ζέσταινε τὸ πάπλωμα κι' η ἐλπίδι.

* Ήταν ἀργά . . . Σκοτάδι καὶ σιωπὴ ἀπλωνότανε κάτω σὲ ὅλη τὴν κοιμισμένη πόλη. Ἐδῶ κι' κεῖ μονάχα ἐτρεμόκαινε κανένα φανάρι σὰν μάτι νυσταγμένο, καὶ τὸ ἀγιασμένα νερὰ τῆς λίμνης ἐκεῖ πέρα ἐλαμπύριζαν στὴ μυστικὴ ἀστροφεγγιά. Ἀπέριντος θόλος σὰν ἀπὸ μαῦρο βελοῦνδο, καρφωμένο μὲ διαμαντένια καρφιά, τὸ σκέπαξε δὲ οὐρανός. Καὶ τὸν ἐκοίταξε μὲ ἀνήσυχα μάτια τὸ παιδάκι κι' ἐπερίμενε ἥσυχα νὲ ἀνοίξῃ. "Ο, τι ζητοῦσε τότε θὰ γινόταν—μὰ φτάνει νὰ ζητοῦσε ἔνα μονάχα—καὶ τὸ παιδί εἶχε τὸ σκολό του . . .

Οι ώρες έπεργνούσαν ἔτσι κι' οἱ πετεινοί, ζωντανὰ οολόγια, τὶς ἔλεγαν μὲ τὴ βραχνή τους φωνή ὁ ἔνας στὸν ἄλλον.

"Ηλθε τέλος πάντων κι' ἡ ἀπόκρυφη ὥρα, ποὺ ἀνοιξεν δ ὡρανός. Μέσος" στὴν ἀστροσπασμένη μανούλα ἐπρόβαλε ἔξαφνα μιὰ λάμψη ζωηοή, ποὺ ἔσβησε ὅλα τ' ἀστέρια. "Ἐνα φῶς γλυκὸ χύθηκε τότε στὴν κτίση, καὶ τ' ἀγιασμένα νερὰ τῆς λίμνης ἔκει πέρα ἔλαμψαν σὰν ἀναμμένα.

Στὸ θέαμα αὐτό, τὸ παιδάκι τὰ σάστισε. Τοῦ φάνηκε σὰν νὰ εἶδε ἀγγέλους νὰ πετοῦν ἔκει ψηλὰ μέσος στὸ φωτεινὸ ἀνοιγμα καὶ ἔναν δλόχρυσο ποταμὸ νὰ τρέχῃ, τὸν οὐράνιο, καθὼς λένε, τὸν Ἱορδάνη . . . Στὸν τρόμο του, στὴ θάμπωσή του, στὴ σαστισμάρα του, λησμόνησε τί εἶχε νὰ ζητήσῃ κι' ἔβλεπε βόυβό . . .

Μονάχα τὴν τελευταία στιγμὴ ποὺ συνηλθε λιγάκι, ἐπρόφθασε νὰ πῇ ἔνα λόγο. Καὶ σβηνόταν πιὰ ἡ θεία λάμψη, σὰν ἀκούστηκε στὸν ἀέρα τῆς νύχτας ἡ ψιλὴ φωνούλα τοῦ παιδιοῦ:

—Πλοῦτο!

"Ἔγύρισε τρέμοντας στὸ κρεββατάκι του. Σκεπάστηκε ἀπὸ τὸ κεφάλι κι' ἐπροσπάθησε νὰ κοιμηθῇ! Μὰ τὸ ἀφῆσε γιὰ πολλὴ ὥρα ἄγρυπνο τὸ ἐκπληκτικὸ θέαμα ἀπὸ τοῦνα μέρος ποὺ ἐβασάνιζε ἀκόμα τὰ μάτια του καὶ μιὰ ἀνήσυχη σκέψη ἀπὸ τἄλλο, ποὺ ἐβασάνιζε τὸ μυαλό του . . . Τὶ λαμπρὸ καὶ ἀπίστευτο θᾶμα! Νὰ τὸν ἀκουσε τάχα δ Θεός; "Επρόφτασε νὰ μιλήσῃ σὲ κατάληη στιγμή; "Αχ! καὶ θ' ἀποκτοῦσε τὸν πλοῦτο, τὸ ἔνα πρᾶμα ποὺ ζήτησε μὲ τὴν καρδιά του τὸ φτωχὸ παιδάκι;

Σὰν ἀποκομήθηκε κατὰ τὸ πρω̄τη εἶδος ἔνα παράξενο ὄνειρο· ἔνα ὄνειρο τόσο ζωηρό, ποὺ ἀκόμα καὶ τώρα δὲν ξέρει, ἐὰν ἐκοιμότανε πραγματικῶς ἢ ἀν ἀγυρπνοῦσε μέ πυρετό.

Τοῦ φάνηκε πῶς μπῆκε ἔξαφνα στὴν κάμαρά του ἔνας ἀνθρωπός. "Ηταν νέος, παιδὶ μάλιστα ἀμούστακο. Τὸ πρόσωπό του ἔλαμπε ἀπὸ τὴν ἐμορφιά, καὶ ἡ φορεσιά του ἀπὸ τὴν πολυτέλεια. "Απὸ πάνω ὡς κάτω ἦταν πνιγμένος στὸ χουσάφι, στὸ μετάξι, στὰ πετράδια. "Ἐνα σύννεφο κάτασπρο ὑποστήριζε τὰ πόδια του. Στὰ χέρια του κρατοῦσε ἔνα χουσὸ φαβδί. Εἶχε φτερούγια χιονᾶτα καὶ χαμόγελο γλυκού.

—Νά με! Τὶ θέλεις; εἴπε μὲ τρυφερὴ φωνή.

—"Αγγελος . . . ἐψιθύρισε τὸ παιδάκι τρομαγμένο.

—Δὲν είμαι ἄγγελος, ἀποκρίθηκε ὁ νέος· είμαι ὁ Πλοῦτος, ποὺ ζήτησες ἀπόψε. "Ἐκεῖνος ποὺ ὀδηγεῖ τὰ βήματά μου εἰδε-

τὴ φωτιὰ τῆς καρδιᾶς σου καὶ μὲν ἔστειλε. Μιὰ στιγμὴ πρωτύτερα ἀν πρόφτανες νὰ πῆς τὸνομά μου, θάρχόμουν νὰ σὲ φορτωθῶ ἀνερώτητα. Μὰ τώρα ποὺ ἀργησες νὰ μιλήσῃς καὶ ἔγινε ζήτημα ἀν ἐπρεπε νὰ σοῦ γίνῃ ἡ χάρη ἢ ὅχι, ἀποφασίστηκε νὰ ἔλθω μονάχυ καὶ νὰ σὲ ἔσταναρωτήσω... καὶ διὰ μοῦ πῆς, θὰ κάνω. Ἐπιμένεις ἀκόμα στὸ λόγο σου; Ἐμένα ζητεῖς καὶ ἐπιθυμεῖς πραγματικῶς, ὅφου ἔρεις, διὰ μονάχα ἔνα πρᾶγμα ἔχεις δικαίωμα νὰ ζητήσῃς; Ἀν εἰν' ἔτσι, πές μου το νὰ μένω μαζί σου γιὰ πάντα.

Τὸ παιδάκι πῆρε θάρρος, βγῆκε περισσότερο ἀπὸ τὸ σκέπασμά του καὶ εἶπε:

— Σένα θέλω, Πλοῦτε μου. Σὲ θέλω νὰ μείνης πάντα μαζί μου. Εἴδα, διὰ ὅλη ἡ εὐτυχία βρίσκεται πάντα μὲ σένα, καὶ ἀπὸ πολὺν καιρὸν σὺ εἶσαι τὸνειρό μου.

... — Βλέπω, διὰ μὲν ἀγαπᾶς πραγματικῶς καὶ ἥθελα νὰ μείνω μαζί σου... Ἀλήθεια! Τί ἔμορφη ζωὴ ποὺ θὰ περνοῦμε! Παντοῦ δὲ κόσμος θὰ σκύφτῃ στὸ διάβα μας σὰν θὰ βγαίνωμε συντροφιασμένοι. Θὰ κατοικοῦμε σὲ παλάτια δλοιμάρμαρα, θὰ κοιμώμαστε σὲ δλόχουντο κρεββάτι, θὰ σκεπαζώμαστε μὲ σεντόνια μεταξωτά. Τὸ γυαλιστερὸ ἀτλάζι καὶ τὸ χνουδωτὸ βελοῦδο θὰ μᾶς τριγυρίζουν παντοῦ, στὸ πάτωμα, στοὺς τοίχους, στὸ ταβάνι, στὰ καθίσματα, παντοῦ δπου θὲ ἀκκουμπᾶ τὸ κορμί, ἢ θὲ ἀναπαύεται τὸ βλέμμα. Θὰ φοροῦμε λαμπρὰ φροέματα καὶ στολίδια. Θάχουμε δούλους καὶ δοῦλες καὶ γνώριμους πολλούς. Βαλσαμόμενος θὰ είναι δὲρας ποὺ θὲ ἀναπνέωμε, ἀπὸ τὲ ἄνθη καὶ τὰ μυρωδικά. Τὸ τραπέζι μας θὰ λάμπῃ στὸ χρυσάφι καὶ στὸ κρύσταλλο. Θὰ βγαίνωμε στὸν περίπατο μὲ ἀμάξια καταστόλιστα· θὰ πηγαίνωμε στὰ θέατρα, στοὺς χορούς, στὰ ἵπποδρόμια, πάντα στὴν καλύτερη θέση. Θὰ ταξιδεύωμε μὲ κάθε ἀνεση τὸ καλοκαίρι ἢ τὸν χειμῶνα. Καὶ θὰ ἔχωμε μέσα σὲ μιὰ κάμαρα, ζεστὴ σὰν φωλιά, ἔνα ντουλάπι λουστραρισμένο μὲ πολλὰ κλειδιά, γεμάτο χρυσᾶ φλουριὰ τόσα, ώστε νὰ μποροῦμε νὰ κάνωμε καθ' ἐπιθυμία, ποὺ ἥθελε μᾶς γεννηθῆ...

— "Α! Τί καλά! ἔφωναξε τὸ παιδάκι, καὶ τὸ γέλιο δὲν θὰ λείπῃ ἀπὸ τὸ χείλι μας καὶ ἡ χαρὰ ἀπὸ τὴν καρδιά μας. Κάθισε, Πλοῦτε. Θέλω νὰ εἶμαι μαζί σου δοξασμένος καὶ εὐτυχῆς!

“Ο νέος ἔχασε μὲ μιᾶς τὸ γέλιο του, ἀκκουμπησε ἀπάνω στὸ φαρδί του καὶ εἶπε μὲ περίλυσπη φωνή:

— Αὐτὸς εἶναι ἵσα-ἴσα, ποὺ θέλω νὰ σοῦ πῶ... Ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ σοῦ ἐγγυηθῶ, ὅτι δὲν θὰ λείπῃ ἀπὸ τὸ χεῖλι σου τὸ γέλιο κι' ἀπὸ τὴν καρδιά σου η̄ χαρά... "Α, ὅχι, ὅχι..."

— Μὰ γιατί;

— Γιατί; Δὲν σὲ ἀφησει λοιπὸν η̄ ἀγάπη ποὺ μοῦ ἔχεις νὰ σκεφθῆς ποτέ;... Καὶ τί μπορῶ τάχα νὰ σοῦ κάμω ἐγώ, ὅταν θὰ ἔρχεται ὁ πόνος καὶ η̄ θλίψη;... Ποιὸς ἔρει, ἂν δὲν θὰ μὲ θέλῃς, γιὰ νὰ πληρώνῃς πάντα γιατροὺς καὶ γιατρικά; Ποιὸς σούπε πῶς μαζί μου δὲν θὰ δοκιμάσῃς ποτὲ ἀγωνία βασάνου σὲ δικαστήριο;... Ποιὸς σοῦ εἰπε, πῶς δὲν θὰ σὲ πληγώσῃ ὁ θάνατος σ' ὅτι ἔχεις πιὸ ἀγαπημένο στὸν κόσμο καὶ πολύτιμο; Ποιὸς σοῦ εἰπε, ἂν μὲ μένα θὰ βρῆς τὴν ἀληθινὴ ἀγάπη, τὴν ἀδελφικὴ φιλία ἐκείνη ποὺ θέλεις, καὶ τί θὰ σοῦ χρησιμεύω, σὰν θὰ σὲ μαχαιρώνῃ η̄ ἀχαριστία, η̄ κακία, τὸ φέμα, ὁ φθόνος, η̄ ἐπιβουλή;... Ποιὸς σοῦ ὑποσχέθηκε, ὅτι μαζί μου θ' ἀπολαύσῃς τὶς χάρες τῆς καλῆς καρδιᾶς, τοῦ φωτισμένου μυαλοῦ, τῆς καθαρῆς συνειδήσεως; Ποιὸς σ' ἐβεβαίωσε, ὅτι στὸ σπίτι σου θὰ βασιλεύῃ η̄ τιμή, η̄ ἀγάπη, η̄ χαρά, η̄ ἀρμονία;... "Α, πόσο ἐστάθηκες παιδάκι μου ἀπατημένος! Ἐγύρεψε ἀπὸ μένα, ἐκεῖνο ποὺ ἔπρεπε νὰ γυρεύῃς ἀπὸ τὴν Εἰτυχία.

"Απὸ τὴν Εὐτυχία... ἐψιθύρισε τὸ παιδάκι μὲ ἀπελπισμένη φωνή.

— Μάλιστα, ἀπὸ τὴν Εὐτυχία. Καὶ πῶς; Δὲν τὴν ἔρεις; Εἰν' ἔνα κοριτσάκι μικρὸ αὐτὴ η̄ Εὐτυχία, ἔμιορφο, γελαστό, μὲ κάτασπρη ἀπλὴ φορεσιὰ σὰν τὸ χιόνι. Φιλία σταθερὴ μαζί της δὲν ἔχομε, γιατὶ μ' ἀφήνει τὶς περισσότερες φορὲς καὶ πηγαίνει μὲ τὴ Φτώχεια, ὅπως κι' ἐγὼ πηγαίνω καμιὰ φορὰ μὲ τὴ Δυστυχία. Τί τὰ θέλεις, παιδί μου! Αὐτὴ εἶναι δῶρο ἀληθινὸ καὶ ἀπόλαυση! Τὴν ἀκολουθεῖ σὰν σωματοφυλακή, ἔνα πλῆθος παιδάκια μὲ γέλια καὶ φωνὲς ποὺ γεμίζουν τὸν ἀέρα. Αὐτὴ μονάχη εἶναι ίκανή, ὅταν σὲ πάρῃ καὶ σένα στὴν ἀκολουθία της, νὰ σὲ κάμῃ νὰ μὴ λείπῃ ἀπ' τὸ χεῖλι σου τὸ γέλιο κι' ἀπ' τὴν καρδιά σου η̄ χαρά, ἀδιάφορο ἂν θὰ κατοικήτε στὴν καλύβα η̄ στὸ παλάτι, ἀν θὰ φορῇτε χρυσὰ η̄ κουρέλια.

— Πλοῦτε μου, καλέ μου φίλε, συγχώρησέ μου, δὲν τὸ σκέφτηκα. "Εκανα λάθος. Τὴν Εὐτυχία, ἔπρεπε νὰ ζητήσω, τὴν Εὐτυχία ζητοῦσα, τὴν Εὐτυχία ζητῶ. "Ενα πρᾶμα μονάχα, βλέπεις, μοὺ εἶναι συγχωρεμένο νὰ ἔχω, καὶ ἄλλο καλύτερο ἀπὸ τὴν

Εύτυχία δὲν ύπάρχει . . . ἄχ, οὔτε σύ, καλέ μου Πλοῦτε! Τὸ βλέπω, τώρα τὸ ἔννοῶ.

— Θέλεις λοιπὸν τὴν Εύτυχία. Καλά, φεύγω. Καὶ φεύγω, ἀκούσε, ὅχι γιατὶ δὲν μὲ θέλεις, ἀλλὰ γιατὶ δὲν ἐπρόφθασες νὰ μὲ ζητήσῃς τὴν κατάλληλην ὥρα. Τί τυχερὸς ποὺ στάθηκες! Ἀλλιώτικα δὲν θὰ ἔφευγα ἀπὸ κοντά σου καὶ θὰ ἡταν περιττὴ κάθε σου μετάνοια . . . Χαῖρε· εἶπε ὁ Πλοῦτος κι ἔξαφανίστηκε.

Τὸ παιδάκι ἐδόξασε τὸ Θεό. Ἔτσι εἶχε καιρὸ πάλι τοῦ χρόνου; πιὸ φωτισμένο καὶ πιὸ ἥσυχο, ν' ἀγρυπνήσῃ τὴν ἵδια νύχτα καὶ νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ τὴν Εύτυχία, μονάχα τὴν Εύτυχία.

I. ΠΟΛΕΜΗ

ΔΥΟ ΛΑΜΠΑΔΕΣ

Ἄπὸ τὶς ἵδιες μέλισσες ἀνάλυσαν κερὶ¹
καὶ δυὸ λαμπάδες ἔπλασαν μὲ σκαλιστὰ στολίδια.
Δίδυμες κι ὅμοιες ἀδελφὲς ὁ κόσμος τὶς θαρρεῖ,
μὰ ἀν ἡταν ἵδια ἡ ὄψη των, μοῖρα δὲν εἶχαν ἵδια.

Τὴν μιὰ ἀπὸ τὶς δυὸ τὴν ἄναψαν σὲ γάμους καὶ χαρές,
κι ἡ φλόγα της χρυσόφεγγε στὴν πύρινην δρμή της
κι ὀλόγυρά της στάζοντας ἀναλυτὲς σειρές,
δάκρυα χαρᾶς ἐστάλαζε στὸ ὠχρόλευκο κορμί της.

Τὴν ἄλλη, ὠλμέ! τὴν ἄναψαν στὸ πλάϊ ἐνὸς νεκροῦ,
κι ἡ φλόγα της παράδεοτε, τὴ λάμψη της γιὰ ταῦρη
ἄκουγε λόγια θλιβερὰ παράπονου πικροῦ,
καὶ δάκρυα λύπης στάλαζε στὴ σκέπη της τὴ μαύρη.

Τέλειωσεν ὁ γάμος· ἔθαψαν καὶ τὸ νεκρὸ στὴ γῆ . . .
Κι' ὅταν τὴν μιὰ τὴν ἔσβησαν κι' ἔσβησαν καὶ τὴν ἄλλη,
καμιὰ ἄλλαγή στὴν ὄψη των, καμιά, καμιὰ ἄλλαγή.
Δίδυμες κι ὅμοιες ἀδελφὲς ἐφαίρονταν καὶ πάλι . . .

Ἄρθρωπε, σὺ ποὺ χαίρεσαι καὶ ζῆς μεσὸ στὴ χαρά,
κι' ἄνθρωπε, σὺ ποὺ θλίβεσαι καὶ καρτερεῖς ἀκόμα,
ὅταν θὰ σβήσῃ τῆς ζωῆς ἡ λάμψη μιὰ φορά,
δίδυμους κι ὅμοιους ἀδελφοὺς θὰ σᾶς δεχθῇ τὸ χῶμα.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΦΙΛΟΙ

A'

Μέσος σὲ λαγκάδι σκιερὸν καὶ ἥσυχο μιὰ μέρα,
 όντας κρυσταλλένιο,
 τὸ πράσινο διαμάντωνε χορτάρι πέρα-πέρα,
 κι' ἄγρια κρίνα μὲ νερὸν ἐδρόσιζε ἀσημένιο.
 *Ηταρ ἡμέρα δυορφη κι' αὐγὴ πολὺ ἀκόμη,
 δταν ἐφάνησαν ἐκεῖ μαζὶ τρεῖς πεζοδρόμοι.

B'

Συνομιλοῦσαν κι' ἔρχονται σὰν φίλοι ἀγαπημένοι,
 κι' εἰς ρίζα δέντρον ἐκάθησαν ἀπάρω κονδασμένοι.
 *Ο ἔτας ἄντρας ἦταρε θρασύς μὲ φτερωμέρα
 τὰ πόδια μ' ἄταχτα μαλλιὰ καὶ γένια μπερδεμέρα.
 Τὸν δρομάζατε **Βοριά**. Οἱ σύντροφοί του πάλι
 γυναικες ἦταρε· ἡ μιά, σὰν γίγαντας μεγάλη
 κάθε πνοή της ἔκαιγε, σπιυθήσιζε ἡ ματιά της,
 καὶ σὰν δυὸς φλόγες μοιάζατε τὰ δύο μάγουλά της . . .
 *Ο κόσμος τὴ φορόταρε καὶ τὴν ἐπιθυμοῦσε
 καὶ τ' δρομά της ἔλεγεν **Φωτιά**, ὅπου περοῦσε.
 *Η ἄλλη ἦταν δροσερή, γλυκιά, γαλανομάτα
 καὶ δι Βοριάς καὶ ἡ Φωτιά μὲ σέβας τῆς μιλοῦσαν.
 τὰ μάτια της ἔντροπαλὰ καὶ ἀγγελισμὸν γεμάτα
 κάτω στὴ γῆ ἐβλέπανε· **Τιμὴ** τὴν ἐκαλοῦσαν.

I'

*Αφοῦ ξεκονδασθήκανε, εἶπ' δι Βοριάς: «Φοβοῦμαι,
 μήπως ἐκεῖ ποὺ τρέχομε καμιὰ φορὰ χαθοῦμε,
 γιὰ πέστε, ποῦ μπορεῖ κανεὶς νὰ βρῇ τὸν ἄλλο πάλι,
 ἀντὶ χωρισθοῦμε τρέχοντας σὲ μιὰ μεριὰ καὶ σ' ἄλλη ;
 «Εὔκολα, εἶπε ἡ Φωτιά, νὰ μ' εῦρετε μπορεῖτε:
 **Ο*πον κοιτάξετε καπνό, ἐκεῖ θενὰ μὲ ἰδῆτε . . .»
Κι' εἶπ' δι Βοριάς: «Σὲ κύματα ἐπάνω φουσκωμένα
 κι' ὅπον τὰ φύλλα σείνονται, θὰ μ' εῦρετε κι' ἐμένα !»
 —«**Ο*μως ἐσέρα ποῦ, Τιμή, ἀν κάποτε χαθοῦμε,
 μποροῦμε νὰ σὲ βροῦμε ;»

Κι' ἐκείνη ἀραστέραξε « "Αν τσως μ' ἀγαπᾶτε,
τοὺς ἀποκρίθηκε, ποτὲ τὰ μὴ μὲ παραιτᾶτε.
"Αν φύγω, μήτε Ἀνεμός μήτε Φωτιά μὲ φθάνει.
Κεῖτος ποὺ χάρει τὴ τιμή, γιὰ πάντα τίτιε χάρει !

Δ. ΒΙΚΕΛΑ

ΤΙ ΛΕΓΕΙ Η ΘΑΛΑΣΣΑ

"Οταν ἡ θάλασσα γλυκά
στήν ἄμμο ψιθυρίζῃ,
σὰ τὰ ταρονορίζῃ,
τί τάχα λέγει μυστικά,
τί λέγει στ' ἀκρογιάλι ;
Τοῦ λέγει : — 'Ακρογιάλι,
μὴν ἀπ' τὸ φλοτίσβο γελασθῆς
καὶ στῶν νερῶν μου κοιμηθῆς
τὴν ἥσυχην ἀγκάλη.
Μὴ στήν γαλήνη πιστευθῆς
θᾶρθῇ κι' ἀνεμοζάλη.

Κι' ὅταν ἡ θάλασσα μ' δργὴ
κυλᾷ τὰ κύματά της,
κι' ἀφρίζοντ τὰ βουνά της
καὶ φοβερὰ ἡχολογῆ,
τί λέγει ἀραγε στὴ γῆ
μὲ τὰ μονυκρόσματά της
ἡ ἄγριά της ἡ κραυγή ;
Λέγ' ἡ κραυγὴ ἐκείνη :
— Τὸν κόσμο θὰ χαλάσω,
ἄλλ' ὅμως θὰ περάσω,
καὶ θᾶρθη καὶ γαλήνη.

ΚΟΡΑΚΑΣ ΚΑΙ ΑΛΕΠΟΥ

1

Σὲ δέντρο ἀπάρω δέ Κόρακας
Ἐκάθισε ἀπειώντας,
Στὴ μύτη τον βασιώντας
Μιὰ γρούδα * ἀπὸ τνῷ.

2

Ἡ ἀλεποὺ διαβαίνοντας
Καταλλαχοῦ ἀπέκει,
Τὸν βλέπει· κοντοστέκει
Ἡ παραπονηρή.

3

Καὶ μὲ τὸ τοῦ σοφίζεται
Τὸ πῶς τὰ τὸν γελάσῃ
Καὶ τὴ χαψιὰ τά φτάσῃ
Οὐχ τὸ κλαρὶ ψηλά.

4

Κονιὰ στὴ φίζα ἐζύγωσε
Καὶ μὲ ταπεινοσύνη,
Πλαστὴν ἀγαθοσύνη,
Τὰ μάτια χαμηλά :

5

«Κὺρος Κόρακα», τοῦ φώραξε,
«Πετούμενο ἀντρειωμένο,
Μὲ χάρες στολισμένο,
Ἐγὼ σὲ προσκυνῶ.

6

«Ω ! πόσο ὁραῖα καὶ ὅμορφα
Ἀστράφτοντα τὰ λαμπρά σου
Ἀμίμητα φτερά σου
Σὲ χρῶμα ἔτσι σεμιρό.

”Ω! πόσο μέλη σύμμετρα.
 Όρέχτηκε ἡ φύση
 Εσέρα ω̄ καρίση
 Μὲ τέχνη κωριστή.

”Αμ’ ἡ λαλιά σου τάχατε
 Σὰν τί γλυκάδες τάχη;
 Καλότυχος ποὺ λάχη
 Νὰ τὴν ἀφηκαστῆ».

Καὶ ἐκεῖνος, ὅμοιος ἔπαιρο
 Ν’ ἀκούσῃ, δὲν κρατιέται,
 Σὲ τόπο δὲν κωριέται,
 Μήτ’ ἔχει ὑπομονή.

Τὸ λιάραγκά του ἐτέντωσε,
 Τὶς γκράβρες * ἀρχιτάρει.
 Καὶ τὸ τυρὶ ἀπολτάει,
 Νὰ δείξῃ τὴν φωνήν.

”Η ἀλέπον ἀρπάζοντας
 Τὴ γρούδα, τὸν τηράει,
 Τὸν ἀποχαιρετάει,
 Τοῦ λέγει: «Ολα καλὰ

Τὰ ἔχεις, φίλε, ἐξαίρετα·
 Μόν’ ἔτα ω̄ πασχίσῃς
 Ακόμα ν’ ἀποκτήσῃς,
 Κὺρος Κόρακα: μναλά!».

I. ΠΟΛΕΜΗ

TZITZIKAS KAI MYPHMIGKI (Διάλογος)

TZITZIKAS

Ἐχω πολλὰ παράπονα, μυρμήγκι μον, μαζί σου.

MYPHMIGKI

Πολὺ λυποῦμαι, τζίτζικα, κι' ἀμέσως ἐξηγήσου.
Ποτὲ δὲν ἔκανα κακὸ καὶ βλάβη σὲ κανένα·
κι' ἔπειτα, τίποτε κοιτὸ δὲν ἔχω ἐγὼ μὲ σένα.
Δοιπόν;

TZITZIKAS

Μ' ἔκανολόγησες καὶ μὲ τὸ παραπάνω,
κι' ἔτσι καὶ τὴν ὑπόληψη καὶ τὴν τιμή μον χάνω,
κι' ἔγινηκα παράδειγμα μωρίας στοὺς ἀνθρώπους.

MYPHMIGKI

Σ' ὁρκίζομαι στὸ φίγουλο ποὺ κονβαλῶ μὲ κόπους,
πῶς δὲν σὲ νοιώθω τὶ μοῦ λέσ.

TZITZIKAS

Ἄμεσως θὰ μὲ νοιώσης,
ἄν θέλης λίγη προσοχὴ στὰ λόγια μον τὰ δώσης.
Καὶ πρῶτα - πρῶτα γράφοιζε, πῶς πρὸν στὰ δέντρο ἀνέβω,
ἔκατοικοῦσα μέσ' στὴ γῆ κι' ἔγώ.

MYPHMIGKI

Δὲν σὲ πιστεύω.
Τότε, ποῦ βρῆκες τὰ φτερά;

TZITZIKAS

Μεγάλωσαν ἀγάλι,
ὅταν στὸ πρόσωπο τῆς γῆς ἐπρόβαλα καὶ πάλι,
γιατὶ προτοῦ χωθῶ στὴ γῆ, ἥμουν ψηλὰ στὸ χῶμα
μικρός, μικρός σὰν τὸν κοριό καὶ πιὸ μικρός ἀκόμα,
κι' ἄροιξα τρύπα καὶ βαθιὰ μέσα στὴν γῆ ἐμπῆκα
κι' ἔκανα τὸ σπιτάκι μον κι' ἔκεī τροφὴν ενρῆκα.

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Καὶ δὲν ἀτέβαινες ποτὲ κι' ἀπάνω ἀπὸ τὴν τρύπα;

TZITZIKAΣ

Ποτέ μου δὲν ἀτέβαινα, γιατί, καθὼς σοῦ εἶπα,
δὲν μούλειπ' ή τροφή.

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Λοιπόν;

TZITZIKAΣ

Στῆς γῆς τὰ καταχθόνια
σιγά - σιγά μεγάλωρα κι' ἔμεινα δέκα χρόνια.

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Πῶ! πῶ! δὲν ἐβαρέθηκες;

TZITZIKAΣ

Καὶ τ' ἥθελες νὰ κάρω;
Ἐτσι τὸ πρόσταξ' δὲ Θεός. Κι' ἥρθα στὴ γῆν ἀπάνω
ἐφέτος, μόλις ἀρχισε ζεστὸ τὸ κακοκαίρι
καὶ τὰ φτερά μου ἐστέγνωσεν δὲ ἥλιος καὶ τ' ἀγέρι,
καὶ στὴ στιγμούλα πέταξα στοῦ δέντρου τὰ κλαδιά
κι' ἀρχισα τὸ τραγούδι μου μὲ πρόσχαρη καρδιά.
Οἱ γεωργὸι πὲν σκάβουντε κι' ἐκεῖνοι ποὺ θερίζουν
μ' ἔχοντες χρυσή των συντροφιὰ καὶ χάρη μοῦ γνωρίζουν.
Ἐσὸν μονάχα βρέθηκες νὰ μὲ κατηγορήσῃς.

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Ἐγώ δὲν εἶπα τίποτα καὶ νὰ μὲ συγχωρήσῃς
οὐτε καὶ ξέρω τί μοῦ λέσ, μὰ τὸ σπνοὶ τὸ στάρι!

TZITZIKAΣ

Ο κόσμος τὸχει τούμπανο καὶ σὺ κρυφὸ καμάρι.
Ἐσὸν δὲν μ' εἶπες ἀεργο, δὲν μ' εἶπες ἀκαμάτη
κι' ἄμυναλο κι' ἀσυλλόγιστο;

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Γιὰ πρόσεχε κοιμάτι!

Δὲν εἶμαι ἐγώ κακόγλωσσος, κι' αὐτὸ δὲν εἶν' ἀλήθεια.

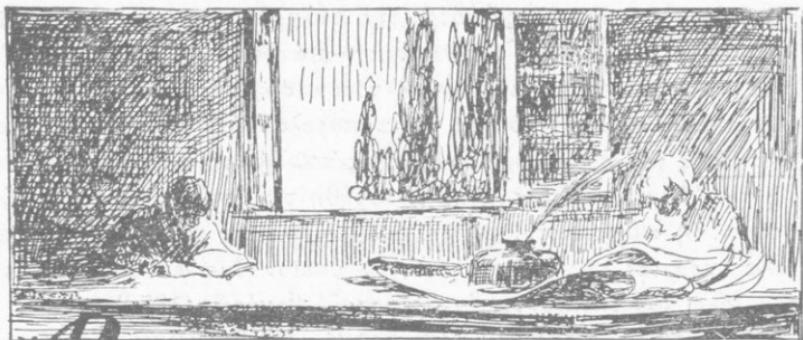
TZITZIKAS

Nai, τάπες καὶ τὰ κήρυξες κι' ἔπλασες παραμύθια,
πός τὸ χειμώνα κάποτε μὲ χίόνια καὶ μὲ πάγο
ἔπειτασα κι' δ' δυστυχῆς δὲν εἶχα τί νὰ φάγω
καὶ σὰρ ζητιάρος ταπεινὸς ἥρθα, καθὼς ἐκεῖνοι,
μὲ κλάματα στὸ σπίτι σου ζητώντας λεημοσύνη.
Κι' δταρ ἐσὺ μ' ἐρώτησες : — Σὰν ἦταν καλοκαιρι.
Τί ἔκανες, παρακαλῶ ; σοῦ εἴπα — Ποιὸς δὲν ξέρει
πώς τραγουνδοῦσα δλημερὶς χωρὶς καμιὰ φροντίδα ;
Καὶ τότε μ' ἀποκρίθηκες : — Αἴ ! τότε χοροπίδα !
Πῶς ἥρθα τὸ χειμώνα ἐγὼ τροφὴ τὰ σοῦ ζητήσω,
ἀφοῦ χειμώνα μήτε ζῶ μήτε μπορῶ τὰ ζήσω ;
Κι' ἔπειτα τί εἰν' αὐτὴ ἡ τροφὴ ποὺ θὰ ζητοῦσα τάχα,
ἐνῷ δ' καῦμέρος τρέφομαι μὲ τὴ δροσιὰ μοράχα ;

MYPMΗΓΚΙ

Αὐτὸ τὸ ψέμα, τζίτζικα, δ' κόσμος τοχει βγάλει.
Τὸ ξέρω πώς δὲν μοιάζομε, ἀλλ' ὅμως ξέρω πάλι,
πώς δ' Θεός ποὺ ἔπλασεν ἐσέ, δπως κι' ἐμένα,
ξεχωριστὸ προορισμὸν ἔδωκε στὸν καθένα.
Κι' εἴμαστε χρήσιμοι κι' οἱ δυό, φίλιτατε τζίτζικά μον,
ἐσὺ μὲ τὸ τραγούνδι σου κι' ἐγὼ μὲ τὴ δουλιά μον.
Δοιπόν, ἂς λησμονήσωμε τὰ ψέματα τοῦ κόσμου
κι' ἀγκάλιασέ με γρήγορα κι' ἔνα φιλάκι δός μον !
(Ἐραγκαλίζονται καὶ φιλοῦνται)

Βιοροσφικοί σημειώσεις

Βαλαωρίτης Αριστοτέλης

Έγεννήθη εἰς τὴν Λευκάδα τὸ 1824. Κατὰ πρῶτον ἐξεπαιδεύθη ἐν Κερκύρᾳ, εἰς τὰ δὲ ἐπούδας τὰ νομικὰ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ.

Απὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἥγανπησε τὴν ποίησιν, εἰς τὴν ὅποιαν ἀφωσιώθη μέχρι τοῦ θανάτου του. Τοῦτο δὲν τὸν ἡμιπόδιον ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὴν πολιτικήν, αινούμενος κυρίως ὑπὸ τῆς φλογερᾶς του φιλοπατρίας. Πρὸ τῆς ἐνώτεως τῆς Ἐπτανήσου μετὰ τῆς Ἐλλάδος διετέλεσε βιολευτής του Ἰονίου Κοινοθυλίου καὶ ἥγανθισθη εἰς τὴν πρώτην γραμμήν ὑπὲρ τῆς Ἐνώσεως. "Οταν δὲ τέλος τὸ 1864 ἡ Ἐπτανήσος ἦνώθη μετὰ τῆς Ἐλλάδος, ἐξελέγη μεταξὺ τῶν πρώτων βιολευτῶν, οἵτινες, ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς ἐλευθέρας πλέον Ἐπτανήσου, εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἐλληνικὴν Βουλήν, διεκρίθη δὲ διὰ τὴν πατριωτικὴν εὐγλωττίαν του καὶ τὰ φιλελεύθερα φρονήματά του. Μετά τινα ὅμιως χρόνον ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς καὶ ἔμεινε σχεδὸν διαρκῶς εἰς τὸ κτήμα του Μαδουρή, εἰς τὴν Λευκάδα, συνεχίζων τὴν ποιητικήν του παραγγήν καὶ καταγινόμενος ἐπίσης εἰς μελέτας ἴστορικάς ἐπὶ διαφόρων ἐπεισοδίων τοῦ ἐλευθερωτικοῦ ἔθνους ἀγῶνος.

Τὰ σπουδαιότερα ποιητικὰ ἔργα του είναι: 1) «Στιχουργήματα», συλλογὴ τῶν πρώτων αὐτοῦ ποιημάτων. 2) «Μνημόσυνα», μὲ τὰ ὅποια ἥρχισε νὰ γίνεται πανελληνίως γνωστός. 3) «Κυρὶ Φροσύνη», μικρὸν ἐπικὸν ποίημα, τὸ ὅποιον ἀναφέρεται

εἰς διάφορα τραγικὰ γεγονότα τῆς συληρᾶς τυραννίας τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ ἐν Ἡπείρῳ. 4) «Ἀθανάσιος Διάκος», ἐπικολυρικὸν ποίημα, τὸ ὅποῖον ἀρχίζει μὲ τὴν τόσον συγκινητικὴν προσευχὴν τοῦ Διάκου. Εἰς τὸ ποίημα τοῦτο παρελαύνουν καὶ ἔξυμνοῦνται οἱ ἀγῶνες καὶ ὁ μαρτυρικὸς θάνατος τοῦ ἥρωος τούτου, ὁ δόποιος εἰς τὴν Ἀλαμάναν προτάξας τὰ στήθη του ἔσωσε τὴν Ἐπανάστασιν. 5) «Φωτεινός», ποίημα ἀναγόμενον εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς Ἐνετοκρατίας τῆς Ἐπτανήσου, τὸ δόποιον ἔμεινεν ἀσυμπλήρωτον λόγῳ τοῦ ἐπελθόντος ἐν τῷ μεταξὺ θανάτου (1879).

Γνωστὰ εἰς δλους ποιήματα τοῦ Βαλαωρίτου εἶναι ὁ «Δῆμος καὶ τὸ καριοφύλλι του», ἡ «Φυγὴ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ», ὁ «Βράχος καὶ τὸ κῦμα», ἡ προσφώνησις εἰς τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον τὸν Ε'. ὁ «Κίτσος καὶ τὸ Γεράκι» καὶ.

Τὰ «Ἀπαντά» τοῦ Ἀρ. Βαλαωρίτου, ἔμμετρα καὶ πεζά, ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν βιβλιοθήκην Μαρασλῆ εἰς τρεῖς τόμους.

Τὰ σπουδαιότερα χαρακτηριστικὰ τῆς ποιήσεως του εἶναι ζωηροτάτη φαντασία, θαυμασία παραστατικότης καὶ ἀσυγκράτητος πατριωτισμός.

Ο Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης ἀναγνωρίζεται ἀπὸ δλους ὡς εἰς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ποιητῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος μετὰ τὸν κορυφαῖον Διονύσιον Σολωμόν.

Βάμβας Νεόφυτος

Εἰς τῶν λογίων κληρικῶν τοῦ παρελθόντος αἰώνος. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Χίον τὸ 1770. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1855. Ἡ πρώτη δρᾶσις αὐτοῦ ἥρχισεν εἰς Παρισίους, ὃπου συνειργάσθη μετὰ τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραή πρὸς ἔκδοσιν τῶν συγγραμμάτων του. Ἀργότερον ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ιδιαιτέραν αὐτοῦ πατρίδα καὶ διηγύθυνε τὴν ἐκεί Σχολὴν μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας. Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἐλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἔσπευσεν εἰς Γύδραν, ὃπως διὰ τῶν λόγων του ἐνθαρρύνῃ τοὺς ἀγωνίζομένους. Βραδύτερον διαρίσθη καθηγητὴς τῆς ἐν Κερκύρᾳ Ιονίου Ακαδημίας καὶ τέλος μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἐξελέγη καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ρητορικῆς εἰς τὸ ἀρτισύστατον τότε ἐν Ἀθήναις Πανεπιστήμιον.

Ἐγραψε πολλὰ ἔργα φιλοσοφικὰ καὶ φιλολογικά, ὡς «Στοιχεῖα Φιλοσοφικῆς ἡθικῆς», «Συντακτικὸν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς

γλώσσης», «Στοιχεῖα Φιλοσοφίας», «Ἐγχειρίδιον ἡθικῆς» κ. ἄ.

Ο Νεόφυτος Βάμβας εἰς τὰ ἔργα του, ὅπως ὅλοι οἱ λόγιοι κληρικοὶ τῆς προγενεστέρας καὶ τῆς συγχρόνου του γενεᾶς, συνενώνει τὴν θρησκευτικὴν πίστιν μὲ τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ακασικὴν παιδείαν.

Βηλαράς Ἰωάννης

Ἐγεννήθη τὸ 1771 εἰς Ἰωάννινα. Τὸ 1789 μετέθη εἰς Πατάνιον. τῆς Ἰταλίας, δπου ἐσπούδασε τὴν ἱατρικήν. Ἐπανελθὼν εἰς Ἰωάννινα προσελήφθη ὡς ἱατρὸς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Βελῆ, ἀδελφοῦ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ. Μετὰ τὴν εἰσοδον εἰς Ἰωάννινα τῶν σουλτανικῶν στρατευμάτων ἡ οἰκία του κατεστράφη καὶ ὁ Βηλαράς κατέφυγεν εἰς Ζαγόριον, δπου μετὰ δύο ἔτη ἀπέθανεν ἐν πενίᾳ (1823). Τὸ 1914 ἐξέδωκε τὸ πρῶτον ἔργον του «Ρομέίκη Γλόσσα», τὸ δποῖον περιέχει διαφόρους στίχους καὶ μετάφρασιν τοῦ Πλατωνικοῦ «Κρίτωνος». Ἡ γλώσσα τοῦ ἔργου τούτου εἶναι δημοτικὴ μὲ τοπικοὺς ἰδιωτισμούς καὶ μὲ πλήρη κατάργησιν τῆς ἴσχυούσης ἴστερικῆς ὀρθογραφίας. Τὸ 1827 ἐν Κερκύρᾳ ἐξεδόθησαν τὰ «ποιήματα καὶ Πεζά» μὲ μετάφρασιν τῆς «Βατραχομύμαχίας», τοῦ μικροῦ ἀρχαίου ἔπους, τὸ δποῖον ἀποτελεῖ παρῳδίαν τῆς Ἰλιάδος. Τὰ περισσότερα ποιήματά του εἶναι ἔμμετροι ἀποδόσεις ἡ ἀπομμήσεις τῶν αἰσωπείων μύθων καὶ τῶν «Χαρακτήρων» τοῦ Θεοφράστου.

Ο Βηλαράς ὑπῆρξεν ἐπιτυχὴς καὶ χαρίεις στιχουργός, προσέφερε δὲ μεγάλην ὑπηρεσίαν εἰς τὴν Νεοελληνικὴν ποίησιν, διότι εἶναι ἀπὸ τοὺς πρώτους, οἱ δποῖοι: ἔγραψαν τὰ ποιήματά των εἰς τὴν γλώσσαν τοῦ λαοῦ καὶ διότι οἱ στιχοὶ του ὑπῆρξαν ὑποδείγματα εἰς τὸν σύγχρονόν του Σολωμὸν εἰς τρόπον, ὥστε ὁ Βηλαράς (ὅπως ἐπίσης ὁ σύγχρονός του Χριστόπουλος) θεωρεῖται ὁ πρόδρομος τοῦ μεγάλου μακριά Σολωμοῦ.

Βιζυηνὸς Γεώργιος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Βιζύην τῆς Θράκης τὸ 1848. Ἡλθεν εἰς Ἀθήνας νέος καὶ ἐσπούδασεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, ἔπειτα δὲ συνεπλήρωσε τὰς σπουδάς του εἰς Εύρωπην παρακολουθήσας ἐκεῖ φιλοσοφικὰ μαθήματα.

Έπανελθών εἰς Αθήνας διετέλεσε καθηγητής. Μετά τινα δημως χρόνον παθών διανοητικήν διατάραξιν ἀπέθανεν εἰς τὸ φρενοκομεῖον τὸ 1896.

Ο Βιζυηνὸς οὐπήρει ποιητὴς καὶ διηγηματογράφος. Τὰ θέματά του ἐλάμβανεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς ἰδιαιτέρας του πατρίδος. Ἐγραψε ποιήματα, εἰς ἴδιαιτέρους τόμους ἐκδοθέντα οὐπὸ τὸν τίτλον «Ἀθηναῖς Αὔρας» Λονδίνον 1884, «Ποιήματα» Αθῆναι 1886, ἐπίσης δὲ Πεζά: «Τὸ ἀμάρτημα τῆς μητρός μου καὶ ἄλλα διηγήματα». Πλὴν τούτων ἔγραψε πλήθος ποιημάτων καὶ διηγημάτων δημοσιευθέντων εἰς πλεῖστα περιοδικά.

Τὰ ἔργα τοῦ Βιζυηνοῦ εἶναι γραμμένα μὲν χάριν καὶ ἀπλότητα, κατορθώνουν δὲ πολλάκις νὰ κινήσουν τὴν βραθεῖαν συγκίνησιν καὶ τὴν συμπάθειαν τοῦ ἀναγνώστου.

Βικέλας Δημήτριος

Ἐγεννήθη εἰς Ἐρμούπολιν τὸ 1835 καταγόμενος ἀπὸ πατρὸς μὲν ἐκ Βερροίας ἀπὸ μητρὸς δὲ ἐξ Ἰωαννίνων. Απὸ μικρᾶς ἡλικίας ἔδειξε μεγάλην ακλίσιν εἰς τὰ γράμματα. Τὸ 1852 μετέβη εἰς Λονδίνον καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἀσχολούμενος εἰς τὸ ἐμπόριον ἐπὶ 24 ἔτη. Είτα ἔγκατεστάθη ἐπ' ἀρκετὸν εἰς Παρισίους καὶ τέλος τὸ 1900 ἥλθεν εἰς Αθήνας, ἔνθα ἀνέπτυξεν πρὸς τοὺς ἄλλους μεγάλην κοινωνικὴν δρᾶσιν. "Ιδρυσε τὸν «Σύλλογον πρὸς διάδοσιν ὡφελίμων βιβλίων», τὸν Οίκον τῶν Τυφλῶν, τὴν Σιδύτανίδειον Ἐπαγγελματικὴν Σχολὴν καὶ πλέονεν τὸ 1908.

Ἐργα του εἶναι: «Στίχαι», ἡτοι συλλογὴ ποιημάτων, «Λουκῆς Λάρας», μακρὸν διήγημα μεταφρασθὲν καὶ εἰς ξένας γλώσσας, «Διηγήματα», «Σωηδία», «Γυναικεία ἀγωγή». Πλὴν τούτων ἔξεπόνησεν ἐμμέτρους μεταφράστεις εἰς ἀπλὴν καὶ δημαρχὴν γλώσσαν τιμημάτων τῆς «Οδυσσείας» καὶ τῶν δραμάτων τοῦ μεγάλου Αγγλου δραματικοῦ Σκίκσπηρ, ἐπίσης δὲ ἔγραψε καὶ τὰ ἀπομνημονεύματά του, τὰ δηποταὶ ἔξεδόθησαν μετὰ θάνατον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ζωὴ μου».

"Ολα τὰ ἔργα τοῦ Βικέλα καὶ ἰδίως τὰ διηγήματά του χαρακτηρίζονται διὰ τὰς ἡθικὰς ἰδέας των, τὴν λεπτότητα τοῦ αἰσθήματος καὶ τὴν ἀπλότητα τῆς ἐκφράσεως.

Βλαχογιάννης Γιάννης

Έγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1868. Απὸ νεαρᾶς ἡλικίας κατέγινεν εἰς ἴστορισθιφικὰς μελέτας. Κυρίως ἡσχολήθη καὶ ἡρεύνησε λεπτομερείας, ἔγγραφα, ἐπεισδια καὶ ἀνέκδοτα τῶν προεπαναστατικῶν καὶ τῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 χρόνων. Τὰ προτέρα δὲ τῶν ἔρευνῶν του ἐδημοσίευσεν εἰς ἐπιστημονικὰς ἴστορισθιφικὰς μελέτας, ἀνέλαβε δέ, ὡς εἰδικός, τὴν διεύθυνσιν τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους, εἰς τὴν διποίαν διατελεῖ μέχρι σήμερον. Πλὴν διμώς τῶν καθηρῶν ἐπιστημονικῶν μελετῶν του ἔγραψεν ἔργα λογοτεχνικὰ ἐμπνευσμένα καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς ἐποχῆς, τὴν διποίαν ἡρεύνησε. Εξεδόθησαν ὅπ' αὐτοῦ: «Ἴστορίες τοῦ Γιάννου Ἐπαχτίτη», «Ἐρμοὶς κόσμιος» διήγημα, «Τοῦ Χάρου δ χαλασμὸς» πεζὴ σάτυρα, καὶ τέλος τὰ ἐκλεκτότερα διηγήματά του ὅπὸ τὸν τίτλον «Μεγάλα Χρόνια» εἰς πρώτην ἔκδοσιν τὸ 1913 καὶ εἰς δευτέραν συμπεπληρωμένην ἔκδοσιν τὸ 1930.

Εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον τόμον περιέχονται διηγήματα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας τοῦ Σουλίου, τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 21 καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ Μεσολογγίου, εἰναὶ δὲ ὅποδείγματα ὄφους καὶ γλώσσης.

Γρανίτσας Στέφανος

Έγεννήθη τὸ 1880 εἰς Γρανίτσαν τῆς Εύρυτανίας. Νέος ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, εἰς τὴν διποίαν διεκρίθη. Ἐπὶ τινα χρόνον ἔξελέγη βουλευτὴς Αἰτωλοσαπαρνανίας. Παραλλήλως πρός τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν πολιτικὴν ἡσχόληθη ὡς φυσιολάτρης μὲν ἐπιστημονικὰς μελέτας διὰ τὴν φύσιν, τὰ δάση τῆς καὶ τὰ ζῶα τῆς, ἐπίσης δὲ κατέγινεν εἰς τὴν ἔρευναν τῶν πλουτοπαραγωγικῶν ζητημάτων τῆς Ἑλληνικῆς γῆς. Ἐγραψε χρονογραφήματα, διηγήματα, ἀγροτικὰ ποιήματα, περιγραφὰς καὶ λαϊκὰς παραδόσεις διὰ τὰ ζῷα τῆς πατρίδος του, αἱ δόποιαι

έξεδόθησαν μὲ τὸν τίτλον: «Τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου». Τὰ ἔργα του εἶναι ἐμπνευσμένα ἀπὸ βαθὺ αἰσθημα τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν φύσιν. Ἀπέθανε τὸ 1915.

Δάφνης Στέφανος

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ κ. Θρασυδούλου Ζωϊοπούλου.

Ἐγεννήθη τὸ 1882 εἰς Ἀργος. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, διετέλεσε καθηγητής, εἶτα διωρίσθη τιμηματάρχης εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην, εἰς τὴν θέσιν δὲ ταύτην διατελεῖ μέχρι σήμερον. Ποιητὴς καὶ θεατρικὸς συγγραφεὺς ἐδημοσίευσεν ἀπὸ τοῦ 1902 μέχρι σήμερον εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἔξεδωκεν εἰς ἴδια: τέρους τόμους ποιητικὰς σειρὰς ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Ἐλληνικοὶ Ἀγῶνες», «Ἀνθισμένος Δρόμος», «Φθινοπωρινὲς Ἀρπεῖς», «Ρόδακες καὶ Ἀνθέμια», «Τὸ Ἀνοικτὸ Παράθυρο». Τὰ ποιήματά του, μὲ ἀρμονικοὺς στίχους, εἶναι ἐμπνευσμένα ἀπὸ ποικίλα θέματα, κυρίως ἀπὸ τοὺς Ἑλληνικοὺς ἀγῶνας καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ζωὴν. Ἐθραβεύθη δις εἰς διαγωνισμοὺς τῶν ποιημάτων τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν στρατιωτικῶν διηγημάτων. Ἀπὸ τὰ θεατρικά του ἔργα τὸ σπουδαιότερον εἶναι τὸ ἐπίσης βραβευθὲν «Πατρικὸ σπίτι».

Δροσίνης Γεώργιος

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1859 ἐκ γονέων Μεσολογγίτῶν. Νέος ἦτι ἐχρημάτισε συνδιευθυντὴς μετὰ τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Ν. Γ. Πολίτη τοῦ φιλολογικοῦ περιοδικοῦ τῆς «Ἐστίας». Ἐπειτα ἔδρυσε καὶ διηγήθυνε τὴν πολιτικὴν ἐφημερίδα «Ἐστία». Ἐξέδωκεν ἐπίσης τὰ περιοδικά «Μελέτη» καὶ «Ἐθνικὴ Ἀγωγή». Βραδύτερον διετέλεσε τιμηματάρχης τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ τελευταίως διευθυντὴς τοῦ Μουσείου Χειροτεχνημάτων. Εἶναι δὲ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου πρὸς ἔδοσιν τῶν Ὡρελίμων Βιβλίων.

Εἰς ήλικίαν εἰκοσιν ἐνὸς ἐτῶν ἐδημοσίευσε τὰ πρῶτα ποιήματά του. Ἡ ποίησις ὑπῆρξε ἡ κυριωτέρα ἀσχολία του. Εἶναι διμως καὶ πεζογράφος μὲ πλουσίαν παραγωγήν. Ἐργα του ποιητικὰ εἶναι: «Ιστοὶ Ἀράχνης», «Σταλακτῖται», «Εἰδύλλια»,

«'Αμάραντα», «Γαλήνη», «Φωτερὰ Σκοτάδια», «Κλειστὰ Βλέφαρα», «Θὸς βραδιάζῃ». Πεζά δὲ είναι «'Αγροτικαὶ ἐπιστολαῖ», «Διηγήματα τῶν ἀγρῶν καὶ τῆς πόλεως», «'Αμαρυλλίς» καὶ ἄλλα. Ἐπίσης ἔξεδωκε καὶ εἰς τὴν σειρὰν τῆς βιβλιοθήκης καὶ τῶν «'Ωφελίμων Βιβλίων» τὰ ἑξῆς: «Ἄλι μέλισσαι», «τὸ ψύρευμα», «οἱ Τυφλοί», «ὅ κυνηγός», κ. ἄ.

Τὰ ποιήματά του, εἰς στίχους πλαστικούς καὶ γλυκεῖς, μὲ διαφόρων εἰδῶν ρυθμούς, είναι ἔμπνευσμένα, ὅπως καὶ τὰ διηγήματά του, ἀπὸ ποικίλας πηγάς, κυρίως δὲ ἀπὸ τὸ γλυκὺ περιβάλλον τῆς ἐλληνικῆς φύσεως. Ἀπὸ τὰ ὥραιότερα διηγήματά του είναι ἥντις «'Αμαρυλλίς», ἥ διποίᾳ ἔχει μεταφρασθῇ εἰς ἔξι εὐρωπαϊκάς γλώσσας.

Ἐφταλιώτης Ἀργύριος

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ λαγίου Κλεάνθους Μιχαηλίδου. Ἐγεννήθη εἰς Μυτιλήνην τὸ 1849 καὶ ἀπέθανε τὸ 1924.

Συνειργάσθη εἰς διάφορα περισσοκά καὶ ἐδημοσίευσε διηγήματα εἰς τελείαν δημοτικὴν γλῶσσαν, ἐπίσης δὲ καὶ ποιήματα. Τὰ ἔργα του ἔμπνευσιμένα ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς πατρίδος του, ἀπὸ ἀναμνήσεις καὶ λαϊκὰς παραδόσεις φέρουν τοὺς τίτλους: «Φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου», «Νησιώτικες ἴστορίες», «Παλαιοὶ σκοποί», «Ἴστορία τῆς Ρωμιοσύνης» κ. ἄ.

Ζαλοκώστας Γεώργιος

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκον τῆς Ἡπείρου τὸ 1805. Ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1858. Νέος μετέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἐσπεύσασεν ἰατρικήν. Ἐπολέμησεν εἰς τὸ Μεσολόγγι καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἡρωϊκὴν ἔξοδον. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος διετέλεσεν ἀνώτερος ὑπάλληλος. Ὡς πατήρ ὑπῆρξε πολὺ ἀτυχίς, διότι ὁ θάνατος ἀφήρα πασεν τὸν υπάλληλον. Οἱ δύο παιδιά του παραδόθησαν στην περιοχή της Καρδίτσας, όπου καὶ τούτη η πόλη ονομάστηκε Ζαλοκώστας.

έμπειρη σμιένος άπό τὰ δύου νηρὰ αὐτὰ πλήγματα. Ἐπίσης ἔγραψε πολλὰ ποιήματα πατριωτικά (λυρικά καὶ ἐπικοινωνικά), διὰ τῶν δποίων ὕμνησε διάφορα κατορθώματα καὶ πρόσωπα τοῦ ἀγῶνος τῆς ἀνεξαρτησίας.

Καμπούρογλους Δημήτριος

Ἐγενήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1852. Ποιητὴς εἰς τὴν γεότητά του, ἔξειλέχθη βραδύτερον εἰς πεζογράφον καὶ ἴστορισθίην.

 Ἡσχολήθη εἰς ἴστοριας, λαογραφικὰς καὶ τοπογραφικὰς ἔρευνας τῆς ἴστορίας κυρίως τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας. Τοιουτοτρόπως ἐμελέτησεν διαφόρους τοποθεσίας, δημότα, παραδόσεις καὶ θρύλους τῆς ἐποχῆς ταύτης, κατώρθωσε δὲ νὰ ἐκλαϊκεύσῃ τὰ προϊόντα τῶν μελετῶν του εἰς ἔργα πλήρη χάριτος καὶ ἀπλότητος.

Ἐδημοσίευσε λαογραφικὰ ἔργα, ώς τὴν «Ἴστορίαν τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας», εἰς τρεῖς τόμους, τοὺς «Ἀρματολούς καὶ κλέφτες», τὸν «Ἀναδρομάρην» καὶ ἄλλα. Καθαρῶς λογοτεχνικὰ ἔργα του είναι: «Μύθοι καὶ διάλογοι», «Θρύφαλα», «Περασμένα Χρόνια», «Ἀθηναϊκὰ Διηγήματα», ἥ «Κυρὰ Τρισεύγενη» κ. ἢ.

Καρκαβίτσας Ανδρέας

Ἐγενήθη εἰς Λεχαινὰ τῆς Ἡλείας τὸ 1866 καὶ ἀπέθανεν εἰς τὸ Ἀμαρούσιον τὸ 1922. Ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν καὶ κατ’ ἀρχὰς ὑπηρέτησεν εἰς τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, ἔπειτα δὲ ως στρατιωτικὸς ἰατρός. Γνωστὸς ὅμως ἐγένετο ως λογοτέχνης καὶ κυρίως ως διηγηματογράφος. Τὰ διηγήματά του είναι ἐμπειρικά πλείστας παραδόσεις, καὶ τοῦ δποίου τὴν ζωὴν περιέγραψεν, είναι δὲ πλήρη ἀγάπης καὶ πίστεως πρὸς τὴν πατρίδα. Ἐδημοσίευσε πλει-

στα σρθρα και διηγήματα εις διαφόρους έφημερίδας και περιοδικά, έξέδωκε δὲ εις χωριστούς τόμους τὰ έξης έργα του: «Διηγήματα», «Η Λυγερή», «Ο Ζητιάνος», «Τὰ λόγια τῆς πλώρης», «ὁ Ἀρχαιολόγος» και ἄλλα.

Ο Καρκαβίτσας κατέχει μίαν ἀπὸ τὰς πρώτας θέσεις εις τὴν Νεοελληνικὴν διηγηματογραφίαν.

Κονδυλάκης Ἰωάννης

Ἐγεννήθη ἐν Βιάννῳ τῇ Κρήτῃ τὸ 1862, ἀπέθανε τὸ 1920 ἐν Ἡρακλείῳ. Ἐλαβε μέρος εἰς τὰς Κρητικὰς ἐπαναστάσεις τοῦ 1877 και 1896. Διετέλεσεν ἐπὶ τινα χρόνον διδάσκαλος εἰς τὴν Κρήτην, ἔπειτα δὲ ἡλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας και ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Διεκρίθη κυρίως ὡς χρονογράφος εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἐμπρός», εἰς τὴν δοποίαν ἔγραψεν ὑπὸ τὸ φευδώνυμον Διαβάτης. Ἀνήγαγε τὸ χρονογράφημα εἰς λογοτεχνικὸν εἶδος και ἀνεδείχθη δι' αὐτοῦ ἔξιοχος φιλοσοφικὸς παρατηρητὴς τῆς καθημερινῆς ζωῆς και λεπτὸς σατυρικός, καυτηριάζων τὰ ἐλαττώματα τῶν συγχρόνων του. Ἔξ ίσου ὅμιλος διεκρίθη και ὡς διηγηματογράφος, ἀντλῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ θέματά του, ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς Κρήτης. Ἐργα του ἐκδιθέντα ἴδιαιτέρως εἶναι: ὁ «Πατούχας», «Οταν ἥμουν δάσκαλος», «Ἐνῷ διέθαινα» (ἐκλογὴ ἀπὸ τὰ χρονογραφήματά του) και ἄλλα.

Κοραής Ἄδαμαντιος

Ο διαπρεπέστερος ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἑλληνας λογίους τοῦ 18ου αιῶνος. Κατήγετο ἐκ Χίου, ἀλλ ἐγεννήθη εἰς Σμύρνην τὸ 1748. Ἀπέθανεν εἰς Παρισίους τὸ 1833. Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἦγάπησε τὰ γράμματα. Εἰς τὴν Σμύρνην, ὅπου ἔλαβε τὴν πρώτην του μόρφωσιν, ἔμαθε τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ και τὰ λατινικὰ μὲ τὴν θοήθειαν καθολικοῦ ἱερέως. Ο πατήρ του ὅμιλος, ἔμπορος ὑφασμάτων, προσώριζεν αὐτὸν διὰ τὸ ἐμπόριον. Διὰ τοῦτο ἀπέστειλεν εἰς τὸ Ἀμστελλόδαμον τῆς Ὀλλανδίας δι' ἐμπορικὰς ὑποθέσεις. Ο Κοραής ὅμιλος εἰς Ἀμστελλόδαμον εὑρισκόμενος

ησχολήθη περισσότερον εἰς τὰ γράμματα παρὰ εἰς τὸ ἐμπόριον.
Τέλος ὁ πατήρ του ἀφῆκεν ἐλευθέρων τὴν ηλίσιν του καὶ τὸν

ἀπέστειλεν εἰς τὸ Μομπελιέ τῆς Γαλλίας, ἵνα σπουδάσῃ τὴν ἴατρικήν. Ὁ Κοραής ἀνεκηρύχθη διδάκτωρ τῆς ἴατρικῆς καὶ ἔπειτα ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους, ὅπου κυρίως κατέγινεν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα. Ἐμελέτησε τῶν ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς καὶ ἐξέδωκεν αὐτούς μὲ περισπούδαστα σχόλια καὶ ἐρμηνείας πρὸς φωτισμὸν καὶ ἐκπαίδευσιν τῶν δμοεθνῶν του. Τοιουτορόπως

ἐξέδωκε: 1) Τὸν Ἰσιοκράτην, μὲ πολλὰς σημειώσεις καὶ μακρὰ προλεγόμενα, 2) τοὺς παραλλήλους βίους τοῦ Πλουτάρχου, 3) Τὰ γεωγραφικὰ τοῦ Στράβωνος, 4) Τμῆμα τῆς Ἰλιάδος τοῦ Ὁμήρου, 5) Τὰ Πολειτικὰ καὶ ἡθικὰ Νικομάχεια τοῦ Ἀριστοτέλους, 6) Πλήρη συλλογὴν τῶν Αἰσωπείων μύθων, συμπληρωθεῖσαν μὲ ἀρκετοὺς ἰδιαιρούς του, καὶ πλεῖστα ἄλλα, ἐν δλφ 66 τόμοις. Ἀξιομνημόνευτον ἔργον του εἶναι καὶ ἡ «Ἀδελφικὴ διδασκαλία», μὲ τὴν διποίαν ἡθέλησε νὰ φρονηματίσῃ τοὺς Ἑλληνας καὶ νὰ τοὺς παρακινήσῃ εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνα. Ἐπίσης εἰς τὰ μετὰ θάνατον ἐκδοθέντα ἔργα του περιέχονται 3 τόμοι ἐπιστολῶν, τὰς διποίας ἔγραψεν εἰς διαφόρους περιστάσεις.

Ο Κοραής διὰ τὴν ἔργασίαν του ὑπὲρ τῆς μορφώσεως καὶ ἀφυπνίσεως τοῦ Ἐθνους θεωρεῖται ὡς εἰς ἐκ τῶν κυριωτέρων προδρόμιων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Κατέχει δμως πολὺ σπουδαίαν θέσιν καὶ εἰς τὴν ἴστορίαν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων διὰ τὴν σοδαράν ἐπίδρασιν, τὴν διποίαν ἡσκησεν ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης.

Κρυστάλλης Κώστας

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκον τῆς Ἡπείρου τὸ 1868. Ἀπὸ πολὺ νεαρᾶς ἡλικίας ἔδειξε τὸ ποιητικόν του τάλαντον. Τὸ πρῶτον ποίημά του ἔδημοσίευσεν, ἐνῷ ἦτο ἀκόμη μαθητής εἰς τὸ γυμνάσιον τῶν Ἰωαννίνων, ὅποι τὸν τίτλον «Σκιαὶ τοῦ Ἀδου», εἰς τὸ διποίον ἔξύμινε τοὺς ἀγῶνας τῶν ἡρώων της Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Ἐνεκα τούτου κατεδιώχθη ὅποι τῶν Τούρκων καὶ

κατέψυγεν εἰς Ἀθήνας, ἐνθα ἔζησε βίον πλήρη στερήσεων. Εἰργάσθη ὡς στοιχειοθέτης τυπογραφείου και ὡς ἴδιωτικὸς ὑπάλληλος. Παρ' ὅλην ὅμως τὴν βιοπάλην ἔγραψε και ἐδημοσίευσε τὰ ἔξης ἔργα: «Ο καλόγηρος τῆς Κλεισσύρας τοῦ Μεσολογγίου», «Τ' ἀγροτικά», «Ο τραγουδιστὴς τοῦ χωριοῦ και τῆς στάνης», «Πεζογράφηματα».

Αἱ στερήσεις ὅμως, εἰς τὰς ὁποίας ὑπεβλήθη κατὰ τὴν ἐν Ἀθήναις διαμονήν του, ἐκλόνισαν τὴν νγείαν του. Ἀναχωρήσας δὲ διὰ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του ἀπέθανεν ἐν Ἀρτγ τὸ 1894.

Εἰς τὰ ποιήματά του διά Κρυστάλλης ἔξιμης τὴν ἐλευθέραν ἀγροτικὴν και ποιμενικὴν ζωὴν τῆς ιδαιτέρας του πατρίδος, δημοσίευσε τὰ ποιήματα «Ηλιοβασίλεμα», δι «τρύγος», δι «κούρος», κλπ. Ἡ νοσταλγία τῆς ζωῆς αὐτῆς τὸν ἐνέπνευσε νὰ γράψῃ τὰ ὑπέροχα ποιηματά του «Στὸ σταυρογήτο» και τὸ «Τραγούδι τῆς ξενιτιᾶς». Οἱ στίχοι του διμοιάζουν πολὺ τὰ δημοτικὰ τραγούδια, τὰ ὁποῖα ἐπιτυχῶς ἐμιμήθη.

Λάμπρος Σπυρίδων

Καταγόμενος ἐξ Ἡπείρου ἐγεννήθη εἰς τὴν Κέρκυραν τὸ 1861. Ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1919. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἥσχολήθη μὲν στορικὰς μελέτας. Ἀπὸ τοῦ 1890 διετέλεσε τακτικὸς ακθηγητὴς τῆς γενικῆς ιστορίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον μέχρι τοῦ 1916, διε ἐγένετο Πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος δι' ὀλίγους μῆνας εἰς περίσσον ἀνώμαλον διὰ τὴν γώραν. Τὰ ἔργα του εἶναι πολυάριθμα και περισπούδαστα. Μεταξὺ τούτων εἶναι ἡ Ἰστορία τῆς Ἑλλάδος εἰς 6 τόμους. Ἐπίσης ἐδημοσίευσεν εἰς τόμους διαφόρους πανηγυρικούς λόγους τους και διάφορα κατὰ καιρούς γραφέντα ἀρθρα ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ἄργοι και ἄριθμα» και τὰ «Ἐλευθέραια».

Λυκούδης Ἐμμανουὴλ

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ναύπλιον τὸ 1849. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1924. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν δικαστικὴν ὑπηρεσίαν διατελέσας ἐφέτης καὶ νομικὸς σύμβουλος τοῦ Κράτους. Ἐξεπόνησε πλεῖστα νομικὰ συγγράμματα. Πα-
ραλλήλως ὅμως ἀνεδείχθη ὡς λογοτέχνης δη-
μοσιεύσας πλῆθος δηγηγμάτων μικρῶν καὶ ἐκτε-
ταμένων εἰς ἡμερολόγια καὶ περιοδικά. Εἰς
ιδιαιτέρους τόμους ἔξεδωκε τὰ ἔξης: 1) Δύο
συλλογὰς δηγηγμάτων ὑπὸ τοὺς τίτλους «Διηγή-
ματα» καὶ «Γύρω εἰς τὸν τόπον μας», 2) δύο μυ-
θιστορήματα ὑπὸ τοὺς τίτλους «Κίμων Ἀνδρε-
άδης» καὶ τὸ «Σπιτάκι τοῦ γιαλοῦ». Ἐπίσης ἐντυπώσεις ὑπὸ¹
τοὺς τίτλους «Σελίδες» καὶ «Οδοιπορικαὶ ἐντυπώσεις» κ. ἄ. Εἰς
τὴν σειρὰν τῶν ἐκδόσεων τοῦ Συλλόγου Ωφελίμων Βιβλίων ἔδη-
μοσιεύσεις τὰ «Καθήκοντα τοῦ πολίτου» καὶ τοὺς «Μετανάστας».

Μαβίλης Λαυρέντιος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κέρκυραν τὸ 1858. Νέος μετέβη εἰς τὸ
Μόναχον, ὅπου ἐσπούδασε φιλογογίαν. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἑλλά-
δα παρέμεινεν εἰς τὴν Κέρκυραν ἀσχολούμενος
περὶ τὰ γράμματα καὶ τὴν ποίησιν, εἰς τὴν
ὅποιαν διεκρίθη. Φλεγόμενος ὑπὸ φιλοπατρίας
ἔλαθε μέρος εἰς τὰς τελευταίας ἐπαναστάσεις
τῆς Κρήτης καὶ εἰς τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πό-
λεμον τοῦ 1897. Τέλος κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ
1912 πατετάχθη ὡς ἐθελοντὴς ἀξιωματικὸς εἰς
τὸ σῶμα τῶν Γαριβαλδιῶν, μαχόμενος δὲ εἰς
τὸν Δρίσκον τῆς Ἡπείρου ἐφονεύθη. Τὰ «Ἐργα» αὐτοῦ (κατὰ
τὸ πλεῖστον πρωτότυπα ποιήματα καὶ μεταφράσεις) ἔξεδόθησαν
εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν τὸ 1915.

Μαρκοράς Γεράσιμος

Έγεννήθη εἰς τὴν Κεφαλληνίαν τὸ 1826. Εσπεύδασε κατὰ πρῶτον εἰς Κέρκυραν, τὸ δὲ 1849 μετέβη εἰς Ἰταλίαν ἵνα παρακολουθήσῃ τὰ νομικά, διακόψας δύμως τὰς σπουδάς του λόγῳ σικογενειακού ἀτυχήματος καὶ ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἰδιαιτέραν του πατρίδα, ἀφωσιώθη ἔκποτε εἰς τὴν ποίησιν. Ἀπὸ τὰ ποιήματά του διακρίνεται τὸ ἐπικολυρικὸν ποίημα δ «”Ορκος», τὸ ὅποῖον ἐδημοσίευσε τῷ 1875, ἀναφέρεται δὲ εἰς τὴν Κρητικὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1866 καὶ εἰς τὴν τότε γενομένην δλοκαύτωσιν τῆς μονῆς τοῦ Ἀρναδίου. Ἀλλα ἐκδοθέντα ποιήματά του φέρουν τοὺς τίτλους «Ποίησις» καὶ «Μικρὰ ταξίδια». Ὁ Μαρκοράς ἡγολούθησε πιστῶς τὸ ὑπόδειγμα τῆς ποιήσεως τοῦ Σωλωμοῦ.

Μελάς Σπύρος

Έγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1883. Επιδοθεὶς εἰς τὴν δημοσιογραφίαν διετέλεσε συντάκτης πολλῶν Ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων. Διεκρίθη δὲ ὡς χρονογράφος καὶ δραματικὸς συγγραφεύς. Ἐδημοσίευσε πλήθος διηγημάτων, ἥθιστρα φιῶν, χρονογραφημάτων, ταξιδιωτικῶν ἐντυπώσεων, ἴστορικῶν μελετῶν κλπ. Ἐργα του ἐξεδόθησαν εἰς Ἰδιαιτέρους τόμους τὰ ἑξῆς: 1) «Πολεμικαὶ Σελίδες» (ἐντυπώσεις ἀπὸ τὸν Βαλκανικούρκικὸν πόλεμον τοῦ 1913), 2) «Ταξίδια», ἐντυπώσεις ἀπὸ διάφορα ταξίδια εἰς τὴν

Βαλκανικὴν χερσόνησον, τὴν δύοιαν περιόδους εἰς τὴν διετέλεσε ὡς ἀνταποκριτής ἐφημερίδων), 3) «Σφυρίγματα» (ἀπάνθισμα χρονογραφημάτων), 4) «Ο Γέρος τοῦ Μωριᾶ», εἰς δύο τόμους, ἥτοι ἴστορικὴ βιογραφία τοῦ μεγάλου ἥρωος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως Θ. Κολοκοτρώνη, γραμμένη μὲ λογοτεχνικὴν χάριν εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν, 5) Δράματα:

“Ο «Γιός τοῦ Ἰσκιού», τὸ «Κόκκινο Πουκάμισο», τὸ «Χαλασμένο Σπίτι», τὸ «Ἀσπρό καὶ τὸ Μαύρο»

Μητσάκης Μιχαήλ

Έγεννήθη εἰς τὰ Μέγορα τὸ 1868. Ἀπέθανε τὸ 1916 ἐν Ἀθήναις κατόπιν μακροτάτης φρενικῆς ἀσθενείας. Νεώτατος ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Ἐδημοσίευσε πλεῖστα ἀρθρα, χρονογραφήματα, ἐντυπώσεις καὶ διηγήματα εἰς διάφορα περιόδια καὶ εἰς τὰς ἑφημερίδας. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐξεδόθησαν τινὰ τῶν ἔργων του ὑπὸ τὸν τίτλον «Φιλολογικὰ Ἐργα» εἰς δύο τόμους. Ἀξιαὶ ἰδιαιτέρας προσοχῆς ἔκ τῶν ἔργων του εἶναι αἱ «Ἀθηναϊκαὶ Σελίδες» καὶ τὸ «Φιλημα», τὸ δόποιον μετεφράσθη εἰς τὴν γερμανικὴν κλπ.

Μωραϊτίδης Ἀλέξανδρος

Έγεννήθη εἰς τὴν Σκίαθον τὸ 1850. Ὑπῆρξε σύγχρονος, συμμαθητὴς καὶ φίλος του ἐπίσης ἔξοχου διηγήματος γράφου συμπατριώτου καὶ συνωνύμου του Ἀλεξάνδρου Παπαδίαμάντη, τὸ ὑπόδειγμα του ὄπωισυ ηκολούθησε. Ἐσπεύδατε φιλολογίαν. Κατὰ πρώτον ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, διατελέσας συντάκτης τῆς «Ἐφημερίδος» του Κερομηλᾶ.

Ὑπηρέτησεν ἐπειτα ἐπὶ μακρὸν ὡς καθηγητής. Συνέγραψε δράματα, διηγήματα, χρονογραφήματα, ἐντυπώσεις, αλτίνες ἐδημοσιεύθησαν εἰς διάφορα περιόδια καὶ ἑφημερίδας. Πάντοτε φιλόθρησκος καὶ ἀφωσιωμένος εἰς τὰ θεῖα περιεβλήθη ὀλίγον πρὸ του θανάτου του (1929) τὸ μοναχικὸν σχῆμα. Τὰ ἔργα του διαπνέονται ὅλα ἀπὸ τὸ φιλόθρησκον πνεῦμα του καὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὰς πνευματικὰς. Τὰ θέματα τῶν διηγημάτων ἀντλεῖται καὶ αὐτός, διποτὲ δ Παπαδίαμάντης, ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς πατρίδος του.

Ἐργα του ἐκδόθεντα εἰς ἴδιαιτέρους τόμους εἶναι τὰ ἔξις· α') δύο δράματα: ἡ «Καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν» καὶ δ «Βάρδας Καλλέργης». β') Διηγήματα ὑπὸ τοὺς τίτλους «Δημήτριος δ Πολιορκητής» καὶ «Διηγήματα» (εἰς πέντε τόμους), γ') Ταξιδιώτιαι ἐντυπώσεις: «Μὲ τοὺς βροιὰ τὰ κύματα» (τόμοι 6).

Νιοβάνας Παῦλος

Φιλολογικόν ψδυδώνυμον του κ. Πέτρου Αποστολίδου. Έγεννήθη εἰς Μαριανούπολιν τὴς Ρωσίας τὸ 1866. Ἐσπεύδασε τὴν ἱατρικὴν καὶ διετέλεσεν ἀρχίατρος τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ. Διεκρίθη ὡς διηγηματογράφος καὶ ιδίᾳ ὡς χρονογράφος. "Οπως ὁ Κονδυλάκης (ὅρα βιογραφίαν του), τοιουτόρπος καὶ ὁ Νιοβάνας ἀντλῶν τὰ θέματά του ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ζωὴν ἔγραψε πλήθος χρονογραφημάτων. Ἐτελειώποιῆσε δὲ τὸ λογοτεχνικὸν τοῦτο εἶδος τοῦ γραπτοῦ λόγου τὸ διποῖον διὰ πρώτην φορὰν ἐδημιουργήσεν ὁ Λουκιανὸς καὶ τὸ διποῖον κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας ἐνεφανίσθη καὶ ἥνθισεν εἰς τὰς στήλας τῶν καθημερινῶν ἔφημερίδων. Ο Νιοβάνας ἔξακολουθεῖ νὰ γράψῃ εἰς τὴν καθημερινὴν ἔφημερίδα «Ἐστία». Τελευταίως ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας Αθηνῶν. Λογοτεχνικὰ ἔργα ἐκδισθέντα εἰς ἰδιαιτέρους τόμους είναι τὰ ἑξής: 1) Διηγήματα εἰς 4 τόμους, 2) Ἀπανθίσματα χρονογραφημάτων ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ τὴν ζωὴν», «Ἡ ζωὴ τοῦ δρόμου», «Ἀθηναῖκοι περίπατοι», 3) «Γλωσσικὴ Αὐτοδιογραφία», 4) «Τὸ βιθλίον τοῦ κ. Ἀσόφου», 5) Δράματα: «Τὸ χελιδόνι», «Μαρία Πενταγιώτισσα», ὁ «Ἀρχιτέκτων Μάρθας» κλπ.

Ξενόπουλος Γεηγόριος

Έγεννήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ 1867 ἐκ πατρὸς Ζακυνθίου. Ανετράφη καὶ ἔλαθε γυνασιακὴν μόρφωσιν εἰς Ζάκυνθον, τὴν διποίαν ἡγάπησε καὶ πολλαχῶς ἐξύμηνησεν ἀργότερον εἰς τὰ ἔργα του. Ἐσπεύδασε μαθηματικὰ καὶ φιλολογίαν. Ἀπὸ ἡλικίας εἴκοσιν ἐτῶν ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἐκαλλιέργησε πάντα τὰ εἶδη τοῦ γραπτοῦ λόγου. Εἶναι εἰς τῶν πολυγραφοτέρων συγγραφέων. Ἐγραψε μυθιστορήματα, διηγήματα, ιριτικὰς καὶ αἰσθητικὰς μελέτας, χρονογραφήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα. Τὰ θέματα πολλῶν θεατρικῶν ἔργων του ἔλαθεν ἀπὸ τὰ διηγήματα καὶ μυθιστορήματά του,

μετά τέχνης διασκευάζων ταῦτα εἰς δράματα. Ἐργα του εἰς ιδιαιτέρους τόπους ἐκδοθέντα είναι : 1) Εἴκοσι περίπου τόμοι Διηγημάτων και μυθιστορημάτων, 2) «Θέατρον», εἰς τρεῖς τόμους μὲ πλεῖστα θεατρικά έργα, 3) «Παιδικὸν Θέατρον» μὲ δράματα, κωμῳδίας και διαλόγους διὰ τοὺς μαθητάς. 4) Διάφοροι αἰσθητικαὶ και κριτικαὶ μελέται, δπως «Οἱ Πηράσχοι» κ.λ.π.

Παλαιμᾶς Κωστής

Ο διοικαστότερος και ἐνδοξότερος τῶν συγχρόνων ποιητῶν μας. Ἐγεννήθη εἰς τὰς Πάτρας τὸ 1859 ἀπὸ σίκογένειαν καταγομένην ἐκ Μεσσολογγίου. Ἀφοῦ ἔλαβε τὴν πρώτην μόρφωσιν εἰς τὴν ιδιαιτέραν του πατρίδα, ἥλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἵνα σπουδάσῃ τὰ Νομικά. Ἀλλὰ ἐγκαταλείψας τὴν νομικήν, ἡ δποία ἦτο

ἕνη πρὸς τὸν χαρακτῆρα του, ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν και ιδιαιτέρως εἰς τὴν ποίησιν, τὴν δποίαν ἥγαπησε μετὰ πάθους. Τὸ 1897 διωρίσθη γενικὸς Γραμματεὺς του Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, εἰς τὴν θέσιν δὲ ταύτην παρέμεινεν ἧπει 32 ἔτη, ἥτοι μέχρι του 1929, ὅτε παρηγήθη. Ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τῆς δποίας διετέλεσε και Πρόεδρος. Γόνιμος και πολυγράφος ἔχει μέχρι τοῦδε ἐκδώσει τὰ ἔξης : 1) Ποιήματα λυρικά : 14 συλλογάς, μεταξὺ τῶν δποίων διοικαστότεραι είναι δ «Γύμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν», «Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου», «Ο Τάφος» (ποιήματα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὸν θάνατον του τέκνου του), ἡ «Ἀσάλευτη ζωή», «Οἱ Βωμοί», «Τὰ Παράκαιρα» κλπ.

2) Δύο ἐπικοινωνικὰ ποιήματα : «Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου» και «Φλογέρα τοῦ Βασιλιά».

3) Πεζά : «Ο Θάνατος τοῦ παλαικαριοῦ», «Διηγήματα», «Τὰ πρῶτα κριτικά», «Γράμματα» (δύο τόμοι) και κριτικαὶ μελέταις διὰ τὸν Βιζυηνόν, Κρυστάλλην, Τυπάλδον, Σολωμὸν και Βαλαωρίτην.

4) Δράματα : «Ἡ Τρισεύγενη» και μετάφρασιν τῆς «Ἐλένης τῆς Σπάρτης» του Βεράρεν.

Παπαδιαμάντης Ἀλέξανδρος

Είς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων νεοελλήνων διηγηματογράφων.
Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σκιάθον τὸ 1851. Ἀπέθανε τὸ 1911.

Νεώτατος ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν ἀσχοληθεὶς ἵδιᾳ εἰς
τὸ διηγημα. Τὰ θέματά του ἐλάμβανεν ἀπὸ
τὴν ζωήν, τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα τῆς πατρίδος
του καὶ ἴδιαιτέρως ἀπὸ τὰς θρησκευτικὰς
παραδόσεις, δπως ὁ συμπατριώτης του Ἀ-
λέξανδρος Μωραΐτης (ὅρα βιογραφίαν του)
Ο Παπαδιαμάντης ἔζησε ζωὴν ἡσυχον καὶ
φημίζεται διὰ τὴν εὐσέδειάν του, τὴν πρασ-
τητα καὶ τὴν εἰρηνικότητα τοῦ χαρακτῆρος
του, δ ὅποιος φαίνεται καὶ εἰς τὰ διηγήματά του. Ἐργαζόμενος
εἰς διαφόρους ἐφημερίδας ἐδημοσίευε πολλὰ διηγήματα, τὰ
ὅποια ἔξεδθηταν μετὰ τὸν θάνατόν του εἰς ἴδιαιτέρους τόμους
ἢ πό τοὺς τίτλους: «Χριστουγεννιάτικα», «Πρωτοχρονιάτικα», καὶ
«Πασχαλινὰ» διηγήματα. Ἀλλα ἔργα του εἶναι ἡ «Γυφτο-
πούλα», οἱ «Ἐμπόροι τῶν Ἑθνῶν», ἡ «Φόνισσα» κλπ.

Παπαρρηγόπουλος Κωνσταντῖνος

Ο μεγαλύτερος ἴστορικς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἐγεννήθη
τὸ 1815 εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀπέθανε τὸ 1891. Ο πα-
τήρ του Δημήτριος ἐφονεύθη ἐν Κωνσταντινούπολει κατὰ τὰς
σφαγὰς τοῦ 1821, ἡ δὲ οἰκογένειά του κα-
τέψυγεν εἰς τὴν Ὁδησσόν. Ἐκεῖθεν ὁ Κων-
σταντῖνος Παπαρρηγόπουλος μετὰ τὴν ἀπε-
λευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἤλθεν εἰς Αἴγιναν.
Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Γερ-
μανίαν, ὁπόθεν ἐπιστρέψας διωρίσθη ὑπάλ-
ληλος τοῦ Ὅπουργείου τῆς Δικαιοσύνης,
εἶτα διετέλεσε καθηγητὴς Γυμνασίου καὶ τὸ 1851 ἐξελέγη καθη-
γητὴς τῆς ἑλληνικῆς ἴστορίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Πλὴν
πολλῶν ἄλλων ἴστορικῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ μνημειῶδες σύγγραμ-
μά του εἶναι ἡ «Ἴστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἑθνους» (ἐξάτομος
μετὰ τοῦ ἐπιλόγου).

Παράσχος Ἀχιλλεὺς

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ναύπλιον τὸ 1838. Ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθῆνας τὸ 1895. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἡσχολήθη εἰς τὴν ποίησιν, διακριθεὶς καὶ γενόμενος εἰς ἐκ τῶν γνωστοτέρων ποιητῶν τῆς ἐποχῆς του. Τὰ πρῶτα του ποιήματα εἶναι δὲ «Ἴππότης», δὲ «Ἄγνωστος ποιητὴς» καὶ ἡ «Λυδία», δημοσιευθέντα εἰς περιοδικὰ τῆς ἐποχῆς. Ταῦτα ἐπηκολούθησε γόνιμος παραγωγὴ ποιημάτων ἐκδοθέντων εἰς τρεῖς τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον «Ποιήματα». Μετὰ δὲ τὸν θάνατόν του καὶ ἔξεδόθησαν εἰς δύο τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀνέκδοτα Ποιήματα».

Πολέμης Ἰωάννης

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1862 καὶ ἀπέθανε τὸ 1920. Ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς ὑπάλληλος τους Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ ὡς γραμματεὺς τῆς Σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἀφωσιώθη εἰς τὴν ποίησιν, ἐνωρίτατα γενόμενος πανελλήνιως γνωστὸς διὰ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν διαύγειαν τῶν ποιημάτων του. Ἐδημοσίευσε πολλὰς συλλογὰς ποιημάτων, ἐξ ὧν σπουδαιότεραι εἶναι: «Χειμώνανθοι», τὸ «Παλιὸν Βιολί», «Σπασμένα μάρμαρα» κλπ. Ἐξέδωκεν εἰδικὰς συλλογὰς ποιημάτων διὰ παιδία, ὡς «Τὰ πρῶτα βήματα» καὶ τὴν «Παιδικὴν λύραν». Ἐγραψε καὶ ποιητικὰ δράματα, ἐκ τῶν ἀποίων ἔξεδόθησαν εἰς ἰδιαιτέρους τόμους τὰ ἔξης: «Ο «Τραχουδιστής», δὲ «Βασιλιάς ἀνήλιαγος», ἡ «Γυναίκα» κλπ. Ἐπίσης μετέφρασεν ἐμμέτρως τὰ «Εἰδύλλια» του Θεοκρίτου.

Πολίτης Νικόλαος

Ἐγεννήθη εἰς Καλάμας τὸ 1852. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἡσχολήθη εἰς τὴν ἔρευναν τῶν ἡθῶν, τῶν ἔθίμων καὶ τῶν παραδόσεων του ἑλληνικοῦ λαοῦ, δημιουργήσας αὐτὸς ἐν «Ἐλλάδι τὴν λασγραφικὴν ἐπιστήμην, εἰς τὴν ὅποιαν διεκρίθη. Ἀπὸ του 1898 μέχρι του θανάτου του (1920) διετέλεσε καθηγητὴς εἰς τὸ Πα-

νεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Ἀκαταπονήτως ἐργαζόμενος ἔγραψε πλήθος μελετῶν καὶ μεγάλων ἔργων περὶ τῶν «Παροιμιῶν» (εἰς 4 τόμους) καὶ περὶ τῶν «Παραδόσεων» (εἰς δύο τόμους). Ἐπίσης ἐδημοσίευσεν «Ἐκλογάς ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ» καὶ ἄλλα πολλά.

Πορφύρας Λάμπρος

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ ποιητοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ πραγματικὸν ὄνομα εἶναι Δημήτριος Σύψωμος. Ἐγεννήθη εἰς Χίον τὸ 1879. Ἐνωρίτατα ἥρχισε δημοσιεύων εἰς διάφορα περισδικὰ ποιημάτα του. Ἡ γλυκύτης καὶ ἡ χάρις τῶν στίχων του ἀνέδειξαν τὸν Πορφύραν ἕνα τῶν συμπαθεστέρων νεοελλήνων ποιητῶν τῆς τελευταίας γενεᾶς. Τὰ ἐκλεκτότερα τῶν ποιημάτων του περιλαμβάνονται εἰς τὴν συλλογὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Σκιές».

Προβελέγγιος Ἀριστομένης

Ἐγεννήθη ἐν Σίφνῳ τὸ 1850. Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ νεώτατος ἡσχολήθη μὲ τὰ γράμματα. Ἐπὶ τινα χρόνον ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικὴν ἐκλεγεῖς βουλευτὴς τῆς Ἰδίαιτέρας αὐτοῦ πατρίδος. Ἐργα του ἐκδοθέντα εἰς Ἰδίους τόμους εἶναι τὰ ἑξής:

- 1) Ποιητικὰ δράματα ὡς ὁ «Ρήγας», ὁ «Νικηφόρος Φωκάς», ἡ «Φαίδρα» κ.ἄ. 2) Ποιητικαὶ συλλογαὶ ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ποιήματα παλαιὰ καὶ νέα», «Ποιήματα» κλπ.
- 3) Μεταφράσεις ἔνων ἔργων ἐκ τοῦ Ἀιρέτου τοῦ Σαίκσπηρ καὶ ἄλλα.

Σολωμός Διονύσιος

Ἡ μεγαλυτέρα δόξα τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ὡς κορυφαῖος τῶν νεοελλήνων ποιητῶν. Ἐγεννήθη εἰς Ζάκυνθον τὸ 1798. Οἱ πρόγονοὶ του εἶχον ἔλθει ἐκ Κρήτης. Εἰς ἡλικίαν 9 ἐτῶν ἔμεινεν δρφανὸς πατρός, παρὰ τοῦ ὁποίου ἐκληρονόμησε πλουσίαν περιουσίαν. Οἱ πρῶτοι διδάσκαλοί του ἦσαν Ἰταλοί, ἔτρεψε δὲ πρὸς αὐτοὺς μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην. Εἰς ἡλικίαν 10 ἐτῶν ὠδηγήθη εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου ἥρχισε μελε-

τῶν τὴν Ἰταλικὴν καὶ λατινικὴν φιλολογίαν. Δεκαπενταετής ήλθεν εἰς τὴν Πάδοβαν καὶ ἐσπούδασε τὴν νομικὴν εἰς τὸ ἐκεῖ Πανεπιστήμιον. Ἐκ φύσεως ὅμως ἔκλινε πρὸς τὴν ποίησιν, πρὸς τὴν δποίαν «μικρόθεν αἰσθάνθηκε σφοδρὰ τὰ πρώτα δριμύματα τῆς ψυχῆς του», ὅπως γράφει περὶ αὐτοῦ ὁ φίλος του καὶ μαθητής του εἰς τὴν τέχνην Ἰάκωβος Πολυλάς. Τὰ πρῶτα ποιήματά του ὁ Σολωμὸς ἔγραψεν εἰς τὴν Ἰταλικήν. Ἐπιστρέψας ἐξ Ἰταλίας καὶ ἐγκατασταθεὶς εἰς Κέρκυραν, διέμεινεν ἐκεῖ διαρκῶς σχεδὸν μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἐν Κέρκυρᾳ ἐπεδόθη εἰς συστηματικὴν μελέτην τῆς γλώσσης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, τὴν δποίαν ἡγάπησε καὶ εἰς τὴν δποίαν ἤρχισε γράψων τὰ ποιήματά του. Ὁταν δὲ βραδύτερον ἔξερράγη ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις,

ἐξεδηλώθη τὸ ποιητικόν του τάλαντον ἐν δλῃ αὐτοῦ τῇ δυνάμει, ὡς συνέπεια τοῦ πατρωτικοῦ του ἐνθουσιασμοῦ. Ἐκδηλῶν τὸν θαυμασμόν του πρὸς τοὺς ἥρωας τοῦ ἀγῶνος τῆς Ἀνεξαρτησίας ἔγραψε τὸν «Γίμνον εἰς τὴν Ἐλευθερίαν», δ δποῖος βραδύτερον τοινισθεὶς ὑπὸ τοῦ Κερκυραίου μουσικοῦ Μαντζάρου ὠρίσθη ὡς ἐθνικὸς ὅμινος. Ἐπίσης συνέθεσε τὴν «Ωδὴν εἰς τὸν Θάνατον τοῦ Λόρδου Μπάύρων» καὶ τοὺς «Ἐλευθέρους Πολιορκημένους». Τὸ τελευταῖον τοῦτο ποίημα, τοῦ δποίου δυστυχῶς δὲν ἐσώθησαν εἰμὴ ἀποσπάσματα, ἀποτελεῖ ὅμινον πρὸς τὸν ὑπεράνθρωπον ἄγωνα τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν πολιορκίαν καὶ τὴν ἥρωϊκὴν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου. Πλὴν τούτων ὁ Σολωμὸς ἔγραψε τὸν «Κρητικόν», τὸν «Λάμπρον», τὴν Ξανθούλαν», τὴν «Φαρμακεύμενην» καπ. Ταχύτατα ἔγινε γνωστὸς εἰς τὸν λαόν, πολλὰ δὲ ποιήματά του κατέστησαν κοινὸν λαϊκὸν κτῆμα. Διὰ τοῦτο δ Θάνατος τοῦ ποιητοῦ (9 Νοεμβρίου 1857) ἐδύθισε τὸν λαὸν τῆς Κέρκυρας εἰς βαθυτάτην λύπην. Ἡ Ἐπτανησιακὴ Βουλὴ ἐπὶ τῷ ἀγγέλματι τοῦ θανάτου του δέκεισθε τὴν συνεδρίασίν της καὶ ἐκήρυξε δημόσιον πένθος. Βραδύτερον δὲ δλόκληρος ἡ Ἑλλὰς ἐτίμησε τὸν Σολωμὸν ἀνακηρύξασα αὐτὸν ἐθνικὸν ποιητήν. Δυστυχῶς πολλὰ τῶν ἔργων του ἀπωλέσθησαν, μὴ εὑρεθέντα μετὰ θάνατου, τινῶν δὲ δὲν διεσώθησαν παρὰ ἀποσπάσματα. Τὰ «Ἀπαντά» τῶν διασωθέντων ἔργων του, ἐτακτοποιήθησαν καὶ ἐξεδόθησαν μετὰ προλόγου τοῦ Ἰακώβου Πολυλάς ἐν Κέρκυρᾳ τὸ 1859.

Σουρής Γεώργιος

Έγεννήθη εἰς τὴν Σύρον τὸ 1853, Χιος τὴν καταγωγήν.
Απέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1919. Επεδόθη
εἰς τὴν σατυρικὴν ποίησιν τὴν ὅποιαν, ἀπο-
κλειστικῶς σχεδὸν ἐκαλλιέργησε. Απὸ τοῦ
1884 μέχρι τοῦ θανάτου του ἔξεδιδε τὴν σα-
τυρικὴν ἔμμετρον ἑδομαδιαίαν ἐφημερίδα
«Ο Ρωμήος», ἢ ὅποια ἀφῆκεν ἐποχήν. Τὰ
ποιήματά του ἔξεδόθησαν εἰς ἑξ τόμους, ἐκ
τῶν ὅποιων δύο τόμοι φέρουν τὸν τίτλον
«Φασουλής Φιλόσοφος». Επίσης ἔγραψεν ἐμμετρους κωμῳδίας
καὶ μετέγραψε τὰς «Νεφέλας» τοῦ Ἀριστοφάνους.

Τσούντας Χρήστος

Έγεννήθη εἰς Στενήμαχον τῆς Θράκης τὸ 1857. Απέθανεν
ἐν Ἀθήναις τὸ 1934. Εσπούδαξεν ἀρχαιολογίαν εἰς τὴν Εὐρώ-
πην. Τηρέντησε τὸ πρῶτον ἔφορος ἀρχαιοτήτων, ἀπὸ τοῦ 1904
διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἴστορίας τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιγραφι-
κῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, βραδύτερον δὲ ἔξελέγη
καθηγητὴς τοῦ νεοσυστάτου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης,
Έγραψε πλείστας περισπουδάστους ἐπιστημονικὰς μελέτας ἀνα-
φερομένας εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν τέχνην. Εξεδόθησαν δὲ
ὅπ' αὐτοῦ εἰς ἴδιαιτέρους τόμους τὰ ἔξης: 1) Μυκῆναι καὶ μυ-
κηναῖκός πολιτισμός. 2) Άι 'Ακροπόλεις τοῦ Δειπνού καὶ Σέ-
σκλου, 3) Ή 'Ακρόπολις τῶν Αθηνῶν (εἰς τὴν συλλογὴν τῶν ὀφε-
λίμων βιβλίων). 4) Ιστορία τῆς 'Αρχαίας Ελληνικῆς Τέχνης κ.α.

Χοιστόπουλος Αθανάσιος

Έγεννήθη εἰς Καστορίαν τῆς Μακεδονίας τὸ 1772. Εἰς
παιδικὴν ἡλικίαν μετέβη εἰς Βουκουρέστιον πρὸς ἐκμάθησιν τῆς
Ἑλληνικῆς γλώσσης. Είτα μετέβη εἰς Ιταλίαν καὶ ἐσπούδασε τὴν
ἰατρικὴν καὶ νομικήν. Μετὰ τοῦτο ἐπανελθὼν εἰς Βουκουρέστιον
προσελήφθη ὡς οἰκοδιδάσκαλος τοῦ ἡγεμονεύοντος τότε Μου-
ρούζη, βραδύτερον δὲ προσελήφθη εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἡγεμόνος
Καρατζᾶ, τιμηθεὶς ὅπ' αὐτοῦ μὲ διάφορα ἀξιώματα. Εἶναι ἐκ

τῶν πρώτων, οἱ ὄποιαι ἔγραψαν μετὰ τέχνης στίχους εἰς τὴν γλώσσαν τοῦ λαοῦ. Τὰ «Δυρικά» του ποιήματα ἐξυμνοῦν τὰς διαφόρους χαρὰς τῆς ζωῆς καὶ τῆς φύσεως. Ἀπέθανεν εἰς Βλαχίαν τὸ 1847.

Χριστοβασίλης Χριστος

Ἐγεννήθη τὸ 1862 εἰς τὸ Σωύλι Χριστοβασίλη τῆς Ἡπείρου ἐκ γονέων Σωύλιων. Μή δυνάμενος νὰ ξήσῃ εἰς τὴν ὑπόδουλον τότε πατρίδα του ἥλθε νέος εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἡσχολήθη καὶ διεκρίθη εἰς τὰ γράμματα. Διηγήθυνεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὰ γραφεῖα τῆς ἑταίρειας τοῦ «Ἐλληνισμοῦ». Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἡπείρου ἐγκατεστάθη εἰς Ἰωάννινα. Ἐγραψε πολλὰ ίστορικά ἔργα. Ἐκ τῶν λογοτεχνημάτων αὐτοῦ ἔξεδόθησαν 1) Διηγήματα ὑπὸ τούς τίτλους «Τῆς Στάνης», «Τῆς Ξενιτιᾶς», «Θεσσαλικά», «Ἡπειρωτικά Παραμύθια» καὶ ἄλλα. 2) Δράματα ἔμμετρα: οἱ «Ἀγῶνες τοῦ Σωύλιου», «Γιὰ τὴν Τιμήν», 3) Ποιήματα «Ο Μαρμαρένιος Βασιλιάς» κ.ἄ.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

A

ἀγκουρέτο (τὸ)=μικρὰ ἀγκυρα (ὑποκοριστικὸν τοῦ ἀγκούρα=ἀγκυρα).

ἀγριομάροντα=εἰδος ἀγρίων χόρτων, τὰ ὅποῖα φύονται συνήθως εἰς ὁρεινὰ μέρη.

Αἴας=δ ἀρχαῖος θῆρας τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, ὁ νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ὡς ἀγέττητος, μεγαλόψυχος καὶ πελώριος κατὰ τὸ σῶμα.

ἀκάτιον (τὸ)=μικρὰ λέμβος.

ἀκοστάρω (καὶ κοστάρω)=πλησιάζω πρὸς τὴν ἔηράν, κυρίως ρίπτω λέμβον πρὸς τὴν ἔηράν (λέξις ναυτική).

ἄλωνες (αἱ)=τὰ ἀλώνια.

ἄναδενομαι=κινοῦμαι, σείσμαι, σαλεύσμαι.

ἄνευμέρως=έλευθέρως, κατὰ τρόπον ἐλεύθερον (ἐκ τοῦ ρήματος ἀνίεμαι=ἀφήνομαι ἐλεύθερος).

ἄνταρούσα=διμήλη, καταχνά.

ἀπαρωτιάζω (καὶ ἐπαρωτιάζω)=ἐπαναλαμβάνω.

ἀπὲ καὶ ἀπέλ (ἀπ' ἐκεῖ)=ἐπειτα, μετὰ τοῦτο.

ἀποσπεροῦ=κατὰ τὸ ἐσπέρας.

ἀποταχὴ (τὸ)=πρωΐ.

Ἄραπιά (ἡ)=ἡ Αἴγυπτος.

ἀραχνο=γεμάτο ἀράχνες λόγῳ ἐγκαταλείψεως καὶ ἐρημώσεως, διστυγισμένο, πένθιμο (ἀραχνιασμένη πέτρα=δ τάφος).

ἀρμαθιάζω (ἐκ τοῦ ὄρμαθὸς=ἀρμάθα)=συναθροίζω, σωρεύω.

ἀχνός=ώχρός, λεπτός (ἀχνὸς ψιθύρισμα,=ἀδύνατον ψιθύρισμα, μόλις ἀκούσμενον).

ἀφηγκράζομαι (καὶ ἀφοιράζομαι)=ἀκροάζομαι μὲ προσοχήν.

B

Βάσκος - Λέ - Γάμας = ὁ μέγας Πορτογάλλος θαλασσοπόρος, δοτις πρῶτος ἔφθασεν εἰς τὰς Ἰνδίας διὰ τοῦ περίπλου τῆς Ἀφρικῆς (1498).

βαλβίς (ἡ) = ἡ περιφέρεια, σιδηρᾶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἡ ὅποια διαγράφει τὰ δρια, ἐντὸς τῶν ὅποιων ιστάμενος ὁ ἀγωνιστὴς ρίπτει τὸν δίσκον ἢ τὴν σφαῖραν.

βαργαμισμένος = στενοχωρημένος, λυπημένος.

βαρκί (τὸ) = ἡ θαρρούλα (μικρὰ λέμβος).

Βάτικα (τὰ) = ἡ Νεάπολις, πόλις πλησίων τοῦ Ακανθικοῦ κόλπου, ἐπὶ τῆς Χερσονήσου τοῦ Ηάρωνος.

βατήρας (ὁ) = βατήρ, ἡ θέσις, ἀπὸ τῆς ὅποιας ἐξεκίνουν οἱ ἀγωνισταὶ διὰ τὸ ἀγώνισμα τοῦ ζλιματος.

Βίσμαρκ = Πρωθυπουργὸς τῆς Πρωσίας καὶ πρῶτος Καγκελάριος τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας, διάσημος πολιτικὸς ἀνὴρ (1815—1895).

βαλτὶ = εἶδος πολυτίμου ὄφασματος.

βοντάκα (ἡ) = λέγεται καὶ βαντάκα = δέμα (κυρίως ἐπὶ ρούχων).

βρίκι (τὸ) = ἐμπορικὸν πλοῖον μὲν δύο ιστοῦς φέροντας κεραίας (λέγεται καὶ μπρίκι).

Γ

γιόμα (τὸ) = γεῦμα, καὶ ἔπειτα = ἡ ὥρα τοῦ γεύματος, τὸ μεσημέρι.

γκράβρα (ἡ) = κραυγή.

γολέττα (ἡ) = ἐλαφρὸν πλοῖον μὲν δύο ιστοῦς (= ἡμιολία).

Γουλιέλμος. Πρόκειται περὶ τοῦ Γουλιέλμου Β' (γνωστοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ Κάτζερ), τέως Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, ὁ ὅποιος μετὰ τὸν Εύρωπανδόν πόλεμον (1918) ἐξεθρονίσθη.

γρόσι (τὸ) = Τουρκικὸν νόμισμα (23 λεπτὰ περίπου).

γρούδα (ἡ) = τεμάχιον.

γυναικομάτη (τὸ) = μέγα πλῆθος γυναικῶν.

Δ

Δωδεκάδα (ἡ) = συμβούλιον τοῦ βασιλέως ἀποτελούμενον ἐκ δώδεκα γερόντων (εἶδος Γερουσίας).

E

εἰπενα = *εἶπα*.

ἐπιτάφιος = 'Ελέγοντο ἐπιτάφιοι οἱ λόγοι, οἱ δποῖοι πρὸς τιμὴν τῶν ἐν πολέμῳ πεσόντων ἔξεφωνοῦντο εἰς τὸν Κεραμεικόν. Τοιούτους λόγους εἶχον ἔκφωνήσει ὁ Δημοσθένης, ὁ Λυσίας καὶ ἄλλοι ρήτορες. Σπουδαιότατος διμώς δὲων θεωρεῖται ὁ ἐπιτάφιος λόγος, τὸν δποῖον ἔξεφώνησεν δι Περικλῆς εἰς τὸ τέλος τοῦ πρώτου ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (ἴδε τὴν λέξιν Κεραμεικός).

Z

Ζίρια (ἥ) = τὸ ὅρος Κυλλήνη (εἰς τὰ βρέσια τῆς Πελοποννήσου).

ζυγούραι (τὸ) = διετές ἀρνίον.

H

ἡλιακωτὸ (τὸ) καὶ λιακωτὸ = ταράτσα, προέκτασις τῆς οἰκίας, ἀκάλυπτος καὶ ἐκτεθειμένη εἰς τὸν ἥλιον.

Ηλύσια (πεδία) = τὸ μέρος τοῦ "Ἄδου, δπου οἱ ἀρχαῖοι ἐπιστευον, δτι εὑρίσκεται δι Παράδεισος, δι τόπος δπου διέμενον αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων (ἐνῷ αἱ ψυχαὶ τῶν ἀδίκων διέμενον εἰς τὸν Τάρταρον).

Θ

Θουκυδίδης = ὁ μεγαλύτερος ιστορικὸς συγγραφεὺς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, δι δποῖος συνέγραψε τὴν ιστορίαν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Ἐγεννήθη τὸ 470 π. Χ. Ἀπέθανε τὸ 379. *θημωνία* (ἥ). Λέγεται καὶ θημωνὶα καὶ θθημωνὶα = σωρὸς ἀπὸ δέμα σιτηρῶν σχηματιζόμενος πληγήσιον τοῦ ἀλωνιοῦ.

I

Ιερεμίας = ὁ μέγας Προφήτης τῶν Ιουδαίων, ζήσας τὸν ἔκτον π. Χ. αἰῶνα, δι δποῖος θεωρεῖται ὡς συγγραφεὺς συγκινητικῶν θρήνων ἐπὶ τῷ καταστροφῇ τῆς Ιερουσαλήμ νπὸ τοῦ θαυμάτων τῶν Βαθυλωνίων Ναθουχοδονόσορος. Ἐκ τούτου ἐπειράτησεν ἦ ἔκφρασις Ἱερεμιάς (=θρηνωδίαι).

Κ

κάτεργο (τὸ) = βασιλικὸν πλοίον κινούμενον μὲ κουπιά.
καυκαλίθρα (ἡ). Δέγεται καὶ καυκαλίδα (ἀρχ. καυκαλίς) = γένος
φυτῶν ἐκ τῶν λεγομένων σκιαδοφόρων. Πιστεύεται ὑπὸ τοῦ
λαοῦ, ὅτι ἔχει φαρμακευτικὴν ἴδιότητα.

καύκαλο = τὸ ἔμπροσθεν μέρος τοῦ ορανίου, ἔπειτα δὲ ἡ κεφαλὴ
καὶ μεταφορικῶς ὁ ἐγκέφαλος, δὲ νοῦς.

Κεραμεικὸς = δῆμος τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν Β. Δ. τῆς πόλεως.
Κατφεῖτο ὑπὸ κεραμέων καὶ εἶχε πολλὰ κεραμουργεῖα.
Διὰ μέσου τοῦ Κεραμεικοῦ διήρχοντο νὰ τείχη τῆς πόλεως
τὰ δποῖα οὕτως ἐχώριζον αὐτὸν εἰς δύο τμήματα, εἰς τὸν
ἔσω (τῶν τειχῶν) Κεραμεικὸν καὶ εἰς τὸν ἔξω Κεραμεικόν,
ἔνθα καὶ τὸ ἀρχαῖον νεκροταφεῖον. Τοῦτο ἐχωρίζετο εἰς
τρία μέρη, ἐκ τῶν δποίων τὸ σπουδαιότερον ἐξετείνετο ἀπὸ
τὸ λεγόμενον Δίπυλον μέχρι τῆς Ἀκαδημίας. Εἰς αὐτὸ δὲ
ἐθάπτοντο δημοσίᾳ δαπάνῃ οἱ ἐν πολέμῳ πεσόντες.

κλάπα (ἡ) = πέδη, σιδηρᾶ δεσμὰ τῶν ποδιῶν.

κλαπατάρια (τὰ) = μεγάλα πτερά.

κόμαρος (ἡ) = ἡ κουμαριά.

κόμπος λόγων. Λέγεται καὶ κομπορρημόσύνη = ἡ προσπάθεια
νὰ ἔπιδειξῃ τις διὰ λόγων ἀξίαν, τὴν δποίαν συνήθως δὲν
ἔχει.

κονεύω = ἐγκαθίσταμαι κάπου προσωρινῶς, καταλύω, «κάνω
κονάκι».

κονπαστὴ (ἡ) = τὸ ἀνώτατον χεῖλος; καὶ τῶν δύο πλευρῶν τοῦ
πλοίου ἡ τῆς λέμβου.

κράκουρα (τὰ) = βράχοι ἀπότομοι.

κρινὶ (τὸ) = κυψέλη.

κύαθον (τὸ) = φλυτζάνι, τὸ κύπελλον.

κύρης (ὁ) = ὁ πατέρας.

Λ

λατίνη (τὸ) = τριγωνικὸν ἴστιον καραβίοῦ.

λιοβόρι (τὸ) = ὁ πολὺ καυστικὸς ἀνεμός (προερχόμενος ἐκ Β.Α.)·
λισγάρι (τὸ) — (ἐκ τῆς ἀρχαίας λέξεως λίσγος) = ἐργαλεῖον καλ-
λιεργείας τοῦ ἐδάφους, ἀποτελούμενον ἀπὸ κοπτερὸν τραπε-

ζειδέες τεμάχιον σιδήρου δλίγον κυρτωμένον και ἀπὸ ξυλίνην λαβήν.

λοστρόμος=ναυτόπουλο.

M

μαΐστρα (ἡ)=ἡ μεγίστη σταυρωτὴ κεραία τοῦ ιστιοφόρου και τὸ μέγιστον αὐτοῦ ίστιον.

μαλιστράλα (ἡ)=ἔλαφρός Β.Δ. ἄνεμος.

μαστρατᾶς=πήλινον δοχεῖον ὅδατος ἢ οῖνου (ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ δποῖον ὑπάρχουν πολλάκις ἔγχρωμοι κωμικαὶ παραστάσεις).

Μεταξονοργεῖον (τὸ)=συνοικία τῶν Ἀθηνῶν, ὅπως και ἡ Πλάκα.

Αὗται ἐφημίζοντο παλαιότερον, διότι ἀπὸ αὐτὰς προήρχοντο ὥρισμένοι τύποι ἀνθρώπων, οἱ δποῖοι ἡρέσκοντο γὰρ ἐπιδεικνύουν παλικαρισμόν.

Μίλων Κροτωνιάτης. Ὁ ἐκ Κροτωνος τῆς Κάτω Ἰταλίας ὁνομαστὸς ἀθλητής, ὃ δποῖος ἐκέρδισεν ἐν ὅλῳ 32 νικητηρίους στεφάνους εἰς διαφόρους ἀγῶνας. Λέγεται περὶ αὐτοῦ δτι κατὰ τὴν τέλεσιν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων διέτρεξε τὸ στάδιον κρατῶν εἰς χειρας του τετραετῆ ταῦρον, τὸν δποῖον κατέφαγεν δλόκληρον εἰς διάστημα μιᾶς μόνον ἡμέρας.

μινήσκω = μένω, ἀπομένω.

μονοράγια (τὰ)=τὸ τεῖχος τῆς πόλεως και κάθε περιτείχισμα.

μοῦτσος (δ)=μικρὸς ναυτόπουλο.

μπεζερίζω (και μπεζεράω)=κουράζομαι, ἀπαυδῶ, δὲν ἀντέχω πλέον.

μπενετάδα (ἡ)=τὸ κέρασμα, τὸ δποῖον προσφέρουν εἰς τοὺς φίλους των διὰ νὰ τοὺς ἀποχαιρετήσουν, δσοι πρόκειται γὰρ ἔξειτευθοῦν.

μυρώνι (τὸ)=εἰδος θριμνοειδῶν φυτῶν (ἐκ τῶν λεγομένων σκανδίκων).

N

ντρέπος (τὸ)=ἡ ἐντροπή.

ντουνιάς (δ)=δ κόσμος, ἡ κοινωνία.

Ξ

ξεκαμπίζω = ἔξερχομαι ἀπὸ τὰ κοιλώματα τοῦ ὅρους και ἀντικρύζω τὸν κάμπον.

Ξωθιὸς (τὸς) = τὸς ἔξωτικόν, ἡ Νεράϊδα. Συνήθως συναντάται εἰς πληθυντικὸν οἱ *Ξωθιὲς* = Νεράϊδες. *Ξωθὶς* = ξωθὶς ἐπιφύγησις λεγομένη, ἵνα ἀπομακρυνθοῦν τὰ ἔξωτικά, δηλαδὴ τὰ κακά πνεύματα.

O

οὐδὸς (ό) = τὸ κατώφλιον.

δχτρια (ή). (Λέγεται καὶ δχτρητα) = ἐχθρότης (ἐκ τοῦ δχτρὸς = ἐχθρὸς).

P

παγκράτιον = διπλῶν ἀγώνισμα πάλης καὶ πυγμῆς συγχρόνως. *παλαμάρι* = χονδρὸν καραβόσχοινο.

παλιονοίσιο = καμψιένο ἀπὸ ἀγκαθωτὰ χαμόκλαδα (παλιούρια). *πάρωρα* = ἀργά.

πένταθλον = ἀγώνισμα πενταπλῶν, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει τὸν δρόμον, τὸ ἀλμα, τὸν δίσκον, τὸ ἀκόντιον καὶ τὴν πάλην συγχρόνως.

πικάω (ἐπιχέω) = χύνω ἐπάνω.

Πλάκα (ή) = συνοικία τῶν Ἀθηνῶν (ἴδε τὴν λέξιν Μεταξουργεῖον).

Πόλος Μᾶρκος = Ἰταλὸς περιηγητής καὶ ἐξερευνητής τῆς Ἀσίας (1254—1323).

πολυκάτοχος = ὁ πολλὰ κατέχων, ἐκεῖνος ποὺ γνωρίζει πολλά. *πούσι* (τὸς) = διμήλη.

προντίζομαι = σκορπίζομαι, ξετινάζομαι.

πύκτης = πυγμάχος.

P

ραῖδιὸς (τὸς) = ἀπότομος κατωφέρεια ὅρων.

ριζικιὸς λιθάροι ή *ριζικιόπετρα* = μεγάλη πέτρα, ἡ ὃποία ἔχει ριζώσει εἰς τὸ ἔδαφος.

S

σαλτάρω = πηδῶ.

σβιντινίζω = κινῶ βιαίως.

σεῖτρα (τὰ) = μουσικὸν ὅργανον τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων συνιστάμενον ἐκ μεταλλίνων ράθδων, αἱ ὅποιαι σειόμεναι ἀνέδιδον ἦχους.

σειρμαγιά = περιουσία, κεφάλαιον.

σικλὶ (τὸ) = ὁ κουβάς (σικλάκι = ὁ μικρὸς κουβάς).

σκαπετάω = ξεπερνῶ.

σιονιπέκι = εἶδος γλυκίσματος.

σκίλλορ = εἶδος θάμνου.

σκούρα = εἶδος ἴστιοφόρου μὲ δύο ἴστούς.

στιὰ (ἡ) — (ἐκ τοῦ ἔστια) = φωτιά.

συγκιρῶμα = ἀναμιγνύομαι.

συκομαΐδα (ἡ) = γλύκισμα κατασκευαζόμενον ἀπὸ ξηρὰ σῦκα καὶ παρύδια.

σκεδία (ἡ) = μικρὰ λέμβοις.

T

Τάρταρα (τὰ) = (δ *Τάρταρος*) = σκοτεινὸς καὶ φοβερὸς τόπος εἰς τὸν Ἀδην, διέμενον αἱ ψυχαὶ τῶν ἀδίκων (ἴδε λέξιν Ἡλύσια).

ταταλιὰ = ἡ χουρμαδιά.

Τρικούπης (Χαρίλαος, 1832 - 1885). Εἰς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων πολιτικῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, διατελέσας πρωθυπουργὸς ἐπὶ πολλὰ ἔτη.

τρομπόνι (τὸ) = ὅπλον ἐμπροσθογεμές μὲ μεγάλον στόμιον.

τσαπατονιά (ἡ) = περιεκτικὴ ὀνομασία τῶν ἐργαζομένων μὲ τσαπί, δηλ. οἱ ἀγρότες.

τσιφούτης (ὁ) = ἰδιότροπος, σφιχτοχέρης, στενόκαρδος.

Υ

ὑπέρεικον = εἶδος χόρτου.

ὑποφήτης (ὁ) = ὁ προφήτης, ὁ ὑπαγορεύων εἰς τινα τὰ μέλλοντα γὰ συμβεῖν.

Φ

φελούκα (ἡ) = ἐλαφρὰ λέμβοις χρησιμοποιουμένη ὑπὸ τοῦ πλοίου.

φιραιίω = διηγοστεύω, μικράνω.

φουσᾶτο (τὸ) = ὁ στρατὸς καὶ γενικῶς τὸ πλῆθος.

Φρειδερίκος. Πρόκειται περὶ τοῦ Φρειδερίκου τοῦ μεγάλου βασιλέως τῆς Πρωσσίας, ὁ δποῖος ἔζησε κατὰ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰώνος.
φουλλονριάζω = βγάζω πολλὰ φύλλα.

X

χαράμι = ἀδίκως, ματαίως.

χαχλακίζω = χτυπῶ τὸ νερὸ μὲ τὰς χεῖρας ἢ τοὺς πόδας, ὥστε νὰ ἀφρίσῃ.

χειρόηθες = τὸ ζῶον, τὸ δποῖον δύναται κανεὶς νὰ χρησιμοποιῇ ὅπως θέλει.

χωροστάσι = ἡ θέσις (μεγάλη αὐλὴ ἢ πλατεῖα), εἰς τὴν ὅποιαν συγκεντρώνονται οἱ χωρικοί, δσάκις παρίσταται ἀνάγκη νὰ συζητήσουν ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων τοῦ χωριοῦ.

ΤΕΛΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

---

1. Βαλαωρίτης Ἀριστοτέλης :	Σελ.
“Ο Δῆμος καὶ τὸ καριοφίλι του (ἐπικολυωικὸν ποίημα)	45
Χαρακτηρισμὸς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ (ἐπικολυωικὸν ποίημα)	46
2. Βάμβας Νεόφυτος :	
“Αιαραξία ψυχῆς (χαρακτηρισμὸς)	121
3. Βηλαράς Ἰωάννης :	
“Η ἀνοιξη (λυρικὸν ποίημα)	53
“Ο Ψεματάρχης (μῦθος)	128
Κόρακας καὶ ἀλεπον (μῦθος)	136
4. Βιξυηνὸς Γεώργιος :	
“Ο Ἐλλην ναύτης (ἐπικολυωικὸν ποίημα)	71
Νοσταλγία (λυρικὸν ποίημα)	99
5. Βικέλας Δημήτριος :	
Τὴ λέγει ἡ θάλασσα (συμβολικὸν ποίημα)	135
6. Βλαχογιάννης Γιάννης :	
Το σκλαβόπουλο (διήγημα)	35
Πετεινάρια (διήγημα)	37
7. Γρανίτσας Στέφανος :	
“Ο Κοῦκος (περιγραφὴ)	48
8. Δάφνης Στέφανος :	
“Ο Θρίαμβος τοῦ Διαγόρα (ἐπικὸν ποίημα)	19
9. Δροσίνης Γεώργιος :	
“Η πατρίς μας (ἐπικολυωικὸν ποίημα)	42
Οἱ ψαράδες (Θεοκρίτου Εἰδύλλιον – Μετάφρασις	
Γ. Δροσίνη)	68

10. Ἐφταλιώτης Ἀργύρης :	Σελ.
Στὸ γυρεμνὸ (διήγημα)	40
11. Ζαλοκώστας Γεώργιος :	
Ο Βοριὰς ποὺ τ' ἀρνάκια παγώνει (ἐπικολυωκὸν ποίημα)	111
12. Καμπούρογλους Δημήτριος :	
Δύο μυγδαλιές (διήγημα)	31
Τὸ δωρητήριον (διήγημα)	74
13. Καρκαβίτσας Ἀνδρέας :	
Ο χαλασμὸς (διήγημα)	26
14. Κονδυλάκης Ἰωάννης :	
Νὰ ἔμοντ πλούσιος (διήγημα)	72
Τὸ πράσιτο δενδρὶ (χαρακτηρισμὸς)	124
15. Κοραής Ἀδαμάντιος :	
Ο καλὸς ἱερεὺς τῆς Βολισσοῦ (χαρακτηρισμὸς)	116
16. Κρυστάλλης Κώστας :	
Στὸ σταυροῦτὸ (λυρικὸν ποίημα)	57
Τραγούδι τῆς Ξενιτιᾶς (λυρικὸν ποίημα)	101
17. Λάμπρος Σπυρίδων :	
Σύγχρονο Μανιάτικο μοιρολόγι (ἡθογραφία)	106
18. Λυκούδης Ἐμμανουὴλ :	
Μαρασμὸς (διήγημα)	64
19. Μαβίλης Λευφέντιος :	
Ἡ πὶ μεγάλῃ δόξᾳ (λυρικὸν ποίημα)	43
20. Μαρκοράς Γεράσιμος :	
Μάρα (λυρικὸν ποίημα)	87
21. Μελὰς Σπῦρος :	
Τὸ δρᾶμα τοῦ Μικρούλη (χροογράφημα)	84
Λεονταρῆς (χαρακτηρισμὸς)	122
22. Μητσάκης Μιχαήλ :	
Οἰωρὸς (διήγημα)	77
23. Μωραΐτιδης Ἀλέξανδρος :	
Ο Ἀλωνάρης (διηγηματικὴ περιγραφὴ)	50

24. Νιοβάνας Παῦλος:	<i>Σελ.</i>
Μικρή τραγωδία (διήγημα)	82
25. Εενόπουλος Γρηγόριος:	
‘Ο Μάλος (λυρική περιγραφή)	47
‘Ο Πλούτος καὶ ἡ Εὐτυχία (παραμύθι)	129
26. Παλαμᾶς Κωστής:	
Ἐκ τοῦ «"Υμενού εἰς τὴν Ἀθηνᾶν» (ἐπικολυρικὸν ποίημα)	13
‘Ο Δεξίλεως (ἐπικὸν ποίημα)	23
‘Η ἐλιὰ (λυρικὸν ποίημα)	54
Στὸν θάνατο τοῦ παιδιοῦ μον (ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν «Τάφον»).	113
27. Παπαδιαμάντης Ἀλέξανδρος:	
Τὸ ἀγγάτεμα (διηγηματικὴ περιγραφὴ)	60
Τραγούδια τοῦ Θεοῦ (διήγημα)	104
28. Παπαρρηγόπουλος Κωνσταντῖνος:	
‘Ο χρυσοῦς αἰώνων τῶν Ἀθηνῶν (ἰστορικὸν ἀπόσπασμα)	3
29. Παράσκος Ἄχιλλεύς:	
‘Η ἐλεημοσύνη (παραινετικὸν ποίημα)	76
Οἱ τρεῖς φίλοι (μῦθος)	134
30. Πολέμης Ἰωάννης:	
Οἱ ἀρχαῖοι ἀγῶνες (ἐπικὸν ποίημα)	16
Οἱ δυὸς λαμπάδες (ἀλληγορικὸν ποίημα)	133
Τζίτζικας καὶ μνημήγκι (διάλογος)	138
31. Πολύτης Νικόλαος:	
‘Η Ὀλυμπία (περιγραφὴ)	6
32. Προφύρας Λάμπρος:	
‘Ο Κεραμεικὸς (λυρικὸν ποίημα)	22
Τὸ τέλος (λυρικὸν ποίημα)	56
33. Προβελέγγιος Ἀριστομένης:	
Τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον (λυρικὸν ποίημα)	44
34. Σολωμὸς Διονύσιος:	
‘Η Πρωτομαγιὰ (λυρικὸν ποίημα)	53
‘Η Ξανθούλα (ἐπικολυρικὸν ποίημα)	102

	Σελ.
‘ <i>Η Ψυχούλα</i> (ἐπικολυρικὸν ποίημα)	109
‘ <i>Ο Τάφος τοῦ Πατέρα</i> (ἐπικολυρικὸν ποίημα)	110
35. Σουρῆς Γεώργιος:	
‘ <i>Η ζωγραφιά μου</i> (σατυρικὸν ποίημα)	126
Νὰ ἴμουντο παπποὺς (σατυρικὸν ποίημα)	127
36. Τσούντας Χρῆστος:	
‘ <i>Η Πομπὴ τῶν Παναθηναίων</i> (περιγραφὴ)	10
37. Χριστοβασίλης Χρῆστος:	
Τὸ ὄτειρο τῶν Χριστογέννων (διήγημα)	90
38. Χριστόπουλος Ἀθανάσιος:	
‘ <i>Ο χρόνος φεύγει: ἄνοιξη, φθινόπωρον, συμπεράσματα</i> (λυρικὸν ποίημα)	58
39. Δημοτικὰ Τραγούδια:	
Τοῦ γιοφρουὶ τῆς Ἀρτας (ἐπικὸν)	32
‘ <i>Η ξενούλα</i> (ἐπικὸν)	33
‘ <i>Ο θάρατος τοῦ ναύτη</i> (ἐπικολυρικὸν)	70
‘ <i>Αδελφικὴ ἀγάπη</i> (ἐπικολυρικὸν)	88
‘ <i>Ο Σκυλοδῆμος καὶ δ ἀδελφός του</i> (ἐπικὸν)	89
‘ <i>Ο ἀποχαιρετισμὸς</i> (ἐπικολυρικὸν)	99
Τοῦ Λεβέντη καὶ τοῦ χάρον (ἐπικὸν)	108
Μοιρολόϊ μάννας (λυρικὸν)	109
<i>Βιογραφικὰ Σημειώσεις</i>	141
<i>Δεξιλόγιον</i>	163